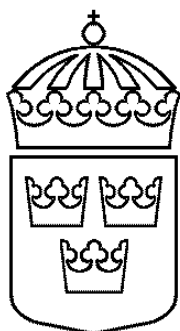

Regeringens proposition 2002/03:100

2003 års ekonomiska vårproposition

Förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken samt tilläggsbudget m.m.

Regeringens proposition 2002/03:100

2003 års ekonomiska vårproposition

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 8 april 2003

Göran Persson

Bosse Ringholm
(Finansdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken samt förslag till tilläggsbudget för 2003. Regeringen redovisar även en bedömning av kommunsektorns ekonomiska utveckling. I bilaga 1 presenterar regeringen sin bedömning av hur den svenska ekonomin kommer att utvecklas under de närmaste åren.

Innehållsförteckning

1	Finansplan	15
1.1	Ansvar för Sverige i en orolig tid	15
1.2	Det ekonomiska läget	16
1.2.1	Internationell utveckling	16
1.2.2	Svensk utveckling.....	16
1.3	Finanspolitiken.....	18
1.3.1	Överskottsmål för sunda offentliga finanser	19
1.3.2	Utgiftstaken	20
1.4	Priser och löner	21
1.4.1	Stabila priser	21
1.4.2	Lönebildningen	23
1.5	Jobb och tillväxt - för välfärd och rättvisa.....	23
1.5.1	Full sysselsättning.....	24
1.5.2	Halverat socialbidragsbehov.....	27
1.5.3	Minskade sjukskrivningar.....	28
1.6	Reformer för rättvisa och trygghet.....	30
1.6.1	Barn och unga – Sveriges framtid.....	31
1.6.2	De äldres trygghet.....	31
1.6.3	Kvaliteten skall värnas i vården och omsorgen	31
1.6.4	Sverige – ett kunskapssamhälle	32
1.6.5	Bra bostäder för alla	32
1.6.6	De socialpolitiska utmaningarna.....	33
1.6.7	Balanserad regional utveckling.....	33
1.7	Rättvisa skatter.....	33
1.7.1	Globaliseringen och den svenska skattestrukturen	33
1.7.2	Småföretagen.....	33
1.7.3	Insatser mot skattefusk	34
1.7.4	Grön skatteväxling.....	34
1.8	Ett hållbart Sverige.....	35
1.8.1	Tillväxt och miljö	35
1.8.2	Resursanvändning i framtiden.....	35
1.8.3	Mål och åtgärder.....	35
1.8.4	Gröna nyckeltal.....	36
1.8.5	Trängselavgifter.....	37
1.9	Ett Sverige för alla.....	37
1.10	Utvecklingen på lång sikt	38
2	Förslag till riksdagsbeslut	43
3	Lagförslag.....	53
3.1	Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen.....	53

3.2	Förslag till lag om beräkning av viss inkomstskatt på förvärvsinkomster vid 2005 års taxering, m.m.....	55
3.3	Förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1999:613) om försöksverksamhet med videokonferens i rättegång.....	56
3.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring	57
3.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön	61
3.6	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.	64
3.7	Förslag till lag om ändring i lagen (2002:1134) om ändring i lagen (2002:545) om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring	65
3.8	Förslag till lag om ändring i lagen (2002:1135) om ändring i lagen (2002:543) om ändring i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor	66
3.9	Förslag till lag om ändring i lagen (1999:591) om kreditering av anställningsstöd och sjöfartsstöd på skattekonto	67
3.10	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag.....	68
4	Budgetpolitiska mål och statsbudgeten	71
4.1	Budgetpolitiska mål	71
4.1.1	Utgiftstak för staten	73
4.1.2	Överskott i den offentliga sektorns finanser	75
4.2	Makroekonomiska förutsättningar.....	76
4.3	Politiska prioriteringar	77
4.4	Statsbudgetens utveckling 2003–2006.....	86
4.4.1	Statsbudgetens saldo.....	86
4.4.2	Statsbudgetens utfall 2002	86
4.4.3	Statsbudgetens inkomster	87
4.4.4	Statsbudgetens utgifter.....	88
4.4.5	Statsbudgetens saldo, statens finansiella sparande och statsskulden.....	90
4.5	Kommunsektorns finanser.....	94
4.6	Ålderspensionssystemet.....	95
4.7	Den offentliga sektorns finanser	96
5	Inkomster	101
5.1	Sammanfattning.....	101
5.1.1	Makroekonomiska förutsättningar.....	104
5.1.2	Regeländringar	104
5.1.3	Osäkerheten i skatteberäkningarna.....	104
5.2	Offentliga sektorns skatter – periodiserad redovisning.....	106
5.2.1	Inkomstskatt hushåll.....	106
5.2.2	Inkomstskatt företag.....	108
5.2.3	Socialavgifter och allmän pensionsavgift.....	109
5.2.4	Egendomsskatter	110
5.2.5	Skatt på varor och tjänster	111
5.2.6	Övriga skatter	114
5.3	Offentliga sektorns inkomster enligt nationalräkenskaperna	115
5.4	Statsbudgetens inkomster – kassamässig redovisning.....	115
5.4.1	Skatter	115

5.4.2	Övriga inkomster	118
5.5	Kommunskatter	119
5.6	Skattekvoten.....	120
5.7	Aktuella skatteregler	122
5.7.1	Skatt på arbete	122
5.7.2	Skatt på kapital	123
5.7.3	Konsumtionsskatter.....	124
6	Utgifter	129
6.1	Utgiftsprognos 2003.....	129
6.1.1	Takbegränsade utgifter 2003	129
6.2	Bedömning av preliminära ramar för 2004 samt konsekvensberäkning av utgifternas fördelning på utgiftsområden 2005–2006	135
6.2.1	De takbegränsade utgifternas förändring jämfört med budgetpropositionen för 2003.....	137
6.3	Takbegränsade utgifter 1997–2006	139
6.4	Byte av vissa verksamheters utgiftsområdestillhörighet m.m.	146
6.5	Höjning av högsta avgiften inom maxtaxan för barnomsorg.....	150
6.6	Utgiftsområde 1–27 samt Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten.....	150
7	Tilläggsbudget.....	162
7.1	Förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för 2003	162
7.2	Tilläggsbudget per utgiftsområde	162
7.2.1	Utgiftsområde 1 Rikets styrelse.....	162
7.2.2	Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.....	163
7.2.3	Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.....	166
7.2.4	Utgiftsområde 4 Rättsväsendet.....	166
7.2.5	Utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet	168
7.2.6	Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	169
7.2.7	Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar	170
7.2.8	Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	172
7.2.9	Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp.....	174
7.2.10	Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	185
7.2.11	Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.....	186
7.2.12	Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad.....	187
7.2.13	Utgiftsområde 14 Arbetsliv.....	189
7.2.14	Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.....	190
7.2.15	Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande.....	191
7.2.16	Utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling.....	194
7.2.17	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	194
7.2.18	Utgiftsområde 22 Kommunikationer	194
7.2.19	Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	197
7.2.20	Utgiftsområde 24 Näringsliv.....	198
7.2.21	Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	201
8	Kommunal ekonomi.....	205
8.1	Inledning.....	205

8.2	Utvecklingen i den kommunala sektorn.....	206
8.2.1	Den kommunala ekonomin och sysselsättningen	206
8.2.2	De kommunala verksamheterna	207
8.3	Utvecklingen de närmaste åren.....	208
8.3.1	Den finansiella utvecklingen i kommunsektorn.....	208
8.3.2	Utvecklingen i enskilda kommuner och landsting.....	209
8.3.3	Sammanfattande bedömning.....	209
8.4	Det fasta beloppet vid beskattning av förvärvsinkomster.....	210
8.5	Det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting förlängs.....	210
8.6	Ram för utgiftsområdet.....	211
8.6.1	Ekonomiska regleringar	211
8.6.2	Tilläggsbudget för 2003.....	211
8.6.3	Utgiftsutvecklingen.....	211
8.7	Övrigt.....	211

*Bilagor**Bilaga 1**Bilaga 2**Bilaga 3**Svensk Ekonomi**Redovisning av skatteavvikelser**Fördelningspolitisk redogörelse*

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 8 april 2003

Tabellförteckning

1.1 BNP-tillväxt i Sverige och andra länder.....	16
1.2 Försörjningsbalans.....	16
1.3 Nyckeltal.....	17
1.4 Sysselsättning, arbetslöshet och löneutveckling.....	17
1.5 Sysselsättning och arbetslöshet uppdelat på kön.....	18
1.6 Kalkyl på medellång sikt.....	18
1.7 Offentliga finanser.....	19
1.8 Offentligt finansiellt sparande i Sverige och andra länder.....	19
1.9 Samlad utgiftseffekt av anslagsminskningar och begränsningsbelopp.....	20
1.10 Beslutade och aviserade reformer.....	31
1.11 Satsningar på förskolan och skolan.....	31
1.12 Satsningar på vården.....	32
1.13 Gröna nyckeltal.....	36
2.1 Ändrade ramar samt nya och ändrade anslag 2003.....	48
4.1 Utgiftstak för staten.....	72
4.2 Den offentliga sektorns finansiella sparande.....	72
4.3 Av riksdagen beslutade budgetpolitiska mål.....	72
4.4 Den offentliga sektorns finansiella sparande samt budgeteringsmarginalen.....	73
4.5 Utgiftstak för staten, beräkningstekniskt utgiftstak för 2005–2006.....	74
4.6 Finansiellt sparande i offentlig sektor.....	75
4.7 Makroekonomiska förutsättningar.....	77
4.8 Nu föreslagna och aviserade utgifts- och inkomstförändringar.....	82
Fortsättning på 4.8 Nu föreslagna utgifts- och inkomstförändringar.....	83
4.9 Budgeteffekter i förhållande till föregående år av beslutade och aviserade utgifts- och inkomstförändringar samt nu föreslagna utgifts- och inkomstförändringar.....	84
Fortsättning på 4.9 Budgeteffekter i förhållande till föregående år av beslutade och aviserade utgifts- och inkomstförändringar samt nu föreslagna utgifts- och inkomstförändringar.....	85
4.10 Statsbudgetens utfall 2002.....	86
4.11 Statsbudgetens inkomster.....	87
4.12 Statsbudgetens utgifter 2002–2006.....	88
4.13 Förändring av takbegränsade utgifter jämfört med föregående år.....	89
4.14 Statsbudgetens saldo och statskulden.....	91
4.15 Statsbudgetens saldo och statens finansiella sparande.....	92
4.16 Statsbudgetens saldo samt justering för större engångseffekter.....	93
4.17 Statskulden 2001–2002.....	94
4.18 Kommunsektorns finanser.....	95
4.19 Ålderspensionssystemet.....	96
4.20 Den offentliga sektorns finanser.....	98
4.21 Förändring av strukturellt sparande.....	98

5.1 Offentliga sektorns periodiserade skatter, offentliga sektorns inkomster enligt NR och statsbudgetens inkomster 2001–2006.....	101
5.2 Offentliga sektorns periodiserade skatter, offentliga sektorns inkomster enligt NR och statsbudgetens inkomster. Differenser jämfört med budgetpropositionen.....	102
5.3 Bruttoeffekter av regeländringar 1999–2004	103
5.4 Antaganden och förändringar jämfört med budgetpropositionen.....	104
5.5 Den offentliga sektorn skatteintäkter 2000–2006.....	105
5.6 Skattepliktiga inkomster 2001–2006	107
5.7 Förändring av kommunalskatt	107
5.8 Skattereduktioner 2001–2006.....	107
5.9 Fastighetsskatt fördelat på fastighetskategorier.....	110
5.10 Införskattupptrappning 2000–2004.....	112
5.11 Skatt på energi	113
5.12 Specifikation av övriga skatter 2001–2006.....	114
5.13 Periodiserade skatter och skatter enligt NR samt skattekvoten 2001–2006	115
5.14 Offentliga sektorns inkomster	115
5.15 Statsbudgetens skatter	116
5.16 Statsbudgetens inkomster 2002–2006.....	117
5.17 Utvecklingen av skatteunderlaget 2001–2006	119
5.18 Särskilt tillförda medel 1999–2004	120
5.19 Skattekvoten 1999, förändring av skattekvoten 1990–1999 samt skattepliktiga transfereringars inverkan på skattekvoten för ett urval av OECD-länder.....	121
5.20 Skattekvot enligt nationalräkenskaperna (NR) och periodiserad skattekvot	121
5.21 Grundavdrag vid inkomstbeskattningen.....	122
5.22 Inkomstskatt för olika årslöner 2003.....	122
5.23 Arbetsgivaravgifter och egenavgifter m.m.....	123
5.24 Skattesatser för olika slag av fastigheter	123
5.25 Förmögenhetsskatt	124
5.26 Arvsskatt för olika skatteklasser	124
5.27 Vissa skattesatser på energi.....	125
5.28 Skattesatser för olika tobaksslag	125
5.29 Skattesatser för olika alkoholslag	126
5.30 Vissa fordonsskatter	126
6.1 Statsbudgetens utgifter 2003	129
6.2 Takbegränsade utgifter 2003.....	130
6.3 Utgifter 2002 och 2003	134
6.4 Bedömning av preliminära ramar 2004 samt konsekvensberäkning av utgifterna per utgiftsområde 2005–2006.....	136
6.5 Förändring av takbegränsade utgifter 2004 mellan budgetpropositionen för 2003 och 2003 års ekonomiska vårproposition.....	137
6.6 Utgifter 1997–2006, utfall 1997–2002, prognos 2003, beräknat 2004–2006.....	141
6.7 Utgifternas procentuella andel av takbegränsade utgifter 1997–2006. Utfall 1997–2002, prognos 2003 och beräknat 2004–2006.....	143
6.8 Konsekvenser för ramarna för berörda utgiftsområden	146
6.9 Politikområden (nummer, namn) i budgetpropositionen för 2004 samt mål för innevarande år	147
7.1 Investeringsplan för Statens fastighetsverk 2002-2004.....	165

7.2 Finansiering av nytt radiosystem fördelat på utgiftsområden och anslag i allt väsentligt enligt utredningens förslag	196
8.1 Resultaträkning.....	206
8.2 Kommunsektorns finanser.....	208
8.3 Utvecklingen av skatteunderlaget.....	209
8.4 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	211

Diagramförteckning

1.1 Utgiftstaken i kronor	21
1.2 Utgiftstaken i procent av BNP	21
1.3 Styrräntor i Förenta staterna, euroområdet och Sverige	22
1.4 Differensen mellan 10-årig statsobligationsränta i Sverige och Tyskland.....	22
1.5 Kronans utveckling mot TCW-index.....	22
1.6 Topplaceringar inom Lissabonstrategin	24
1.7 Reguljärt sysselsatta i åldern 20-64 år	24
1.8 Helårsbidrag	27
1.9 Kostnader för sjukfrånvaron.....	29
1.10 Sjukskrivna längre än 30 dagar och mottagare av sjuk-/aktivitetsstöd	29
1.11 Årlig procentuell inkomstförändring som en effekt av fyra procent öppen arbetslöshet, 80 procent sysselsättning och en halvering av socialbidragsbehovet	38
1.12 Sveriges befolkning - förändring jämfört med 2002	38
1.13 Bidrag till befolkningsförändring.....	39
1.14 Befolkning i åldern 20-64 år - förändring jämfört med 2002	39
1.15 Andel förvärvsarbetande efter ursprung och vistelsetid i Sverige	39
4.1 Statsbudgetens saldo 1990-2006	86
4.2 Statsskuld i miljarder kronor och som andel av BNP	94
5.1 Beskattningsbara kapitalvinster	108
5.2 BNP-, aktie- samt fastighetsprisindex.....	108
5.3 Mervärdesskatt uppdelad efter användning	111
5.4 Hushållens konsumtionsutgifter för bilar och sällanköpsvaror samt för livsmedel 1980-2002	111
5.5 Kommunsatser 1999-2006.....	120
6.1 Utgiftsprognos 2003 jämfört med statsbudgeten för 2003	131

1

Finansplan

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

1 Finansplan

1.1 Ansvar för Sverige i en orolig tid

Den internationella utvecklingen präglas sedan en längre tid av osäkerhet och lågkonjunktur. Kriget i Irak har ytterligare ökat osäkerheten. Följderna av kriget – för folket och demokratiutvecklingen i Irak och för den internationella ekonomin – är ännu höljd i dunkel. Det är viktigt att vi fortsatt arbetar för fred och säkerhet internationellt i enlighet med FN:s principer.

Alla länder påverkas av det instabila läget. Både i Sverige och i vår omvärld skriver banker och finansinstitut ner tillväxtprognoserna. Företag och investerare avvaktar. Konsumenterna håller igen. Tillväxten och sysselsättningen påverkas negativt. De offentliga finanserna utsätts för påfrestningar.

Svensk ekonomi står dock internationellt sett fortfarande stark. Jämfört med andra europeiska länder är sysselsättningen och tillväxten hög och arbetslösheten låg. Sverige är ett av få länder som har överskott i de offentliga finanserna. Så är det därför att vi i Sverige såg till att i tid skaffa oss säkerhetsmarginaler. Det var för att slippa göra stora besparingar under framtida lågkonjunkturer som regering och riksdag satte upp målen om överskott i de offentliga finanserna och införde tak för utgifterna. Nu, när nedgången varat en längre tid, är det tydligt hur viktigt det varit.

De senaste årens framgångar – en stark ekonomi, hög tillväxt och låg arbetslöshet – bildar en god grund för en offensiv politik för välfärd, sysselsättning och en hållbar utveckling. Trots nedgången har en rad reformer kunnat genomföras som träder i kraft under detta och nästa år. Ökade resurser tillförs vården och

tandvården. Föräldraförsäkringen förstärks, maxtaxan är införd liksom den allmänna förskolan för 4- och 5-åringar. Kommunerna tillförs ytterligare resurser för att anställa fler lärare och andra specialister i skolan. Pensionerna förbättras och studiebidraget för gymnasieungdomar förlängs med en månad. Högskoleutbyggnaden och forsknings-satsningarna fortsätter. Miljöanslagen höjs. Bostadsbyggandet stimuleras.

Dessa reformer är viktiga för Sveriges utveckling och konkurrenskraft och ligger därför fast. Två arbetsuppgifter som är avgörande för framtida tillväxt och välfärd kommer därtill att kräva stora insatser: att skapa ett mänskligare arbetsliv där färre blir sjuka och att ge de invandrade svenskarna ett ökat tilltröde till arbetsmarknaden. Det är uppgifter som kommer att kräva resurser, långsiktighet och bred samverkan.

Men det ekonomiskt kärvarare läget manar samtidigt till försiktighet. Det krävs att vi drar ner på utgifterna. Sunda offentliga finanser bildar grunden för välfärd och sysselsättning. Den grunden bör minst av allt äventyras i tider präglade av stor osäkerhet. Målen för den ekonomiska politiken måste ligga fast och utgiftstaken hållas. Därför föreslår regeringen och samarbetspartierna besparingar.

Syftet är att skapa goda förutsättningar för en snabb återhämtning av svensk tillväxt när den internationella lågkonjunkturen vänder. Regeringen föreslår därför insatser för att stärka tillväxtförutsättningarna, hålla tillbaka arbetslösheten och öka sysselsättningen. Arbete och tillväxt är grunden för välfärden. Så värnas en stark grund för en politik för välfärd och full sysselsättning med sikte på framtiden. Sunda

offentliga finanser, stabila priser och en väl fungerande lönebildning är grundläggande förutsättningar för att målen skall kunna nås.

Sedan 1994 har Sverige haft högre tillväxt än genomsnittet inom både OECD och EU. Sverige har i dag en av de starkaste offentliga finanserna inom EU. Inflationen är låg, arbetslösheten och socialbidragsbehovet har minskat. Sysselsättningsgraden är bland de högsta i hela EU. Sverige är också främst bland EU-länderna i fråga om ekonomiska reformer.

Valet hösten 2002 ledde fram till en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet på hundratjugoen punkter för ett tryggare, rättvisare och grönare Sverige. I den formulerades att vår gemensamma politik för Sverige bygger på övertygelsen att den ekologiska, sociala och ekonomiska dimensionen måste vävas samman för att skapa en uthållig utveckling som är bra för Sverige. Tillsammans vill vi arbeta med en tydlig politik för ett grönt, jämställt folkhem där hållbar tillväxt, full sysselsättning och trygg välfärd drivs framåt av teknisk utveckling, modern omställning, omfattande delaktighet och minskade klyftor.

Politiken ska präglas av ordning och ansvar. I en orolig tid ökar kraven på tydliga prioriteringar, men framför allt på gemensamt ansvarstagande. Regeringen och samarbetspartierna är beredda att ta det ansvaret. Det är i bred samverkan som Sverige utvecklas bäst. Ansvaret gäller vårt land, men också den omvärld vi är så beroende av.

Samarbetsformer

Den ekonomiska vårpropositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, vilka står bakom riktlinjerna för den ekonomiska politiken, budgetpolitiken och tilläggsbudgeten för 2003.

1.2 Det ekonomiska läget

1.2.1 Internationell utveckling

Den internationella ekonomin präglas av osäkerhet. Utvecklingen är och har varit svagare

än förväntat. Kriget i Irak och den fortsatta händelseutvecklingen har en avgörande betydelse för den ekonomiska utvecklingen.

I euroområdet har utvecklingen av hushållens konsumtion och näringslivets investeringar varit dämpad. Arbetslösheten har fortsatt att stiga. Flera länder har ansträngda offentliga finanser och kan under innevarande år få problem att leva upp till kraven i EU:s stabilitets- och tillväxtpakt. Konjunkturen i euroområdet förväntas vända uppåt tidigast i slutet av innevarande år. Då euroområdet står för ca 40 procent av den totala svenska exporten får den svaga utvecklingen negativa effekter för svensk ekonomi.

Utvecklingen i Förenta staterna präglas av stor osäkerhet. Den senaste statistiken tyder på en viss dämpning av hushållens konsumtion. I Japan är tillväxtförutsättningarna alltjämt dystra och läget är fortsatt osäkert.

1.2.2 Svensk utveckling

Den internationella lågkonjunkturen påverkar Sverige. Tillväxten beräknas stanna vid 1,4 procent i år, för att öka till 2,4 procent 2004.

Tabell 1.1 BNP-tillväxt i Sverige och andra länder

Förändring i procent

	1999	2000	2001	2002
Sverige	4,6	4,4	1,1	1,9
Förenta staterna	4,1	3,8	0,3	2,4
Japan	0,2	2,8	0,4	0,3
EU	2,8	3,5	1,6	1,0
OECD	3,2	3,9	0,8	1,8

Källor: Nationella källor och Finansdepartementet.

Tabell 1.2 Försörjningsbalans

	Mdkr	Procentuell volymförändring		2004
	2002	2002	2003	
Hushållens konsumtionsutgifter	1139	1,3	1,9	2,2
Offentliga konsumtionsutgifter	656	2,1	0,5	0,2
Fasta bruttoinvesteringar	400	-2,5	-0,5	2,9
Lager ¹	4	-0,1	0,2	0,0
Export	1012	0,4	2,3	7,0
Import	871	-2,7	2,3	6,0
BNP	2340	1,9	1,4	2,4

¹ Bidrag till BNP-tillväxten.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Den svaga internationella efterfrågan syns tydligt i svensk export. Trots en viss förbättring de

senaste månaderna är företagens export-orderingång fortsatt svag. En successivt ökad efterfrågan på svenska investeringsvaror väntas dock under året i takt med att en internationell återhämtning påbörjas. Importen till Sverige väntas öka i år när lageravvecklingen är avslutad och efterfrågan i ekonomin stiger.

Den internationella lågkonjunkturen har en återhållande effekt på hushållens efterfrågan. Sammantaget bedöms dock efterfrågan stiga i år på grund av bl.a. hushållens fortsatt goda ekonomiska ställning och låga räntor. En efter hand minskad osäkerhet om det ekonomiska läget i omvärlden och därmed i Sverige väntas bidra till hushållens ökande efterfrågan.

Som en konsekvens av en tidigare omfattande kapacitetsutbyggnad och en lägre produktions-tillväxt väntas investeringarna i näringslivet utvecklas svagt även i år.

Den kommunala sektorn

Den kommunala konsumtionen utvecklades starkt under 2001 och 2002 samtidigt som en avtagande sysselsättningsökning bidrog till att skatteunderlaget steg i en något långsammare takt än tidigare år. Uppgifter för 2002 visar på en minskning av antalet kommuner och landsting med positivt resultat. Skattehöjningar på i genomsnitt 65 öre 2003 (motsvarande 8,5 miljarder kronor i ökade skatteintäkter) och förlängningen av det tillfälliga sysselsättningsstödet 2004 bidrar till att kommunsektorns

Tabell 1.3 Nyckeltal

Förändring från föregående år i procent, om ej annat anges

	2002	2003	2004
KPI ¹	2,4	2,4	1,8
Timlön	4,0	3,5	3,5
Öppen arbetslöshet ²	4,0	4,5	4,3
Arbetsmarknadspolitiska program ²	2,6	2,2	2,0
Antal sysselsatta	0,1	-0,3	0,3
Real disponibel inkomst ³	4,7	1,7	1,4
Hushållens nettosparkvot, nivå ⁴	2,8	2,6	1,9
Bytesbalans ³	4,2	4,3	4,1
Tysk ränta 10-års statsobligation ¹	4,8	4,3	5,0
Svensk ränta 10-års statsobligation ¹	5,3	4,9	5,4
TCW-index ¹	133,7	128,8	127

¹ Årsgenomsnitt.

² Procent av arbetskraften.

³ Procent av BNP.

⁴ Exklusive sparande i avtalspensioner.

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsmarknadsstyrelsen, Medlingsinstitutet, Riksbanken och Finansdepartementet.

finanser förbättras.

Sedan 2000 gäller ett balanskrav för kommuner och landsting. Varje generation skall bära kostnaderna för den service som den själv beslutar om och konsumerar. Den demografiska utvecklingen ställer stora krav på ett effektivt resursutnyttjande i kommuner och landsting för att klara välfärden i framtiden. En utredning har genomförts och lämnat förslag om balanskravet. Frågan bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I syfte att stödja särskilt utsatta kommuner har regeringen slutit överenskommelser med 36

Tabell 1.4 Sysselsättning, arbetslöshet och löneutveckling

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Antal sysselsatta ¹	3986	3963	3922	3979	4069	4159	4239	4244	4232	4247
Varav näringslivet ¹	2697	2698	2695	2735	2805	2888	2969	2960	-	-
Varav offentliga myndigheter ¹	1287	1263	1223	1240	1260	1264	1262	1278	-	-
Reguljär sysselsättningsgrad ²	74,9	74,7	73,9	74,6	75,9	77,2	78,2	78,1	77,6	77,6
Öppen arbetslöshet ³	7,7	8,1	8,0	6,5	5,6	4,7	4,0	4,0	4,5	4,3
Konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program ³	4,6	4,7	4,5	4,1	3,3	2,6	2,5	2,6	2,2	2,0
Timlön ⁴	3,3	6,0	4,5	3,8	3,4	3,7	4,3	4,0	3,5	3,5
Produktivitetsutveckling i näringslivet ⁴	3,6	1,9	5,2	2,0	2,6	4,1	0,6	4,2	2,6	2,3

Anm.: I AKU fördes anställda i kyrkan över från kommunala myndigheter till näringslivets tjänstesektor först 2001. Till följd av detta är antalet sysselsatta i offentlig sektor överskattat med ca 22 000 personer 2000.

¹ Tusental personer.

² Reguljärt sysselsatta i åldern 20-64 år i procent av befolkningen i den åldersgruppen.

³ I procent av arbetskraften.

⁴ Årlig procentuell förändring.

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsmarknadsstyrelsen, Medlingsinstitutet och Finansdepartementet.

Tabell 1.5 Sysselsättning och arbetslöshet uppdelat på kön

	1998		1999		2000		2001		2002	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Antal sysselsatta ¹	1901	2079	1947	2121	1992	2167	2036	2203	2047	2197
varav näringslivet ¹	967	1768	997	1808	1037	1852	1080	1891	1080	1879
varav offentliga myndigheter ¹	932	308	949	311	953	312	954	307	965	314
Öppen arbetslöshet ²	6,0	6,9	5,2	5,9	4,3	5,0	3,6	4,3	3,6	4,4

Anm.: I AKU fördes anställda i kyrkan över från kommunala myndigheter till näringslivets tjänstesektor först 2001. Till följd av detta är antalet sysselsatta i offentlig sektor överskattat med ca 22 000 personer 2000.

¹ Tusental personer.

² I procent av arbetskraften.

Källa: Statistiska centralbyrån.

kommuner och fyra landsting om ekonomisk hjälp i syfte att åstadkomma en omstrukturering av verksamheten och uppnå en ekonomi i balans. Dessa åtgärder har visat sig vara mycket verkningsfulla.

På lång sikt är låg arbetslöshet och hög sysselsättning avgörande för kommunernas och landstingens förutsättningar att långsiktigt klara välfärden.

Arbetsmarknaden

Mellan 1997 och 2002 ökade sysselsättningen med ca 320 000 personer. Merparten av ökningen tillkom i den privata sektorn där antalet sysselsatta ökade med ca 260 000 personer. Den öppna arbetslösheten har sedan slutet av 2000 legat omkring fyra procent.

Den förhållandevis svaga tillväxten förra året och i år får negativa konsekvenser för arbetsmarknaden. I år beräknas den öppna arbetslösheten öka till 4,5 procent som årsgenomsnitt. Nästa år bedöms dock arbetslösheten minska i takt med att sysselsättningen återigen ökar. Den reguljära sysselsättningsgraden för personer i åldern 20 till 64 år bedöms 2004 uppgå till 77,6 procent.

Utvecklingen på medellång sikt

För åren efter 2004 är det svårt att förutsäga konjunktursvängningar. Därför görs ingen konjunkturbedömning. Däremot presenteras en kalkyl.

Beräkningarna bygger på ett antagande om att det i slutet av 2004 finns outnyttjade resurser som kan tas i anspråk utan att det uppstår inflationsdrivande flaskhalsar i den svenska

ekonomin. BNP-tillväxten är därmed något högre än den långsiktiga tillväxten under 2005 och 2006.

Sysselsättningen utvecklas väl och den öppna arbetslösheten minskar till 3,8 procent 2006. Befolkningen i åldern 20 till 64 år ökar. Men inom den gruppen är det främst åldersgrupper med relativt lågt arbetskraftsdeltagande och låg sysselsättningsgrad som ökar. Det bidrar till att den reguljära sysselsättningsgraden i åldern 20 till 64 år inte ändras markant till 2006.

Tabell 1.6 Kalkyl på medellång sikt

	2002	2003	2004	2005	2006
BNP-tillväxt	1,9	1,4	2,4	2,6	2,5
Reguljär sysselsättningsgrad ¹	78,1	77,6	77,6	77,7	77,8
Offentligt finansiellt sparande	1,1	0,4	1,0	1,4	2,1

¹ Andel reguljärt sysselsatta i åldern 20–64 år i procent.

1.3 Finanspolitiken

Finanspolitiken inriktas mot att upprätthålla överskott i de offentliga finanserna. Det finns en rad skäl för detta.

- Andelen äldre kommer att öka kraftigt i framtiden. Därmed ökar utgifterna för pensioner, vård och omsorg, samtidigt som inkomsterna ökar långsammare eftersom andelen av befolkningen som förvärvsarbetar kan förväntas minska. För att förbereda Sverige för detta bör skuldsättningen minska.
- De som är beroende av välfärden måste kunna lita på att den fungerar, också i sämre

Tabell 1.7 Offentliga finanser

Procent av BNP

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Utgiftskvot	54,8	54,4	55,8	56,4	55,5	54,7	53,9
Inkomstkvot	58,2	59,0	56,8	56,8	56,5	56,1	56,1
Skattekvot inkl. EU-avgift	52,4	54,0	51,8	51,5	51,2	50,8	50,7
Finansiellt sparande	3,4	4,6	1,1	0,4	1,0	1,4	2,1
Nettoskuld	1,3	-3,5	2,5	1,2	0,2	-1,0	-3,1
Konsoliderad bruttoskuld	52,9	54,4	52,4	51,0	50,0	48,4	46,4

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

tider när den behövs som mest. Utan starka offentliga finanser riskerar varje lågkonjunktur att framtvinga stora nedskärningar som minskar förtroendet och viljan att i goda tider betala för välfärden.

- För att kunna bedriva en aktiv stabiliseringspolitik utan att underskotten blir för stora behövs en säkerhetsmarginal så att finanspolitiken kan bidra till att dämpa konjunktursvängningarna.

Det finns två övergripande budgetpolitiska mål: överskottsmalet för de offentliga finanserna och utgiftstaken.

1.3.1 Överskottsmål för sunda offentliga finanser

Överskottsmålet innebär att de offentliga finanserna skall uppvisa ett överskott på 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Det innebär att överskottet i en lågkonjunktur kan tillåtas bli lägre än 2 procent för att därigenom bidra till att hålla uppe den privata sektorns inkomster och mildra konjunktursvackan. Det omvända gäller i en högkonjunktur. Ett större överskott dämpar aktiviteten i ekonomin och minskar risken för överhettning. Överskottet anpassas med hänsyn till konjunkturläge och resursutnyttjande i svensk ekonomi.

I budgetpropositionen för 2003 gjorde regeringen bedömningen att ett överskott på 1,5 procent av BNP för 2003 var förenligt med överskottsmålet mot bakgrund av konjunkturläget och resursutnyttjandet i ekonomin. Om konjunkturen utvecklades sämre än väntat, skulle dock ett lägre överskott accepteras. Jämfört med prognosen i budgetpropositionen

har tillväxten för 2003 reviderats ned med mer än 1 procentenhet.

Sedan målet om 2 procents överskott över en konjunkturcykel började gälla 2000 har det årliga överskottet i de offentliga finanserna varit i genomsnitt 3 procent av BNP. Överskottet 2003 beräknas till 0,4 procent av BNP. Efter de åtgärder som föreslås i denna proposition beräknas det genomsnittliga överskottet under perioden 2000 till 2006 bli 2,0 procent. Därmed ligger det offentliga sparandet i linje med det övergripande målet om ett överskott på 2 procent över en konjunkturcykel.

Sverige har i ett internationellt perspektiv starka offentliga finanser. År 2002 hade Sverige ett av de största överskotten i de offentliga finanserna inom EU, medan däremot ett antal stora EU-länder uppvisade betydande underskott. Sverige kommer även 2003 och 2004 att ha fortsatta överskott medan EU-länderna som helhet uppvisar underskott.

Tabell 1.8 Offentligt finansiellt sparande i Sverige och andra länder

Procent av BNP

	2002	2003	2004
Sverige	1,1	0,4	1,0
EU	-2,0	-1,9	-1,6
Euroområdet	-2,2	-2,1	-1,8
Tyskland	-3,7	-3,3	-2,6
Frankrike	-2,7	-2,9	-2,5
Italien	-2,3	-2,1	-2,8
Finland	3,2	2,9	3,6
Storbritannien	-1,4	-1,4	-1,3
Danmark	2,2	2,4	2,9
USA	-3,1	-3,0	-2,7
Japan	-7,9	-7,7	-7,8

Källor: OECD Economic Outlook 72, dec 2002, och Finansdepartementet.

1.3.2 Utgiftstaken

Budgetpolitiken styrs med hjälp av utgiftstaken. Dessa bestäms tre år i förväg. De statliga utgifterna får sedan inte överskrida taken. Utgiftstaken förhindrar att tillfälligt högre inkomster används för att bekosta varaktigt högre utgifter.

Systemet har på det hela taget fungerat väl och har bidragit till en balanserad utgiftsutveckling under de goda åren, och att Sverige därmed har mött den internationella lågkonjunkturen med starka offentliga finanser. En arbetsgrupp med företrädare från samarbetspartierna följer för närvarande upp budgetlagen.

Sedan utgiftstaken infördes 1997 har de klarats varje år.

Regeringens bedömning är att utgiftstaket för 2003 och för 2004 riskerar att överskridas om inga åtgärder vidtas. Regeringen föreslår därför ett antal åtgärder för att bromsa utgiftsutvecklingen och klara utgiftstaken för 2003 och 2004. En central del är de åtgärder som nu föreslås för att vända utvecklingen med allt fler sjukskrivna. Därtill senareläggs vissa tidigare aviserade reformer till den senare delen av mandatperioden. Vidare avser regeringen att införa begränsningar av utgifterna för vissa anslag. Regeringen följer löpande utgiftsutvecklingen och kommer att vidta ytterligare åtgärder om utgiftstaken skulle hotas. Utgiftstaken skall klaras.

Tabell 1.9 Samlad utgiftseffekt av anslagsminskningar och begränsningsbelopp

Miljoner kronor

Anslagsminskningar	2003	2004
Sjukpenning skall motsvara a-kassa	300	600
Uppskjuten takhöjning i sjukförsäkring	920	2 000
Ny SGI -beräkning	565	1 140
Förlängd sjuklöneperiod	669	1 338
Uppskjuten takhöjning i föräldraförsäkring	395	865
Deltidsarbetslösa		550
Utflöde ur arbetslöshet		1 000
Prioriterat studiebidrag		126
Rekryteringsbidrag		700
Höjd högsta avgift inom maxtaxan		240
Kultur		92
Miljö	150	315
Infrastruktur	500	1 000
Övriga anslagsminskningar	404	785
Utgiftsbegränsningar		
Försvar	1 027	373
Bistånd	400	-200
Övrigt	631	-461
Summa utgiftseffekt	5 287	10 810

Utgifter för bl.a. försvarsmateriel senareläggs. En del av biståndsökningen flyttas från 2003 till 2004. Från 1 juli ändras reglerna för sjukpenning för arbetslösa så att ersättningen vid sjukdom kommer att motsvara den från arbetslöshetsförsäkringen. En arbetslös som sjukskrivs får därmed inte längre högre ersättning som sjuk än som frisk.

Höjning av taket i sjuk- och föräldraförsäkringen skjuts upp. Kontaktdagarna inom den tillfälliga föräldrapenningen tas bort. Den tidigare presenterade propositionen om förbättringar i sjukskrivningsprocessen (prop. 2002/03:89), förslagen i denna proposition om förändrad SGI-beräkning, förlängd sjuklöneperiod, enhetligare tillämpning av reglerna om övergång från sjukpenning till sjukersättning, förslag om enhetlig tillämpning av reglerna om karensdag och kommande förslag till system för ekonomiska drivkrafter för arbetsgivarna bedöms leda till lägre antal sjukskrivna vilket innebär minskade utgifter.

Reglerna för arbetslöshetsersättning för deltidarbetslöshet kommer att tillämpas mer enhetligt. Effektiviseringar genomförs i arbetsmarknadspolitiken i syfte att nå en snabbare övergång från arbetslöshet till arbete.

Det högre studiebidraget för vuxenstudier avskaffas för de som redan har en fullständig treårig gymnasieutbildning. Kommunernas ramar för rekrytering till vuxenstudier med hjälp av rekryteringsbidraget minskar. Taket för maxtaxan inom barnomsorgen höjs 2004. Taket på högst 3 procent av inkomsten ligger dock kvar.

Införandet av fri entré på museer senareläggs. Satsningar på infrastrukturområdet skjuts fram. EU-budgetens överskott för 2002 kommer enligt regeringens bedömning att innebära att Sveriges EU-avgift för 2003 sänks med ca 900 miljoner kronor.

En högre omslutning i det kommunala utjämningsystemet medför därtill en justering av utgiftstaket på 3 miljarder kronor 2003.

Mot bakgrund av den korta beredningstiden mellan riksdagsvalet och budgetpropositionen för 2003 lade regeringen i höstas inget förslag för utgiftstak 2005. Regeringen uttalade att den i stället skulle återkomma i vårpropositionen med en bedömning av utgiftstaken 2005 och 2006.

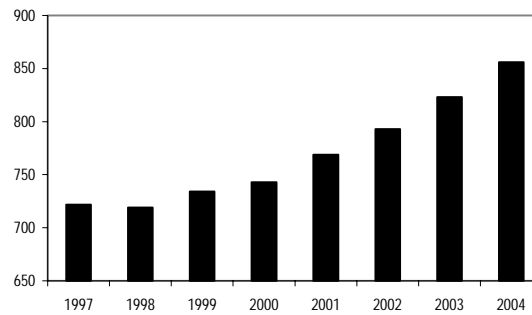
Utgiftstaket har sedan 2001 satts på nivåer som innebär att utgiftstaket i stort sett är oförändrat som procent av BNP vid en trendmässig tillväxt på ca 2 procent per år. Att utgiftstaket för 2003 ökar något jämfört med 2002 i procent av BNP beror på den förhållandevis låga tillväxten i år. Nästa år bedöms tillväxten öka till över 2 procent, vilket medför att utgiftstaket minskar något som procent av BNP.

Beräkningar av den offentliga sektorns utgifter visar att den demografiska utvecklingen med en åldrande befolkning riskerar att leda till en växande utgiftskvot. Att undvika underskott och omfattande besparingar i takt med att de äldre blir allt fler är ett viktigt skäl till att hålla tillbaka utgiftsökningar och driva en politik för en ökad sysselsättning som stärker inkomsterna.

Om utgiftstaken rent beräkningstekniskt är oförändrade som andel av BNP och tillväxten ligger på en trendmässig nivå skulle utgiftstaket för 2005 bli 890 miljarder kronor och för 2006 927 miljarder kronor. Regeringen avser att i budgetpropositionen för 2004 återkomma med förslag om utgiftstak för 2005 och 2006.

Diagram 1.1 Utgiftstaken i kronor

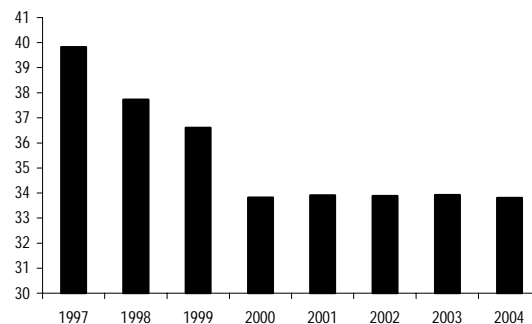
Miljarder kronor

Anm.: För att skapa jämförbarhet över tiden har korrigeringar av utgiftstaken gjorts för tidigare beslutade och nu föreslagna tekniska justeringar av utgiftstaken.

Diagram 1.2 Utgiftstaken i procent av BNP

Procent

Anm.: För att skapa jämförbarhet över tiden har korrigeringar av utgiftstaken gjorts för tidigare beslutade och nu föreslagna tekniska justeringar av utgiftstaken.

1.4 Priser och löner

1.4.1 Stabila priser

Stabila priser är en grundläggande förutsättning för en framgångsrik ekonomisk politik. En hög och svåröversäglig inflation har negativa fördelningseffekter. Dessutom försämrar en hög inflation förutsättningarna för en uthålligt hög tillväxt och därmed också för stabilt hög sysselsättning och välfärd.

Den av riksdagen fastlagda övergripande uppgiften för penningpolitiken är prisstabilitet. Riksbanken bedriver penningpolitiken självständigt. Riksbanken har definierat prisstabilitet som att ökningen av konsumentprisindex skall begränsas till 2 procent med en tolerans på 1 procentenhet uppåt och nedåt. Regeringen stöder penningpolitikens inriktning och står bakom inflationsmålet.

Inflationen beräknas vara tillfälligt hög under första halvåret i år, bland annat på grund av höjda olje- och elpriser. Ett lägre inhemskt inflationstryck och en svagare importprisutveckling bidrar till att inflationen successivt minskar till ca 2 procent, dvs. nära Riksbankens mål, i mitten av innevarande år. Under de följande åren bedöms inflationen fortsatt ligga i linje med målet.

Under de senaste åren har penningpolitiken baserats på en bedömning av UND1X för de närmaste två åren. UND1X är ett inflationsmått där de direkta effekterna av förändrade räntor, skatter och subventioner har exkluderats från konsumentprisindex. I år beräknas inflationen mätt med UND1X uppgå till 2,6 procent som årsgenomsnitt. Nästa år väntas UND1X-inflationen minska till i genomsnitt 1,5 procent.

Räntan och kronan

De internationella räntorna har fortsatt att sjunka. Det osäkra ekonomiska läget har medfört att nedgången på världens aktiemarknader har fortsatt. Konjunkturuppgången har fördröjts och företagens vinstutsikter har försvagats.

Flera centralbanker har fortsatt att sänka räntan under 2002 och i början av 2003 i syfte att understödja en konjunkturåterhämtning. Under senare delen av 2002 och under inledningen av 2003 har räntenedgången varit särskilt kraftig i Europa. Riksbanken har sänkt räntan med 0,75 procentenheter till 3,5 procent.

En förstärkning av kronan har skett sedan hösten 2001. Förstärkningen har framför allt skett gentemot den amerikanska dollarn.

Diagram 1.3 Styrräntor i Förenta staterna, euroområdet och Sverige

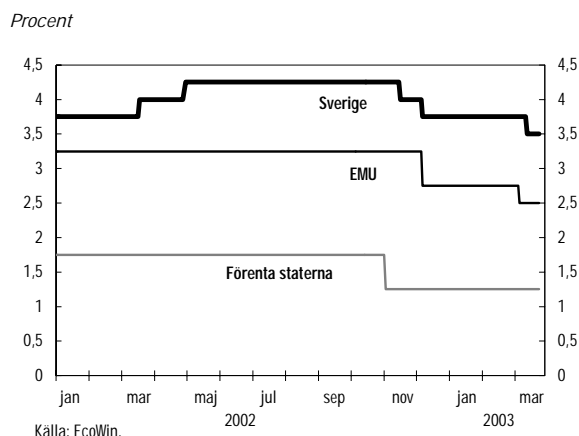

Diagram 1.4 Differensen mellan 10-årig statsobligationsränta i Sverige och Tyskland

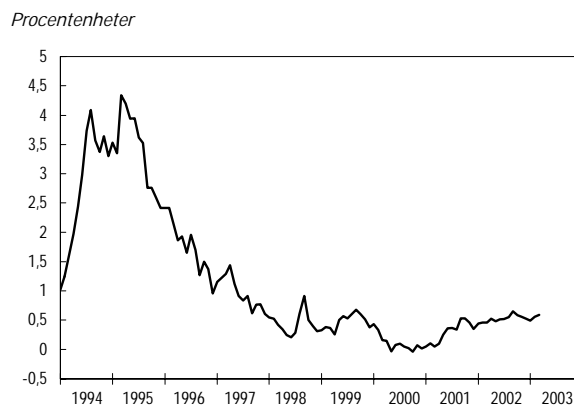
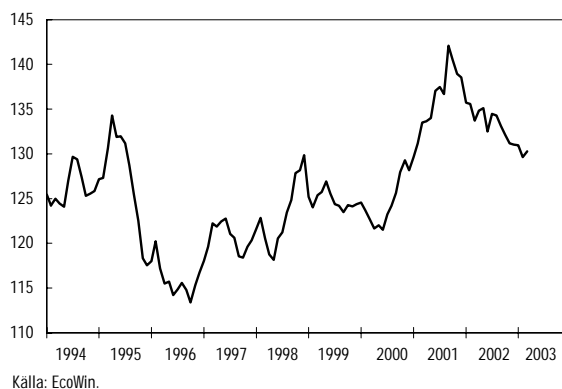

Diagram 1.5 Kronans utveckling mot TCW-index

EMU

Införandet av sedlar och mynt i euro den 1 januari 2002 var ett historiskt och betydelsefullt steg i den europeiska integrationen. Euron är i dag verklighet i stora delar av Europa.

Sverige har valt att inte delta i valutaunionen från starten. Riksdagen fattade dock 1997 beslut om att Sverige bör hålla dörren öppen för ett senare inträde och under tiden etablera en beredskap inför ett eventuellt svenskt deltagande i valutaunionen.

Riksdagen har fattat beslut om att en folkomröstning om införandet av euron som valuta i Sverige skall hållas den 14 september 2003. Alla partier har förklarat sig beredda att respektera utfallet av folkomröstningen.

Det är för närvarande inte aktuellt att delta i det europeiska växelkurssamarbetet ERM2.

1.4.2 Lönebildningen

En väl fungerande lönebildning är av avgörande betydelse för en fortsatt god samhällsekonomisk utveckling. Löneökningar inom de samhälls-ekonomiska ramarna möjliggör lägre arbetslöshet, högre sysselsättning och högre produktion. Måttliga nominella löneökningar är en förutsättning för att regeringens mål om 80 procents reguljär sysselsättning i befolkningen mellan 20 och 64 år skall uppnås.

Under perioden 1994 till 2001 har reallönerna i genomsnitt ökat med 3 procent per år. Det kan jämföras med 1980-talet då de endast uppgick till mindre än 0,5 procent. Samtidigt har den nominella löneökningstakten under den senare delen av 1990-talet endast varit ungefär hälften så stor som på 1980-talet.

De senaste årens utveckling visar att måttliga nominella löneökningar och ett ökat ansvarstagande av arbetsmarknadens parter skapar goda förutsättningar för låg arbetslöshet och god reallöneutveckling.

Under 2001 och 2002 steg dock nominallönerna snabbare än åren tidigare, trots en mer dämpad konjunktur- och sysselsättningsutveckling. År 2001 uppgick löneökningstakten till 4,3 procent i hela ekonomin. Det är högre än i euroområdet och Förenta staterna. De totala löneökningarna bedöms ha dämpats något i fjol, till ca 4 procent. Löneökningarna var något högre i offentlig sektor än i näringslivet.

Arbetskraftkostnadsutvecklingen i svenskt näringsliv har under perioden 1996 till 2002 överstigit den i EU med ungefär 1,5 procentenhet per år, mätt i nationell valuta. Den svenska konkurrenskraften har trots det förstärkts under perioden genom en god produktivitet utveckling och fallande krona.

Regeringen utgår från att de senaste årens höga nominella löneökningstakt framöver anpassas nedåt så att svensk konkurrenskraft inte försämras. Det är avgörande för en fortsatt god samhällsekonomisk utveckling och för att uppnå regeringens sysselsättningsmål. Det är även angeläget att lönebildningsprocessen möjliggör relativlöneförändringar inom ramen för den samlade löneökningstakt som ekonomin tål. Vilja och ansvarstagande från arbetsmarknadens parter i kommande avtalsförhandlingar är av avgörande betydelse för sysselsättningen och välfärden.

Den könsrelaterade lönediskrimineringen måste brytas. Kvinnors lön utgör 82 procent av männens löner. Om man korrigerar för ålder, utbildning, arbetstid och sektor, minskar skillnaden till 92 procent. Orsakerna till dessa skillnader är komplexa. Det handlar om hur olika arbeten värderas, effekter av den segregerade arbetsmarknaden, men även om direkt lönediskriminering.

Den nya jämställdhetslagen är ett redskap för att utjämna osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män. Lönebildningen är en fråga för parterna och osakliga löneskillnader som beror på kön strider mot lagen. Regeringen följer detta arbete via JämO och Medlingsinstitutet. Utfallet av parternas arbete på detta område kommer att vara vägledande för behovet av ytterligare åtgärder, bland annat skärpt lagstiftning.

Regeringen avser att under året lägga fram en handlingsplan för ökad jämställdhet. I handlingsplanen skall förslag läggas för hur de strukturella löneskillnaderna mellan kvinnor och män skall minska.

1.5 Jobb och tillväxt - för välfärd och rättvisa

Sedan 1994 har regeringen fört en långsiktig politik för att stärka Sveriges tillväxtförutsättningar. Grunden är en makroekonomisk politik för stabilitet och sunda offentliga finanser. En rad reformer har genomförts bland annat för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt och öka konkurrensen i ekonomin. De genomsnittliga margineffekterna på arbetsinkomster har sänkts med fem procentenheter sedan 1999. Stora investeringar görs i utbildning, forskning och infrastruktur.

Politiken ger resultat. Under perioden 1994 till 2002 har BNP-tillväxten i Sverige varit i genomsnitt 3,1 procent per år. Det kan jämföras med den årliga tillväxten bland EU-länderna på i genomsnitt 2,3 procent. Regeringens politik syftar till att fortsätta stärka Sveriges ställning.

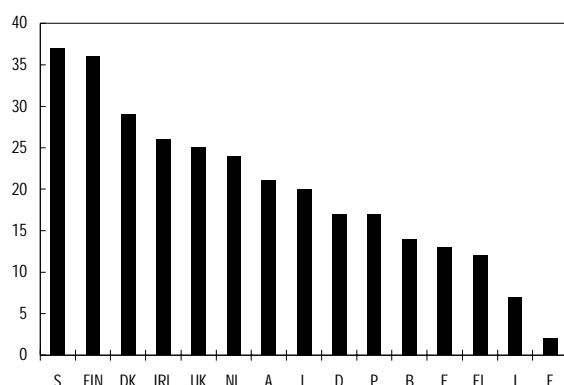
Förutsättningarna är bättre än på länge. I Lissabon satte EU år 2000 upp målet att till 2010 bli världens mest konkurrenskraftiga, dynamiska och kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt, med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social

sammanhållning. Varje år sker en uppföljning av medlemsländernas olika insatser för att nå målen genom jämförelser av ett 40-tal olika indikatorer som sysselsättning, tillväxt, inflation, prisutveckling m.m.

Den europeiska kommissionens senaste uppföljning visar att Sverige är det land som har flest topplaceringar i de olika jämförelserna. Sverige lyfts fram som ett föredöme. Sverige framhålls av kommissionen som ett föregångsland när det gäller ekonomiska reformer, sysselsättning, miljö samt forskning och innovation.

Diagram 1.6 Topplaceringar inom Lissabonstrategin

Antal strukturindikatorer med placering 1-3 bland EU-länderna

Källa: Europeiska kommissionens årliga syntesrapport 2003.

En viktig förutsättning för hög tillväxt är att öka samförståndet och dialogen mellan olika delar i samhället. Det är i samverkan som tillväxtens förutsättningar bäst skapas.

Förutsättningarna för tillväxt och förnyelse i Sverige skall ytterligare förstärkas under mandatperioden. Samverkan mellan näringsliv, högskola och samhälle skall utvecklas på nationell och regional nivå. Entreprenörskap skall underlättas. Företagandets villkor skall förbättras. Flödet av kunskap från forskning och utbildning till näringslivet skall underlättas. Sveriges styrkor inom forskning och profilområden skall bibehållas och utvecklas. Allt detta förutsätter en nära samverkan mellan många politikområden.

1.5.1 Full sysselsättning

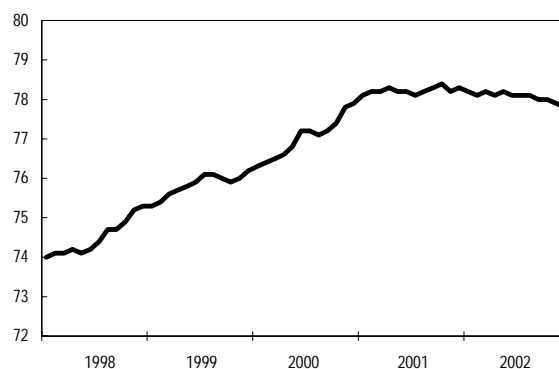
Full sysselsättning står överst på regeringens dagordning. Hög sysselsättning och låg arbetslöshet är grunden för välfärden. Med hög tillväxt, allt fler som jobbar och allt färre som är

arbetslösa stärks rättvisan och jämställdheten. Då ökar resurserna och välfärden kan steg för steg byggas ut. Hösten 1998 satte regering och riksdag upp delmålet att andelen reguljärt sysselsatta av befolkningen i åldern 20 till 64 år skulle öka från 73,9 procent år 1997 till 80 procent 2004.

Sedan 1998 har både BNP-tillväxten och antalet sysselsatta utvecklats gynnsammare än vad som antogs när sysselsättningsmålet sattes. Regeringen bedömde 1998 att det behövdes en årlig tillväxt på 2,75 procent, och att antalet reguljärt sysselsatta i åldern 20 till 64 år behövde öka med 1,3 procent årligen för att målet om 80 procent reguljär sysselsättning skulle nås. Den utvecklingen har överträffats. BNP-tillväxten har under åren 1998 till 2002 varit i genomsnitt 3,1 procent per år och den reguljära sysselsättningen i åldersgruppen 20 till 64 år har ökat med i genomsnitt 1,5 procent per år.

Diagram 1.7 Reguljärt sysselsatta i åldern 20-64 år

Procent av befolkningen

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

Trots denna gynnsamma utveckling har möjligheterna att nå sysselsättningsmålet 2004 minskat. Den reguljära sysselsättningen bedöms bli 77,6 procent 2004. En viktig förklaring är den försvagade internationella ekonomins återverkningar i Sverige. Andra förklaringar är att antalet studerande och nettoimmigranter ökat sedan målet fastställdes.

Arbetet med att nå sysselsättningsmålet fortsätter. Regeringen föreslår nu en rad insatser för ökad sysselsättning och för att öka alla gruppers möjligheter på arbetsmarknaden. Insatserna fokuseras på följande grupper:

Ungdomar: I början av 1990-talet var 80 procent av ungdomarna i åldern 20 till 24 år sysselsatta. I dag är motsvarande siffra 60 procent. Till stor del beror detta på att fler läser

vidare, men ungas vilja att arbeta och att kombinera arbete och studier måste också tas till vara bättre.

- *Öka kunskapen om högskoleutbildningens resultat och effekter*
Effektanalyser ger blivande studenter kunskap om vilken betydelse olika högskoleutbildningar har för anställningsbarheten. Regeringen avser att ge Högskoleverket i uppdrag att genomföra effektstudier och följa upp och analysera individernas etablering på arbetsmarknaden.
- *Se över möjligheterna att tillgodoräkna sig tidigare kurser på högskolenivå*
Sverige har ratificerat Lissabonkonventionen vilket innebär att rätten att tillgodoräkna sig kurser gäller om det inte finns väsentliga skillnader mellan utbildningarna. Regeringen avser att ge Högskoleverket i uppdrag att se över hur tidigare studier tillgodoräknas och föreslå åtgärder som underlättar ett tillgodoräknande.
- *Snabbare övergång från gymnasieskolan till högskolan*
Ur ett arbetsmarknadsperspektiv är det önskvärt att fler unga snabbare kommer ut på arbetsmarknaden, under förutsättning att kompetensen inte försämras. De som söker sig till högskolan bör så snabbt som möjligt erbjudas och genomföra en utbildning. Regeringen har tillsatt en utredare som bland annat skall se över hur urvalsreglerna till högskolan kan ändras för att minska incitamenten till konkurrenskomplettering inom den kommunala vuxenutbildningen.
De framtida tillträdesreglerna bör utformas så att onödigt komplettering av redan godkända gymnasiebetyg undviks. En utgångspunkt för utredarens arbete skall vara att öka direktövergångarna från gymnasieskola till högskola. Regeringen avser att återkomma med förslag i syfte att öka utbildningssystemets effektivitet.
- *Möjligheten till repetitionsstudier på gymnasienivå med högre studiebidrag tas bort*
För vuxna som studerar på grundskole- och gymnasienivå finns det två grupper som kan få det högre bidraget på 82 procent i studiemedelssystemet: studerande som saknar slutbetyg från grundskola eller

treårigt gymnasium samt studerande som repeterar eller kompletterar ämnen på grundskole- eller gymnasienivå. Regeringen föreslår att studerande med fullständig treårig gymnasieutbildning från 2004 inte längre skall kunna erhålla det högre bidraget för repetitions- och kompletteringsstudier på gymnasial nivå.

Invandrare: Invandrare utgör en stor potential som Sverige bättre måste ta tillvara. Sysselsättningsgraden för invandrare har ökat snabbare än för infödda svenskar mellan 1997 och 2002. Klyftan i sysselsättning mellan invandrade och infödda svenskar är emellertid alltjämnt stor. För personer i åldersgruppen 16 till 64 år födda utanför Europa var sysselsättningsgraden knappt 54 procent 2002, vilket skall jämföras med nästan 77 procent för infödda svenskar.

- *Bättre värdering av kompetens*
Ett kvitto på tidigare förvärvade kunskaper, såväl formella som informella, leder till ökad anställningsbarhet och bättre matchning på arbetsmarknaden. Ett förbättrat system för validering är viktigt inte minst för att underlätta invandrades inträde på arbetsmarknaden. Regeringen avser återkomma med förslag till en tidsbegränsad statlig satsning för att stimulera utvecklingen av effektiva och ändamålsenliga system för validering.
- *Arbetsplatspraktik för att underlätta språkinläringen*
Möjligheterna för nyanlända invandrare att behärska svenska och att få anställning ökar om språkundervisningen integreras i arbetslivet. Praktikmöjligheter skapar kontakter i arbetslivet, ger arbetsträning och ökar anställningsbarheten. Regeringen avser att 2004 föreslå åtgärder i syfte att bättre integrera språkinläring och arbetsplatspraktik.
- *Effektivare svenskundervisning*
Kunskaper i det svenska språket är viktigt för utlandsföddas etablering på arbetsmarknaden och deltagande i samhället. Det finns en betydande variation mellan utbildningsanordnare när det gäller kvaliteten och genomströmningen i utbildningen. Regeringen avser att under 2004 föreslå en reformering av svensk-

undervisningen för invandrare. Svensk-undervisning skall regelmässigt kopplas samman med studier inom Komvux eller högskola, praktik, arbete eller annan verksamhet.

Arbetslösa: De senaste årens framgångsrika politik har hållit arbetslösheten kvar kring fyra procent trots internationell lågkonjunktur. Ändå var fortfarande 41 000 personer långtidsinskrivna vid arbetsförmedlingen under 2002. Huvuddelen av dessa deltar i aktivitetsgarantin.

- *Prioritera personer längst från arbetsmarknaden*
Anställningsstöd är ett effektivt verktyg för att etablera personer på arbetsmarknaden. Samtidigt riskerar de att tränga undan andra arbetssökande. Effektiviteten och legitimiteten påverkas av antalet personer med anställningsstöd och genom att stödet riktas till grupper som står längst från arbetsmarknaden. Regeringen avser att se över anställningsstöden för att öka effektiviteten och prioritera dem som har svårast att få en reguljär anställning.
- *Kortare arbetslöshetstid*
Arbetet med att säkerställa effekterna av regelförändringarna i arbetslöshetsförsäkringen fortsätter. Regeringen avser att vidta en rad åtgärder i syfte att effektivisera tillämpningen och tillsynen av regelverket som gäller för arbetssökande med rätt till arbetslöshetsersättning. Exempelvis skall styrningen av arbetsmarknadspolitiken förbättras, skillnader i resultat mellan Arbetsmarknadsverkets olika regioner bättre följas upp, samt arbetsförmedlingarnas arbete med handlingsplanerna utvärderas.
- *Enhetligare tillämpning av reglerna för deltidsarbetslösa samt utredning om rätt till heltid*
Regeringen avser vidta åtgärder i syfte att begränsa utgifterna för deltidsarbetslöshet. Styrningen av arbetsmarknadspolitiken skall förbättras, skillnader i resultat mellan Arbetsmarknadsverkets olika regioner skall noggrannare följas upp och arbetsförmedlingarnas arbete med deltidsarbetslösa skall utvärderas. Regeringen kommer noga att följa utvecklingen och vid

behov vidta ytterligare åtgärder inom ramen för gällande lagstiftning. En utredning tillsätts för att undersöka möjligheterna att införa en rätt till heltidsanställning.

- *Stimulera deltagandet i arbetskraften*
I dag finns flera personer som av olika skäl står utanför arbetskraften. Skälet till detta kan bland annat vara arbetsförmedlingens bedömning att personen ifråga inte är anställningsbar samt att rekryteringsprocessen utestänger vissa personer med annan etnisk bakgrund. Ytterligare ett hinder är de höga marginaleffekter som i dag möter de som försöker ta sig in på arbetsmarknaden. Dessa marginaleffekter uppstår ofta i samspelet mellan skattesystemen och bidragssystemen. Regeringen avser därför att på lämpligt sätt se över hur marginaleffekterna vid inträde i arbetskraften kan minskas.

Äldre: Andelen äldre i befolkningen ökar. Den största befolkningstillväxten kommer i framtiden att ske i åldersgruppen 60 till 64 år. Sysselsättningsgraden i denna åldersgrupp är betydligt lägre än genomsnittet för befolkningen som helhet.

- *Underlätta för äldre att bli anställda*
Det har visat sig att arbetsgivarna i relativt stor utsträckning sällan eller aldrig nyanställer äldre personer. Arbetsgivarnas attityder till äldre arbetstagare är en av orsakerna till att det är svårt för äldre som lämnat arbetslivet att återinträda på arbetsmarknaden. Regeringen överväger vidare åtgärder.

Sjuka: Regeringens mål om sjukfrånvaron syftar till att minska den enskildes lidande, ge fler chansen att försörja sig genom eget arbete och minska samhällets kostnader. Minskade sjukskrivningar och sjukersättningar är också en förutsättning för hög sysselsättning. Varje person med sjuk- eller aktivitetsersättning som återgår i arbete är en seger. För att långsiktigt kunna nå en hög sysselsättning måste sjukskrivningarna minska.

- *Lättare att byta jobb för att minska antalet personer med sjuk- och aktivitetsersättning*
Rörlighet leder generellt till en bättre fungerande arbetsmarknad. Regeringen avser att analysera olika faktorer som kan

orsaka inlåsning. Syftet är att hitta åtgärder som förhindrar att personer i arbetsför ålder försvinner från sysselsättningen och arbetskraften exempelvis genom att de beviljas sjuk- och aktivitetsersättning. Sådana åtgärder bör kunna medverka till att färre äldre arbetstagare lämnar arbetslivet i förtid.

- *Anställningsstöd för långtidssjukskrivna*
För att underlätta för långtidssjukskrivna att åter komma i arbete hos annan arbetsgivare inrättas en form av anställningsstöd. Arbetsmarknadsstyrelsen kommer att få i uppdrag att administrera stödet som beräknas omfatta i genomsnitt 3 000 personer.

Utgångspunkten för regeringens arbete i arbetstidsfrågan är att det är angeläget att korta arbetstiderna och att öka individernas inflytande över arbetstidens förläggning.

Ytterligare insatser

Delmålet om 80 procents sysselsättning ligger fast. Mot bakgrund av den svaga internationella utvecklingen krävs ytterligare insatser för att nå målet. Regeringen avser återkomma i budgetpropositionen för 2004 med förslag på ytterligare åtgärder.

Starka och livskraftiga företag

Starka och livskraftiga företag är av avgörande betydelse för att Sverige skall präglas av uthållig tillväxt och rättvisa.

Regeringen har avsatt medel för ett nationellt program för entreprenörskap. Syftet är att skapa ett bättre entreprenörsklimat, bidra till positiva attityder till entreprenörskap och företagande samt öka företagandet.

För att stärka tillväxten förbereder regeringen flera förslag som syftar till att underlätta tillkomsten av fler och växande företag. Det handlar om ökat utbud av kapital i en tidig utvecklingsfas. Det skall vara lättare att starta och driva företag.

Antalet uppgifter och antalet tillfällen då småföretag måste lämna in uppgifter till myndigheter skall minska under mandatperioden. Regeringen avser att ta fram

mätbara mål för att minska den administrativa bördan och ge den så kallade Simplexenheten inom Regeringskansliet resurser så att den kan granska befintlig lagstiftning.

1.5.2 Halverat socialbidragsbehov

Socialbidragsbehov är ett uttryck för ekonomiska och sociala klyftor. Det medför bristande ekonomisk självständighet och ekonomisk utsatthet. I 2001 års ekonomiska vårproposition satte regeringen upp målet att behovet av socialbidrag skall halveras. Det innebär att antalet helårsbidrag skall halveras från 115 200 år 1999 till 57 600 år 2004.

Mellan 1999 och 2001 har antalet helårsbidrag minskat med 24 000 dvs. med 21 procent. För 2002 tyder kostnadsutvecklingen på en fortsatt minskning, om än i långsammare takt.

Kalkylerna i budgetproposition för 2003 visar att för att nå socialbidragsmålet är det nödvändigt, men inte tillräckligt, att nå sysselsättningsmålet. Den försämrade konjunkturen påverkar Sverige och får negativa effekter på sysselsättningen vilket leder till ökade svårigheter att nå socialbidragsmålet. Om den gynnsamma sysselsättningsutvecklingen för invandrare under senare år fortsätter, ökar dock chanserna. Dessutom får regeringens åtgärder för ökad sysselsättning positiva effekter på möjligheterna att nå socialbidragsmålet. Regeringen står fast vid målet att halvera behovet av socialbidrag.

Diagram 1.8 Helårsbidrag

Helårsekvivalenter

Källa: Socialstyrelsen.

1.5.3 Minskade sjukskrivningar

Sjukfrånvaron är i första hand ett mänskligt problem. Sjukfrånvaron har också ekonomiska konsekvenser. De senaste åren har kostnaderna för sjukfrånvaron ökat kraftigt. Under senare tid har antalet sjukpenningdagar slutat att öka och regeringen räknar med en minskning under året. Det höga antalet långtidssjukskrivna består dock. Särskilt kvinnor i såväl offentlig som privat sektor är kraftigt överrepresenterade bland de långtidssjukskrivna. Utvecklingen medför lidande för den enskilde, problem för arbetsgivarna och leder till en hård belastning på socialförsäkringssystemen. Om inte utvecklingen vänds kommer viktiga välfärds-satsningar att trängas undan.

Orsakerna till sjukfrånvaron är flera: en åldrande arbetskraft, bristande incitament för arbetsgivare, sjukvård och sjukskrivna, hårdare krav i arbetslivet, sämre psykosocial arbetsmiljö, brister i försäkringskassornas och arbetsgivarnas rehabiliteringsarbete, väntetider inom hälso- och sjukvården, ändrade attityder till sjukskrivning osv. Därför krävs åtgärder på en rad områden. Åtgärderna mot sjukfrånvaron måste följas noga och löpande förbättras.

Regeringen har satt upp målet att halvera antalet sjukdagar mellan 2002 och 2008 samt att minska antalet nya aktivitets- och sjukersättningar (som ersätter förtidspension och sjukbidrag). Riksdagen har ställt sig bakom målet.

Regeringen inledde ett större samlat arbete redan under hösten 2001 då ett 11-punkts-program presenterades i samband med budgetpropositionen för 2002. Ett led i arbetet har varit att satsa 70 miljoner kronor på försöksverksamhet för att skapa ökad hälsa i offentlig sektor. Dessa försök skall nu följas, utvärderas och erfarenheter spridas. Extra resurser för ökad tillgänglighet i vården om sammanlagt 3,75 miljarder kronor satsas under perioden 2002 till 2004. I förra årets budgetproposition presenterades en rad åtgärder inom ramen för en samlad strategi. Bland annat fick försäkringskassorna ekonomisk förstärkning för att klara sitt arbete. Ett införande av obligatorisk redovisning av sjukfrånvaron i årsredovisningarna har beslutats av riksdagen och träder i kraft den 1 juli 2003. Ett utredningsförslag om finansiell samordning har tagits fram. De så kallade trepartssamtalen mellan staten,

arbetsgivare och fackliga organisationer har avslutat sitt arbete och dess ordförande har överlämnat sin slutrapport.

Regeringen går nu vidare med förslag till ytterligare insatser. I en särskild proposition (prop. 2002/03:89) har regeringen redovisat förslag om förändringar inom sjukförsäkringen för ökad hälsa i arbetslivet. Precisionen vid sjukskrivning skall öka genom att heltidssjukskrivning undviks, avstämningsmöten med den försäkrade och berörda parter införs, beslutsunderlagen förbättras, utbildningen i försäkringsmedicin förstärks och försäkringsläkarna blir fler och ges en förändrad roll. Rehabiliteringsutredning från arbetsgivaren görs obligatorisk och tiden med vilande sjuk- eller aktivitetsersättning förlängs från ett till två år.

Regeringen föreslår att sjuklöneperioden från och med 1 juli i år förlängs med 7 dagar till 21 dagar. Samtidigt föreslås ett högkostnadsskydd för mindre företag.

Beräkningen av ersättningen vid sjukskrivning i form av sjukpenning förändras från och med den 1 juli 2003. Ersättningen minskas genom att den bas på vilken sjukpenningen beräknas på reduceras. Neddragningen avser enbart sjukpenningen.

Karensdagen bör gälla lika för alla, oavsett tidpunkt då sjukansökan görs. Regeringen kommer därför att se över tillämpningen av karensdagen och föreslå de förändringar som krävs.

Regeringen föreslår vidare att sjukpenningen till arbetslösa justeras så att den från den 1 juli i år inte skall överstiga arbetslöshetsersättningen. I dag får en arbetslös som sjukskrivs normalt högre ersättning. Alla som är anställda får lägre ersättning vid sjukskrivning och det är rimligt att arbetslösa inte får en ökad ersättning när de sjukskrivs.

Många långtidssjukskrivna har ett arbete de inte kan återgå till. För att underlätta för dessa personer att åter komma i arbete, inrättas en form av anställningsstöd – en tidsbegränsad subvention av lönen för de långtidssjukskrivna som får en anställning hos en annan arbetsgivare. Stödet skall gälla de långtidssjukskrivna vars arbetsgivares rehabiliteringsansvar har överförs till försäkringskassan. Arbetsmarknadsstyrelsen kommer att få i uppdrag att administrera stödet som beräknas omfatta i genomsnitt 3 000 personer. Samverkan mellan försäkringskassan

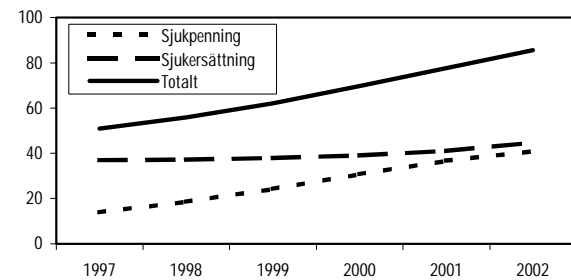
och arbetsmarknadsmyndigheten krävs för att identifiera de personer som kan komma ifråga.

Regeringen har i propositionen Förändringar inom sjukförsäkringen för ökad hälsa i arbetslivet (prop. 2002/03:89) föreslagit att försäkringskassan senast ett år efter sjukanmälningsdagen skall ha utrett om det finns förutsättningar för att ge den försäkrade sjukersättning eller aktivitetsersättning i stället för sjukpenning. Regeringen kommer att följa upp effekterna av förändringen. Förslaget påverkar dock inte dem som redan varit sjukskrivna längre än ett år. Eftersom storleken på denna grupp varierar kraftigt mellan olika län kommer regeringen även att ge Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna i uppdrag att öka enhetligheten i sättet att arbeta.

Den tidigare aviserade takhöjningen inom sjukförsäkringen från 7,5 till 10 prisbasbelopp senareläggs.

Diagram 1.9 Kostnader för sjukfrånvaron

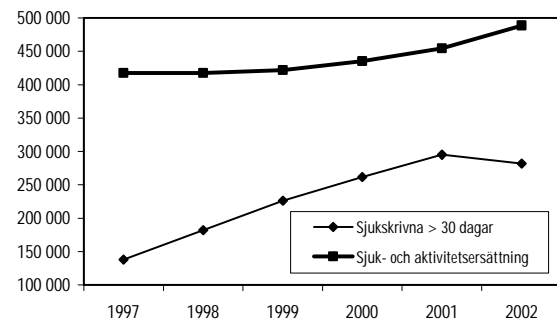
Milljarder kronor

Anm.: Sjukersättning hette tidigare förtidspension.
Källa: Riksförsäkringsverket.

Diagram 1.10 Sjukskrivna längre än 30 dagar och mottagare av sjuk-/aktivitetsstöd

Antal personer

Källa: Riksförsäkringsverket.

Regeringen eftersträvar breda lösningar, men mot ohälsan för åtgärder kan inte fördröjas. Nu föreslagna åtgärder är endast ett första steg.

Ytterligare insatser

De åtgärder som redan genomförts och de som nu föreslagits är nödvändiga för att klara målet att halvera antalet sjukdagar. Målet är dock ambitiöst och det kommer att krävas ytterligare åtgärder. Treparsamtalen har lämnat förslag inom ramen för ett program. I det fortsatta arbetet har arbetsmarknadens parter ett betydande ansvar. Vilka åtgärder som behöver vidtas beror bland annat på vilken effekt redan vidtagna och aviserade åtgärder får. I budgetpropositionen för 2004 avser regeringen att återkomma i ett antal frågor.

– Ett förstärkt förebyggande arbete

Regeringen har i budgetpropositionen för 2003 framhållit behovet av att förbättra det förebyggande och rehabiliterande arbetet. Grunden för det fortsatta arbetet för ökad hälsa i arbetslivet är en utveckling av arbetet på arbetsplatserna i samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagar. Åtgärder när det gäller utvecklingen och förstärkningen av det förebyggande arbetet har aviserats. Det gäller företagshälsovården samt tillsynen på arbetsmiljöområdet.

– Ökat ansvar för sjukskrivna att medverka till att bryta sjukskrivningen

Även den enskilde individen har ett ansvar för att underlätta återgång till arbetet. I dag är det mycket sällsynt att den som inte medverkar till rehabilitering eller på annat sätt försvarar en återgång i arbete får sin ersättning indragen eller nedsatt. En förklaring till detta är att försäkringskassorna har begränsade möjligheter att agera. Regeringen har därför för avsikt att överväga om regler och tillämpning av regler bör stramas upp.

– Sjukersättning högst tre år i taget

Förslaget aviserades i budgetpropositionen för 2003 men de arbetsrättsliga konsekvenserna av en sådan förändring behöver analyseras ytterligare innan ett förslag kan läggas fram. Regeringen har för avsikt att återkomma med förslag i frågan.

– Arbetsgivarnas ekonomiska drivkrafter att minska ohälsan förstärks

Redan i 11-punktsprogrammet som presenterades i samband med budgetpropositionen hösten 2001, angav

regeringen att den hade för avsikt att införa någon form av ökade ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare för att komma till rätta med den ökade ohälsan i arbetslivet. Inom ramen för treparts-samtalen har vidare bl.a. föreslagits en modell som lägger ett ökat kostnadsansvar på arbetsgivare, även vid längre sjukskrivningar. LO, TCO och SACO har också föreslagit en liknande modell med ökat kostnadsansvar. Arbetsgivarnas kostnader skall dessutom öka vid uteblivet rehabiliteringsunderlag.

I dag har arbetsgivare betydande kostnader i samband med kort och medellång frånvaro i form av kostnader för sjuklön, kostnader för vikarier och övertid samt inte minst kostnader i form av produktionsstörningar. Men allt eftersom en sjukskrivning pågår upphör i stort sett kostnaderna för den enskilde arbetsgivaren. Den sjukskrivne ersätts inte sällan av en vikarie som efter en tid gör ett lika bra jobb. Arbetsgivaren har därmed ingen ekonomisk vinning av att få tillbaka den sjukskrivne, särskilt inte om han eller hon kommer tillbaka med en nedsatt arbetsförmåga. För att öka arbetsgivares incitament att få tillbaka personalen i arbete vill regeringen därför införa ekonomiska drivkrafter.

I samband med budgetpropositionen för 2004 kommer förslag om den närmare utformningen av ett system med ekonomiska drivkrafter att läggas fram. Systemet avses att införas den 1 januari 2004. Redan nu kan följande inriktning anges:

- Systemet skall omfatta hela arbetsmarknaden och utformas på ett sätt som långsiktigt stärker både individer och företagande och därigenom även samhällsekonomin.
- Arbetsgivarna skall betala en del av ersättningen vid sjukdom även utöver sjuklöneperioden.
- De ekonomiska drivkrafterna utformas så att insatser som leder till minskad ohälsa och lägre sjukpenning-kostnader ger arbetsgivarna lägre kostnader.

- Vid utformningen av ett system med ökat kostnadsansvar måste en anpassning ske mot gällande kollektivavtalslösningar på arbetsmarknaden.
- Redan i år föreslås ett småföretagar-skydd införas med anledning av att sjuklöneperioden föreslås förlängas till 21 dagar. Detta skydd skall anpassas så att ett ökat kostnadsansvar även efter sjuklöneperioden inte blir tillväxt-hämmande. Tröskeeffekter bör minimeras och tillämpningen bli enkel. Småföretag skall inte drabbas av för höga kostnader vid långa sjukskrivningar.
- Olika sanktioner mot arbetsgivare som inte utarbetat fullständiga rehabiliteringsunderlag övervägs.
- Särskild uppmärksamhet måste riktas mot de grupper som redan i dag har svårt att komma in på arbetsmarknaden så att en ökad selektion på arbetsmarknaden inte uppstår.

1.6 Reformen för rättvisa och trygghet

Välfärden skall fortsätta att byggas ut i den takt ekonomin medger. En väl utbyggd välfärd som ger trygghet i förändringen gör ekonomin mer dynamisk. Trygga människor vågar mer.

I år genomförs en rad reformer för att stärka rättvisan. Det handlar om höjda pensioner, fler lärare i skolan, fler högskoleplatser, förbättrade studiebidrag, allmän förskola, höjt bistånd samt mer pengar till värden och omsorgen.

Trots de besparingar och utgiftsminskningar som nu föreslås genomförs ett antal reformer även 2004. Det handlar om ytterligare satsningar på fler lärare och andra specialister i skolan, insatser för vård och hälsa, satsningar på miljö och infrastruktur och ytterligare ökat bistånd till 0,868 procent av BNI, vilket innebär en ökning med 2 887 miljoner kronor till 21 833 miljoner kronor.

Tabell 1.10 Beslutade och aviserade reformer

Budgeteffekt i förhållande till föregående år

Miljarder kronor	2003	2004
Rättsväsendet	0,20	0,40
Internationellt bistånd	1,64	1,46
Vård, skola och omsorg	6,24	2,80
Pensioner m.m.	2,80	0,00
Mamma-/pappa-månad	0,50	0,50
Arbetsmarknad	1,70	0,00
Utbildning och forskning	2,10	0,76
Bostäder	0,35	0,12
Infrastruktur	1,20	2,10
Övriga utgiftsreformer	2,68	1,40
Summa utgiftsreformer	19,40	9,54

1.6.1 Barn och unga – Sveriges framtid

Genom maxtaxereformen har barnfamiljerna fått kraftigt sänkta avgifter för barnomsorgen. Särskilda resurser satsas även fortsättningsvis på personalförstärkningar för att värna kvaliteten i verksamheten. Skolverkets första uppföljning av maxtaxereformen visar att regeringens ambitioner har infriats. Kvaliteten har upprätthållits. Fler barn tar del av förskolan, men det ökade antalet barn har inte påverkat barngruppernas storlek eller barnens vistelsetid. Inte heller har personaltäteten påverkats negativt. Den 1 januari i år infördes allmän förskola för fyra- och femåringar. Alla barn har därmed rätt till avgiftsfri förskola tre timmar om dagen. Som en del av de besparingar som aviserats i denna proposition föreslår regeringen att taket i maxtaxan inom barnomsorgen höjs 2004.

Föräldraförsäkringen stärks. Förlängningen av föräldraförsäkringen med en månad får genomslag i år. Samtidigt har den lägsta dagpenningen i föräldraförsäkringen höjts till 150 kronor per dag och en ytterligare höjning till 180 kronor per dag planeras till 2004. När det ekonomiska läget så medger avser regeringen att gå vidare och stärka föräldraförsäkringen ytterligare genom att höja inkomsttaket i försäkringen.

Studiebidraget har utökats från 9 till 10 månader. Det innebär 950 kronor mer per år för familjer med en tonåring på gymnasiet.

Tabell 1.11 Satsningar på förskolan och skolan

Miljarder kronor

	2002	2003	2004
Maxtaxan	3,9	3,9	3,7
Barn till arbetssökande eller föräldraledigas rätt till förskola	0,5	0,5	0,5
Allmän förskola för 4- och 5-åringar		1,2	1,2
Personalförstärkningar i skola och fritidshem	1,5	2,5	3,5
Totalt	5,9	8,1	8,9

1.6.2 De äldres trygghet

De äldre har rätt att åldras i trygghet. Ett välfärdssamhälle som Sverige skall kännetecknas av solidaritet mellan kvinnor och män, individer, grupper och generationer. Under föregående mandatperiod genomfördes en rad viktiga reformer. Pensionerna och bostadstilläggen höjdes i flera omgångar samtidigt som pensionärerna fick sänkt skatt. Maxtaxa och förbehållsbelopp infördes i äldreomsorgen, och ett nytt och bättre högkostnadsskydd infördes i tandvården för de äldre.

Arbetet med att stärka solidariteten mellan generationerna och öka tryggheten för de äldre har tagit ytterligare steg i år.

Pensionerna har höjts med mellan 300 och 600 kronor i månaden för dem med de lägsta pensionerna. Ytterligare 300 miljoner kronor satsas i år som ett led i det förbättrade tandvårdsstödet för de äldre. Ett nytt äldre-försörjningsstöd har införts som garanterar alla i Sverige som fyllt 65 år en skälig levnadsnivå. Detta minskar behovet av socialbidrag bland äldre.

1.6.3 Kvaliteten skall värnas i vården och omsorgen

Vården, skolan och omsorgen är välfärdens kärna. Behoven skall styra tillgången, inte privat-ekonomin eller var i landet man bor. Vården, skolan och omsorgen skall därför vara generell, omfatta hela befolkningen och hålla hög kvalitet.

Kommuner och landsting har en period bakom sig med god inkomstutveckling. Ökande sysselsättning och höjda statsbidrag har givit ökade inkomster. I dag är läget ett annat. Den svaga internationella konjunkturen och det

osäkra läget får genomslag i svensk ekonomi och påverkar kommunerna genom en svagare utveckling av inkomsterna.

För att kunna utveckla välfärden och klara åtagandena även i framtiden krävs att sysselsättningen ökar. För att stärka kommunerna och landstingen på kort sikt har det tillfälliga sysselsättningsstödet för 2002 förlängts även till 2003. Regeringen föreslår nu en förstärkning av sysselsättningsstödet för 2003 samt att ett sysselsättningsstöd skall utgå även för 2004. Det fasta belopp om 200 kronor som alla inkomsttagare betalar i statlig inkomstskatt tillfaller i år kommuner och landsting. Regeringen föreslår att denna så kallade 200-krona även 2004 skall tillfalla kommuner och landsting. Dessa förändringar innebär en förstärkning för kommuner och landsting på sammanlagt 0,3 miljarder kronor 2003 och 4,3 miljarder kronor 2004.

Den särskilda vårdsatsning som riksdagen tidigare beslutat om innebär ett extra tillskott på 9 miljarder kronor under perioden 2001 till 2004. Resurserna har i huvudsak frigjorts genom den förändrade inriktningen av totalförsvaret. Under åren 2002 till 2004 satsas därtill 3,75 miljarder kronor för att minska väntetiderna i vården.

Tabell 1.12 Satsningar på vården

Miljarder kronor

	2002	2003	2004
Vård	1	3	4
Kortare köer	1,25	1,25	1,25
Totalt	2,25	4,25	5,25

1.6.4 Sverige – ett kunskapssamhälle

Kunskap är ett kraftfullt verktyg för tillväxt och rättvisa. Utbildning är nödvändigt för jämlikhet och utveckling. Stora satsningar genomförs därför i såväl grundskolan, gymnasieskolan, vuxenutbildning som på universitet och högskolor.

Skolan och fritidshemmen tillförs de kommande åren 1 miljard kronor per år fram till 2006. Det innebär en nivåhöjning med 5 miljarder kronor. Resurserna skall användas till att anställa mer personal i skolorna; lärare, skol-sköterskor, speciallärare, skolbibliotekarier och andra specialister.

En särskild satsning görs också på universitet och högskolor. Regeringens långsiktiga mål är

att hälften av en årskull skall ha påbörjat studier vid universitet eller högskola vid 25 års ålder. Medel har tillförts motsvarande en utbyggnad med närmare 100 000 platser mellan 1997 och 2003.

Den 1 januari i år infördes ett riktat statsbidrag till vuxenutbildningen. Samtidigt har också ett särskilt vuxenstudiestöd, rekryteringsbidraget, införts, med vilket kommunerna skall rekrytera personer som är över 25 år, har en kort tidigare utbildning och som är eller riskerar att bli arbetslösa eller som har något funktionshinder.

För att stärka universitetens och högskolornas möjligheter att bedriva både bred och specialiserad forskning höjs de statliga anslagen till forskning och forskarutbildning med ca 1,5 miljarder kronor mellan 2000 och 2004.

Som ett led i den gröna skatteväxlingen har pengar avsatts för individuell kompetensutveckling. Ärendet bereds för närvarande i Regeringskansliet. Regeringen avser att under mandatperioden återkomma med förslag om kompetensutveckling.

1.6.5 Bra bostäder för alla

Målet för bostadspolitiken är en bra bostad för alla till rimligt pris. Boendet är en del av välfärden.

Den svenska bostadsmarknaden är tudelad. I många kommuner minskar befolkningen. En stor andel bostäder är vakanta, främst inom de kommunala bostadsföretagen. Regeringen inrättade den 1 augusti 2002 Statens Bostadsnämnd i syfte att hjälpa kommuner och kommunala bostadsföretag att omstrukturera sitt fastighetsbestånd.

I tillväxtregionerna är situationen den omvända. Befolkningsökningen skapar ökad efterfrågan samtidigt som bostadsbyggandet under de senaste tio åren varit lågt. År 2001 infördes ett särskilt investeringsbidrag i syfte att främja nyproduktionen av små och medelstora hyreslägenheter i tillväxtregioner. Regeringen har nyligen föreslagit ytterligare stimulanser för att öka produktionen av mindre hyresrätter och studentbostäder (prop. 2002/03:98).

Nya bostäder måste byggas till rimliga kostnader. För att uppnå detta måste även konkurrensen inom byggsektorn förbättras.

Fortsatta insatser krävs för att skapa en god inomhusmiljö.

1.6.6 De socialpolitiska utmaningarna

På det sociala området återstår mycket att göra, och i en del avseenden går utvecklingen fortfarande åt fel håll. Det gäller t.ex. narkotikamissbruket och alkoholkonsumtionen. Missbruk är ofta nyckeln till andra sociala problem, t.ex. brottslighet, hemlöshet och prostitution.

För den alkoholpolitiska handlingsplanen har för åren 2001 till 2003 avsatts 550 miljoner kronor för att bland annat förbättra och bygga ut det lokala förebyggande arbetet och bedriva en bred informationsverksamhet. Syftet är att minska alkoholmissbruket, skjuta upp alkoholdebuten och få ner totalkonsumtionen.

Den narkotikapolitiska handlingsplanen innebär bland annat satsningar på att minska nyrekryteringen till missbruk, få fler att sluta med sitt missbruk och minska tillgången på narkotika. Under perioden 2002 till 2004 satsas 325 miljoner kronor. Av dessa har 100 miljoner kronor avsatts till kriminalvården för att förebygga och bekämpa narkotikamissbruk på anstalterna och erbjuda fler intagna hjälp att komma ur sitt missbruk. I denna proposition aviseras ytterligare medel till kriminalvården, vilket också kommer att få betydelse för arbetet mot droger.

Regeringen avser att under mandatperioden fortsätta att ta initiativ för att förbättra det förebyggande arbetet när det gäller alkohol och narkotika, stärka missbrukarvården och minska hemlösheten.

Polisens anslag för 2004 och framöver skall förstärkas för att öka antalet poliser och utveckla verksamheten. Regeringen återkommer om nivåerna i budgetpropositionen för 2004.

1.6.7 Balanserad regional utveckling

Samhällsutvecklingen skall inriktas på att tillvarata och utveckla hela landets resurser. Alla delar av landet skall kunna bidra till Sveriges tillväxt. Sverige måste hållas samman – såväl mellan människor som mellan och inom regioner.

Det vidträckta Sverige behöver en väl utbyggd infrastruktur. Skatteutjämningen skall utvecklas. Tillväxtförutsättningar skapas bäst genom samverkan. Regionala tillväxtprogram skall tas fram och genomföras i samförstånd och dialog mellan olika delar i samhället.

1.7 Rättvisa skatter

Skatternas främsta syfte är att finansiera välfärden. Skatterna skall samtidigt stimulera till arbete och investeringar, till en uthållig utveckling och minskade ekonomiska och sociala klyftor. Regeringen kan aldrig acceptera att de redan välbestämda i samhället får stora skattesänkningar på bekostnad av kvaliteten i vård, skola och omsorg.

Med denna inriktning kommer regeringen att prioritera ytterligare förbättringar för löntagarna och småföretagen. Det finns för närvarande inte något utrymme för ofinansierade skattesänkningar.

Under det närmaste året kommer det skattepolitiska arbetet att inriktas på fyra områden.

1.7.1 Globaliseringen och den svenska skattestrukturen

Den fortsatta globaliseringen ställer det svenska skattesystemet inför utmaningar. I slutet av 2002 överlämnade Skattebasutredningen sitt slutbetänkande. Utredningen är nu föremål för en bred remissbehandling fram till sommaren 2003

Ett huvudbudskap från Skattebasutredningen är att ett bibehållet skatteuttag på dagens nivå är möjligt men att detta kräver att skattesystemet och skattebaserna värnas. För länder med stora offentliga utgifter krävs breda skattebaser och en begränsning av olika former av särregler. Detta är en förutsättning för att hålla nere marginalskatterna på olika strategiska områden.

1.7.2 Småföretagen

Regeringen strävar efter att skapa skatteregler för olika former av småföretag och dess ägare som så långt möjligt är likformiga och enkla.

Sådana underlättar exempelvis de övergångar mellan olika företagsformer som ofta är ett naturligt inslag i företags utveckling av verksamheten.

I juni 2002 överlämnade 3:12-utredningen sitt betänkande Beskattning av småföretagare (SOU 2002:52). Utredningen föreslår förändringar i de grundläggande regler som styr beskattningen av inkomster från mindre aktiebolag, men också lättnader genom att mildra arvsbeskattningen vid generationsskiften och gåvor. Betänkandet har remissbehandlats och förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen vill förändra 3:12-reglerna så att de blir mer gynnsamma för företagarna.

Förenklingsutredningen presenterade förra året sitt slutbetänkande med ett förslag till reformerade skatteregler för handelsbolag. Betänkandet har remissbehandlats och regeringen kommer att ta ställning till utredningens förslag i anslutning till det fortsatta arbetet med småföretagens skatteregler.

1.7.3 Insatser mot skattefusk

Skattefusk snedvrider konkurrensen i ekonomin, skadar legitimiteten i skattesystemet och är i förlängningen ett hot mot välfärden. Regeringen fortsätter att prioritera kampen mot skattefusk och ekonomisk brottslighet.

Skatteförvaltningen tillfördes under åren 2001 och 2002 sammanlagt 300 miljoner kronor till förstärkt skattekontroll. Det har lett till att allt fler brottsutredningar slutförs och att fler anmälningar om skattebrott görs till åklagarmyndigheterna. Även hos Riksskatteverket pågår ett arbete med att effektivisera skattekontrollen. Regeringen har nyligen överlämnat en proposition med förslag till reformering och effektivisering av skatteförvaltningens organisation. Den nuvarande organisationen föreslås ersättas av en riksövergripande myndighet, Skatteverket.

Utöver organisatoriska förändringar och kontrollåtgärder krävs förändringar i skattelagstiftningen för att förhindra skattefusk och skatteundandraganden.

Byggekommisionen föreslår t.ex. i sitt betänkande Skärpning gubbar (SOU 2002:115) inrättande av särskilda entreprenadkonton och omvänd momsskyldighet för huvudentreprenörer som åtgärder för att bekämpa

svartarbete inom byggsektorn. Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet och kommer att utvärderas efter remissbehandling.

Regeringen kommer under våren att ta ställning till det förslag om schablonbeskattning i vissa branscher som finns i Riksskatteverkets rapport Schablonbeskattning en principskiss (RSV Rapport 2002:3).

Regeringen avser vidare att under hösten 2003 tillkalla en utredare för att se över om skattebrottsenheterna har tillräckligt effektiva verktyg och befogenheter. Ett system med typgodkända kassaregister vid kontanthandel övervägs också. Regeringen arbetar med dessa frågor och avser att återkomma med konkreta förslag senare under året.

1.7.4 Grön skatteväxling

I 2000 års ekonomiska vårproposition angav regeringen att det samlade utrymmet för grön skatteväxling under perioden 2001 till 2010 är 30 miljarder kronor. Utifrån denna bedömning presenterade regeringen i budgetpropositionen för 2001 en strategi för grön skatteväxling och ett första steg togs genom förändringar i bl.a. energi- och koldioxidskatterna och genom förändringar i skatterna på arbete genom höjda grundavdrag och genom sänkta arbetsgivaravgifter. Ytterligare steg med en likartad inriktning togs genom förslag i de två därpå följande budgetpropositionerna. Hittills har en skatteväxling om drygt åtta miljarder kronor genomförts. Under återstoden av mandatperioden planeras skatteväxling på 9 miljarder kronor.

En ökad miljörelatering av skattesystemen förutsätter rationella energiskatter. Regeringen eftersträvar långsiktigt hållbara energiskatter som också skall svara mot de krav som EG-rätten ställer. Skattenedsättningskommitténs förslag skall nu remissbehandlas tillsammans med ett kommande betänkande från utredningen om tillämpningen av Kyotoprotokollets flexibla mekanismer. Regeringen avser därefter att ta ställning till förslagen och utarbeta ett förslag till riksdagen som skall åstadkomma långsiktigt hållbara energiskatter som kan utgöra en grund i den framtida skatteväxlingen samtidigt som de svarar mot de krav som EG-rätten ställer.

Inför och parallellt med den fortsatta skatteväxlingen finns anledning att fördjupa analysen av hur strategin påverkar inkomstfördelningen mellan individerna men också i regionalt hänseende. Det är angeläget att den fortsatta skatteväxlingen resulterar i goda effekter på miljön, ger ett tillfredsställande fördelningspolitiskt utfall och säkerställer det svenska näringslivets konkurrenskraft.

1.8 Ett hållbart Sverige

Sverige skall fortsätta att vara ett föregångsland i omställningen till hållbar utveckling i alla dess dimensioner – ekonomisk, social och ekologisk. Detta kräver insatser som förenar miljöpolitiken med ekonomisk tillväxt, sysselsättning och social välfärd.

1.8.1 Tillväxt och miljö

Sambanden mellan tillväxt och miljö är komplexa. Ekonomisk tillväxt har inneburit både att effektivare och mer miljövänlig teknik kunnat utvecklas, men samtidigt också att användningen av naturresurser ökat.

Sedan mitten av 1950-talet har råvaruförbrukningen per producerad enhet i stort sett halverats i Sverige, samtidigt som produktionsvolymen i näringslivet mer än tredubblats. Den dominerande orsaken är en förändrad sammansättning i näringslivets produktion mot en mer kunskapsintensiv produktion.

Utsläppen av koldioxid i Sverige är nu ungefär sju gånger så stora som för hundra år sedan. I genomsnitt motsvarar detta en ökningstakt på 2 procent per år, dvs. ungefär samma ökningstakt som för BNP. Någon jämn utveckling handlar det dock inte om. Under 1960-talet ökade utsläppen mycket snabbt, och efter 1975 följde en snabb nedgång. Från slutet av 1980-talet tycks utsläppen ha stabiliserats. Syftet med klimatinvesteringsprogrammen är att bidra till en positiv utveckling.

Situationen när det gäller många miljöpåverkande utsläpp har förbättrats de senaste årtiondena även om den för vissa utsläpp fortsatt att försämrats globalt. Insatserna på miljöområdet har framför allt varit framgångsrika i att minska

utsläppen från de stora punktkällorna, förbättra städernas luftkvalitet och bromsa övergödningen av sjöar och vattendrag. Nya miljöproblem, bl.a. från små diffusa utsläppskällor och kemikalieanvändning är dock problem.

1.8.2 Resursanvändning i framtiden

Hösten 1998 tillkallade regeringen en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av sambandet mellan ekonomisk tillväxt och miljöpåverkan samt att utreda behovet av mål och åtgärder för en effektivare användning av naturresurser i syfte att nå en hållbar utveckling. Utredningen antog namnet Resurseffektivitetsutredningen och överlämnade i januari 2001 betänkandet *Effektiv användning av naturresurser* (SOU 2001:2). I betänkandet påpekas bland annat att om inga motverkande åtgärder vidtas är det sannolikt att råvaruanvändning, energianvändning och miljöpåverkande utsläpp kommer att öka under de närmaste årtiondena.

Även om energi- och råvaruanvändningen fortsätter att effektiviseras kommer detta inte vara tillräckligt för att motverka volymeffekten av ökad produktion och konsumtion. För att åstadkomma en fortsatt minskning av utsläppen av koldioxid och kväveoxider krävs fortsatta ambitionshöjningar i klimat- och miljöpolitiken. Samarbete med andra länder och vårt eget agerande i Sverige är avgörande. Resurseffektivitetsutredningen har lämnat ett värdefullt underlag vid utformningen av en politik inriktad mot en effektiv resursanvändning och hållbar utveckling.

1.8.3 Mål och åtgärder

Regeringens övergripande miljö kvalitetsmål är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta.

En central uppgift för miljöpolitiken är att åstadkomma ett system där den som förorsakar miljöpåverkan också får bära den samhälls-ekonomiska kostnaden. Den gröna skatteväxlingen är en del i en sådan politik.

Våren 1999 antog riksdagen 15 nationella miljö kvalitetsmål. Dessa är formulerade utifrån dagens kunskap om den miljöpåverkan naturen

tål och definierar det tillstånd för miljön som skall nås inom en generation.

Ett miljömålsråd har inrättats med ansvar för att göra en samlad uppföljning av miljömålen och de delmål som ställts upp. Enligt miljömålsrådets första rapport kommer de flesta delmålen sannolikt att nås men fler åtgärder kommer att behöva vidtas. För flera av målen är det internationella arbetet dessutom avgörande för om de skall nås.

Naturvårdsfrågorna kommer att vara fortsatt prioriterade. En kommunal naturvårdssatsning genomförs för att stimulera lokal och kommunal naturvård som på så sätt kan komplettera de statliga insatser som syftar till att nå de naturvårdsanknutna miljö kvalitets- och delmålen. Några nyckelbegrepp är lokala projekt, partnerskap, koppling till friluftsliv och folkhälsa, tätortsnära natur och tillgänglighet till denna.

1.8.4 Gröna nyckeltal

Som ett led i regeringens höga ambitioner på miljöområdet redovisas gröna nyckeltal som ett komplement till de ekonomiska nyckeltalen. Syftet med gröna nyckeltal är att spegla den nationella utvecklingen för viktiga miljöproblem. Gröna nyckeltal utgör därmed ett instrument som kan ge en indikation om utvecklingen mot det övergripande miljö kvalitetsmålet att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta.

Energianvändningen har ökat de senaste åren, men över tiden har det skett en successiv energieffektivisering uttryckt i termer av energianvändning relaterad till BNP. Variationer i energianvändningen mellan enstaka år beror främst på konjunktursvängningar, temperaturskillnader och andra väderleksvariationer.

Till skillnad mot i många andra länder minskade utsläppen av koldioxid kraftigt i Sverige under 1970- och 1980-talen. Framför allt var detta ett resultat av den energipolitik som bedrevs under perioden med syftet att minska oljeberoendet. Omkring 1990 bröts den nedåtgående trenden och utsläppen har sedan dess stabiliserat sig kring 1990 års nivå. Enligt senast tillgängliga statistik låg utsläppen 2001 inklusive bunkring, dvs. utsläpp som kan hänföras till internationell luft- och sjöfart, strax över 1990 års nivå. Om bunkring exkluderas

Tabell 1.13 Gröna nyckeltal

Energianvändning (TWh respektive Wh/kr)

	1980	1990	1999	2000	2001
Total slutlig användning ¹	436	442	471	474	478
Energintensitet ²	325	266	246	239	239
<i>Utsläpp till luft (tusentals ton)³</i>					
	1980	1990	1999	2000	2001
Klimatpåverkan					
Koldioxid	82 438	59 986	63 247	60 315	61 649
Försurning					
Svaveldioxid	508	112	68	71	74
Kväveoxider	448	387	369	361	357
<i>Belastning på haven (tusentals ton)</i>					
	1987	1990	1995	1998	2000
Övergödning					
Fosfor	5,8	4,6	4,8	4,9	5,2
Kväve	148,2	122,9	134,5	152,6	158,1
<i>Påverkan på luftkvalitet (mikrogram per kubikmeter)</i>					
	1992/93	1994/95	1996/97	1999/00	2001/02
Bensen ⁴	4,3-10,4	2,4-6,2	1,9-5,1	1,4-3,5	1,5-7,2

¹ Total energianvändning exklusive energiomvandlingsförluster i kärnkraftverk.

² Energintensiteten mäts som total energianvändning i relation till BNP. BNP är från reviderade Nationalräkenskaper, 1995 års priser.

³ Inkluderar bunkring för internationell luft- och sjöfart. skiljer sig därför i förhållande till redovisningen inom ramen för den internationella klimatkonventionen och konventionen om långväga gränsoverskridande luftföroreningar.

⁴ Bensenhalt i luften, vinterhalvårsmedelvärden i olika tätorter (11, 24, 25, 31 respektive 35 orter).

Källor: Statens energimyndighet, Naturvårdsverket, Statistiska centralbyrån och IVL Svenska miljöinstitutet AB.

ligger dock utsläppen under 1990 års nivå. Variationerna i utsläpp av koldioxid mellan åren är betydande. Till stor del beror variationerna i utsläppen mellan enstaka år på konjunktursvängningar, tillgången på vattenkraft och vädret.

Sedan 1980 har de svenska utsläppen av svaveldioxid minskat kraftigt och under 1990-talet nästan halverats. Framför allt beror detta på ökad användning av olja med låg svavelhalt och ny reningsteknik. De svenska utsläppen av kväveoxider har också minskat, men inte i samma omfattning. Förbättrade förbrännings- och reningstekniker är främsta orsaken till utsläppsminskningen av kväveoxider.

Fram till mitten av 1990-talet minskade belastningen på haven av fosfor och kväve. Därefter har den totala belastningen ökat, framför allt av kväve, även om utsläppen från punktkällor har fortsatt att minska. Några nya uppgifter för belastningen på haven av fosfor och kväve för 2001 finns inte att tillgå då statistiken inte tas fram varje år.

Under 1990-talet har luftkvaliteten i tätorter förbättrats markant. Tack vare katalytisk avgasrening och minskad bensenhalt i bensin har stadsluftens genomsnittliga bensenhalt sjunkit sedan början av 1990-talet. Under vinterhalvåret ligger den dock fortfarande över lågrisknivån i alla tätorter där mätningar genomförs.

1.8.5 Trängselavgifter

Förberedelserna inför försöket med trängselavgifter i Stockholms stad går vidare. Stockholmsberedningen kommer i juni 2003 att lägga förslag till hur lagstiftningen om trängselavgifter skall utformas. Planeringen av den praktiska utformningen av försöket pågår i Stockholms stad medan Stockholms läns landsting planerar för förstärkta kollektivtrafikåtgärder.

Regeringen följer utvecklingen och är beredd att stödja försöket såväl avseende lagstiftning som övriga förberedelser. Beslut om den exakta utformningen av statens medverkan bland annat avseende garantier och investeringskostnader för försöket kommer att fattas så snart Stockholmsberedningens förslag har beretts inom Regeringskansliet men också tillsammans med Stockholms stad och Stockholms läns landsting.

1.9 Ett Sverige för alla

Den ekonomiska politiken skall bidra till att öka tillväxten och minska klyftorna i samhället. Men tillväxt är i sig ingen garant för minskade klyftor. Förutom en tillväxtfrämjande ekonomisk politik krävs därför en aktiv rättvisepolitik.

Tillgången till jobb och utveckling är inte lika för alla. Många människor har små ekonomiska marginaler och har svårt att få vardagen att gå ihop. Arbetslösa, ensamstående föräldrar, långtidssjukskrivna och invandrare är speciellt utsatta grupper.

Trots dessa problem är Sverige ett av de länder i världen som har den minsta inkomstspridningen, den lägsta andelen fattigdom och den lägsta andelen barnfattigdom. Det svenska välfärdssystemet med skatter, bidrag och offentliga tjänster ökar jämlikheten genom en betydande omfördelning.

Reformer för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män är en annan central del av regeringens rättvisepolitik. Därför analyseras regeringens beslut ur ett jämställdhetsperspektiv. Regeringen förbereder en särskild jämställdhetsbilaga till budgetpropositionen för 2004.

Individens möjligheter i samhället får inte begränsas av olika former av diskriminering. Skyddet mot diskriminering förstärks därför genom ny lagstiftning. Insatser sker också för att bryta segregationen i storstadsområdenas olika stadsdelar. Storstadssatsningen ges ytterligare medel 2003.

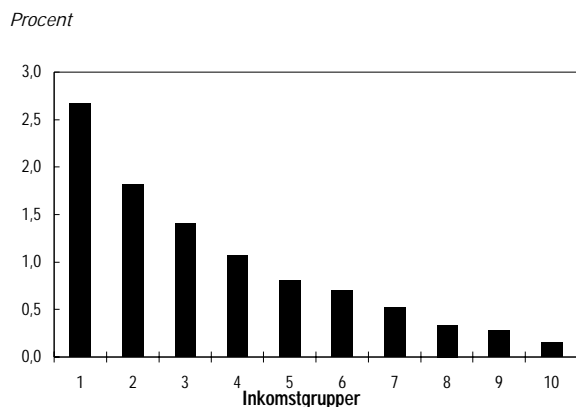
Full sysselsättning står överst på regeringens dagordning. Regeringen har därför satt upp som delmål att öka den reguljära sysselsättningen i åldersgruppen 20 till 64 år till 80 procent 2004 och halvera socialbidragsbehovet mellan 1999 och 2004. I slutet av 2000 nåddes målet om halverad öppen arbetslöshet till fyra procent.

Att stå utanför arbetsmarknaden och att vara i behov av socialbidrag skapar utanförskap och resignation, gör människor mer ofria och ökar klyftorna i samhället. Ökad sysselsättning och minskat socialbidragsbehov är inte bara en viktig rättvisefråga för de människor som i dag är drabbade, utan också en fråga om att klara finansieringen av framtidens skola, äldreomsorg och sjukvård.

Den internationella lågkonjunkturen påverkar Sverige och gör det svårare att nå uppsatta mål. Regeringen är dock fast besluten att nå målen, även om det krävs mer insatser och tar längre tid än beräknat.

I diagram 1.11 visas fördelningseffekterna av 80 procents sysselsättning och ett halverat socialbidragsbehov. Staplarna visar hur inkomsterna förändras i olika inkomstgrupper när sysselsättningen stiger, behovet av socialbidrag halveras, samtidigt som arbetslösheten ligger kvar på en nivå kring fyra procent. I grupp 1 finns de med lägst inkomst. I grupp 10 finns de med högst inkomst. I diagrammet visas att det är de med de lägsta inkomsterna som tjänar mest på att sysselsättningen stiger och behovet av socialbidrag minskar.

Diagram 1.11 Årlig procentuell inkomstförändring som en effekt av fyra procent öppen arbetslöshet, 80 procent sysselsättning och en halvering av socialbidragsbehovet

Källa: Finansdepartementets beräkningar.

För att nå de båda uppsatta målen krävs insatser för att underlätta övergång från passivitet och bidragsberoende till aktivt deltagande på arbetsmarknaden. Det gäller för den som jobbar oönskad deltid, är arbetslös, sjuk eller av andra skäl står utanför arbetslivet.

Mellan 1997 och 2002 ökade sysselsättningen med ca 320 000 personer, från 73,9 procent till 78,1 procent av befolkningen mellan 20 och 64 år. För att nå målet om 80 procents sysselsättning behöver ytterligare ca 100 000 personer komma i arbete.

Behovet av socialbidrag beräknas ha minskat mellan 1999 och 2002 motsvarande 29 000 personer, och har därmed reducerats till ca 86 000 helårspersoner. För att nå målet om halverat socialbidragsbehov återstår ca 28 000 helårspersoner.

1.10 Utvecklingen på lång sikt

Regeringens politik syftar till att skapa förutsättningar för en långsiktigt hållbar utveckling med hög tillväxt och sysselsättning, en god välfärd och ett samhälle i ekologisk balans.

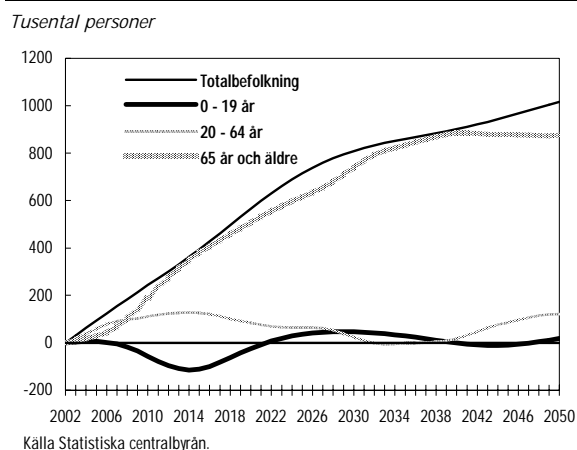
Den demografiska utvecklingen innebär en stor utmaning. Fler äldre och färre personer i yrkesverksam ålder, i kombination med oroande trender för arbetskraftsdeltagande och frånvaro innebär att antalet arbetade timmar på sikt hotar att minska. I framtiden måste därför en högre andel av befolkningen i förvärvsaktiv ålder vara sysselsatt och sjukfrånvaron måste minska. De

insatser som nu föreslås understödjer en sådan utveckling.

Den totala befolkningen kommer att växa med närmare en miljon människor fram till 2050. Antalet barn och unga, respektive personer i yrkesverksam ålder (20 till 64 år) förändras i liten utsträckning, medan de äldre blir allt fler. Det betyder att efterfrågan på vård och omsorg kommer att öka markant, medan antalet sysselsatta – underlaget för framtida skatteinkomster – endast kommer att öka långsamt.

Befolkningen i yrkesverksam ålder förväntas öka med drygt hundra tusen personer fram till 2015 för att sedan åter minska. Den ökning som äger rum under den närmaste tioårsperioden beror dock nästan uteslutande på att grupper som i dag har ett lägre arbetskraftsdeltagande än genomsnittet växer. Det är framförallt antalet personer mellan 20 och 24 år och mellan 60 och 64 år som ökar, medan antalet personer minskar i åldrar där arbetskraftsdeltagandet är högre.

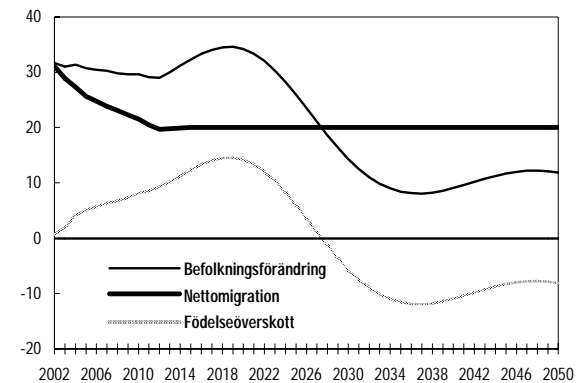
Diagram 1.12 Sveriges befolkning - förändring jämfört med 2002

Trots att antalet personer mellan 20 och 64 år som är födda i Sverige förväntas minska, innebär invandringen att befolkningen i yrkesverksam ålder växer kommande år. Invandrare förvärvsarbetar emellertid i dag i betydligt mindre utsträckning än personer födda i Sverige. Om invandrare fortsätter att i stor utsträckning stängas ute från arbetsmarknaden riskerar sysselsättningen och antalet arbetade timmar att utvecklas svagt.

Diagram 1.13 Bidrag till befolkningsförändring

Tusental personer

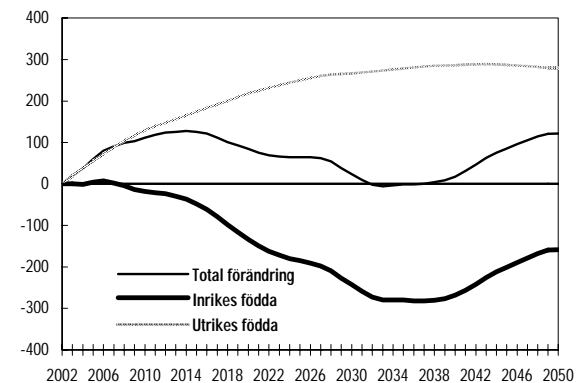

Källa Statistiska centralbyrån.

För att förhindra att antalet sysselsatta minskar är det nödvändigt med insatser som ökar sysselsättningsgraden för de grupper som i dag har svårt att komma in på arbetsmarknaden.

Diagram 1.14 Befolkning i åldern 20-64 år - förändring jämfört med 2002

Tusental personer

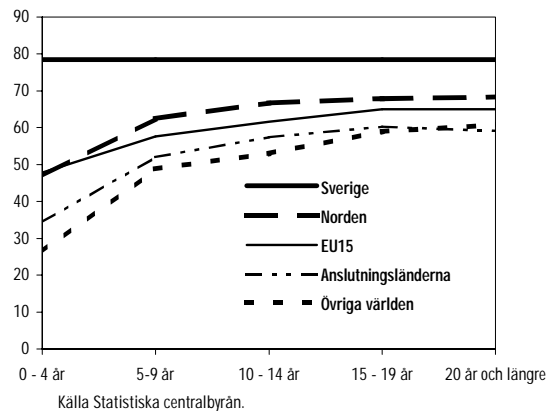
Källa Statistiska centralbyrån, Finansdepartementet.

Arbetsutbudet för olika grupper

I genomsnitt minskade arbetsutbudet för män i yrkesverksam ålder med cirka 400 årsarbetstimmar, motsvarande drygt 20 procent, mellan 1970 och 2002. En stor del av nedgången kom redan under 1970-talet genom avtalade arbetstidsförkortningar. Längre utbildningstider har inneburit att både andelen sysselsatta och genomsnittliga arbetstider sjunkit bland män under 25 år.

För kvinnorna är bilden något annorlunda. De äldre kvinnorna har ökat sitt arbetskraftsutbud så att kvinnor över 55 år i dag yrkesarbetar fler timmar per person än någonsin förr. Detta beror på att yrkesarbete var mindre vanligt bland kvinnor i tidigare generationer.

Under de senaste tio åren har andelen sysselsatta dock sjunkit bland kvinnor yngre än 55 år. Denna utveckling ökar risken för att även arbetskraftutbudet bland de äldsta kvinnorna kan komma att falla framöver.

Diagram 1.15 Andel förvärsarbetande efter ursprung och vistelsetid i Sverige

Källa Statistiska centralbyrån.

Personer som är födda utomlands har en betydligt lägre sysselsättningsgrad än de som är födda i Sverige. Sysselsättningen ökar med antalet år i Sverige, men når aldrig upp till samma nivå som för personer födda i Sverige. Den grupp som för närvarande står för den största delen av invandringen, personer födda utanför ett utvidgat EU, är också den som har svårast att komma in på arbetsmarknaden.

Sysselsättningen måste öka

Om kvinnor och män i olika åldrar och med olika ursprung fortsätter att arbeta i samma utsträckning som 2002, minskar antalet sysselsatta med ca 50 000 fram till 2020. En del av denna utveckling förklaras av att andelen utlandsfödda ökar i den yrkesverksamma befolkningen.

Invandrarna utgör samtidigt en stor framtida arbetskraftspotential. Om sysselsättningsgraden för alla utlandsfödda höjs till den som gäller för infödda svenskar skulle antalet sysselsatta öka med närmare 250 000 personer fram till 2020. Det skulle innebära cirka 300 000 fler sysselsatta jämfört med om dagens sysselsättningsfrekvenser blir bestående.

Totalbefolkningen fortsätter att växa i betydligt snabbare takt än befolkningen i yrkesverksam ålder. Denna utveckling leder på sikt till att antalet arbetade timmar per capita minskar.

Regeringens politik är inriktad på att öka förutsättningarna att finansiera en välfärd av god
arbetskraftsutbudet och därmed förbättra kvalitet också i framtiden.

2

Förslag till riksdagsbeslut

2 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

vad gäller den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

1. godkänner de förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken som regeringen förordar (kapitel 1),
2. godkänner de förslag till riktlinjer för budgetpolitiken som regeringen förordar (kapitel 1),
3. fastställer utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till 822 miljarder kronor 2003 och till 856 miljarder kronor 2004 (avsnitt 4.1.1),
4. godkänner den föreslagna ändringen av ändamål och verksamheter som skall innefattas i utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling respektive utgiftsområde 22 Kommunikationer (avsnitt 6.4.),
5. antar regeringens förslag till lag om ändring i riksdagsordningen (avsnitt 3.1 och 6.4),
6. godkänner vad regeringen föreslår om statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa (avsnitt 6.5),
7. antar regeringens förslag till lag om beräkning av viss inkomstskatt på förvärvsinkomster vid 2005 års taxering, m.m. (avsnitt 3.2 och 8.4),
8. godkänner de föreslagna riktlinjerna för en förstärkning av det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting 2003 och att stödet förlängs till 2004 (avsnitt 8.5),

vad gäller tilläggsbudget till statsbudgeten för 2003

9. antar regeringens förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1999:613) om försöksverksamhet med videokonferens i rättegång (avsnitt 3.3 och 7.2.4),
10. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring (avsnitt 3.4 , 7.2.9 och 7.2.11),
11. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön (avsnitt 3.5 och 7.2.9),
12. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (avsnitt 3.6 och 7.2.10),
13. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2002:1134) om ändring i lagen (2002:545) om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 3.7 och 7.2.12),
14. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2002:1135) om ändring i lagen (2002:543) om ändring i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor (avsnitt 3.8 och 7.2.12),
15. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1999:591) om kreditering av anställningsstöd och sjöfartsstöd på skattekonto (avsnitt 3.9 och 7.2.12),
16. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag (avsnitt 3.10 och 7.2.15),

17. godkänner den föreslagna användningen av det under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning uppförda anslaget 1:15 *Riksrevisionsverket: Avvecklingskostnader* (avsnitt 7.2.2),
18. godkänner en ny investeringsplan för Statens fastighetsverk i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 7.2.2),
19. godkänner att staten säljer en fastighet i Paris, Frankrike (avsnitt 7.2.2),
20. bemyndigar regeringen att 2003 låta Försvarets materielverk disponera en kredit i Riksgäldskontoret på högst 25 500 000 000 kronor för att tillgodose behovet av rörelsekapital (avsnitt 7.2.5),
21. bemyndigar regeringen att under 2003, för det under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd uppförda reservationsanslaget 8:1 *Biståndsverksamhet*, ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 24 164 000 000 kronor efter 2003 (avsnitt 7.2.6),
22. bemyndigar regeringen att under 2003 utfärda garantier intill ett sammanlagt belopp av 580 825 000 kronor för de lån som Europeiska Investeringsbanken lämnar inom ramen för Lomé IV Bis och Cotonou-avtalet (avsnitt 7.2.6.),
23. godkänner den föreslagna användningen av det under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd uppförda anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* (avsnitt 7.2.6),
24. godkänner den föreslagna användningen av det under utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar uppförda anslaget 12:2 *Mottagande av asylsökande* (avsnitt 7.2.7),
25. godkänner den föreslagna användningen av det under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp uppförda anslaget 19:1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* (avsnitt 7.2.9),
26. bemyndigar regeringen att under 2003, för det under utgiftsområde 14 Arbetsliv uppförda ramanslaget 23:2 *Arbetslivsinstitutet*, ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 100 000 000 kronor under 2004-2007 (avsnitt 7.2.13),
27. godkänner att 2 300 000 000 kronor från inkomsttitel 1428 *Energiskatt* förs till Riksgäldskontoret för tillfällig förvaltning (avsnitt 7.2.13),
28. godkänner den föreslagna användningen av det under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande uppförda anslaget 31:7 *Investeringsbidrag för anordnande av bostäder för studenter* (avsnitt 7.2.15),
29. bemyndigar regeringen att under 2003, för det under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande uppförda ramanslaget 31:14 *Omstrukturering av kommunala bostadsbolag*, göra åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 150 000 000 kronor efter 2003 (avsnitt 7.2.15),
30. bemyndigar regeringen att 2003 låta Vägverket förvärva en konferens- och museianläggning i Borlänge för högst 46 000 000 kronor (avsnitt 7.2.18),
31. bemyndigar regeringen att under 2003, för det under utgiftsområde 22 Kommunikationer uppförda anslaget 36:4 *Banverket: Banhållning och sektorsutgifter*, ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 13 700 000 000 kronor efter 2003 (avsnitt 7.2.18),
32. godkänner att regeringen 2003 får besluta om en låneram i Riksgäldskontoret om högst 12 050 000 000 kronor för Botniabanan AB för den första och andra utbyggnadsetappen mellan Örnsköldsvik-Husum respektive Nyland-Örnsköldsvik, för den tredje utbyggnadsetappen på delen Husum-Nordmaling samt för planeringsarbete för den återstående delen av den tredje utbyggnadsetappen Nordmaling-Umeå (avsnitt 7.2.18),
33. bemyndigar regeringen att under 2003, för det under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske och anslutande näringar uppförda ramanslaget 42:4 *Centrala försöksdjursnämnden*, besluta om stöd som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 10 000 000 kronor under 2004 (avsnitt 7.2.19),
34. bemyndigar regeringen att för 2003 låta Statens jordbruksverk ha tillgång till en kredit på myndighetens särskilda ränte-

- konto för EU-verksamhet i Riksgäldskontoret på högst 5 650 000 000 kronor (avsnitt 7.2.19),
35. bemyndigar regeringen att under 2003, för det under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske och anslutande näringar uppförda anslaget 44:6 *Återföring av skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel m.m.*, besluta om stöd som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 195 000 000 kronor under 2004 och högst 195 000 000 kronor under 2005 (avsnitt 7.2.19),
 36. godkänner den föreslagna användningen av det under utgiftsområde 24 Näringsliv uppförda anslaget 38:20 *Kostnader för omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag m.m.* (avsnitt 7.2.20),
 37. godkänner vad regeringen förordar i fråga om en förbättrad kapitalstruktur i statliga bolag (avsnitt 7.2.20),
 38. godkänner vad regeringen förordar om omfinansiering av ett avsett kapitaltillskott till Teracom AB (avsnitt 7.2.20),
 39. godkänner att Vasallen AB även skall få utveckla fastigheter som inrättats för försvarsindustrins behov i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 7.2.20),
 40. godkänner ändrade ramar för utgiftsområden samt anvisar ändrade och nya anslag, som står till regeringens disposition, enligt specifikation i tabell 2.1.

Riksdagsstyrelsen föreslår att riksdagen

på tilläggsbudget till statsbudgeten för 2003

41. bemyndigar riksdagsstyrelsen att för 2003 besluta att Riksrevisionen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i verksamheten intill ett belopp av 50 000 000 kronor (avsnitt 7.2.2),
42. anvisar ändrade anslag, som är avsedda för riksdagen eller dess myndigheter, enligt specifikation i tabell 2.1.

Tabell 2.1 Ändrade ramar samt nya och ändrade anslag 2003

Tusental kronor

Utgiftsområde	Anslags- nummer	Belopp enligt statsbudget 2003	Förändring av ram/ anslag	Ny ram/ Ny anslagsnivå
1	Rikets styrelse	7 674 618	14 229	7 688 847
	27:4 Radio- och TV-verket	11 676	700	12 376
	90:1 Kungliga hov- och slottsstaten	87 597	4 000	91 597
	90:2 Riksdagens ledamöter och partier m.m. ¹	603 008	16 550	619 558
	90:4 Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen ¹	56 426	2 500	58 926
	90:5 Regeringskansliet m.m.	5 180 433	-10 221	5 170 212
	90:7 Expertgruppen för EU-frågor	9 179	700	9 879
2	Samhällsekonomi och finansförvaltning	9 078 095	14 250	9 092 345
	1:5 Statistiska centralbyrån	414 139	-1 250	412 889
	1:7 Kammarkollegiet	27 459	500	27 959
	2:1 Finansinspektionen	163 680	15 000	178 680
3	Skatt, tull och exekution	8 265 923	1 567	8 267 490
	3:2 Skattemyndigheterna	5 087 212	1 567	5 088 779
4	Rättsväsendet	24 584 790	198 050	24 782 840
	4:1 Polisorganisationen	13 559 801	-1 950	13 557 851
	4:2 Säkerhetspolisen	547 409	-50 000	497 409
	4:3 Åklagarorganisationen	788 314	20 000	808 314
	4:4 Ekobrottsmyndigheten	321 640	-10 000	311 640
	4:5 Domstolsväsendet m.m.	3 667 435	38 000	3 705 435
	4:6 Kriminalvården	4 472 939	200 000	4 672 939
	4:7 Brottsförebyggande rådet	60 993	-1 000	59 993
	4:10 Brottsoffermyndigheten	19 093	3 000	22 093
6	Försvar samt beredskap mot sårbarhet	44 704 155	-1 950	44 702 205
	6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	19 163 960	-25 000	19 138 960
	6:8 Försvarets radioanstalt	454 307	25 000	479 307
	6:11 Nämnder m.m.	7 095	-1 950	5 145
7	Internationellt bistånd	17 140 303	-74 979	17 065 324
	8:1 Biståndsverksamhet	15 886 126	-94 979	15 791 147
	8:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete	492 740	10 000	502 740
	8:4 Folke Bernadotteakademien, ramanslag (nytt anslag)	0	10 000	10 000
8	Invandrare och flyktingar	7 128 470	227 800	7 356 270
	10:2 Integrationsåtgärder	51 742	30 000	81 742
	11:1 Utvecklingssatser i storstadsregionerna	230 000	40 000	270 000
	12:1 Migrationsverket	617 511	5 800	623 311
	12:2 Mottagande av asylsökande	3 154 274	122 000	3 276 274
	12:4 Utlänningsnämnden	114 074	10 000	124 074
	12:5 Offentligt biträde i utlänningsärenden	127 027	5 000	132 027
	12:6 Utresor för avvisade och utvisade	105 556	15 000	120 556
9	Hälsovård, sjukvård och social omsorg	33 356 735	574 000	33 930 735
	13:1 Sjukvårdsförmåner m.m.	2 608 000	430 000	3 038 000
	14:4 Statens folkhälsoinstitut	124 894	85 000	209 894
	14:7 Folkhälsopolitiska åtgärder	86 554	5 000	91 554

16:3	Statsbidrag till särskilt utbildningsstöd	166 884	-7 000	159 884
16:4	Bidrag till viss verksamhet för personer med funktionshinder	80 394	500	80 894
16:5	Bidrag till handikapporganisationer	157 248	1 500	158 748
16:7	Bilstöd till handikappade	164 000	56 000	220 000
16:9	Statens institut för särskilt utbildningsstöd	26 373	2 000	28 373
17:1	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldrepolitiken	35 446	1 000	36 446
10	Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	119 398 964	-858 000	118 540 964
19:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	46 943 496	-2 460 000	44 483 496
19:2	Aktivitets- och sjukersättningar	58 024 970	1 600 000	59 624 970
19:5	Kostnader för sysselsättning av vissa personer med aktivitets- och sjukersättning	8 000	2 000	10 000
12	Ekonomisk trygghet för familjer och barn	52 889 100	-470 000	52 419 100
21:2	Föräldraförsäkring	22 340 000	-470 000	21 870 000
13	Arbetsmarknad	60 306 689	-550 000	59 756 689
22:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	36 363 000	-104 000	36 259 000
22:3	Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader	4 708 812	-40 000	4 668 812
22:4	Särskilda insatser för arbetshandikappade	7 185 857	-281 000	6 904 857
22:8	Bidrag till administration av grundbeloppet	57 427	-3 000	54 427
22:9	Bidrag till Samhall AB	4 262 419	-125 000	4 137 419
22:12	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	4 774	3 000	7 774
14	Arbetsliv	1 149 627	7 250	1 156 877
23:4	Arbetsdomstolen	19 971	6 000	25 971
23:8	Medlingsinstitutet	46 891	1 250	48 141
17	Kultur, medier, trossamfund och fritid	8 372 903	5 230	8 378 133
25:3	Bidrag till kontakttolkutbildning	9 544	68	9 612
26:1	Statens ljud- och bildarkiv	40 112	285	40 397
28:21	Riksarkivet och landsarkiven	278 454	2 644	281 098
28:26	Bidrag till kulturmiljövård	251 745	15 000	266 745
28:28	Centrala museer: Myndigheter	744 627	-6 900	737 727
28:31	Bidrag till vissa museer	48 176	5 700	53 876
28:34	Forum för levande historia	40 000	-10 000	30 000
28:39	Stöd till trossamfund	50 750	-1 567	49 183
18	Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	9 482 356	-144 500	9 337 856
21:1	Bostadsbidrag	3 829 000	-18 000	3 811 000
31:3	Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader	14 064	-2 000	12 064
31:4	Statens bostadskreditnämnd: Garantiverksamhet	200 000	-100 000	100 000
31:8	Statens geotekniska institut	26 573	2 000	28 573
31:9	Lantmäteriverket	428 028	-27 000	401 028
32:1	Länsstyrelserna m.m.	2 060 166	500	2 060 666
19	Regional utjämning och utveckling	3 607 776	-2 500	3 605 276
33:1	Allmänna regionalpolitiska åtgärder	1 535 335	-2 500	1 532 835
20	Allmän miljö- och naturvård	3 363 075	-150 000	3 213 075
34:3	Åtgärder för biologisk mångfald	994 908	-10 000	984 908
34:4	Sanering och återställning av förorenade områden	460 770	-150 000	310 770
34:12	Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m.m.	211 584	10 000	221 584

22	Kommunikationer	25 858 344	-500 650	25 357 694
36:2	Våghållning och statsbidrag	14 923 449	-408 000	14 515 449
36:4	Banverket: Banhållning och sektorsuppgifter	7 063 972	-84 000	6 979 972
36:5	Ersättning till Statens järnvägar för kostnader i samband med utdelning från AB Swedcarrier, m.m.	45 000	-8 000	37 000
37:2	Upphandling av samhällsåtaganden	153 484	-8 000	145 484
37:6	Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet, ramanslag (nytt anslag)	0	7 350	7 350
23	Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	10 480 979	-194 000	10 286 979
25:1	Sveriges lantbruksuniversitet	1 233 964	-6 000	1 227 964
43:8	Fiskeriverket	102 255	11 000	113 255
43:11	Fiskevård	20 500	-5 000	15 500
44:1	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	2 223 000	-9 000	2 214 000
44:4	Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	3 000	-1 000	2 000
44:6	Återföring av skatt på handelsgodsel och bekämpningsmedel m.m.	420 000	-184 000	236 000
24	Näringsliv	3 542 675	-107 600	3 435 075
38:2	Näringslivsutveckling m.m.	229 562	-15 000	214 562
38:14	Rymdverksamhet	512 855	-15 000	497 855
39:3	Exportfrämjande verksamhet	233 956	-30 000	203 956
39:6	Näringslivsutveckling i Östersjöregionen	200 000	-50 000	150 000
40:3	Allmänna reklamationsnämnden	20 268	2 000	22 268
40:4	Fastighetsmäklarnämnden	9 041	400	9 441
25	Allmänna bidrag till kommuner	68 486 664	2 531 676	71 018 340
48:2	Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting	347 750	-1 950	345 800
48:3	Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting	23 759 414	2 533 626	26 293 040
	Summa anslagsförändring på tilläggsbudget		519 873	

¹ Anslag avsedda för riksdagen eller dess myndigheter.

3

Lagförslag

3 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

3.1 Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs att tilläggsbestämmelserna 4.6.14 och 5.12.1 i riksdagsordningen¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4.6.14

Näringsutskottet skall bereda ärenden om allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor samt ärenden om industri och hantverk, handel, energipolitik, *regionalpolitik*, statlig företagsamhet samt pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 19. Regional *utjämning och* utveckling, 21. Energi och 24. Näringsliv tillhör näringsutskottets beredning.

Näringsutskottet skall bereda ärenden om allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor samt ärenden om industri och hantverk, handel, energipolitik, *regional utvecklingspolitik*, statlig företagsamhet samt pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 19. Regional utveckling, 21. Energi och 24. Näringsliv tillhör näringsutskottets beredning.

¹Riksdagsordningen omtryckt 1998:1450.

5.12.1²

Statsutgifterna skall hänföras till följande utgiftsområden: 1. Rikets styrelse, 2. Samhällsekonomi och finansförvaltning, 3. Skatt, tull och exekution, 4. Rättsväsendet, 5. Internationell samverkan, 6. Försvar samt beredskap mot sårbarhet, 7. Internationellt bistånd, 8. Invandrare och flyktingar, 9. Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 10. Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, 11. Ekonomisk trygghet vid ålderdom, 12. Ekonomisk trygghet för familjer och barn, 13. Arbetsmarknad, 14. Arbetsliv, 15. Studiestöd, 16. Utbildning och universitetsforskning, 17. Kultur, medier, trossamfund och fritid, 18. Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande, 19. Regional *utjämning och* utveckling, 20. Allmän miljö- och naturvård, 21. Energi, 22. Kommunikationer, 23. Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar, 24. Näringsliv, 25. Allmänna bidrag till kommuner, 26. Statsskuldräntor m.m. och 27. Avgiften till Europeiska gemenskaperna.

Statsutgifterna skall hänföras till följande utgiftsområden: 1. Rikets styrelse, 2. Samhällsekonomi och finansförvaltning, 3. Skatt, tull och exekution, 4. Rättsväsendet, 5. Internationell samverkan, 6. Försvar samt beredskap mot sårbarhet, 7. Internationellt bistånd, 8. Invandrare och flyktingar, 9. Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 10. Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, 11. Ekonomisk trygghet vid ålderdom, 12. Ekonomisk trygghet för familjer och barn, 13. Arbetsmarknad, 14. Arbetsliv, 15. Studiestöd, 16. Utbildning och universitetsforskning, 17. Kultur, medier, trossamfund och fritid, 18. Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande, 19. Regional utveckling, 20. Allmän miljö- och naturvård, 21. Energi, 22. Kommunikationer, 23. Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar, 24. Näringsliv, 25. Allmänna bidrag till kommuner, 26. Statsskuldräntor m.m. och 27. Avgiften till Europeiska gemenskaperna.

Beslut i fråga om vilka ändamål och verksamheter som skall innefattas i ett utgiftsområde fattas i samband med beslut med anledning av den ekonomiska vårpropositionen.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2003 och tillämpas första gången i fråga om statsbudgeten för 2004.

²Senaste lydelse 2002:651.

3.2 Förslag till lag om beräkning av viss inkomstskatt på förvärvsinkomster vid 2005 års taxering, m.m.

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Vid 2005 års taxering skall för fysiska personer den del av den statliga inkomstskatten på förvärvsinkomst som enligt 65 kap. 5 § inkomstskattelagen (1999:1229) anges till ett fast belopp om 200 kronor i stället utgöra en kommunal inkomstskatt. Vid tillämpning av lagen (1997:324) om begränsning av skatt skall denna skatt dock anses utgöra statlig inkomstskatt.

2 § Av den sammanlagda inkomstskatten enligt 1 § skall 66,5 procent utgöra skatt till kommuner och 33,5 procent skatt till landsting. Därvid skall en kommun som inte ingår i ett landsting behandlas som om den även utgjorde ett landsting.

3 § Ett totalt preliminärt belopp avseende den sammanlagda inkomstskatten skall fastställas av regeringen. Fördelning skall ske till kommunerna respektive landstingen med ett enhetligt belopp per invånare den 1 november 2003. Utbetalning skall under 2004 göras av skattemyndigheten med en tolfedel per månad på sätt som närmare föreskrivs i 4 § fjärde stycket lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m.m.

4 § En slutavräkning av inkomstskatten skall ske när den årliga taxeringen år 2005 har avslutats. Därvid skall de bestämmelser tillämpas som gäller slutavräkning av kommunalskattemedel enligt 4 § femte stycket lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m.m.

5 § Skattemyndighetens beslut enligt 3 och 4 §§ får överklagas hos regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

3.3 Förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1999:613) om försöksverksamhet med videokonferens i rättegång

Härigenom föreskrivs att lagen (1999:613) om försöksverksamhet med videokonferens i rättegång, som gäller till och med den 30 juni 2003³, skall fortsätta att gälla till och med den 31 december 2004.

³Lagens giltighetstid senast förlängd 2001:1148.

3.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring⁴ dels att 3 kap. 4 och 10 c §§ samt 4 kap. 10 och 12 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 3 kap. 2 c och 10 d §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

2 c §

Den sjukpenninggrundande inkomsten enligt 2 § andra stycket skall multipliceras med talet 0,97 vid beräkning av sjukpenning som utges med stöd av detta kapitel.

Den sjukpenninggrundande inkomsten skall inte multipliceras med talet enligt första stycket vid beräkning av annan förmån enligt denna eller annan lag som utges med belopp som motsvarar sjukpenning.

4 §⁵

För dagar i en sjukperiod gäller, om inte annat följer av 10–10 b §§,

För dagar i en sjukperiod gäller, om inte annat följer av 10–10 b och 10 d §§,

1. att sjukpenning inte utges för den första dagen, och
2. att hel sjukpenning för de därpå följande dagarna utgör för dag 80 procent av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365. Sjukpenningen avrundas till närmaste hela krontal.

Som sjukperiod anses tid, under vilken en försäkrad i oavbruten följd lider av sjukdom som avses i 7 § eller har rätt till sjukpenning enligt 7 b § eller rehabiliteringspenning enligt 22 kap. 7 §. Uppkommer för den försäkrade rätt till sjukpenning enligt kapitlet i omedelbar anslutning till en sjuklöneperiod enligt lagen (1991:1047) om sjuklön, skall sjukperioden enligt denna lag anses omfatta också sjuklöneperioden.

Om en sjukperiod börjar inom fem dagar från det en tidigare sjukperiod avslutats skall bestämmelserna i första stycket samt 4 a och 10 a §§ tillämpas som om den senare sjukperioden utgör en fortsättning på den tidigare sjukperioden.

Om den försäkrade gått miste om sjukpenning till följd av bestämmelserna i första stycket 1 eller 10 a § första stycket 1 för sammanlagt tio dagar under de senaste tolv månaderna utges sjukpenning för dag som avses i första stycket 1 med 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365.

⁴Lagen omtryckt 1982:120.

⁵Senaste lydelse 1997:562.

10 c §⁶

Utan hinder av föreskrifterna i 10–10 b §§ beräknas sjukpenning enligt 4 § första stycket när den försäkrade

1. är helt eller delvis arbetslös och anmäld som arbetssökande på arbetsförmedling samt är beredd att anta erbjudet arbete i en omfattning som svarar mot den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, eller

2. skall uppbära sjukpenning för tid då annars havandeskapspenning, föräldrapenning eller rehabiliteringspenning skulle ha uppburits.

Vid beräkning av sjukpenning på en sjukpenninggrundande inkomst som omfattar ersättning för sådan vård som avses i 12 § skall sjukpenning som svarar mot denna ersättning beräknas enligt 4 § första stycket.

Utan hinder av föreskrifterna i 10–10 b §§ beräknas sjukpenning, *om inte annat följer av 10 d §*, enligt 4 § första stycket när den försäkrade

1. är helt eller delvis arbetslös och anmäld som arbetssökande på arbetsförmedling samt är beredd att anta erbjudet arbete i en omfattning som svarar mot den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, eller

2. skall uppbära sjukpenning för tid då annars havandeskapspenning, föräldrapenning eller rehabiliteringspenning skulle ha uppburits.

10 d §

Om en försäkrad skulle ha varit berättigad till dagpenning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring för samma tid som sjukpenning kommer i fråga skall sjukpenningen till den del den avser att ersätta mistad dagpenning betalas ut med ett belopp som motsvarar den dagpenning den försäkrade skulle ha haft om han eller hon inte blivit sjuk. Sjukpenningen betalas endast ut för dag då dagpenning annars skulle ha utgetts.

4 kap.**10 §⁴**

En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av ett barn, som inte har fyllt tolv år, om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med

1. sjukdom eller smitta hos barnet,
2. sjukdom eller smitta hos barnets ordinarie vårdare,
3. besök i samhällets förebyggande barnhälsovård,

4. vårdbehov som uppkommer till följd av att barnets andra förälder besöker läkare med ett annat barn till någon av föräldrarna, under förutsättning att sistnämnda barn omfattas av bestämmelserna om tillfällig föräldrapenning.

För vård av ett barn vars levnadsålder understiger 240 dagar utges tillfällig föräldrapenning enligt första stycket om tillsynen av barnet är stadigvarande ordnad. Därutöver utges ersättning för vård av ett sådant barn endast om barnet vårdas på sjukhus eller får motsvarande vård i hemmet. För vård av ett

⁶Senaste lydelse 1993:745

⁴Senaste lydelse 2002:1138.

barn som är äldre än som nyss sagts utges tillfällig föräldrapenning enligt första stycket inte för tid under vilken annars föräldrapenning skulle ha uppburits; undantag gäller dock om barnet vårdas på sjukhus. Med vård på sjukhus jämställs tillfällig vård i övergångsboende för barn som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning från och med det kalenderår under vilket barnet fyller sex år till och med det kalenderår under vilket barnet fyller elva år även när föräldern avstår från förvärvsarbete i samband med besök i barnets skola eller fritidshem (kontaktdagar). En förälder till barn som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade har dock rätt till tillfällig föräldrapenning för kontaktdagar från barnets födelse till dess att det fyller sexton år när föräldern avstår från förvärvsarbete i samband med föräldrautbildning, besök i barnets skola eller besök i förskoleverksamhet eller skolbarnsomsorg i vilken barnet deltar.

En förälder till barn som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade har rätt till tillfällig föräldrapenning från barnets födelse till dess att det fyller sexton år även när föräldern avstår från förvärvsarbete i samband med föräldrautbildning, besök i barnets skola eller besök i förskoleverksamhet eller skolbarnsomsorg i vilken barnet deltar (*kontaktdagar*).

Rätt till tillfällig föräldrapenning tillkommer även en fader som avstår från förvärvsarbete i samband med barns födelse för att närvara vid förlossningen, sköta hemmet eller vårda barn. Vid adoption eller när två personer enligt 6 kap. 10 a § föräldrabalken har utsetts att gemensamt utöva vårdnaden om ett barn tillkommer motsvarande rätt båda adoptivföräldrarna eller de särskilt förordnade vårdnadshavarna. Vid adoption utges sådan tillfällig föräldrapenning om barnet inte fyllt tio år. Som adoption anses även att någon tar emot ett barn i avsikt att adoptera det.

Försäkringskassan kan besluta att en annan försäkrad än en fader eller moder som avstår från förvärvsarbete i samband med barns födelse skall få rätt till tillfällig föräldrapenning för de ändamål som anges i fjärde stycket. Detta gäller om

1. det inte finns någon fader som har rätt till tillfällig föräldrapenning,
2. modern är avliden,
3. fadern avstår från sin rätt till tillfällig föräldrapenning enligt fjärde stycket och det skulle vara oskäligt att inte låta honom avstå, eller
4. fadern inte kan eller på grund av besöksförbud enligt lagen (1988:688) om besöksförbud eller liknande eller på grund av andra särskilda omständigheter sannolikt inte kommer att nyttja sin rätt enligt fjärde stycket.

Vid adoption eller när två personer enligt 6 kap. 10 a § föräldrabalken har utsetts att gemensamt utöva vårdnaden om ett barn skall vad som sägs i femte stycket om fader och moder i stället gälla adoptivföräldrarna eller de särskilt förordnade vårdnadshavarna.

12 §⁵

Tillfällig föräldrapenning enligt 10 § första stycket och 10 a § utges under sammanlagt högst 60 dagar för varje barn och år. Tillfällig föräldrapenning enligt 11 § utges under högst 60 dagar för varje barn och år. Om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 10 § första stycket 1, 3 och 4 och 10 a § utges tillfällig föräldrapenning under ytterligare högst 60 dagar för varje barn och år.

Tillfällig föräldrapenning enligt 10 § tredje stycket *första meningen* utges under *en dag per barn och år. Har ersättning för sådana dagar inte tagits ut under ett eller flera år får den tas ut under följande år dock senast det år barnet fyller elva år. I fall som avses i 10 § tredje stycket andra meningen* utges tillfällig föräldrapenning under högst tio dagar per barn och år.

Tillfällig föräldrapenning enligt 10 § tredje stycket utges under högst tio dagar per barn och år.

Tillfällig föräldrapenning enligt 10 § fjärde stycket utges under högst tio dagar per barn och utges inte för tid efter sextionde dagen efter barnets hemkomst efter förlossningen. Detsamma gäller tillfällig föräldrapenning enligt 10 § femte och sjätte styckena med avräkning dock för dagar med tillfällig föräldrapenning som en förälder kan ha uppburit med stöd av 10 § fjärde stycket. Vid adoption räknas tiden från den tidpunkt föräldrarna fått barnet i sin vård.

Vid adoption och för särskilt förordnade vårdnadshavare fördelas de tio dagarna med hälften till vardera föräldern eller vårdnadshavaren om de inte kommer överens om annat. Om det endast finns en adoptivförälder eller särskilt förordnad vårdnadshavare med rätt till ersättning, har den föräldern eller vårdnadshavaren ensam rätt till de tio dagarna.

Uppbär en förälder oavkortade löneförmåner under tid då han bedriver studier, jämställs avstående från studier med avstående från förvärvsarbete vid tillämpning av bestämmelserna om tillfällig föräldrapenning, i den mån föräldern går miste om löneförmånerna.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

2. De nya bestämmelserna i 3 kap. 2 c, 4, 10 c och 10 d §§ tillämpas beträffande sjukpenning som avser tid efter ikraftträdandet. Detta gäller även i de fall sjukperioden har inletts före ikraftträdandet.

⁵Senaste lydelse 2002:1138.

3.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:1047) om sjuklön
dels att 7 och 17 §§ skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 17 a och 17 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Sjuklöneperioden omfattar den första dag arbetstagarens arbetsförmåga är nedsatt på grund av sjukdom och de därpå följande *tretton* kalenderdagarna i sjukperioden. En sjuklöneperiod börjar inte om arbetstagaren inte avhåller sig från arbete åt arbetsgivaren. En sjuklöneperiod börjar dock senast dag för vilken arbetstagaren erhåller sådan reseersättning som avses i andra stycket. En sjuklöneperiod som börjat löpa bryts om anställningen upphör.

Som sjukperiod anses sådan tid under vilken arbetstagaren i oavbruten följd lider av sjukdom som avses i 4 §. Sjukperioden omfattar också tid då arbetstagaren för att underlätta återgång i arbetet i stället för sjuklön erhåller ersättning för resor till och från arbetet. Detta gäller även dag med reseersättning då sjuklön inte skulle ha utgivits enligt 6 § första stycket 1.

Om en sjukperiod börjar inom fem dagar från det en tidigare sjukperiod avslutats skall sjuklöneperioden omfatta endast så många dagar att den tillsammans med en sjuklöneperiod hos samma arbetsgivare under den tidigare sjukperioden utgör *fyrtion* kalenderdagar. Vid tillämpning av 6 § skall beaktas dagar i den tidigare sjuklöneperioden.

Föreslagen lydelse

7 §⁷

Sjuklöneperioden omfattar den första dag arbetstagarens arbetsförmåga är nedsatt på grund av sjukdom och de därpå följande *tjugo* kalenderdagarna i sjukperioden. En sjuklöneperiod börjar inte om arbetstagaren inte avhåller sig från arbete åt arbetsgivaren. En sjuklöneperiod börjar dock senast dag för vilken arbetstagaren erhåller sådan reseersättning som avses i andra stycket. En sjuklöneperiod som börjat löpa bryts om anställningen upphör.

Som sjukperiod anses sådan tid under vilken arbetstagaren i oavbruten följd lider av sjukdom som avses i 4 §. Sjukperioden omfattar också tid då arbetstagaren för att underlätta återgång i arbetet i stället för sjuklön erhåller ersättning för resor till och från arbetet. Detta gäller även dag med reseersättning då sjuklön inte skulle ha utgivits enligt 6 § första stycket 1.

Om en sjukperiod börjar inom fem dagar från det en tidigare sjukperiod avslutats skall sjuklöneperioden omfatta endast så många dagar att den tillsammans med en sjuklöneperiod hos samma arbetsgivare under den tidigare sjukperioden utgör *tjugoen* kalenderdagar. Vid tillämpning av 6 § skall beaktas dagar i den tidigare sjuklöneperioden.

⁷Senaste lydelse 2000:382.

17 §⁸

En arbetsgivare vars sammanlagda lönekostnader under ett kalenderår *inte beräknas överstiga 130* gånger det för året gällande prisbasbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring kan *försäkra sig* hos den allmänna försäkringskassan *för kostnader för sjuklön enligt denna lag*. Vid beräkningen av de sammanlagda lönekostnaderna bortses från avgifter enligt socialavgiftslagen (2000:980) och lagen (1994:1920) om allmän löneavgift samt från skatt enligt lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster.

Regeringen föreskriver närmare villkor för försäkringen.

En arbetsgivare vars sammanlagda lönekostnader under ett kalenderår *uppgår till högst 160* gånger det för året gällande prisbasbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring kan hos den allmänna försäkringskassan *begära ersättning för kostnader för sjuklön enligt 17 a §*. Vid beräkningen av de sammanlagda lönekostnaderna bortses från avgifter enligt socialavgiftslagen (2000:980) och lagen (1994:1920) om allmän löneavgift samt från skatt enligt lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster. *Vidare bortses från arbetsgivarens lönekostnader för arbetstagare för vilka beslut enligt 13 § gäller och från ersättning som arbetsgivare betalar till försäkringskassan till följd av bestämmelserna i 24 § första stycket.*

17 a §

En arbetsgivare som avses i 17 § vars totala kostnader för sjuklön enligt 6 § överstiger 90 procent av den procentuellt beräknade genomsnittliga sjuklönekostnaden för samtliga arbetsgivare, erhåller efter ansökan hos försäkringskassan, ersättning för överskjutande del av sjuklönekostnaden enligt vad som föreskrivs i andra stycket och 17 b §

Ersättning lämnas inte för arbetsgivarens kostnader för sjuklön till arbetstagare för vilka beslut enligt 13 § gäller.

17 b §

En arbetsgivare vars sammanlagda lönekostnader enligt 17 § inte överstiger 100 prisbasbelopp har rätt till ersättning som motsvarar 100 procent av den överskjutande sjuklönekostnaden enligt 17 a §.

En arbetsgivare vars sammanlagda lönekostnader enligt 17 § överstiger 100 men inte 130 prisbasbelopp har

⁸ Senaste lydelse 2000:991.

rätt till ersättning som motsvarar 75 procent av den överskjutande sjuklönekostnaden enligt 17 a §.

En arbetsgivare vars sammanlagda lönekostnader enligt 17 § överstiger 130 men inte 160 prisbasbelopp har rätt till ersättning som motsvarar 50 procent av den överskjutande sjuklönekostnaden enligt 17 a §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva närmare villkor för rätten till ersättning för sjuklönekostnader. Regeringen får därvid föreskriva de begränsningar i rätten till ersättning för sjuklönekostnader som kan följa av EG-fördragets regler om statligt stöd.

-
1. Denna lag träder i kraft i fråga om 7 § den 1 juli 2003 och i övrigt vid den senare tidpunkt regeringen bestämmer.
 2. Den nya lydelsen av 7 § tillämpas på sjukdomsfall där sjukperioden börjar efter utgången av juni månad 2003.
 3. När de nya 17–17 b §§ träder i kraft tillämpas de på sjukdomsfall där sjukperioden börjat efter utgången av juni månad 2003.
 4. Vid tillämpningen av de nya bestämmelserna i 17–17 b §§ såvitt avser kalenderåret 2003 skall arbetsgivares sammanlagda lönekostnader och sjuklönekostnader under tiden från och med den 1 juli 2003 till utgången av året multipliceras med talet två.
 5. Försäkring enligt den äldre lydelsen i 17 § får inte tecknas efter utgången av juni månad 2003. När 17 § i dess nya lydelse träder i kraft skall paragrafens äldre lydelse fortsätta att tillämpas beträffande försäkringar som tecknats före den 1 juli 2003.

3.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Härigenom föreskrivs att det i övergångsbestämmelserna till lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. skall införas en ny punkt, 6, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6. Bostadstillägg som betalas ut i juni 2003 enligt äldre bestämmelser med stöd av punkterna 3 och 4 får även betalas ut för juli och augusti 2003. Detta gäller endast under förutsättning att den försäkrade uppfyller förutsättningarna för rätt till bostadstillägg enligt 2 § och att ansökan kommit in till försäkringskassan enligt 22 § före den 1 juli 2003.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

**3.7 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:1134) om
ändring i lagen (2002:545) om ändring i lagen
(1997:238) om arbetslöshetsförsäkring**

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2002:1134) om ändring i lagen (2002:545) om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring att ikraftträdandebestämmelsen till lagen (2002:545) om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring skall ha följande lydelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

3.8 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:1135) om ändring i lagen (2002:543) om ändring i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2002:1135) om ändring i lagen (2002:543) om ändring i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor att ikraftträdandebestämmelsen till lagen (2002:543) om ändring i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor skall ha följande lydelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

3.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:591) om kreditering av anställningsstöd och sjöfartsstöd på skattekonto

Härigenom föreskrivs att rubriken till lagen (1999:591) om kreditering av anställningsstöd och sjöfartsstöd på skattekonto samt lagen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Lag om kreditering av anställningsstöd och sjöfartsstöd på skattekonto

Anställningsstöd som beslutats av arbetsmarknadsmyndighet *och* sjöfartsstöd som beslutats av Rederinnämnden får tillgodoföras arbetsgivaren genom kreditering på sådant skattekonto som har upprättats för denne enligt 3 kap. 5 § skattebetalningslagen (1997:483).

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om vilka stöd som skall krediteras skattekontot.

Föreslagen lydelse

Lag om kreditering på skattekonto av vissa stöd beslutade av arbetsmarknadsmyndighet och Rederinnämnden.

Anställningsstöd *och stöd till skyddat arbete hos en offentlig arbetsgivare* som beslutats av arbetsmarknadsmyndighet *samt* sjöfartsstöd som beslutats av Rederinnämnden får tillgodoföras arbetsgivaren genom kreditering på sådant skattekonto som har upprättats för denne enligt 3 kap. 5 § skattebetalningslagen (1997:483).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

3.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag

Härigenom föreskrivs att 21 a och 22 §§ lagen (1993:737) om bostadsbidrag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 a §⁹

Preliminärt bostadsbidrag beräknas efter en uppskattad bidragsgrundande inkomst och skall så nära som möjligt motsvara det slutliga bostadsbidrag som kan antas komma att bestämmas enligt denna lag. För sökande som har inkomst av näringsverksamhet skall denna inkomst antas vara minst lika hög som fastställts vid senaste taxeringsbeslut, om inte sökanden visar särskilda skäl för att inkomsten skall uppskattas till lägre belopp.

Vid tillämpningen av 21 § andra stycket skall bostadsbidraget dock beräknas som om barnet fortfarande levde och grundas på barnets ekonomiska förhållanden månaden före dödsfallet.

Preliminärt bostadsbidrag betalas ut med ett månadsbelopp, som avrundas nedåt till närmast jämna *hundra* kronor.

Preliminärt bostadsbidrag betalas ut med ett månadsbelopp, som avrundas nedåt till närmast jämna *femtiotal* kronor.

22 §¹⁰

Bestäms det slutliga bostadsbidraget till högre belopp än vad som för samma år har betalats ut i preliminärt bidrag, skall skillnaden betalas ut. Bestäms det slutliga bostadsbidraget till lägre belopp än vad som för samma år har betalats ut i preliminärt bidrag, skall skillnaden betalas tillbaka.

Belopp under 200 kronor skall inte betalas ut eller betalas tillbaka.

Belopp under 600 kronor skall inte betalas ut eller betalas tillbaka.

På belopp som skall betalas ut eller betalas tillbaka enligt första stycket skall avgift och ränta betalas i enlighet med föreskrifter som meddelas av regeringen eller efter regeringens bemyndigande av Riksförsäkringsverket.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.
2. Den nya lydelsen av 21 a § tillämpas på bostadsbidrag som avser tiden efter den 1 juli 2003.
3. Den nya lydelsen av 22 § tillämpas på bostadsbidrag som lämnats från och med kalenderår 2002.

⁹Senaste lydelse 1999:1362.

¹⁰Senaste lydelse 1999:1362.

4

Budgetpolitiska mål och statsbudgeten

4 Budgetpolitiska mål och statsbudgeten

I detta kapitel redovisas de av riksdagen beslutade budgetpolitiska målen för åren 2003–2004. I kapitlet redovisas även regeringens bedömning av utgiftstaken och den offentliga sektorns finansiella sparande för 2005 och 2006. Därefter redovisas centrala förutsättningar för budgetberäkningarna, såsom makroekonomiska antaganden, förslag till nya beslut samt tidigare fattade beslut med budgetmässiga konsekvenser.

Vidare redogörs översiktligt för statens, kommunsektorns och ålderspensionssystemets finanser. Beräkningarna för 2005 och 2006 baseras på gällande regler och konsekvensberäkningar av fattade eller aviserade beslut för åren 2003 och 2004. En detaljerad redovisning av statsbudgetens inkomster och utgifter återfinns i kapitel 5 och 6. Beräkningar för de delar av statsbudgeten som varken klassificeras som inkomster eller utgifter (exempelvis myndigheters in- och utlåning i Riksgäldskontoret) redovisas dock i detta kapitel.

4.1 Budgetpolitiska mål

Budgetpolitiken är sedan 1997 inriktad på två övergripande och fleråriga mål, dels utgiftstaket för staten, dels den offentliga sektorns finansiella sparande (saldomålet). De budgetpolitiska mål som riksdagen har beslutat ligger fast:

1. De takbegränsade utgifterna skall rymmas inom beslutade utgiftstak för staten.
2. Den offentliga sektorns finansiella sparande skall uppgå till 2 procent av bruttonationalprodukten (BNP) i genomsnitt över en konjunkturcykel.

Riksdagen fastställer tre år i förväg ett utgiftstak för staten vilket sätter en övre gräns för statens utgifter. Regeringen har tidigare lämnat förslag om utgiftstak och saldomål i den ekonomiska vårpropositionen. Med anledning av riksdagens beslut (förslag 2000/01:RS1, bet. 2000/01:KU23, rskr. 2000/01:274) kommer utgiftstak för det tredje året i stället att föreslås i budgetpropositionen.

Regeringen avsåg att i budgetpropositionen för 2003 lämna förslag om utgiftstak och saldomål för 2005. Emellertid ledde det parlamentariska läget efter valet till att beredningstiden för ställningstagandet avseende den långsiktiga budgetpolitiken blev för knapp. I stället aviserade regeringen sin avsikt att i förutvarande ekonomiska vårproposition återkomma med sin bedömning av utgiftstak och saldomål för såväl 2005 som 2006. Sådana bedömningar finns i avsnitt 4.1.1 och 4.1.2. Regeringen avser att i budgetpropositionen för 2004 återkomma med förslag om utgiftstak för 2005 och 2006.

Erfarenheterna av att sätta upp ett årligt mål för överskottet för den offentliga sektorn (saldomålet) tre år i förväg är inte entydigt goda. Överskottsmål som sträcker sig så långt fram i tiden är vanskligt att hantera eftersom det är svårt att göra träffsäkra konjunkturprognoser med en tidshorisont på 3–4 år. Regeringen avser därför att fortsättningsvis i budgetpropositionen föreslå ett preciserat mål för det offentliga sparandet enbart för det kommande budgetåret (se avsnitt 4.1.2). Det övergripande överskottsmålet på 2 procent av BNP över en konjunkturcykel ligger dock fast.

Regeringen har sedan 2002 lämnat förslag om en beräkning av utgiftstaket för den offentliga sektorn i budgetpropositionen. Nivån på utgifts-

taket för den offentliga sektorn är på sikt avgörande för skatteuttaget. Regeringen avser att lämna förslag om beräkning av utgiftstak för den offentliga sektorn för åren 2005 och 2006 i budgetpropositionen för 2004.

Utgiftstaket för staten omfattar utgifterna på statsbudgeten exklusive statsskuldräntor (utgiftsområde 1–25 samt 27), utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten, samt en budgeteringsmarginal. De utgifter som utgiftstaket omfattar benämns takbegränsade utgifter och utgörs av faktiskt förbrukade anslagsmedel, vilket innebär att även myndigheternas utnyttjande av anslagsbehållningar och anslagskredit ingår. Skillnaden mellan utgiftstaket och de takbegränsade utgifterna benämns budgeteringsmarginal. Denna utgör en buffert mot såväl makroekonomisk osäkerhet som den osäkerhet som finns beträffande myndigheternas utnyttjande av anslagsbehållningar.

Utgiftstaket för staten är ett viktigt budgetpolitiskt åtagande för riksdagen och regeringen och främjar trovärdigheten i den ekonomiska politiken. Utgiftstaken kan bland annat förhindra att tillfälligt högre inkomster används för att finansiera varaktigt högre utgifter. Genom utgiftstaket ges riksdagen och regeringen förbättrade möjligheter till kontroll och styrning över anvisade medel och utgiftsutvecklingen. Utgiftstaket för staten tydliggör behovet av prioriteringar mellan utgiftsområden, förebygger en utveckling där skatteuttaget måste höjas till följd av bristfällig utgiftskontroll och medför att Regeringskansliets interna budgetarbete kan styras mer effektivt. Dessutom stärks omvärldens tilltro till den svenska budgetpolitiken.

Ett tak för statens utgifter infördes i samband med förändringarna av budgetprocessen 1997. Utgiftstaket har klarats samtliga år. Under åren 1998–2002 var vissa utgiftsbegränsande åtgärder nödvändiga för att undvika överskridanden. I tabell 4.1 redovisas fastställda utgiftstak för åren 1999–2002 och utfallet för de takbegränsade utgifterna.

Tabell 4.1 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002
Utgiftstak för staten	753,0	765,0	791,0	812,0
Takbegränsade utgifter (utfall)	751,5	760,0	786,3	811,6

Riksdagen har beslutat att de offentliga finanserna skall visa ett samlat överskott på 2 procent

av BNP över en konjunkturcykel. Den demografiska utvecklingen kommer att leda till ökade resurskrav på den offentliga sektorn, främst efter 2010. Med ett överskott på 2 procent av BNP ökar den offentliga nettoförmögenheten, vilket förbättrar möjligheterna att möta sådana krav.

Tabell 4.2 Den offentliga sektorns finansiella sparande

Procent av BNP

	1999	2000	2001	2002
Målet för den offentliga sektorns finansiella sparande	0,5	2,0	2,5	2,0
Utfall	1,3	3,4	4,6	1,1

Målen för den offentliga sektorns finansiella sparande överträffades med god marginal 1999–2001. En förklaring till det gynnsamma utfallet är att den svenska ekonomins potentiella har produktionsnivå ökat. Därmed kunde BNP-tillväxten öka utan att det hotade inflationsmålet. Dessutom har skatteintäkterna blivit högre än vad som förväntades när målen sattes upp.

Enligt budgetpropositionen för 2002 och riksdagens beslut uppgick målet till 2,0 procent av BNP för 2002. Om konjunkturen skulle utvecklas sämre än väntat 2002 skulle dock, enligt vad som anfördes i budgetpropositionen en motsvarande försämring av det finansiella sparandet accepteras så att de automatiska stabilisatorerna kunde verka. Jämfört med vad som förväntades i budgetpropositionen för 2002 blev BNP-tillväxten ca 0,5 procentenheter lägre. År 2002 uppgick överskottet för den offentliga sektorns finanser preliminärt till ca 25 miljarder kronor eller till 1,1 procent av BNP, vilket var lägre än målet på 2,0 procent. Även om avvikelsen i ekonomisk tillväxt var måttlig jämfört med antagandena i budgetpropositionen för 2002 så gör den allmänna konjunkturutvecklingen och den osäkerhet som rådde under 2002, att avvikelsen i finansiellt sparande bedöms vara förenlig med det av riksdagen beslutade överskottsmålet för 2002.

Erfarenheterna av de övergripande budgetpolitiska målen är goda. Under perioden 1997–2002 har utrymme skapats för utgiftsreformer och skattesänkningar samtidigt som den offentliga sektorns nettoskuld har kunnat minska.

Tabell 4.3 Av riksdagen beslutade budgetpolitiska mål

	2003	2004
Utgiftstak för staten, miljarder kronor	819	853
Finansiellt sparande i offentlig sektor, procent av BNP	2,0	2,0

De utgiftstak för staten och de årsvisa mål för den offentliga sektorns finansiella sparande som riksdagen har fastställt för åren 2003–2004 redovisas i tabell 4.3.

Budgeteringsmarginalerna för åren 1998–2002 har varit små. Till följd av fortsatt ökande utgifter inom främst ohälsområdet riskerar utgiftstaken 2003 och 2004 att överskridas om inte åtgärder vidtas. Regeringen föreslår därför i denna proposition att besparingar och utgiftsbegränsningar med en total utgiftseffekt på ca 5 respektive ca 11 miljarder kronor genomförs inom främst ohälsområdet åren 2003 och 2004 (se avsnitt 4.3). Efter dessa åtgärder beräknas budgeteringsmarginalen uppgå till 0,4 miljarder kronor 2003 och till 1,1 miljarder kronor 2004.

Mot bakgrund av bl.a. den stora osäkerhet som råder om såväl utvecklingen inom ohälsområdet som konjunkturläget kommer regeringen att följa utgiftsutvecklingen under åren 2003–2004 mycket noga. Finns det risk för att ett beslutat tak för statens utgifter kommer att överskridas, kommer regeringen att vidta sådana åtgärder som den har befogenhet till eller föreslå riksdagen nödvändiga åtgärder. Utgiftstaken skall klaras.

Den offentliga sektorns finansiella sparande beräknas bli lägre än 2 procent under åren 2003–2004. I denna beräkning har hänsyn tagits till de förslag till beslut om utgifter och inkomster som föreslås i denna proposition och till aviserade besparingar. I tabell 4.4 redovisas beräkningarna av överskottet i de offentliga finanserna och budgeteringsmarginalen för respektive år.

Tabell 4.4 Den offentliga sektorns finansiella sparande samt budgeteringsmarginalen

Procent av BNP/Miljarder kronor

	2003	2004
Den offentliga sektorns finansiella sparande, procent av BNP	0,4	1,0
Budgeteringsmarginal, miljarder kronor	0,4	1,1

Överskottet i de offentliga finanserna har försämrats jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2003. I budgetpropositionen angavs att även ett lägre överskott än 2 procent kan accepteras för innevarande år om konjunktturen skulle bli sämre än väntat. Jämfört med budgetpropositionen har tillväxten för 2003 reviderats ned med mer än 1 procentenhet. För 2003 och 2004 förutses BNP ligga kvar på en

nivå som understiger ekonomins potentiella produktionsnivå. Med beaktande av detta och av periodiseringen av skatteinkomsterna, bedöms det underliggande strukturella överskottet uppgå till 1,4 procent av BNP i år och till 1,7 procent nästa år. De besparingsåtgärder som vidtas i denna proposition syftar dels till att undvika ett överskridande av utgiftstaken, dels till att säkerställa ett överskott på 2 procent av BNP över en konjunkturcykel.

4.1.1 Utgiftstak för staten

Regeringens förslag: På grund av högre omslutning i det kommunala utjämningsystemet höjs utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till 822 miljarder kronor 2003 och till 856 miljarder kronor 2004.

Skälen för regeringens förslag: Betydande förändringar i förutsättningarna efter att ett utgiftstak fastställts, kan föranleda tekniska justeringar av taket. Riksdagen beslöt under 2002 om en teknisk justering av utgiftstaket för åren 2002–2004. Utgiftstaken för 2003 och 2004 fastställdes till 819 respektive 853 miljarder kronor. Tidigare tekniska justeringar av utgiftstaket har orsakats av förändringar som inte har någon effekt på utgifterna för den offentliga sektorn eller som inte påverkar den offentliga sektorns finansiella sparande, men som ändå påverkar storleken på de takbegränsade utgifterna.

Jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2003 blir omslutningen i det kommunala utjämningsystemet 2,5 miljarder kronor högre 2003. Höjningen av det statliga utjämningsbidraget till kommuner och landsting under innevarande år motiverar en teknisk justering av utgiftstaket för 2003. Motsvarande tekniska justeringar har även gjorts tidigare i samband med att omslutningen i utjämningsystemet har ökat. Den tekniska justeringen innebär en uppräkning med drygt 2,5 miljarder kronor innevarande år. Även 2004 beräknas utjämningsbidraget höjas med drygt 2,5 miljarder kronor. Regeringen föreslår en beräkningsteknisk justering av utgiftstaket under dessa år med motsvarande belopp. I enlighet med tidigare praxis avrundas utgiftstaket till hela miljarder kronor. Regeringen föreslår därför att utgiftstaket höjs

från 819 till 822 miljarder kronor 2003 och från 853 till 856 miljarder kronor 2004.

I budgetpropositionen för 2003 aviserade regeringen att den skulle återkomma med bedömning av lämpligt utgiftstak för 2005 och 2006. Utgångspunkterna för den beräkning av utgiftstaken för 2005 och 2006 som här presenteras har bl.a. varit följande:

Utgiftstaket har sedan 2001 satts på nivåer som innebär att taket i stort sett är oförändrat som andel av BNP vid en trendmässig BNP-tillväxt på 2 procent per år. Den låga tillväxten i år innebär att utgiftstaket ökar något som andel av BNP. Nästa år bedöms tillväxttakten öka till över 2 procent, vilket medför att utgiftstaket minskar något som andel av BNP.

En utgångspunkt för regeringens överväganden om utgiftstaken 2005 och 2006 är att utgifterna bör hållas tillbaka för att målet om ett överskott på 2 procent skall kunna upprätthållas. Beräkningar av den offentliga sektorns utgifter visar också att den demografiska utvecklingen med en åldrande befolkning kommer att leda till en växande utgiftskvot efter 2010. Utgifterna bör därför hållas tillbaka under innevarande decennium för att undvika utgiftsbesparingar när det demografiska utgiftstrycket ökar. Detta bör avspeglas när nivån för de statliga utgiftstaken bestäms.

Den senaste tidens ekonomiska utveckling understryker behovet av en säkerhetsmarginal vars syfte är att hantera de osäkerheter i utgiftsutvecklingen som följer av den makroekonomiska utvecklingen. En sådan säkerhetsmarginal skall användas för att hantera osäkerheter i utgiftsutvecklingen och skall inte användas för planerade utgiftsökningar. De statliga utgifterna påverkas av den makroekonomiska utvecklingen främst genom utgifter för arbetsmarknadspolitiken och utgifter som följer av prisutvecklingen. Genom en säkerhetsmarginal kan de automatiska stabilisatorerna verka fullt ut på utgiftssidan utan att utgiftstaket riskerar att överskridas.

Till detta bör det också finnas en viss begränsad osäkerhetsmarginal för andra typer av osäkerheter (fel i prognosmodeller m.m.).

Risken för att utgifterna skall hota att överskrida utgiftstaket skulle kunna reduceras om utgiftstaket och budgeteringsmarginalen sattes på en tillräckligt hög nivå. Å andra sidan skulle en större budgeteringsmarginal kunna leda till att utgiftstaket blir en mjukare budgetrestriktion med mindre styrande effekt på utgiftsutvecklingen. Regeringen avser att återkomma med riktlinjer för säkerhetsmarginalens storlek.

Om utgiftstaken rent beräkningstekniskt är oförändrade som andel av BNP och tillväxten ligger på en trendmässig nivå skulle utgiftstaket för 2005 bli cirka 890 miljarder kronor och för 2006 cirka 927 miljarder kronor. Detta innebär att utgiftstaket växer med 34 miljarder kronor 2005 och med ytterligare 37 miljarder kronor 2006 eller med ca 1,8 procent i fasta priser per år. Under perioden 1997–2006 beräknas utgiftstakets andel av BNP minska från 39,8 procent till 33,4 procent när tidigare tekniska justeringar beaktas.

Tabell 4.5 Utgiftstak för staten, beräkningstekniskt utgiftstak för 2005–2006

Miljarder kronor

	2002	2003	2004	2005	2006
Utgiftstak för staten	812	822	856	890	927
Procent av BNP	34,7	33,9	33,8	33,6	33,4
Procent av BNP efter tekniska justeringar ¹	33,9	33,9	33,8	33,6	33,4

¹ För att skapa jämförbarhet över tiden har korrigeringar av utgiftstaket för 2002 gjorts för de tekniska justeringar som tidigare beslutats om för åren 2003–2004. Det korrigerade utgiftstaket uppgår till 793 miljarder kronor för år 2002 och till 823 miljarder kronor 2003.

Under åren 2004–2006 bedöms det finnas outnyttjade resurser i svensk ekonomi. BNP-tillväxten kan därför under dessa år överstiga den trendmässiga tillväxten på 2 procent per år. Den höga BNP-tillväxten innebär samtidigt att utgiftstaket som andel av BNP minskar något.

4.1.2 Överskott i den offentliga sektorns finanser

I 1997 års ekonomiska vårproposition precisades första gången målet för överskottet i de offentliga finanserna till 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Samtidigt föreslogs en successiv upptrappning av överskottet så att 2 procent skulle nås 2001. I budgetpropositionen för 1999 föreslogs att målet skulle nås redan 2000.

Finanspolitikens främsta uppgift är att upprätthålla ett stabilt överskott i de offentliga finanserna på medellång sikt för att skapa goda förutsättningar att möta de framtida demografiska påfrestningarna på de offentliga finanserna. Huvudansvaret för stabiliseringspolitiken vilar på penningpolitiken genom Riksbankens inflationsmål. Även finanspolitiken har dock betydelse för efterfrågan i ekonomin på kort sikt och påverkar därmed förutsättningarna för penningpolitiken.

Allmänt sett gäller att de offentliga finanserna försvagas i en nedåtgående konjunktur. En låg ekonomisk tillväxt medför att skattebaserna och därmed de offentliga inkomsterna utvecklas svagt. Samtidigt som skatteinkomsterna blir lägre tenderar utgifterna att bli högre genom ökade kostnader för arbetslöshetsersättningen. En försvagning av de offentliga finanserna innebär att lågkonjunktorens effekter på hushållens inkomster dämpas. Efterfrågan på varor och tjänster kan hållas uppe. Det omvända gäller i en högkonjunktur. Det finns således automatiskt verkande faktorer i den offentliga ekonomin som bidrar till att dämpa konjunktursvängningarna.

Saldomålet innebär att överskottet i de offentliga finanserna skall uppgå till 2 procent av

BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Överskottet kan därför tillåtas variera mellan enskilda år i takt med konjunkturen. Ett överskott i de offentliga finanserna på 2 procent för varje enskilt år, oberoende av konjunkturläget, skulle förstärka konjunktursvängningarna.

För att minska risken att finanspolitiken ges en konjunkturförstärkande snarare än en konjunkturdämpande inriktning bör konjunkturvärderingarnas effekter på de offentliga finanserna beaktas vid beslut om överskottets nivå för enskilda år. Även andra tillfälliga variationer i de offentliga inkomsterna och utgifterna bör beaktas. Det gäller i första hand förskjutningar i inbetalningarna av skatter och avgifter, som i vissa fall registreras med ett års eftersläpning i nationalräkenskaperna. Genom att justera det redovisade överskottet för sådana faktorer kan ett underliggande, strukturellt, överskott beräknas.

Med utgångspunkt i det övergripande målet om ett överskott på 2 procent i genomsnitt över en konjunkturcykel har regeringen sedan 1997 föreslagit riksdagen ett mål för överskottet tre år i förväg. Erfarenheterna är att detta har varit svårt att hantera eftersom det är svårt att göra träffsäkra prognoser för konjunkturutvecklingen på 3–4 års sikt. Regeringen avser därför att fortsättningsvis föreslå ett preciserat mål för det offentliga sparandet enbart för det kommande budgetåret.

Målet för nästkommande budgetår skall bestämmas med hänsyn till såväl resursutnyttjandet i ekonomin som det övergripande överskottsmålet. Vid utvärderingen av måluppfyllelsen beaktas eventuella revideringar av konjunkturprognosen jämfört med beslutstillfället.

Tabell 4.6 Finansiellt sparande i offentlig sektor

Milljarder kronor

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Redovisat sparande	76	103	25	10	24	37	59
<i>procent av BNP</i>	<i>3,4</i>	<i>4,6</i>	<i>1,1</i>	<i>0,4</i>	<i>1,0</i>	<i>1,4</i>	<i>2,1</i>
Justering för skatteperiodisering m.m.	22	-48	-18	2	2	4	3
Justering för konjunkturläge	-6	8	12	23	17	8	0
Strukturellt sparande	92	64	19	35	43	49	61
<i>procent av BNP</i>	<i>4,2</i>	<i>2,8</i>	<i>0,8</i>	<i>1,4</i>	<i>1,7</i>	<i>1,9</i>	<i>2,2</i>
<i>Produktionsgap, procent</i>	<i>0,4</i>	<i>-0,5</i>	<i>-0,7</i>	<i>-1,4</i>	<i>-1,0</i>	<i>-0,4</i>	<i>0,0</i>

Om det strukturella överskottet i utgångsläget avviker markant från 2 procent av BNP kan en anpassning behöva ske gradvis så att den finanspolitiska åtstramningen eller stimulansen inte blir alltför stark. Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för 2004 med en precisering av överskottsmalet för 2004.

I tabell 4.6 redovisas överskottet i de offentliga finanserna åren 2000–2006. Periodiserings-effekterna i skatteuppbörden var betydande under 2001 till följd av eftersläpningar i uppbörden av framför allt kapitalinkomstskatter. Medan det redovisade sparandet fortsatte att öka mellan 2000 och 2001, minskade det strukturella sparandet till ca 3 procent av BNP.

Skattesänkningar och andra reformer bidrog till att det strukturella överskottet fortsatte att minska mellan 2001 och 2002. Därtill kommer att kommunsektorns utgifter ökade kraftigt. Det strukturella överskottet beräknas därför 2002 ha uppgått till knappt 1 procent av BNP.

För att klara utgiftstaket och säkerställa ett överskott på 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel, föreslås i denna proposition ett antal budgetförstärkande åtgärder. En alltför snabb åtstramning av finanspolitiken kan emellertid påverka den ekonomiska återhämtningen negativt. Förstärkningen av de offentliga finanserna genomförs därför gradvis. I år förutses överskottet uppgå till 0,4 procent av BNP. Produktionsgapet bedöms emellertid vara relativt stort och justeringen för konjunkturläget beräknas motsvara ca 23 miljarder kronor. Det strukturella saldot beräknas därför uppgå till 1,4 procent av BNP. Sammantaget medför de nu föreslagna budgetförstärkningarna att det redovisade överskottet 2006 uppgår till ca 2 procent av BNP samtidigt som BNP-gapet är slutet. Mot denna bakgrund bedöms de beräknade överskotten t.o.m. 2006 vara förenliga med målet om ett överskott på 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Efter de åtgärder som föreslås i denna proposition beräknas det genomsnittliga överskottet bli 2,0 procent under perioden 2000–2006.

4.2 Makroekonomiska förutsättningar

De offentliga finanserna påverkas i hög grad av hur ekonomin utvecklas i Sverige och i omvärlden. En högre BNP leder normalt till ökade skatteinkomster, eftersom viktiga skattebaser såsom löner och hushållens konsumtionsutgifter är relaterade till BNP. De totala utgifterna reduceras vanligen av en högre BNP, eftersom exempelvis utgifterna för arbetslöshetsersättningar minskar vid en högre aktivitet i ekonomin.

Om BNP-nivån däremot blir lägre minskar normalt skatteinkomsterna samtidigt som transfereringsutgifterna tenderar att öka. En tumregel är att 1 procent högre BNP medför att den offentliga sektorns finansiella sparande som andel av BNP förbättras med 0,7 procentenheter eller med ca 17 miljarder kronor. Det motsatta gäller vid en motsvarande minskning av BNP. Känsligheten varierar mellan åren beroende på hur olika BNP-komponenter utvecklas i förhållande till varandra.

De statliga utgifterna är känsliga för förändringar av arbetslöshet och priser. En höjning av den öppna arbetslösheten med en tiondels procentenhet ökar utgifterna för arbetslöshetsförsäkringen med ca 0,5 miljarder kronor. Utgifterna för transfereringar och förvaltningsändamål är också känsliga för förändrade priser och löner. En ökning av pris- och lönenivån med en procent medför att utgifterna under utgiftstaket ökar med drygt 5 miljarder kronor. Den fulla effekten av förändrade priser och löner inträffar med två års eftersläpning.

I tabell 4.7 redovisas de centrala makroekonomiska förutsättningarna för budgetberäkningarna. Dessa förutsättningar finns i sin helhet återgivna i *bilaga 1* Svensk ekonomi.

Nationalräkenskapernas preliminära utfall visar att BNP-tillväxten 2002 uppgick till 1,9 procent. I år väntas BNP-tillväxten minska till 1,4 procent, vilket är väsentligt lägre än vad som antogs i budgetpropositionen för 2003. Nedrevideringen beror bl.a. på en mer dämpad utveckling av den inhemska efterfrågan. Hushållens konsumtionsutgifter ökade förra året med endast 1,3 procent, trots en god inkomstutveckling. I år bedöms konsumtionsutgifterna öka till 1,9 procent, vilket är 0,7 procentenheter lägre än prognosen i budgetpropositionen.

Trots att BNP-tillväxten väntas bli betydligt lägre än tidigare har prognosen för BNP-nivån 2003 reviderats upp med ca 60 miljarder kronor.

Förklaringen är att nationalräkenskaperna på grund av ny information och vissa definitionsförändringar reviderat utfallet för perioden 1993–2001. Nivån på BNP 2001 höjdes med 93 miljarder kronor. Av höjningen förklaras ca 45 miljarder kronor av definitionsförändringar.

Tillfälligt höga el- och oljepriser har drivit upp inflationen under vintern, vilket medför högre prisbasbelopp 2004 jämfört med beräkningen i budgetpropositionen. Högre prisbasbelopp ökar transfereringsutgifterna. År 2004 väntas inflationen minska. Lönesumman väntas i år bli betydligt lägre än vad som antogs i budgetpropositionen till följd av färre arbetade timmar.

Tabell 4.7 Makroekonomiska förutsättningar

Prognoser från budgetpropositionen för 2003 anges inom parentes

	2002	2003	2004	2005	2006
BNP ¹	1,9 (2,1)	1,4 (2,5)	2,4 (2,5)	2,6	2,5
BNP mdkr ²	2340 (2249)	2426 (2366)	2532 (2484)	2652	2773
BNI enligt ENS95 mdkr ²	2319 (2217)	2416 (2339)	2519 (2460)	2640	2764
Inflation enligt KPI ^{3,4}	2,4 (2,3)	2,4 (2,3)	1,8 (2,1)	2,4	2,1
Prisbasbelopp tkr	37,9 (37,9)	38,6 (38,6)	39,6 (39,5)	40,3	41,2
Inkomstindex ⁵	106,2 (106,2)	111,8 (111,8)	116,6 (115,9)	119,1	124,1
Hushållens konsumtionsutgifter ¹	1,3 (2,0)	1,9 (2,6)	2,2 (2,5)	2,3	2,4
Öppen arbetslöshet ⁶	4,0 (3,9)	4,5 (3,8)	4,3 (3,8)	4,0	3,8
Arbetsmarknads- politiska program ⁶	2,6 (2,6)	2,2 (2,2)	2,0 (2,0)	1,7	1,7
Arbetade timmar i lönesumman ^{4,7}	-0,9 (-0,5)	-0,4 (0,5)	0,5 (0,6)	0,7	0,6
Timlön ⁴	4,0 (3,7)	3,5 (3,5)	3,5 (3,5)	3,5	3,5
Utbetald lönesumma ⁴	3,9 (3,7)	3,2 (4,0)	4,1 (4,2)	4,4	4,3
Ränta stats- obligation 5 år ³	5,0 (5,1)	4,4 (5,1)	4,9 (5,1)	5,3	5,3
Ränta statskults- växel 6 månader ³	4,1 (4,4)	3,5 (4,7)	4,0 (4,7)	4,8	4,9

¹ Årlig procentuell volymförändring.

² Löpande priser.

³ Årsgenomsnitt.

⁴ Årlig procentuell förändring.

⁵ Inkomstindexet visar den reala förändringen av genomsnittliga pensionsgrundande inkomster och inkomster över intjänandetaket för de tre senaste åren multiplicerat med förändringen i KPI för det senaste året. Inkomstindex 1999=100.

⁶ Procent av arbetskraften.

⁷ Arbetade timmar i lönesumman skiljer sig definitionsmässigt från totalt arbetade timmar, bl.a. till följd av att egenföretagare inte ingår i lönesumman.

Inkomstindex har justerats upp 2004 till följd av högre genomsnittliga pensionsgrundande inkomster, vilket höjer utgifterna för ålderspensioner jämfört med beräkningarna i budgetpropositionen.

Den öppna arbetslösheten beräknas i år uppgå till 4,5 procent av arbetskraften, vilket är 0,7 procentenheter högre än vad som antogs i budgetpropositionen. Därefter väntas arbetslösheten minska för att 2006 uppgå till 3,8 procent.

Räntenivån har reviderats ned jämfört med bedömningen i budgetpropositionen, vilket medför lägre utgifter för bl.a. studiemedelsräntor och statskultsräntor.

4.3 Politiska prioriteringar

Under de senaste åren har en rad reformer för ökad tillväxt och rättvisa beslutats eller föreslagits för åren 2003 och 2004. Det försämrade ekonomiska läget och den fortsatt oroande utvecklingen inom ohälsområdet innebär ett ansträngt statsfinansiellt läge. Vissa av de tidigare aviserade reformerna föreslås därför senareläggas i denna proposition. De budgetpolitiska målen ligger fast.

Inriktningen i 2003 års ekonomiska vårproposition är att presentera åtgärdsförslag för 2003 och 2004 så att de budgetpolitiska målen kan nås. Åtgärdsförslagen fokuserar i första hand på att bryta utgiftsutvecklingen inom ohälsområdet. Därutöver krävs ytterligare besparingar för att säkerställa att utgiftstaken klaras. Förslagen på såväl arbetsmarknads- som ohälsområdet motiveras också av behovet av att öka den långsiktigt hållbara sysselsättningsnivån.

I redovisningen beaktas de besparingar som föreslås i denna proposition och som påverkar utgifterna för åren 2003–2006, samt vissa tillkommande satsningar. Därutöver redovisas i detta avsnitt översiktligt de satsningar samt förslag till finansiering som tidigare beslutats eller aviserats och som ligger fast. I tabell 4.8 redovisas såväl budgeteffekterna för de offentliga finanserna som effekterna på de takbegränsade utgifterna av nu föreslagna eller aviserade utgifts- och inkomstförändringar med ikraftträdande 2003 eller 2004. I tabellen redovisas även budgeteffekterna för åren 2005 och 2006 av de nu föreslagna eller aviserade förändringarna. Dessa budgeteffekter har beaktats i den

konsekvensberäkning av utgifterna per utgiftsområde fram till 2006 som presenteras i avsnitt 6.2. Konsekvensberäkningen utgår från ett rent beräkningstekniskt antagande om att politiken och regelsystemen är oförändrade efter 2004. Undantag görs för den vårdatsning som följer av försvarsomställningen och som beräkningstekniskt antas kvarstå efter 2004. Den tidigare aviserade satsningen på skolan antas i konsekvensberäkningen också fortgå i enlighet med vad regeringen tidigare aviserat. Den beräkningsteknik som används innebär att andra kommande satsningar med ikraftträdande efter 2004 inte har beaktats i kalkylerna. Detta gäller bl.a. de tidigare aviserade reformer som nu föreslås senareläggas och de satsningar som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har träffat överenskommelse om i programmet Hundratjugoen punkter för ett tryggare, rättvisare och grönare Sverige. Eventuellt tillkommande finansiering av dessa eller andra satsningar har inte heller beaktats i kalkylerna.

Utgiftsläget är mycket ansträngt åren 2003 och 2004 och utgiftsbegränsande åtgärder krävs för att utgiftstaken skall klaras. Under de närmaste åren prioriteras vård, skola och omsorg. För att detta skall bli möjligt måste utrymmet för statliga konsumtionsökningar och bidrag till andra verksamheter begränsas. Regeringen föreslår därför i denna proposition att besparingar och utgiftsbegränsningar med en total utgiftseffekt på ca 5 respektive ca 11 miljarder kronor genomförs 2003 och 2004. Regeringens förslag innebär vidare mer resurser innevarande år till några få områden på budgetens utgiftssida. Det gäller framför allt kriminalvården. Från statsbudgetens inkomstsida tillförs kommunerna därtill ett betydande resurstillskott 2004. Samtliga åtgärder ingår i den inkomstberäkning och i den bedömning av utgifter per utgiftsområde för 2004–2006 som redovisas i kapitel 5 respektive 6.

Åtgärder för att bryta ohälsoutvecklingen

De senaste åren har kostnaderna för sjukskrivning och förtidspension ökat kraftigt. Mot bakgrund av bland annat kostnadsutvecklingen inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp finns en risk för att utgiftstaken 2003 och 2004 överskrids samtidigt som det blir svårt att klara överskottsålet för den offentliga sektorns finanser. I budgetpropositionen för 2003 förutsattes att utgiftsut-

vecklingen inom utgiftsområdet skulle brytas och att antalet sjukpenningdagar 2003 skulle minska med 10 procent jämfört med 2002 och med ytterligare 5 procent 2004. Det finns tydliga tecken på ett trendbrott. Under perioden oktober 2002 – januari 2003 minskade antalet sjukpenningdagar med 0,8 procent jämfört med motsvarande period ett år tidigare. Nedgången är dock än så länge inte tillräcklig för att prognosen i budgetpropositionen skall uppfyllas. Regeringen har föreslagit ett antal åtgärder för att vända utvecklingen:

I en särproposition (prop. 2002/03:89) har regeringen redovisat förslag om förändringar inom sjukförsäkringen för ökad hälsa i arbetslivet. Precisionen vid sjukskrivning skall öka genom att deltidssjukskrivning stimuleras, avstämningsmöten med den försäkrade och med berörda parter skall genomföras, beslutsunderlagen skall förbättras, utbildningen i försäkringsmedicin skall förstärkas och försäkringsläkarna skall bli fler och ges en förändrad roll. Rehabiliteringsutredning från arbetsgivaren görs obligatorisk och tiden med vilande sjuk- eller aktivitetsersättning förlängs från ett till två år. Försäkringskassorna skall senast ett år efter sjukanmälan ha utrett om det finns förutsättning att bevilja sjukersättning eller aktivitetsersättning. Regeringen bedömer att förslagen i propositionen kommer att innebära en minskad sjukfrånvaro som motsvarar en utgiftsminskning på 3,5–4,0 miljarder kronor 2004 då förslagen bedöms få full effekt.

Den sjukpenninggrundande inkomsten föreslås minskas med 3 procent vid beräkning av sjukpenning. Detta minskar utgifterna med ca 1 140 miljoner kronor per år. Övriga ersättningar som beräknas utifrån den sjukpenninggrundande inkomsten berörs inte av förslaget.

Vidare föreslår regeringen i denna proposition att sjukpenningen inte skall överstiga ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen om den sjukskrivne är arbetslös och uppbär arbetslöshetsersättning. Detta minskar utgifterna med ca 600 miljoner kronor per år.

Sjuklöneperioden föreslås förlängas för samtliga arbetsgivare från 14 till 21 dagar. Detta minskar utgifterna med ca 1 600 miljoner kronor per år. Ett högkostnadsskydd för små arbetsgivare föreslås också vilket beräknas öka utgifterna med i storleksordningen 250 miljoner kronor per år.

Slutligen skjuts den tidigare aviserade höjningen av taket för ersättning från sjukförsäkringen upp, vilket innebär att utgifterna blir ca 2 miljarder kronor lägre än tidigare aviserats.

Sammantaget beräknas utgifterna för utgiftsområdet 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp minska med 2,5 miljarder kronor 2003 och 5 miljarder kronor 2004 till följd av de nu föreslagna åtgärderna. Med beaktande av den redan observerande nedgången av antalet sjukpenningdagar och de föreslagna åtgärderna bedömer regeringen att antalet sjukpenningdagar (netto) 2003 minskar med ca 9 procent jämfört med 2002. Antalet sjukpenningdagar 2004 beräknas minska med ca 18 procent jämfört med 2002.

Rensat för effekten av förlängningen av sjuklöneperioden från 14 till 21 dagar uppgår den nu beräknade minskningen av antalet sjukdagar 2003 jämfört med 2002 till 7 procent. Motsvarande underliggande minskning av antalet sjukdagar mellan 2002 och 2004 uppgår till 15 procent, vilket är lika med den minskning av antalet sjukdagar t.o.m. 2004 som antogs i budgetpropositionen för 2003.

Övriga föreslagna utgifts- och inkomstförändringar
Inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd föreslår regeringen att tidigare aviserade reformer inom Samarbete med Central- och Östeuropa minskas med 117 miljoner kronor fr.o.m. 2004.

Den aviserade höjningen av inkomsttaket i föräldraförsäkringen från 7,5 till 10 prisbasbelopp skjuts upp. Jämfört med den tidigare beräkningen i budgetpropositionen för 2003 innebär det en minskning med 865 miljoner kronor 2004 inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

Enligt lagen om allmän försäkring har föräldrar rätt till tillfällig föräldrapenning under en dag per barn och är i samband med besök i barnets skola eller i fritidshem (kontaktdagar). Nu föreslås att kontaktdagarna tas bort fr.o.m. den 1 juli 2003. Besparingen beräknas uppgå till 75 miljoner kronor innevarande år och till 300 miljoner kronor fr.o.m. 2004.

Inom utgiftsområde 13 Arbetsmarknad fortsätter arbetet med att säkerställa effekterna av regelförändringarna i arbetslöshetsförsäkringen. Regeringen avser att vidta en rad åtgärder i syfte att effektivisera tillämpningen och tillsynen av regelverket som gäller för arbetssökande med rätt till arbetslöshetsersättning. Regeringen avser

också att vidta åtgärder i syfte att begränsa utgifterna för deltidsarbetslöshet. Styrningen av arbetsmarknadspolitiken skall förbättras, skillnader i resultat mellan Arbetsmarknadsverkets olika regioner skall följas upp på ett bättre sätt, den nya inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen börjar sin verksamhet, insatser riktade mot invandrare och långtidsarbetslösa genomförs och arbetsförmedlingarnas arbete med individuella handlingsplaner skall utvärderas. Åtgärderna beräknas sammantaget leda till en besparing på 1 550 miljoner kronor från 2004. Regeringen kommer noga att följa utvecklingen och vid behov vidta ytterligare åtgärder inom ramen för gällande lagstiftning.

Rekryteringsbidrag till vuxenstuderande är sedan årsskiftet ett medel i kommunernas uppsökande verksamhet för att stimulera till studier på grundskole- och gymnasienivå. Anslaget föreslås minska med 700 miljoner kronor 2004. Denna besparing inom utgiftsområde 15 Studiestöd innebär att varje kommun får en mindre kvot för vuxenstudier med rekryteringsbidrag. Regeringen föreslår också att studerande med fullständig gymnasieutbildning inte längre skall kunna erhålla det prioriterade studiebidraget (82 procent av det totala studiemedelsbeloppet) för repetitions- och kompletteringsstudier på gymnasial nivå.

Inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning föreslår regeringen i denna proposition att högsta avgiften inom maxtaxan för barnomsorgen höjs från och med 2004 (se avsnitt 6.5). Maxtaxan är konstruerad så att statsbidrag skall lämnas till kommuner som tillämpar en viss högsta avgift (maxtaxa) inom barnomsorgen. De höjda avgifterna innebär en möjlighet till ökade avgiftsinkomster för kommunerna. Regeringen avser därmed att sänka det statsbidrag som lämnas till kommunerna som tillämpar maxtaxa med 240 miljoner kronor per år fr.o.m. 2004. Regeringen föreslår vidare inom utgiftsområdet en utgiftsminskning om 60 miljoner kronor inom högskola och forskning fr.o.m. 2004.

Besparingarna inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid uppgår till 92 miljoner kronor 2004 och innefattar bland annat att den tidigare aviserade reformen om införande av fri entré på vissa statliga museer senareläggs.

Inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård föreslås en lägre ambitionshöjning än

tidigare aviserats. Resurserna för marksanering minskas med 150 miljoner kronor 2003 och med 225 miljoner kronor 2004 i förhållande till tidigare aviserade nivåer. Därtill minskas beräknade resurser till stöd för klimatinvesteringar med 60 miljoner kronor 2004. Slutligen dras medlen till information om klimatfrågor ned med 30 miljoner kronor 2004.

Inom utgiftsområde 21 Energi avser regeringen att återkomma i budgetpropositionen för 2004 beträffande den fortsatta finansieringen av åtgärderna i 2002 års energipolitiska beslut.

Inom utgiftsområde 22 Kommunikationer föreslår regeringen att en neddragning görs på 500 miljoner kronor 2003 och på 1 miljard kronor 2004. Av den totala besparingen på 1,5 miljarder kronor utgör området järnvägar 275 miljoner kronor. Som en konsekvens av neddragningarna kommer byggstarten av Citytunneln i Malmö att behöva skjutas upp och påbörjas tidigast 2005.

Inom utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar minskas anslaget för återföring av skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel med 184 miljoner kronor 2003 och med 179 miljoner kronor 2004. Utgiftseffekten av anslagssänkningen är dock mindre på grund av att återföringen av skatt redan tidigare försenats i förhållande till hur anslaget budgeterats. Däremot tillförs anslaget 43:5 *Arealersättning och djurbidrag m.m.* som används för att betala ut obligatoriska EU-stöd som helt finansieras via EU-budgeten, 150 miljoner kronor för 2005 och 250 miljoner kronor för 2006 som en följd av ett tidigare fattat beslut om ett nytt EU-bidrag.

Under 2003 sparas 15 miljoner kronor på Nutek respektive rymdverksamheten inom utgiftsområde 24 Näringsliv. Därutöver minskas exportfrämjande verksamhet med 30 miljoner kronor samt näringslivsutveckling i Östersjöregionen med 50 miljoner kronor. För 2004 föreslås en besparing med 75 miljoner kronor på exportfrämjande verksamhet.

För att förstärka kommunernas ekonomi har det statliga fasta beloppet i inkomstskatten om 200 kronor per skattskyldig under några år utgjort en kommunal inkomstskatt. Vidare har kommuner och landsting erhållit ett tillfälligt sysselsättningsstöd i form av en kreditering på deras skattekonto. Kommuner och landsting har haft en period bakom sig med god inkomstutveckling. Den svaga konjunkturen i svensk ekonomi påverkar dock kommunerna. Inkomstut-

vecklingen är nu svagare och det är nödvändigt att både stärka ekonomin och begränsa kostnadsutvecklingen i kommuner och landsting på kort sikt.

För att begränsa kostnadsutvecklingen i den kommunala sektorn föreslås att det tillfälliga s.k. generella sysselsättningsstödet för innevarande år utökas med 300 miljoner kronor. Härigenom försvagas statsbudgetens inkomstsida för 2003 med 300 miljoner kronor i förhållande till budgetpropositionen för 2003. Därtill kommer att prognosen avseende det sedan tidigare beslutade stödet för 2003 justerats upp med 440 miljoner kronor. Sammantaget försvagas därför statsbudgeten för 2003 med 740 miljoner kronor i förhållande till budgetpropositionen för 2003. Vidare föreslås att ett generellt sysselsättningsstöd ges även för 2004 med totalt 3 miljarder kronor. Den s.k. 200-kronan föreslås dessutom utgöra kommunal skatt ytterligare ett år. Sammantaget innebär det en försvagning av statsbudgeten för 2004 med totalt 4,3 miljarder kronor. Kommunsektorns finanser förstärks i motsvarande mån.

För att åstadkomma en administrativ förenkling föreslår regeringen på tilläggsbudget att stödet till skyddat arbete hos en offentlig arbetsgivare (OSA) på samma sätt som för anställningsstöd lämnas i form av en kreditering på arbetsgivarens skattekonto. Genom förändringen minskar skatteinkomsterna på statsbudgeten med 785 miljoner kronor. Samtidigt minskar utgifterna på statsbudgeten med motsvarande belopp.

Många långtidssjukskrivna har ett arbete de inte kan återgå till. För att underlätta för dessa personer att återinträda i reguljär sysselsättning inrättas en temporär form av anställningsstöd, som innebär en tidsbegränsad subvention av lönen för de långtidssjukskrivna som får en anställning hos en annan arbetsgivare. Stödet skall gälla de långtidssjukskrivna vars arbetsgivares rehabiliteringsansvar har överförts till Försäkringskassan. Arbetsmarknadsstyrelsen kommer att få i uppdrag att administrera stödet som beräknas omfatta i genomsnitt 3 000 personer. Stödet medför en försvagning av budgetens inkomstsida med 200 miljoner kronor 2003 och med 600 miljoner kronor 2004.

Totalt innebär de här föreslagna åtgärderna att statsbudgetens inkomster minskar med 1,3 miljarder kronor 2003 och med närmare 6 miljarder kronor 2004 i förhållande till beräkningen i budgetpropositionen för 2003.

Övriga utgiftsbegränsande åtgärder

Regeringen befarar att utgiftstaket för 2003 kan komma att överskridas om inte ytterligare utgiftsbegränsande åtgärder vidtas utöver de nu föreslagna besparingsåtgärderna. För 2003 har regeringen för avsikt att fatta beslut om utgiftsbegränsningar som beräknas minska utgifterna med sammantaget ca 2,0 miljarder kronor (se tabell 4.8). Utgiftsbegränsningarna har beaktats i utgiftsprognoserna.

De områden som berörs är bl.a. utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet (1,0 miljarder kronor), utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (0,5 miljarder kronor) och utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (0,25 miljarder kronor). Senareläggningarna på biståndet avser finansiella ekonomiska reformer och bidrag till vissa internationella finansiella institutioner. De nu föreslagna utgiftsbegränsningarna innebär att de berörda verksamheternas anslagssparande ökar under innevarande år varvid de takbegränsade utgifterna beräknas bli högre åren 2004 och 2005.

Förändringar jämfört med föregående år

I tabell 4.9 redovisas budgeteffekterna i förhållande till föregående år av större beslutade eller tidigare aviserade reformer samt de nu föreslagna besparingarna och reformerna.

Regeringen genomför stora satsningar under perioden 2003 till 2004 som riktar sig till framför allt låg- och medelinkomsttagare. Det sker bl.a. inom områdena vård, skola och omsorg och genom åtgärder riktade till pensionärer och barnfamiljer. Sammantaget medför utgiftsreformerna att de takbegränsade utgifterna 2004 blir ca 29 miljarder kronor högre jämfört med 2002. Under perioden 2003–2004 genomförs också utgiftsminskningar på totalt knappt 17 miljarder kronor till följd av besparingar, finansiering av utgiftsreformer och avslutande av vissa temporära program. Sammantaget medför förändringarna på inkomstsidan en försvagning av statsbudgeten på ca 5 miljarder kronor mellan 2002 och 2004.

På budgetens inkomstsida har en del förändringar skett sedan budgetpropositionen för 2003 presenterades. Regeringens förslag till grön skatteväxling utvidgades genom förslag i en motion (2002/03:Fi230). Genom ytterligare höjningar av koldioxidskatten och energiskatten på el fick skatteväxlingen för 2003 en total omslutning på 3 miljarder kronor.

Intäkterna utnyttjades i sin helhet till att finansiera höjningar av grundavdraget för låg- och medelinkomsttagare.

I budgetpropositionen för 2003 aviserades vidare att regeringen avsåg att pröva möjligheterna att införa ett tidsbegränsat stöd i form av en skattelättnad för att stimulera byggande av vissa hyresbostäder. I proposition 2002/03:98 har regeringen nu lämnat ett förslag om ett sådant stöd för byggande av mindre hyreslägenheter och studentbostäder. Stödet skall utgå till projekt som påbörjas under perioden 1 januari 2003 till 31 december 2006. För 2003 beräknas det medföra ett skattebortfall på 130 miljoner kronor i förhållande till 2002. Helarseffekten har beräknats till drygt 1 miljard kronor.

I budgetpropositionen aviserade regeringen också nya regler för kraftvärmebeskattningen. Delar av förslaget krävde emellertid prövning av EU-kommissionen. Då besked om kommissionens inställning ännu inte förelåg vid finansutskottets behandling av förslaget yrkade utskottet att förslaget skulle avslås för att ge regeringen möjlighet till ytterligare beredning av förslaget. Under förutsättning att kommissionen inte anför allvarliga invändningar avser regeringen att återkomma till riksdagen med de tidigare förslagen. Sammantaget beräknas de ge en budgetförstärkning på 300 miljoner kronor, brutto.

Förlängningen av stödet till kommuner och landsting genom det tillfälliga sysselsättningsstödet och omvandlingen av 200-kronan i inkomstskatten medför att den budgetförstärkning som tidigare redovisats för 2004 i motsvarande tabell i budgetpropositionen nu endast beräknas uppgå till 140 miljoner kronor.

Totalt innebär tidigare beslutade eller aviserade samt de nu föreslagna reformerna efter finansiering en försvagning av de offentliga finanserna med ca 17 miljarder kronor 2004 i förhållande till 2002.

Tabell 4.8 Nu föreslagna och aviserade utgifts- och inkomstförändringar

Förändring av offentliga finanser och effekter på takbegränsade utgifter i förhållande till budgetpropositionen för 2003.

Miljoner kronor	2003	2004	2005	2006	Permanent effekt
Besparingar					
UO 7 Central- och Östeuropa		117	117	117	117
UO 10 Uppskjuten takhöjning i sjukförsäkringen	920	2 000	2 000	2 000	2 000
UO 10 Förlängd sjuklöneperiod 21 dagar inkl. högkostnadskydd	669	1 338	1 338	1 338	1 338
UO 10 Sjukpenning skall motsvara A-kassa	300	600	600	600	600
UO 10 Reviderad SGI beräkning	565	1 140	1 140	1 140	1 140
UO 12 Uppskjuten takhöjning i föräldraförsäkringen	395	865	865	865	865
UO 12 Borttagande av kontaktdagar	75	300	300	300	300
UO 13 Deltidsarbetslösa		550	550	550	550
UO 13 Utflöde ur arbetslöshet		1 000	1 000	1 000	1 000
UO 15 Prioriterat studiebidrag		126	139	137	137
UO 15 Rekryteringsbidrag ¹		700			
UO 16 Högskola och forskning		60	60	60	60
UO 16 Höjningen av högsta avgiften inom maxtaxan för barnomsorg		240	240	240	240
UO 17 Kultur		92			
UO 20 Information om klimatfrågor		30			
UO 20 Marksanering	150	225			
UO 20 KLIMP		60			
UO 22 Infrastruktur	500	1 000			
UO 23 Jordbruk	204	218	161	364	
UO 24 Östersjömiljarden	50				
UO 24 Nutek	15				
UO 24 Rymdverksamhet	15				
UO 24 Exportfrämjande åtgärder	30	75			
Övrigt	15	15	15	15	
<i>Summa besparingar</i>	<i>3 903</i>	<i>10 751</i>	<i>8 525</i>	<i>8 726</i>	<i>8 347</i>
UO 13 Offentligt skyddat arbete (OSA), omföring av stöd via skattesidan	400	785	785	785	785
Utgiftseffekt av begränsningsbelopp	2 058	-288	-1 576	0	0
<i>Minskning av takbegränsade utgifter</i>	<i>5 687</i>	<i>11 595</i>	<i>7 518</i>	<i>9 155</i>	<i>9 132</i>

¹Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för 2004 avseende frågan om nivån på rekryteringsbidraget fr.o.m. 2005

Fortsättning på tabell 4.8 Nu föreslagna utgifts- och inkomstförändringar

Förändring av offentliga finanser och effekter på takbegränsade utgifter i förhållande till budgetpropositionen för 2003.

Miljoner kronor	2003	2004	2005	2006	Permanent effekt
Utgiftsreformer					
UO 1 Kungliga hov- och slottsstaten	-4				
UO 1 Riksdagens ledamöter	-16,5				
UO 1 Riksdagens ombudmän, JO	-2,5				
UO 4 Kriminalvården, nya platser	-200				
UO 8 Skyddat boende	-20				
UO 8 Antidiskriminering	-10				
UO 8 Integration – storstadssatsning	-40				
UO 9 Återbetalning partihandelsavgifter	-85				
UO 9 Insatser mot spelberoende	-5				
UO 17 Kulturmiljövård	-15				
UO 23 Fiskesekretariat	-10	-10			
UO 23 Arealersättning och djurbidrag			-150	-250	-250
<i>Summa utgiftsreformer</i>	<i>-408</i>	<i>-10</i>	<i>-150</i>	<i>-250</i>	
<i>Summa ökning av takbegränsade utgifter</i>	<i>-402</i>	<i>-13</i>	<i>-150</i>	<i>-250</i>	<i>-250</i>
Inkomstförändringar					
Anställningsstöd till långtidssjukskrivna	-200	-600	-600	-600	-600
Offentligt skyddat arbete (OSA)	-400	-785	-785	-785	-785
<i>Summa inkomstförändring, netto (periodiserad effekt)</i>	<i>-600</i>	<i>-1 385</i>	<i>-1 385</i>	<i>-1 385</i>	<i>-1 385</i>
Tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting	-740	-3 000			
Fast belopp 200 kronor till kommunerna		-1 300			
<i>Summa inkomstförändring enligt nationalräkenskaperna</i>	<i>-1 340</i>	<i>-5 685</i>	<i>-1 385</i>	<i>-1 385</i>	<i>-1 385</i>
Nettoförbättring av den offentliga sektorns finanser	3 945	5 897	6 046	7 520	7 497

Tabell 4.9 Budgeteffekter i förhållande till föregående år av beslutade och aviserade utgifts- och inkomstförändringar samt nu föreslagna utgifts- och inkomstförändringar*Budgeteffekter i förhållande till föregående år. Fullständigt periodiserad redovisning för skatter.*

Miljarder kronor.	2003	2004
Utgiftsreformer		
UO 1 Regeringskansliet	0,08	0,10
UO 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	0,06	0,51
UO 3 Skatt, tull och exekution	0,02	0,01
UO 4 Rättsväsendet	0,20	0,40
UO 5 Internationell samverkan	0,01	0,00
UO 7 Internationellt bistånd	1,64	1,46
UO 8 Invandrare och flyktingar	0,14	-0,08
UO 9 Hälso- och sjukvård	2,50	0,79
Varav läkemedelsreform	0,75	0,90
Varav tandvård	1,50	
UO 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	0,71	0,13
Varav ohälsosatsning	0,67	
UO 11 Pensioner m.m.	2,80	
Varav höjd garantipension	1,28	
Varav änkepension	0,80	
UO 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	0,72	0,60
Varav mamma/pappamånad	0,50	0,50
Varav höjd grundnivå i föräldraförsäkring	0,10	0,10
UO 13 Arbetsmarknad	1,70	
UO 14 Arbetsliv	0,10	-0,10
UO 15 Studiestöd	0,90	
UO 16 Utbildning och forskning	2,10	1,00
Varav skola	1,00	1,00
Varav högskola/forskning	1,10	
UO 17 Kultur	0,08	0,02
UO 18 Bostäder	0,35	0,12
UO 19 IT-infrastruktur	0,20	
UO 20 Miljöstatsningar	0,24	0,62
UO 22 Infrastruktursatsningar	0,00	2,10
Lånefinansierade infrastruktursatsningar	1,00	
UO 23 Jord- och skogsbruk	0,02	0,02
UO 24 Näringsliv	0,10	0,08
UO 25 Allmänna bidrag till kommuner	3,74	2,01
Varav vårdsatsningar	2,00	1,00
Varav allmän förskola	1,20	
Summa utgiftsreformer	19,40	9,54

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

Fortsättning på tabell 4.9 Budgeteffekter i förhållande till föregående år av beslutade och aviserade utgifts- och inkomstförändringar samt nu föreslagna utgifts- och inkomstförändringar
Budgeteffekter i förhållande till föregående år. Fullständigt periodiserad redovisning för skatter.

Miljarder kronor.	2003	2004
Inkomstreformer		
Höjd koldioxidskatt (+16%), brutto	-0,86	
Höjd energiskatt på el (+2,1 öre/kWh), brutto	-1,80	
Höjd avfallsskatt, brutto	-0,32	
Höjd skatt på naturgrus, brutto	-0,12	
Höjda grundavdrag som del av grön skatteväxling, brutto	3,00	
Skattelättnad för vissa byggtjänster, brutto	0,13	1,17
Höjd skatt på lågpriscigarett, brutto	-0,30	
Sänkt energiskatt på bränslen i kraftvärmeverk, brutto		0,70
Slopas elavdrag och ändrad proportionering i kraftvärmeverk, brutto		-1,00
Nytt taxeringsförfarande, brutto	0,30	0,20
Skattestrategi, biodrivmedel och alkylatbensin, brutto	1,00	
Tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting, brutto	1,28	-0,14
Anställningsstöd långtidssjukskrivna, brutto	0,20	0,40
OSA, omföring av stöd, brutto	0,40	0,39
Summa inkomstreformer, brutto	2,91	1,72
Indirekta effekter av inkomstreformer	0,00	0,41
Summa inkomstreformer, netto	2,91	2,12
Summa utgifts- och inkomstreformer	22,31	11,67
Finansiering m.m.		
UO 6 Försvarsmållningen	-2,00	-1,00
UO 8 Storstadspolitiken inkl. minskningar på UO 16		-0,23
UO 10 Sjukpenning skall motsvara arbetslöshetsersättningen	-0,30	-0,30
UO 10 Förlängd sjuklöneperiod från 14 till 21 dagar	-0,67	-0,67
UO 10 Reviderad SGI-beräkning	-0,56	-0,57
UO 12 Borttagande av kontakt dagar i föräldraförsäkringen	-0,08	-0,22
UO 13 Deltidsarbetslösa		-0,55
UO 13 Snabbare utflöde ur arbetslöshet		-1,00
UO 13 OSA, omföring av stöd	-0,40	-0,38
UO 15 Rekryteringsstöd och prioriterat studiebidrag		-0,83
UO 16 IT i skolan	-0,20	
UO 18 Lokala investeringsprogram för ek. hållbarhet	-0,43	-0,36
UO 21 Vissa energipolitiska åtgärder upphör	-0,44	-0,38
UO 23 Jordbruk	-0,20	
UO 24 Utfasning Östersjösatsning		-0,20
UO 25 Delfinansiering av äldreförsörjningsstöd	-0,30	
UO 25 Särskilda insatser, finansiering av bl.a. vård	-0,48	
Besparing på anslag för förvaltnings- och investeringsändamål 0,7%	-1,05	
Övrigt	-1,86	-1,25
Summa finansiering m.m.	-8,97	-7,95
Utgiftsreformer inkl. finansiering m.m.	10,43	1,59
Reformer inkl. finansiering m.m.	13,34	3,72

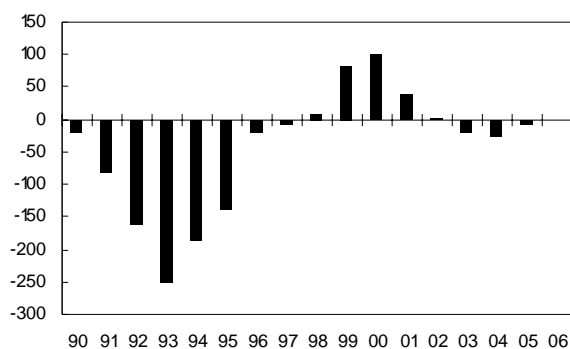
4.4 Statsbudgetens utveckling 2003–2006

4.4.1 Statsbudgetens saldo

Statsbudgetens saldo överensstämmer sedan 1997 per definition med statens lånebehov. Ett budgetöverskott innebär följaktligen ett lika stort negativt lånebehov och att staten har möjlighet att amortera på statsskulden.

Diagram 4.1 Statsbudgetens saldo 1990–2006

Miljarder kronor

Under perioden 1990–1997 var utfallet för statsbudgeten oavbrutet negativt. Budgetunderskottet var som störst 1993 då lånebehovet uppgick till 250 miljarder kronor. Konsolideringsprogrammet och den ekonomiska återhämtningen innebar att underskotten reducerades markant de följande åren. År 1998 uppvisade statsbudgeten ett överskott och staten amorterade nära 10 miljarder kronor på statsskulden. Statsbudgetens saldo förbättrades ytterligare 1999 till 82 miljarder kronor, främst till följd av engångseffekter i form av överföringar från AP-fonden och inbetalningar av premiepensionsmedel. År 2000 uppgick budgetöverskottet till 102 miljarder kronor. Det höga utfallet förklaras främst av överföringen av medel från AP-fonden samt försäljning av aktieinnehav. År 2001 minskade överskottet till 39 miljarder kronor vilket bl.a. var en följd av lägre positiva engångseffekter. Förra året minskade överskottet ytterligare, till 1,2 miljarder kronor. Det försämrade budgetsaldo beror både på lägre inkomster och högre utgifter. För innevarande år prognostiseras ett underskott på ca 21 miljarder kronor. För åren 2004 och 2005 beräknas ett underskott på ca 27 respektive 8 miljarder kronor och för 2006 beräknas ett underskott på ca 1 miljard kronor.

4.4.2 Statsbudgetens utfall 2002

Uppföljningen av budgetåret 2002 sker i regeringens skrivelse Årsredovisning för staten 2002 (skr. 2002/03:101). Denna redovisning visar sammanfattningsvis följande.

Statsbudgetens saldo 2002 uppgick till 1,2 miljarder kronor, vilket är 17,7 miljarder kronor lägre än budgeterat. Utfallet på statsbudgeten påverkas av ett antal faktorer såsom den makroekonomiska utvecklingen, beteendeförändringar samt ekonomiska konsekvenser av fattade beslut.

Statsbudgetens utfall påverkas också av engångseffekter. De största under 2002 var en extra utdelning från Riksbanken på 20 miljarder kronor och Sveaskog AB:s återbetalning av ett lån på 12 miljarder kronor (se tabell 4.16 i avsnitt 4.4.5.).

Statsbudgetens inkomster uppgick till 730 miljarder kronor 2002, vilket är drygt 2 miljarder kronor mindre än beräknat i den ursprungliga statsbudgeten. Inkomsterna från försäljning av statlig egendom blev ca 15 miljarder kronor lägre än budgeterat medan skatteinkomsterna blev ca 11 miljarder kronor högre, främst på grund av högre skatter på löneinkomster än tidigare beräknat.

Tabell 4.10 Statsbudgetens utfall 2002

Miljarder kronor

	Statsbudget ¹	Tilläggsbudget	Utfall	Differens utfall–statsbudget
Inkomster	732,7		730,5	-2,3
Skatter m.m.	648,2		659,4	11,2
Övriga inkomster	84,6		71,1	-13,5
Utgifter m.m.	713,9	15,6	729,3	15,4
Utgifter exkl. statsskuldsvräntor ²	650,2	15,6	658,0	7,8
Statsskuldsvräntor	63,3		67,3	4,0
Riksgäldskontorets nettoutlåning m.m. ³	0,4		4,0	3,6
Budgetsaldo	18,8		1,2	-17,7

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

¹ Med statsbudget avses här den ursprungliga statsbudgeten antagen av riksdagen i december 2001, dvs. exklusive tilläggsbudgetar under 2002.

² Inklusivt posten minskning av anslagsbehållningar.

³ Inklusivt kassamässig korrigerings.

Statsbudgetens utgifter m.m. uppgick till 729 miljarder kronor 2002, vilket är 15 miljarder kronor mer än budgeterat i den ursprungliga statsbudgeten. Utgifterna för utgiftsområdena

exklusive statsskuldräntor m.m. blev ca 8 miljarder kronor högre än budgeterat. Avvikelsen förklaras bl.a. av ökade utgifter inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp (4,5 miljarder kronor), högre utgifter för utjämningsbidraget till kommunerna, samt högre utgifter för arealersättning på grund av tidigareläggning från 2003.

Den kassamässiga korrigeringen blev 38 miljarder kronor mindre än beräknat och Riksgäldskontorets nettoutlåning 41 miljarder kronor högre än beräknat i statsbudgeten. Det beror främst på förändringar i Riksgäldskontorets nettoutlåning som påverkats av att Kärnavfallsfonden, Premiépensionsmyndigheten och Insättningsgarantinämnden från och med den 1 juli 2002 själva får placera i statsobligationer i stället för på konto i Riksgäldskontoret.

4.4.3 Statsbudgetens inkomster

Statsbudgetens totala inkomster består av skatter samt övriga inkomster. Av statsbudgetens inkomster utgör skatterna drygt 90 procent. De övriga inkomsterna består främst av inkomster av statens verksamhet, inkomster av försäld egendom, kalkylmässiga inkomster och bidrag från EU.

Statsbudgetens skatteinkomster är kassamässiga, vilket innebär att de redovisas det år de betalas, eller för vissa skatter när de debiteras. I den kassamässiga redovisningen finns därmed inslag av skatteinbetalningar som är hänförliga till tidigare inkomstrar.

Skatteinkomsterna beräknas öka med drygt 61 miljarder kronor under perioden 2002–2006. Övriga inkomster beräknas minska med knappt 6 miljarder kronor under samma period. Skatteinkomsterna i procent av BNP minskar med drygt 2 procentenheter mellan 2002 och 2003, där omkring hälften av nedgången förklaras av omläggningen av kommunkontosystemet. Även nivån på juridiska och fysiska personers inkomstskatt har inverkan genom nedreviderade skatter. Från 2003 är statens skatteinkomster i stort sett oförändrade som andel av BNP.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen för 2003 har statsbudgetens inkomster reviderats upp med 5,5 miljarder kronor för 2002. De därpå följande åren har prognosen justerats ned med drygt 8 miljarder kronor.

Tabell 4.11 Statsbudgetens inkomster

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos			
	2002	2003	2004	2005	2006
Skatteinkomster	659,4	626,3	656,6	692,3	720,7
Övriga inkomster	71,1	66,7	64,6	65,5	65,3
Totala inkomster	730,5	693,0	721,3	757,8	786,1

Procent av BNP

Skatteinkomster	28,2	25,8	25,9	26,1	26,0
Övriga inkomster	3,0	2,7	2,6	2,5	2,4
Totala inkomster	31,2	28,6	28,5	28,6	28,3

Differens mot budgetpropositionen för 2003 i miljarder kronor

Skatteinkomster	5,7	-11,2	-10,5		
Övriga inkomster	-0,2	2,8	1,8		
Totala inkomster	5,5	-8,3	-8,7		

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

Av nedjusteringen 2003 svarar fysiska personers inkomstskatt för ca 6 miljarder kronor och juridiska personers inkomstskatt för ca 10 miljarder kronor. Samtidigt har prognosen för inkomsttitlarna *Utjämningsavgift och kompensations för mervärdesskatt* och *Betalningsdifferenser skattekonto* justerats upp med knappt 7 miljarder kronor.

För 2004 har prognosen justerats ned beroende på lägre inkomster från juridiska personers inkomstskatt med knappt 12 miljarder kronor, samtidigt som inkomsterna från skatt på varor och tjänster förväntas bli drygt 5 miljarder kronor högre jämfört med beräkningen till budgetpropositionen. Förslagen i denna proposition om att förlänga såväl det tillfälliga sysselsättningsstödet som den s.k. 200-kronan till 2004 bidrar också till att statens inkomster är lägre 2004 jämfört med beräkningen till budgetpropositionen.

En utförlig redovisning av statsbudgetens och den offentliga sektorns inkomster redovisas i kapitel 5.

4.4.4 Statsbudgetens utgifter

Statsbudgetens utgiftssida indelas i 27 utgiftsområden, minskning av anslagsbehållningar¹¹, myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret samt kassamässig korrigering (inklusive överföring från AP-fonden).

Omläggningen av kommunkontosystemet innebär att utgifterna för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner minskar med ca 31 miljarder kronor fr.o.m. 2003, samtidigt som statsbudgetens inkomstsida minskar med motsvarande belopp. Omläggningen av kommunkontosystemet motiverade en teknisk justering av utgiftstaket 2003 och 2004 i budgetpropositionen för 2003. Till följd av denna tekniska förändring och andra förändringar som motiverat tekniska justeringar av utgiftstaket 2002 och 2003 har såväl de takbegränsade utgifterna som utgiftstaket för 2002 justerats ned med 20 miljarder kronor i den redovisning av utgiftsutvecklingen under perioden 2002–2006 som presenteras i detta avsnitt. Därigenom erhålls en jämförbarhet av utgiftsutvecklingen över tiden.

Tabell 4.12 Statsbudgetens utgifter 2002–2006

Miljarder kronor och procent av BNP

	2002	2003	2004	2005	2006
Utgifter exkl. statskuldräntor ²	638,0	664,5	689,1	707,1	719,7
Procent av BNP	27,3	27,4	27,2	26,7	26,0
Statsskuldräntor	67,3	42,1	45,6	48,3	54,6
Procent av BNP	2,9	1,7	1,8	1,8	2,0
Statsbudgetens utgifter	705,3	706,6	734,6	755,4	774,4
Procent av BNP	30,1	29,1	29,0	28,5	27,9
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	153,6	157,1	165,8	172,0	182,3
Takbegränsade utgifter³	791,6	821,6	854,9	879,1	902,1
Budgeteringsmarginal	0,4	0,4	1,1	10,9	24,9
Utgiftstak	792,0	822,0	856,0	890,0 ⁴	927,0 ⁴

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

¹ För att få jämförbarhet mellan åren har såväl de takbegränsade utgifterna som utgiftstaket 2002 justerats ned med 20 miljarder kronor till följd av tekniska förändringar som motiverat justeringar av utgiftstaket. Utgiftstaket uppgick således till 812 miljarder kronor 2002.

² Inklusive förbrukning av anslagsbehållningar och utnyttjande av anslagskredit.

³ Statsbudgetens utgifter exklusive statsskuldräntor samt

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten.

⁴ Teknisk bedömning av utgiftstaket 2005–2006 (se avsnitt 4.1).

De primära utgifterna på statsbudgeten, dvs. utgifterna exklusive statsskuldräntor, beräknas öka med ca 82 miljarder kronor under perioden 2002–2006.¹² I relation till BNP minskar de primära utgifterna med 1,3 procentenheter under perioden, efter att de tekniska förändringarna beaktats.

Ränteutgifterna beräknas minska med ca 25 miljarder kronor mellan 2002 och 2003. Åren 2004–2006 väntas ränteutgifterna åter öka något. Under perioden 2002–2006 beräknas ränteutgifterna dock minska med ca 13 miljarder kronor eller med 0,9 procentenheter i relation till BNP.

De totala utgifterna för statsbudgetens samtliga 27 utgiftsområden beräknas därmed öka med ca 69 miljarder kronor mellan 2002 och 2006. I relation till BNP beräknas statsbudgetens utgifter minska från 30,1 procent 2002 till 27,9 procent 2006.

Takbegränsade utgifter 2002–2006

De takbegränsade utgifterna består dels av statsbudgetens utgifter exklusive statsskuldräntor, dels av utgifter för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. I tabell 4.12 redovisas även de takbegränsade utgifterna för perioden 2002–2006.¹³

Ålderspensionssystemets utgifter beräknas öka med ca 29 miljarder kronor under perioden 2002–2006. Tillsammans med ökningen av statsbudgetens primära utgifter (82 miljarder kronor) beräknas de takbegränsade utgifterna öka med 111 miljarder kronor 2002–2006, när tekniska förändringar som motiverat justeringar av utgiftstaket beaktats. De takbegränsade utgifterna ökar därmed i genomsnitt med ca 28 miljarder kronor per år under beräkningsperioden. Den årliga ökningen minskar från över 30 miljarder kronor per år i början av perioden till under 24 miljarder kronor per år 2005–2006.

I tabell 4.13 redovisas en uppskattning av de huvudsakliga faktorerna bakom utgiftsutvecklingen under beräkningsperioden.

¹² Utgifterna 2005 och 2006 utgår från de konsekvensberäkningar som redovisas i avsnitt 6.2.

¹³ För att få jämförbarhet mellan åren har såväl de takbegränsade utgifterna som utgiftstaket 2002 justerats ned med 20 miljarder kronor till följd av tekniska förändringar som motiverat justeringar av utgiftstaket.

¹¹ Skillnaden mellan förbrukade medel och anvisade medel återspeglas i det budgeterade beloppet för minskning av anslagsbehållningar.

Pris- och löneomräkning av anslag för förvaltnings- och investeringsändamål ökar utgifterna med ca 5 miljarder kronor per år.

Makroekonomiska effekter på statsbudgetens utgifter, såsom högre prisbasbelopp, inkomstindex, timlön och bruttonationalinkomst ökar statsbudgetens utgifter med i genomsnitt ca 5 miljarder kronor per år 2002–2006. Den relativt stora utgiftsökningen 2006 till följd av makroekonomiska effekter beror bl.a. på att minskningen av antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program avstannar i slutet av beräkningsperioden.

Beslutade och aviserade reformer ökar utgifterna med ca 30 miljarder kronor mellan 2002 och 2006. Besparingar och utfasning av tidsbegränsade program innebär en utgiftsminskning med ca 17 miljarder kronor 2003–2004. År 2003 ger förändringarna till följd av nya beslut upphov till utgiftsökningar med netto ca 10 miljarder kronor. Åren därefter uppgår nettobidraget till de totala utgifterna till följd av beslut till mellan 1 och 2 miljarder kronor per år. De enskilda reformernas och besparingarnas budgeteffekter redovisas i avsnitt 4.3.

Förändringen av utgifterna till följd av förändrade volymer och övriga faktorer är särskilt stor 2004. Detta beror bl.a. på tidigareläggningar av utgifter för arealersättning och avgiften till EU från 2003 till 2002. Dessa tidigareläggningar medför att utgifterna 2003 blir lägre än normalt för dessa anslag och bidrar därför till en särskilt stor ökning av utgifterna mellan 2003 och 2004.

Vid sidan av utgiftsförändringar till följd av volymförändringar i olika regelstydade transferringssystem består övrigtposten 2003 av den överföring av bosättningsbaserade pensioner om 7 miljarder kronor från ålderspensionssystemet till statsbudgeten som görs i år. År 2005 består övrigtposten av en relativt stor beräknad ökning av förbrukning av anslagsbehållningar på förvaltnings- och investeringsanslag.

Utgifterna för Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten ökar med ca 29 miljarder kronor 2002–2006. Justerat för ovan nämnda överföring av de bosättningsbaserade folkpensionerna uppgår ökningen under perioden till ca 36 miljarder kronor. Denna utgiftsökning kan till största delen förklaras av den indexering som görs av pensionerna och till resterande del av att pensionärernas genomsnittliga ATP-poäng ökar samtidigt som antalet individer med inkomstgrundad ålderspension ökar. Vidare följsamhetsindexeras tilläggspensionerna för individer över 65 år. Följsamhetsindexering innebär att pensionernas reala värde följer den genomsnittliga realinkomstutvecklingen i samhället med avdrag om 1,6 procent. Den relativt stora ökningen av utgifterna för ålderspensionssystemet 2006 beror på ett högre inkomstindex. Det högre inkomstindexet 2006 beror bl.a. på en högre förväntad inflation 2005 jämfört med 2004.

Tabell 4.13 Förändring av takbegränsade utgifter jämfört med föregående år

Miljarder kronor

Förändring	2003	2004	2005	2006	2002–2006
Utgiftstak ¹	30	34	34 ²	37 ²	135
Takbegränsade utgifter	30	33	24	23	110
Förklaras av:					
Pris- och löneomräkning	5	5	5	4	18
Övriga makroekonomiska förändringar	3	4	4	7	19
Reformer	18	10	1	1	30
Besparingar/utfasningar av program	-9	-8	0	0	-17
Volymer, förändring av anslagsbehållningar och övrigt	10	13	8	1	31
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	3	9	6	10	29

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

¹ För att få jämförbarhet mellan åren har såväl de takbegränsade utgifterna som utgiftstaket för 2002 justerats ned med 20 miljarder kronor till följd av tekniska förändringar som motiverat justeringar av utgiftstaket. Den faktiska förändringen av utgiftstaket och de takbegränsade utgifterna mellan 2002 och 2003 uppgår således till 10 miljarder kronor.

² Förändringen följer av regeringens tekniska bedömning av utgiftstak för 2005 och 2006, se avsnitt 4.1.

4.4.5 Statsbudgetens saldo, statens finansiella sparande och statsskulden

Statsbudgetens saldo

Enligt lagen (1996:1059) om statsbudgeten skall statsbudgeten omfatta alla inkomster och utgifter samt andra betalningar som påverkar statens lånebehov.

Statsbudgeten visade ett överskott på 1,2 miljarder kronor 2002. I år beräknas statsbudgetens saldo visa ett underskott på ca 21 miljarder kronor vilket beror på både lägre inkomster och högre utgifter jämfört med 2002 (se vidare avsnitt 4.4.1). Åren 2004 och 2005 beräknas lånebehovet uppgå till ca 27 respektive 8 miljarder kronor. År 2006 beräknas ett lånebehov på ca 1 miljard kronor. Jämfört med beräkningarna i budgetpropositionen för 2003 har budgetsaldot försämrats med drygt 7 miljarder kronor 2003 och knappt 5 miljarder kronor 2004.

För att statsbudgetens saldo skall överensstämma med statens lånebehov redovisas även Riksgäldskontorets nettoutlåning och en kassamässig korrigeringspost på statsbudgeten.

Riksgäldskontorets nettoutlåning

Riksgäldskontorets (RGK) nettoutlåning utgörs av förändringen av kontorets ut- och inlåning till myndigheter, affärsverk, vissa statliga bolag och fonder. De största delposterna utgörs av förändringar av myndigheternas räntekontobehållningar, in- och utbetalningar av premiepensionsmedel samt Centrala studiestödsnämndens (CSN) nettoupplåning för finansiering av studielån.

Sedan 1995 har medel för premiepensionen tillfälligt placerats i RGK. Under perioden 2002–2006 beräknas de årliga inbetalningarna successivt öka från 21 till 26 miljarder kronor. Inbetalningarna inklusive ränta överförs till Premiépensionsmyndigheten (PPM) med två års fördröjning. Utbetalningen under 2000 avsåg dock premiepensionsmedel för åren 1995–1998. Från och med 2001 beräknas utbetalningar av premiepensionsmedel uppgå till ungefär samma nivå som de årliga inbetalningarna. RGK:s nettoutlåning till CSN beräknas uppgå till drygt 10 miljarder kronor per år under perioden 2003–2006.

Finansiering av infrastruktursatsningar kommer under 2003–2004 att innebära en ökad utlå-

ning till framför allt Banverket, Botniabanan AB och Vägverket.

Kassamässig korrigeringspost och överföring från AP-fonden

En kassamässig korrigeringspost kan dels uppstå om betalningen respektive anslagsavräkningen sker olika budgetår, dels kan det förekomma transaktioner över statsverkets checkräkning som inte har sin motsvarighet på anslag eller inkomsttitlar eller vice versa. Ett exempel på det senare är de överföringar från AP-fonden till statsbudgeten som gjordes 1999–2001 som en följd av pensionsreformen.

Pensionsreformen har inneburit att statsfinanserna har försvagats med ca 60 miljarder kronor per år. För att delvis motverka denna försvagning överfördes 45 miljarder kronor per år från AP-fonden till statsbudgeten under åren 1999 och 2000. Under 2001 ägde ytterligare en överföring rum bestående av stats- och bostadsobligationer till ett marknadsvärde av 155 miljarder kronor. Den del av överföringen som utgjordes av bostadsobligationer påverkar lånebehovet under hela beräkningsperioden, dels genom att de olika obligationslånen genererar ränteavkastning, dels genom att obligationerna förfaller till betalning vid olika tillfällen. Av tabell 4.14 framgår att budgetsaldot förstärks med ca 13 miljarder kronor 2003, ca 4 miljarder kronor 2004 och ca 2 miljarder kronor 2005 till följd av överföringen av bostadsobligationer. Enligt pensionsöverenskommelsen skall det slutliga överföringsbeloppet fastställas vid en kontrollstation 2004 och den slutliga överföringen äga rum 2005.

Under 2002 uppstod dessutom en större kassamässig korrigeringspost på 39 miljarder kronor då Kärnavfallsfonden, Premiépensionsmyndigheten och Insättningsgarantinämnden omvandlade kontotillgångar hos Riksgäldskontoret till nyemitterade statsobligationer i enlighet med riksdagens beslut. Omvandlingen har även medfört en belastning av anslaget 92:1 *Räntor på statsskulden* (utgiftsområde 26 Statsskuld räntor m.m.) med en omvärderingspost på drygt 2 miljarder kronor. Dessa transaktioner har inte påverkat statens lånebehov.

Tabell 4.14 Statsbudgetens saldo och statsskulden

Miljarder kronor

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Inkomster	755,1	730,5	693,0	721,3	757,8	786,1
Utgifter exkl. statsskuld räntor¹	640,8	658,0	664,5	689,1	707,1	719,7
Statsskuld räntor m.m.²	81,3	67,3	42,1	45,6	48,3	54,6
Riksgäldskontorets nettoutlåning	28,8	50,2	13,4	17,4	12,8	12,9
varav In-/utlåning från myndigheter (räntekonto) ³	-1,3	-4,0				
Inbetalning av premiepensionsmedel inkl. ränta	-20,3	-20,5	-21,6	-22,8	-25,0	-26,0
Utbetalning av premiepensionsmedel	18,2	18,9	21,5	23,5	24,0	25,2
CSN, studielån	10,0	10,0	10,3	10,6	10,8	11,0
Infrastrukturinvesteringar	1,0	2,6	4,5	5,3	2,2	1,8
Övrigt, netto ⁴	21,0	43,4	-1,3	0,7	0,9	0,9
Kassamässig korrigerings⁵	-34,4	-46,3	-6,1	-3,9	-1,9	0,0
varav Överföring från AP-fonden	-46,3	-8,7	-13,4	-3,9	-1,9	0,0
Statsbudgetens saldo	38,7	1,2	-20,9	-26,8	-8,5	-1,2
Skulddispositioner m.m. ⁶	-85,0	-6,3	-19,9	-0,5	5,3	-0,4
Okonsoliderad statsskuld^{7,8}	1 211,8	1 204,3	1 205,3	1 231,7	1 245,5	1 246,3
Eliminering av statliga myndigheters innehav av statspapper ⁹	2,4	38,9	41,2	42,4	43,4	44,4
Statsskuld vid årets slut^{7,10,11}	1 209,4	1 165,4	1 164,1	1 189,3	1 202,1	1 201,9
Procent av BNP	53,3	49,8	48,0	47,0	45,3	43,3
Statsskuld förändring ¹¹	-123,5	-44,0	-1,3	25,1	12,8	-0,2

Anm. Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

¹ Inklusive minskning av anslagsbehållningar.² Avser hela utgiftsområde 26 Statsskuld räntor m.m.³ Normalt görs inga prognoser på in-/utlåning från myndigheter (räntekonto) utan här redovisas endast utfallet.⁴ Varav individuellt kompetenssparande -1,2 miljarder kr 2001 och -2,3 miljarder kr 2003, Sveaskog AB 12,0 miljarder kr 2001 och -12,0 miljarder kr 2002 samt 39 miljarder kr 2002 avseende emission i statsobligationer då vissa myndigheter (Premiepensionsmyndigheten, Insättningsgarantinämnden och Kärnavfallsfonden) i enlighet med riksdagens beslut omvandlade kontotillgångar hos Riksgäldskontoret till statsobligationer. Eftersom nettoutlåningen påverkas men inte statens lånebehov innebär det en motsvarande post under kassamässig korrigerings (se även not 5).⁵ Varav extra utdelning från Riksbanken på 19,6 miljarder kr 2001. För 2002 utgör -39 miljarder kr den i not 4 nämnda omvandlingen av vissa myndigheters omvandling av kontotillgångar hos Riksgäldskontoret till statsobligationer.⁶ Utgörs normalt av realiserad värdeförändringar på valutaskulden. År 2001 var skulddispositionerna ovanligt stora. Statsskulden skrevs ner till följd av överföringen från AP-fonden och Riksbankens extraordinära utdelning till de delar som dessa bestod av statspapper. Skulden skrevs ner med obligationernas nominella belopp (68,8 resp. 18,6 mdkr). Under 2002 har nya obligationer emitterats motsvarande 39 miljarder kr till följd av att vissa statliga myndigheter getts möjlighet att placera i statspapper som komplement till nuvarande inlåning i Riksgäldskontoret. Då ett skuldslag byts mot ett annat sker ingen kassamässig transaktion och lånebehovet påverkas således inte.⁷ Det nya statsskuldsmåttet träder i kraft 1 januari 2003. Se även vidare under rubriken "Statsskulden" i detta avsnitt angående statsskuldsmåttet.⁸ I den okonsoliderade statsskulden ingår statliga myndigheters innehav av statspapper. Som jämförelse visas 2001 och 2002 enligt det nya måttet. Statsskuld enligt tidigare mått motsvarar 2001 1 156,8 miljarder kr, 2002 1 160,3 miljarder kr.⁹ Posten "Eliminering av statliga myndigheters innehav av statspapper" ökade kraftigt 2002 till följd av att vissa myndigheter (Premiepensionsmyndigheten, Insättningsgarantinämnden och Kärnavfallsfonden) givits möjlighet att aktivt placera i statspapper.¹⁰ Här avses konsoliderad statsskuld vilket innebär att statliga myndigheters innehav av statspapper räknas bort. Statsskuld enligt tidigare mått motsvarar 2001 1 154,4 miljarder kr eller 50,9 procent av BNP, 2002 1 121,4 miljarder kr eller 47,9 procent av BNP.¹¹ Avser statsskuld förändring beräknat enligt det nya måttet.

Statsbudgetens saldo och statens finansiella sparande

Statsbudgetens saldo omfattar alla transaktioner som påverkar statens lånebehov. Till skillnad från statsbudgetens saldo definieras det finansiella sparandet av ett internationellt regelverk för nationalräkenskaper och utgörs av nettot av transaktioner som påverkar en sektors finansiella förmögenhet. Den principiella skillnaden för svenska förhållanden mellan statsbudgetens saldo och statens finansiella sparande är att statsbudgetens saldo endast avspeglar lånebehovet, medan det finansiella sparandet tar hänsyn till förändringar av både finansiella tillgångar och skulder. Det innebär att förändringar av statsbudgetens saldo inte nödvändigtvis leder till en motsvarande förändring av statens finansiella sparande. Ett exempel på en transaktion som påverkar statsbudgetens saldo, men inte statens finansiella sparande, är försäljning av statligt aktieinnehav. En sådan försäljning förbättrar statsbudgetens saldo, medan statens finansiella sparande förblir oförändrat eftersom statens förmögenhet inte förändras av att en tillgång (värdepapper) byts mot en annan tillgång (likvida medel).

I tabell 4.15 redovisas de viktigaste skillnaderna mellan statsbudgetens saldo och statens finansiella sparande. En permanent skillnad mellan statsbudgetens saldo och statens finansiella sparande utgörs av den årliga nettoutlåning som Riksgäldskontoret förmedlar till studerande via CSN. Denna utlåning belastar statsbudgetens saldo med ca 11 miljarder kronor varje år medan statens finansiella sparande inte påverkas eftersom varje nytt lån motsvarar en lika stor fordran. Ytterligare en post som påverkar statsbudgetens saldo och statens finansiella sparande olika, är räntor på statsskulden. De kassamässiga statskuldräntorna påverkar statsbudgetens saldo medan de kostnadsmässiga statskuldräntorna påverkar statens finansiella sparande.

Tabell 4.15 Statsbudgetens saldo och statens finansiella sparande

Miljarder kronor

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Statsbudgetens saldo	39	1	-21	-27	-8	-1
Effekt av överföring AP-fonden ¹	109	-9	-13	-4	-2	0
CSN studielån	10	10	10	11	11	11
Amortering gamla studielån (t.o.m. 1988)	-3	-3	-2	-2	-2	-2
Försäljning av aktiebolag m.m.	-2	0	-15	-15	-15	-15
Periodiserings-effekter, räntor	21	13	-10	4	-3	5
Periodiserings-effekter skatter	20	-6	7	10	3	7
Riksbanken, extrautdelning	0	-20	0	0	0	0
Sveaskog AB	12	-12	0	0	0	0
Arealbidrag	4	0	-4	0	0	0
Övrigt	2	11	6	1	0	0
Finansiellt sparande i staten	213	-14	-43	-23	-16	5
Procent av BNP	9,4	-0,6	-1,8	-0,9	-0,6	0,2
Differens mot BP 2003	8	-5	-16	1		

¹ Överföringen som skedde 2001 bestod av stats- och bostadsobligationer. Statsobligationerna skrevs av mot statsskulden 2001. Bostadsobligationerna påverkar däremot lånebehovet under hela perioden.

Av tabell 4.15 framgår att statens finansiella sparande åren 2003 till 2005 förväntas uppvisa underskott på 43, 23 respektive 16 miljarder kronor och 2006 ett överskott på 5 miljarder kronor. Överskottet i de offentliga finanserna uppkommer i stället främst i ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten (se tabell 4.19). Detta är en konsekvens av att ålderspensionsreformen omfördelar det offentliga sparandet från staten till ålderspensionssystemet.

Statsbudgetens saldo justerat för större engångseffekter

Av tabell 4.16 framgår att det för större extraordinära inkomster och utgifter justerade budgetsaldot för 2002 visade ett underskott på 39,5 miljarder kronor. För innevarande år beräknas det justerade budgetsaldot försvagas ytterligare för att därefter förbättras fram till 2006. Större engångseffekter under perioden 2003–2006 som påverkar statsbudgetens saldo uppgår sammantaget till ca 83 miljarder kronor.

Tabell 4.16 Statsbudgetens saldo samt justering för större engångseffekter

Miljarder kronor

	2002	2003	2004	2005	2006
Statsbudgetens saldo	1,2	-20,9	-26,8	-8,5	-1,2
Större engångseffekter	40,7	32,4	18,9	16,9	15,0
Varav					
Försäljning av statligt aktieinnehav	0	15,0	15,0	15,0	15,0
Överföring från AP-fonden ¹	8,7	13,4	3,9	1,9	0
Sveaskog AB ²	12,0				
Extrautdelning Riksbanken	20,0				
Arealersättning		4,0			
Statsbudgetens saldo justerat för större engångseffekter	-39,5	-53,3	-45,7	-25,4	-16,2

¹ Överföringen som skedde 2001 bestod av stats- och bostadsobligationer. Statsobligationerna skrevs av mot statsskulden 2001. Bostadsobligationerna påverkar däremot lånebehovet under hela perioden, vilket framgår av tabellen.

² Sveaskog AB lånade 12 mdkr i Riksgäldskontoret i dec 2001 för att köpa Assi Domän AB. Lånet återbetalades i januari 2002.

Räntor på statsskulden

Finansutskottet har i betänkande tagit upp frågan angående väsentliga avvikelser från använt medel för anslaget 92:1 *Räntor på statsskulden* (bet. 2002/03:FiU11).

För 2003 uppgår utgiftsramen för utgiftsområde 26 Statsskuld räntor m.m. till 54,5 miljarder kronor varav anslaget 92:1 *Räntor på statsskulden* svarar för 54,3 miljarder kronor.

För 2003 beräknas utgifterna minska med 12,4 miljarder kronor jämfört med beräkningen i statsbudgeten. Den primära förklaringen till att utgifterna nu beräknas bli betydligt lägre är att nyemissioner kommer att ske i obligationslån med hög kupongränta tidigare än beräknat vilket innebär större överkurser. I redovisningen av räntor på statsskulden behandlas överkurser som en ränteintäkt vilket innebär att nettoutgifterna på anslaget minskar. Det finns dock en osäkerhet i prognosen då Riksgäldskontoret har aviserat att det kan finnas behov av att under senare delen av 2003 ge ut en ny obligation med längre löptid som kan innebära att ränteutbetalningarna ökar.

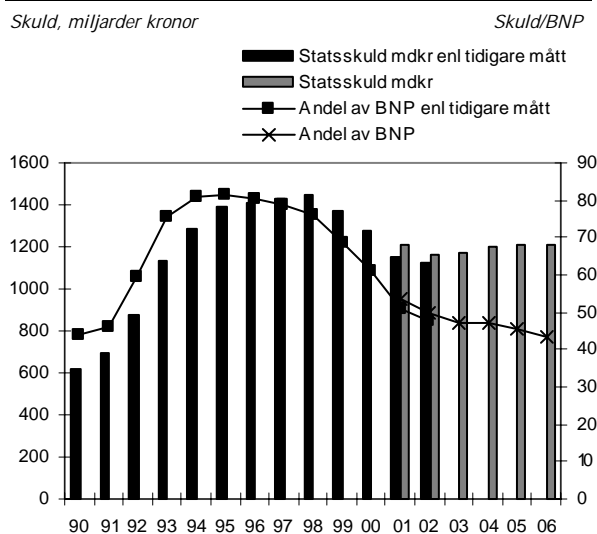
För anslaget 92:1 *Räntor på statsskulden* finns ett bemyndigande att överskrida anslaget om det är nödvändigt för att fullgöra statens betalningsåtagande. Regeringen avser att i samband med budgetpropositionen för 2004 redovisa en ny bedömning av utgifterna för räntorna på statsskulden för innevarande år.

Statsskulden¹⁴

Statsskulden uppkommer genom statens upplåning för att täcka underskott i den löpande verksamheten eller för att finansiera investeringar och kreditgivning. Statsskuldens utveckling bestäms framför allt av statsbudgetens saldo. Skulden påverkas emellertid också av valutakursförändringar eftersom ca en tredjedel av skulden inkl. skuldskötselåtgärder (derivatinstrument och swappar) är upptagen i utländsk valuta. Denna del av skulden värderas till aktuella valutakurser. Skuldskötselåtgärder ingår fr.o.m. 2003 i statsskuldskonceptet.

Även andra faktorer som inte påverkar lånebehovet kan påverka statsskulden. Exempel på detta är Riksbankens extraordinära utdelning 2001 liksom överföringen från AP-fonden samma år som minskade skulden med sammanlagt 87 miljarder kronor utan att påverka lånebehovet.

¹⁴ I redovisningen av statsskulden används en konsoliderad statsskuld vilket innebär att statliga myndigheters innehav av statspapper räknas bort eller konsolideras. Historiskt har skillnaden mellan den av Riksgäldskontoret redovisade okonsoliderade statsskulden och den konsoliderade statsskulden som redovisas i statens balansräkning varit marginell. Under den senaste femårsperioden har den konsoliderade statsskulden varit 3-5 miljarder kronor lägre än den okonsoliderade statsskulden. Under år 2002 ökade konsolideringsposten med 39 miljarder kronor.

Diagram 4.2 Statsskuld i miljarder kronor och som andel av BNP

Från och med den 1 januari 2003 har antalet statsskuldsbegrepp minskats från sex till tre i syfte att kunna tillämpa en enklare och tydligare struktur i de sammanhang där statens skuld behandlas och redovisas. Statens reella ekonomiska ställning påverkas inte av hur man definierar statsskulden. Skulden mätt på det nya sättet är emellertid större än den tidigare definierade konsoliderade och okonsoliderade statsskulden. Från 2003 mäts statsskulden inklusive skuldbytesavtal och valutaterminer och dessa värderas konsekvent till nominella slutvärden. Mätt vid årsskiftet 2002/2003 ökar skulden med 44 miljarder kronor enligt de nya värderingsprinciperna.

Det centrala begreppet i den statliga redovisningen är ett konsoliderat mätt som betecknas *Statsskulden* och som används i den ekonomiska värpropositionen och budgetpropositionen samt i årsredovisningen för staten. I den konsoliderade statsskulden exkluderas statliga myndigheters innehav av statspapper. Mättet beskriver även statens bidrag till den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld som den mäts i EU-sammanhang. Ett andra mätt, *Okonsoliderad statsskuld*, omfattar samtliga instrument som Riksgäldskontoret ställer ut, dvs. utan hänsyn till om statspappren innehåller av statliga myndigheter eller ej.

Det tredje mättet, *Statsskuld enligt nationalräkenskaper*, avgränsas och värderas i enlighet med gällande nationella regler. Eftersom nationalräkenskaper redan innehar status som officiell statistik fyller detta mätt även fortsättningsvis denna funktion.

I diagram 4.2 och tabell 4.17 visas också statsskulden 2001 och 2002 enligt det mätt som tillämpas från och med den 1 januari 2003.

Tabell 4.17 Statsskulden 2001-2002

Miljarder kronor

	2001	2002
Statsskuld vid årets slut enligt tidigare mätt	1 154	1 121
Procent av BNP	50,9	47,9
Statsskuld vid årets slut enligt nytt mätt ¹	1 209	1 165
Procent av BNP	53,3	49,8

Anm. Det nya statsskuldsmättet gäller fr.o.m. 1 januari 2003, som jämförelse visas statsskulden enligt det nya mättet för åren 2001-2002.
¹Under 2001 och 2002 ingår omvärderingsposter på 55 respektive 44 miljarder kr avseende nytt mätt på statsskulden. Omvärderingsposten innehåller bl.a. orealiserade valutaförluster i derivatportföljen, ökning av realskulden, upplupen inflationskompensation samt att reala nollkuponglån tas upp till slutvärde.

Som framgår av diagram 4.2 ökade statsskulden kraftigt från 1990 till 1996 då statsskulden steg från ca 600 till drygt 1 400 miljarder kronor eller från ca 44 procent till drygt 80 procent av BNP. Under perioden 1994-1997 stabiliserades skulden som andel av BNP (skuldkvoten) på en nivå kring 80 procent. Därefter har skuldkvoten markant reducerats och uppgick vid utgången av 2001 till drygt 50 procent.

Vid slutet av 2002 uppgick den konsoliderade statsskulden till 1 121 miljarder kronor motsvarande 47,9 procent av BNP (1 165 miljarder kronor eller 49,8 procent av BNP enligt den nya definitionen). Totalt sett minskade statsskulden med ca 33 miljarder kronor (enligt det nya mättet minskar statsskulden med 44 miljarder kronor) jämfört med årsskiftet 2001/02. Mätt som andel av BNP har statsskulden minskat med ca 3 procentenheter under 2002.

Nominellt beräknas statsskulden öka till ca 1 202 miljarder kronor 2005 och ligga kvar på ungefär samma nivå 2006. Som andel av BNP beräknas skulden minska från ca 50 procent vid årsskiftet 2002/2003 till ca 43 procent vid slutet av beräkningsperioden.

4.5 Kommunsektorns finanser

Kommunsektorns ekonomi förbättrades under slutet av 1990-talet och år 2000. Det var framför allt en gynnsam sysselsättningsutveckling i ekonomin som bidrog till ett växande skatteunderlag och därmed ökade skatteinkomster för kommuner och landsting. Även statsbidragen steg under

denna period till följd av att ett antal reformer genomfördes inom det kommunala området.

Den kommunala konsumtionen har ökat kraftigt sedan år 2000. Samtidigt avtog sysselsättningsökningen i ekonomin under 2001 och 2002, vilket bidrog till att skatteunderlaget steg i en något långsammare takt än tidigare år. Utgifterna ökade under dessa år mer än inkomsterna och 2002 uppvisade kommunsektorn ett underskott i det finansiella sparandet på 8 miljarder kronor.

Balanskravet började tillämpas 2000 och innebär att kommuner och landsting skall upprätta en budget i balans. Om underskott uppstår skall detta balanseras inom två år. År 2002 uppvisade kommunsektorn som helhet ett negativt resultat.¹⁵

De kommunala utgifterna finansieras i huvudsak av skatter och statsbidrag. Därav utgör statsbidragen ca 20 procent. Utgiftsprognoserna görs med beaktande av balanskravet. För att balanskravet skall uppfyllas under prognosperioden förutsätts konsumtionen öka i väsentligt lägre takt än under de senaste åren.

År 2003 höjdes skatterna med i genomsnitt 65 öre i kommunsektorn som helhet, vilket motsvarar 8,5 miljarder kronor i ökade skatteinkomster. Utrymmet för en ökad verksamhetsvolym bedöms uppgå till knappt 1 procent. Finanserna förbättras och det finansiella sparandet beräknas till 1 miljard kronor för kommunsektorn som helhet innevarande år.

Trots skatthöjningen revideras det finansiella sparandet ned 2003 jämfört med prognosen i budgetproposition för 2003 (en genomsnittlig skatthöjning med 25 öre prognostiserades i budgetpropositionen). Nedrevideringen av det finansiella sparandet beror främst på höjda premier för avtalsförsäkringar vilket motsvarar en kostnadsökning på 4 miljarder kronor.

Inkomstökningen beräknas dämpas relativt kraftigt nästa år trots att det tillfälliga sysselsättningsstödet och den så kallade 200-kronan¹⁶ förlängs till 2004. Det beror främst på stora slutavräkningar på kommunalskatten vilket bidrar till ett inkomstbortfall motsvarande 4,5 miljarder

kronor.¹⁷ Det finansiella sparandet försämras till -6 miljarder kronor 2004 trots en återhållsam ökning av utgifterna.

Det finansiella sparandet förbättras något 2005 och 2006 till -4 miljarder kronor. Ett finansiellt underskott i den storleksordningen bedöms vara förenligt med ett resultatmässigt överskott sammantaget i kommunsektorn. Balanskravet uppfylls för sektorn som helhet åren 2004-2006 förutsatt att ökningen i verksamhetsvolymen begränsas till 0,5 procent per år, vilket är i linje med vad den demografiska utvecklingen bedöms kräva. I kalkylen förutsätts skatterna vara oförändrade fr.o.m. 2003.

Tabell 4.18 Kommunsektorns finanser

Miljarder kronor

	2002	2003	2004	2005	2006
Inkomster	549	584	596	618	641
Skatter och statsbidrag	503	534	544	565	585
Övriga inkomster	46	50	52	53	56
Utgifter	558	582	601	623	645
Konsumtion	468	492	509	527	545
<i>Volymförändring, %</i>	<i>2,3</i>	<i>0,8</i>	<i>0,5</i>	<i>0,5</i>	<i>0,5</i>
Övriga utgifter	90	90	92	96	100
Finansiellt sparande	-8	1	-6	-4	-4
<i>% av BNP</i>	<i>-0,4</i>	<i>0,1</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,1</i>

Anm.: Statsbidragen och skatterna redovisas tillsammans eftersom effekten av reformer som påverkar skatteunderlaget neutraliseras genom justeringar av statsbidragen.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

4.6 Ålderspensionssystemet

Ålderspensionssystemet består av en fördelingsdel och en premiepensionsdel. Fördelingsdelen finansieras genom AP-fonderna, som fungerar som en buffert i det nya pensionssystemet. Vid sidan av AP-fonderna sker en förnögenhetsuppbyggnad inom premiepensionssystemet. De medel som sedan 1995 avsätts motsvarar intjänad premiepensionsrätt och placeras först i Riksgäldskontoret (RGK) och därefter hos den fondförvaltare som den enskilde själv väljer.

¹⁵ Det resultat kommuner och landsting redovisar i resultaträkningarna definieras på ett något annorlunda sätt än det finansiella sparandet.

¹⁶ Överföring av statlig inkomstskatt till kommuner och landsting.

¹⁷ I nationalräkenskaperna redovisas skillnaden mellan de preliminärt fastställda och de definitiva kommunskatteåren efter intjänandeåret. År 2003 får kommunerna en positiv slutavräkning om drygt 2 mdkr. År 2004 uppgår denna post till nästan -2,5 mdkr. Dvs. ett omslag på nära 4,5 mdkr 2004.

Tabell 4.19 Ålderspensionssystemet

Miljarder kronor

	2002	2003	2004	2005	2006
Inkomster	203	209	220	231	241
Avgifter	161	165	171	179	185
Premiepensions- medel	20	22	24	24	25
Räntor, utdelningar m.m.	22	23	26	28	31
Utgifter	155	158	167	173	184
Pensioner	152	155	164	170	180
Övriga utgifter	3	3	3	4	4
Finansiellt sparande	48	51	53	58	57
Procent av BNP	2,0	2,1	2,1	2,2	2,1
AP-fonden	26	27	26	29	27
PPM	21	24	27	28	30

Anm: Utgifterna enligt nationalräkenskapernas redovisning avviker något från de utgifter för ålderspensionssystemet som ingår under utgiftstaket.

Genom att den statliga myndigheten Premiepensionsmyndigheten (PPM) formellt är ägare av fondandelarna inräknas sparandet i premiepensionssystemet i den offentliga sektorn.

Under den tillfälliga förvaltningen i RGK ingår avsättningarna till premiepensionssystemet i statens sparande och reducerar därmed statskulden. Medel motsvarande premiepensionsrätten överförs till PPM andra året efter inkomståret. Det sparande som sker inom premiepensionssystemet motsvaras således av ett minskat sparande i staten.

År 2002 uppgick det finansiella sparandet i pensionssystemet, dvs. AP-fonderna och PPM, till 48 miljarder kronor eller 2 procent av BNP. Trots det positiva sparandet minskade placeringstillgångarna i pensionssystemet med nära 90 miljarder kronor under förra året. Det beror på kraftiga värdepemskningar på aktier, som svarar för större delen av tillgångarna både i AP-fonderna och i de fonder som förvaltas av PPM. Värdeförändringar påverkar inte det finansiella sparandet. Där inräknas endast direktavkastningen i form av räntor och utdelningar.

År 2003 stiger sparandet till följd av att staten övertar pensionsutgifter på 7 miljarder kronor. Sparandet förutses sedan ligga kvar på en nivå strax över 2 procent av BNP under prognosperioden. Hela målet om ett överskott om 2 procent av BNP för de samlade offentliga finanserna kommer således de närmast åren att ligga i pensionssystemet och användas för att bygga upp pensionsfonderna.

Sparandet i premiepensionssystemet stiger under prognosperioden och kommer 2006 att vara större än i fördelningssystemet. Jämfört med budgetpropositionen för 2003 beräknas sparandet bli lägre under perioden 2003–2004. Det beror såväl på lägre inkomster, som på högre utgifter.

4.7 Den offentliga sektorns finanser

År 2002 uppgick den offentliga sektorns finansiella sparande till 25 miljarder kronor eller 1,1 procent av BNP. Som andel av BNP uppgick skatter och avgifter till 51,3 procent och de totala inkomsterna till 56,8 procent medan utgifterna motsvarade 55,8 procent av BNP.

För 2003 beräknas sparandet minska till 10 miljarder kronor eller 0,4 procent av BNP. Som andel av BNP är inkomsterna oförändrade medan utgifterna ökar. År 2004 beräknas sparandet stiga till 24 miljarder kronor eller 1 procent av BNP under det att både inkomster och utgifter minskar som andel av BNP. Under 2005 och 2006 ökar sparandet som andel av BNP till 1,4 procent respektive 2,1 procent.

Det finansiella sparandet fördelas 2003 mellan den offentliga sektorns tre delar så att staten har ett underskott på 43 miljarder kronor medan ålderspensionssystemet visar ett överskott på 51 miljarder kronor. Det statliga underskottet beräknas minska under prognosperioden samtidigt som pensionssystemets överskott ökar något. Den kommunala sektorns finansiella sparande väntas visa underskott 2004–2006 efter ett mindre överskott 2003. Underskotten bedöms vara förenliga med ett positivt resultat som det definieras i balanskravet för kommuner och landsting.

Utvecklingen av den offentliga sektorns finanser beror främst på konjunkturen, räntor och politiska prioriteringar. Därtill kommer effekter av förändrad demografi och förändrat beteende hos företag och hushåll, t.ex. förändringar i sjukkrivningsmönster. Om man justerar det redovisade finansiella sparandet för konjunkturen och andra tillfälliga faktorer får man ett mått på det underliggande eller strukturella sparandet, se avsnitt 4.1.2. I tabell 4.21 visas det strukturella sparandets förändring uppdelat på den del som beror av reformer och besparingar i den statliga budgeten (se tabell 4.9), nettot av kapitalinkomster och ränteutgifter samt övriga faktorer.

Mellan 2000 och 2002 minskade det strukturella sparandet som andel av BNP med 3,3 procentenheter. Det förklaras huvudsakligen av skattesänkningar och andra reformer som 2001 och 2002 uppgick till sammanlagt 3,5 procent av BNP. Under 2003 och 2004 förstärks det strukturella sparandet som andel av BNP med sammanlagt nära 1 procentenhet. Trots de besparingar som nu föreslås är budgetpolitiken något expansiv även 2003 och 2004. Det låga ränteläget bidrar emellertid till att statens ränteutgifter minskar relativt kraftigt, vilket medför att kapitalinkomsterna netto förbättras med 0,4 procent av BNP per år 2003 och 2004. Övriga faktorer, som t.ex. höjda kommunalskatter och minskade sjukskrivningar, förstärker det strukturella sparandet med 0,8 procent av BNP i år. Den underliggande utvecklingen av de offentliga finanserna medför en ytterligare förbättring av det strukturella sparandet 2005 och 2006.

Det höga finansiella sparandet under senare år medförde att nettoskulden vändes till en positiv finansiell förmögenhet 2001 på 3,5 procent av BNP. Kraftiga värdeminskningar på den offentliga sektorns innehav av aktier under 2002 medförde åter en nettoskuld, trots ett fortsatt positivt sparande. I prognosen görs inget antagande om framtida värdeförändringar med undantag av effekten på statsskulden av valutakursens utveckling. Det innebär att nettoskulden utvecklas i takt med det finansiella sparandet. Det positiva sparandet medför att nettoskulden minskar under prognosperioden och 2005 väntas den offentliga sektorns finansiella tillgångar åter överskrida skulderna.

Fördelningen av det finansiella sparandet mellan staten och ålderspensionssystemet medför att förbättringen av den finansiella ställningen sker genom ökade tillgångar i pensionssystemet. Underskottet i statens finansiella sparande innebär att skuldsidan i den offentliga sektorns balansräkning ökar under prognosperioden. Skuldökningen är dock inte större än att statsskulden och den konsoliderade bruttoskulden fortsätter att minska som andel av BNP.

Jämfört med beräkningar i budgetpropositionen har den offentliga sektorns finansiella sparande reviderats ned med 13 miljarder kronor 2002, trots att skatteinkomsterna blev något högre än väntat. År 2003 och framöver får den lägre BNP-nivån genomslag i lägre skatteinkomster än vad som beräknades i budgetpropositionen, trots att de kommunala skattehöjningarna blev högre än väntat. Högre utgifter bidrar också till en försämring av det finansiella sparandet jämfört med beräkningen i budgetpropositionen. Sammantaget har den offentliga sektorns finansiella sparande reviderats ned med 5 miljarder kronor 2003 och med 15 miljarder kronor 2004, jämfört med bedömningen i budgetpropositionen.

Nettoskulden, som den redovisas i Statistiska centralbyråns finansräkenskaper, har reviderats ned med 74 miljarder kronor 2001.

Det innebär att den finansiella förmögenheten var starkare än vad som redovisats tidigare. Trots det förbättrade utgångsläget beräknas nu nettoskulden redan 2002 vara högre än prognosen i budgetpropositionen. Det beror på de stora värdeminskningarna som skedde på aktier under förra året. Därtill kommer att både netto- och bruttoskulden ökar i förhållande till prognosen i budgetpropositionen till följd av lägre finansiellt sparande.

Tabell 4.20 Den offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor

	2002	2003	2004	2005	2006
Inkomster	1 330	1 377	1 430	1 489	1 555
<i>procent av BNP</i>	<i>56,8</i>	<i>56,8</i>	<i>56,5</i>	<i>56,1</i>	<i>56,1</i>
Skatter och avgifter	1 201	1 241	1 290	1 341	1 400
<i>procent av BNP</i>	<i>51,3</i>	<i>51,2</i>	<i>51,0</i>	<i>50,6</i>	<i>50,5</i>
Kapitalinkomster	51	53	54	58	62
Övriga inkomster	78	82	85	89	93
Utgifter	1 305	1 367	1 406	1 452	1 496
<i>procent av BNP</i>	<i>55,8</i>	<i>56,4</i>	<i>55,5</i>	<i>54,7</i>	<i>53,9</i>
Utgifter exkl. räntor	1 231	1 299	1 346	1 381	1 425
<i>procent av BNP</i>	<i>52,6</i>	<i>53,5</i>	<i>53,2</i>	<i>52,1</i>	<i>51,4</i>
Ränteutgifter	74	68	59	71	71
<i>procent av BNP</i>	<i>3,2</i>	<i>2,8</i>	<i>2,3</i>	<i>2,7</i>	<i>2,6</i>
Finansiellt sparande	25	10	24	37	59
<i>procent av BNP</i>	<i>1,1</i>	<i>0,4</i>	<i>1,0</i>	<i>1,4</i>	<i>2,1</i>
Staten	-14	-43	-23	-16	5
Ålderspensionssystemet	48	51	53	58	57
Kommuner	-8	1	-6	-4	-4
Finansiell ställning					
Nettoskuld	59	29	4	-27	-86
<i>procent av BNP</i>	<i>2,5</i>	<i>1,2</i>	<i>0,2</i>	<i>-1,0</i>	<i>-3,1</i>
Konsoliderad bruttoskuld	1 227	1 237	1 267	1 284	1 287
<i>procent av BNP</i>	<i>52,4</i>	<i>51,0</i>	<i>50,0</i>	<i>48,4</i>	<i>46,4</i>

Tabell 4.21 Förändring av strukturellt sparande

Procent av BNP

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Strukturellt sparande, nivå	4,2	2,8	0,8	1,4	1,7	1,9	2,2
Förändring		-1,3	-2,0	0,6	0,3	0,1	0,4
Reformer och besparingar, netto		-1,7	-1,8	-0,5	-0,1	0,1	0,0
Kapitalinkomster, netto		0,0	-0,1	0,4	0,4	-0,3	0,1
Övrigt		0,4	-0,1	0,8	0,0	0,3	0,2

5

Inkomster

5 Inkomster

5.1 Sammanfattning

Under åren 1998–2000 var tillväxten i svensk ekonomi stark, vilket medförde att skatteintäkterna¹⁸ ökade. Trots genomförda skattesänkningar ökade skatteintäkterna med i genomsnitt drygt 6 procent per år. Perioden präglades även av en snabb prisutveckling på aktie- och fastighetsmarknaden, vilket resulterade i mycket stora kapitalvinster för hushållen. Inkomståret 2000 uppgick hushållens kapitalvinster till 133 miljarder kronor eller drygt 7 procent av BNP att jämföra med den historiskt genomsnittliga nivån på knappt 3 procent. Exklusive skatt på kapitalvinster utvecklades skatteintäkterna med drygt 5 procent per år. En bidragande orsak till utvecklingen var den sysselsättningsökning som skedde under dessa år. Antal arbetade timmar ökade med i genomsnitt 1,7 procent per år att jämföra med en ökning med i genomsnitt 0,4 procent per år under prognosperioden 2003–2006.

År 2001 utvecklades skatteintäkterna betydligt svagare. Skatteintäkterna minskade med 0,6 procentenheter, vilket förklaras dels av genomförda skattesänkningar, dels av lägre kapital- och bolagsvinster. Den underliggande utvecklingen, dvs. exklusive skattesänkningar, var positiv och uppgick till 1,2 procent. Löneskatterna, dvs. arbetsgivaravgifter och inkomstskatter, ökade däremot, trots skattesänkningar, med drygt 4 procent. Den svaga utvecklingen har fortsatt 2002 då skatteintäkterna beräknas ha ökat med

knappt 1 procent och förklaras främst av de skattesänkningar som genomfördes detta år. Den underliggande utvecklingen beräknas ha uppgått till 3 procent.

Tabell 5.1 Offentliga sektorns periodiserade skatter, offentliga sektorns inkomster enligt NR och statsbudgetens inkomster 2001–2006

Miljarder kronor och procent

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Offentlig sektor periodiserade skatter	1 177	1 188	1 252	1 299	1 353	1 411
Skatt på arbete	762	771	816	847	882	918
Skatt på kapital	117	109	114	120	128	137
Konsumtionsskatter	298	312	326	336	348	361
Övriga skatter	0	-4	-3	-4	-5	-5
Årlig förändring	-7	11	64	47	54	57
<i>Procent</i>	-0,6	0,9	5,4	3,8	4,2	4,2
Offentlig sektor enligt NR						
Skatter	1 212	1 201	1 241	1 290	1 342	1 400
Övriga inkomster	125	129	136	140	147	155
Totalt	1 337	1 330	1 377	1 430	1 489	1 555
Årlig förändring						
Skatter	74	-11	40	49	51	58
<i>Procent</i>	6,5	-0,9	3,4	4,0	4,0	4,3
Statsbudgetens inkomster						
Skatter	685	659	626	657	692	721
Övriga inkomster	71	71	67	65	66	65
Totalt	755	730	693	721	758	786
Årlig förändring						
Skatter	12	-25	-33	30	36	28
<i>Procent</i>	1,7	-3,7	-5,0	4,8	5,4	4,7
Övriga inkomster	-57	1	-4	-2	1	0
<i>Procent</i>	-44,5	0,8	-6,2	-3,1	1,4	-0,3
Skattekvot						
Enligt NR	54,0	51,8	51,5	51,2	50,9	50,8
Periodiserat	51,9	50,8	51,6	51,3	51,0	50,9
Exkl. transferer.	48,3	47,0	47,1	46,9	46,7	46,5

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid. I skattekvoten enligt NR ingår även skatter till EU.

¹⁸ Skatteintäkter, dvs. periodiserade skatter, har en direkt koppling till det aktuella årets skatteregler och makroekonomiska förutsättningar i form av timlön, sysselsättning, inflation, m.m.

Under prognosperioden 2003–2006 beräknas skatteintäkterna öka med i genomsnitt 4,4 procent per år eller med totalt 223 miljarder kronor. Den underliggande utvecklingen, dvs. justerat för regeländringar inklusive pensionsomläggningen 2003, är lägre och beräknas uppgå till 3,9 procent. Den årliga ökningen av den offentliga sektorns skatteintäkter varierar mellan 47 och 64 miljarder kronor. Den stora ökningen 2003 förklaras av övergången från nettopensioner till beskattade bruttopensioner, vilket ökar skatteintäkterna med nära 13 miljarder kronor. Dessa intäkter innebär dock ingen budgetförstärkning eftersom de motsvaras av ökade pensionsutbetalningar på budgetens utgiftssida.

Den offentliga sektorns finansiella sparande, vilket är ett av regeringens budgetpolitiska mål, baseras på den redovisning av skatter som nationalräkenskaperna (NR) tillämpar. Denna redovisningsmetod skiljer sig från den periodiserade, dvs. de ovan beskrivna skatteintäkterna, framför allt genom att vissa skatter redovisas det år de debiteras istället för det år de avser.¹⁹ Under prognosperioden ökar skatterna enligt NR med i genomsnitt 3,9 procent per år eller med totalt 199 miljarder kronor, vilket är 24 miljarder kronor lägre än för de periodiserade skatterna.

Statsbudgetens skatteinkomster ökar under prognosperioden med i genomsnitt 2,2 procent per år eller med totalt 61 miljarder kronor. Den svaga ökningen beror på omläggningen av den kommunala momskompensationen. Från och med budgetåret 2003 redovisas kompensation för mervärdesskatt till kommuner och landsting på budgetens inkomstsida, vilket minskar statsbudgetens inkomster med 31 miljarder kronor i år. Den underliggande utvecklingen uppgår till 98 miljarder kronor.

Övriga inkomster på statsbudgeten minskar under prognosperioden med 6 miljarder kronor. Exklusive inlevererat överskott från Riksbanken och försäljningsinkomster är inkomsterna tämligen stabila. Sammanlagt beräknas de övriga inkomsterna uppgå till 65 miljarder kronor 2006.

Skatteintäkterna som andel av BNP, skattekvoten, definierad enligt nationalräkenskaperna

uppgick 2001 till 54,0 procent och minskade till 51,8 procent 2002. Den stora minskningen förklaras av den ofullständiga periodisering som NR tillämpar. Den periodiserade skattekvoten uppgick till 51,9 procent 2001 och minskade till 50,8 procent 2002. Av minskningen förklaras 1 procentenhet av genomförda skattesänkningar. År 2003 beräknas skattekvoten öka dels till följd av höjda kommunala utdebiteringar, dels till följd av pensionsomläggningen. Åren därefter minskar skattekvoten och beräknas uppgå till 50,9 procent 2006. Skattekvoten exklusive skatt på transfereringar beräknas 2002 ha uppgått till 47,0 procent. Under prognosåren beräknas skattekvoten totalt minska med 0,5 procentenheter och uppgå till 46,5 procent 2006. I avsnitt 5.6 finns en utförligare redovisning av skattekvoterna, både den svenska samt för ett antal OECD-länder.

Tabell 5.2 Offentliga sektorns periodiserade skatter, offentliga sektorns inkomster enligt NR och statsbudgetens inkomster. Differenser jämfört med budgetpropositionen

	2001	2002	2003	2004
<i>Miljarder kronor</i>				
Offentlig sektor, periodiserade skatter	2,5	-5,2	-9,8	-10,3
varav				
skatt på löner	3,3	2,6	1,4	-1,4
skatt på kapital	-1,7	-8,6	-12,7	-13,8
konsumtionsskatter	0,3	3,9	2,5	4,3
övriga skatter m.m.	0,6	-3,1	-0,9	0,6
Offentlig sektor enligt NR				
Skatter		7,7	-5,2	-5,1
Övriga inkomster		0,3	4,2	3,4
Statsbudgetens inkomster		5,5	-8,3	-8,7
Skatter		5,7	-11,2	-10,5
Övriga inkomster		-0,2	2,8	1,8

Anm.: Jämförelsen med budgetpropositionen är korrigerade för ändrade redovisningsprinciper för mervärdesskatt m.m. Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

Skatteintäkterna 2001 blev drygt 2 miljarder kronor högre jämfört med beräkningen till budgetpropositionen för 2003, se tabell 5.2. År 2002 har skatteintäkterna reviderats ned 5 miljarder kronor. Skatt på kapitalvinster och bolagsskatter har justerats ned 3 respektive 5 miljarder kronor, medan skatt på löner och konsumtionsskatter har justerats upp 3 respektive 4 miljarder kronor. Övriga skatter har justerats ned 3 miljarder kronor, främst till följd av att restförda skatter har ökat. Revideringarna för 2003 och 2004 följer i stort sett samma mönster och förklaras av en svagare tillväxt i ekonomin.

¹⁹ Fr.o.m. 2003 kommer nationalräkenskaperna att redovisa fullt ut periodiserade skatter.

Tabell 5.3 Bruttoeffekter av regeländringar 1999–2004

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Statlig inkomstskatt	-5,7	-0,8	-2,4	-1,3		
Sänkt skatt från 25 till 20 % på inkomster upp till övre skiktgräns	-4,2					
Fast belopp 200 kr	-1,3					
Begränsat avdrag för allmän pensionsavgift		1,4	1,4	1,3		
Höjd övre (25 %) och nedre (20 %) skiktgräns		-2,2	-3,3	-2,4		
Höjt grundavdrag			-0,4	-0,2		
Övrigt	-0,2		-0,1			
Kommunal inkomstskatt	-0,7	5,9	4,7	3,4	13,7	
Förändrad medelutdebitering	-1,7	1,0	1,7		8,4	
Fast belopp 200 kr	1,3					
Begränsat avdrag för allmän pensionsavgift		5,0	5,2	5,2		
Höjt grundavdrag			-2,0	-1,8	-7,3	
Pensionsomläggning 2003					12,6	
Övrigt	-0,3	-0,1	-0,2			
Skattereduktioner	-3,2	-15,8	-16,9	-22,4	4,3	
Skattereduktion för låg- och medelinkomsttagare (1 320 kr)	-3,2		-0,3	-1,6	4,3	
Skattereduktion för allmän pensionsavgift		-15,8	-16,6	-17,3		
Skattereduktion för fackföreningsavgift				-3,5		
Inkomstskatt företag	-2,5	2,0	-3,1			
Återföring från periodiseringsfond		2,5	1,5			
Återföring från skatteutjämningsreserv upphör			-2,1			
Förlängd periodiseringsfond från 5 till 6 år	-2,5					
Höjd avsättning till periodiseringsfond från 20 till 25 %			-2,5			
Återköp egna aktier, sänkt skatt investmentbolag		-0,5				
Socialavgifter och allmän pensionsavgift	0,9	-0,7	-0,9	-0,4		
Höjt tak för allmän pensionsavgift från 7,5 till 8,06 basbelopp	0,9					
Höjd allmän pensionsavgift från 6,95 till 7,00 %		0,5				
Sänkta socialavgifter från 33,06 till 32,92 till 32,82 %		-1,2	-0,9			
Nedsättning stödområde A				-0,4		
Kapitalskatter	-2,0	-0,6	-4,0	-1,8	-0,3	-0,2
Sänkt skattesats, markvärde för vattenkraft från 2,21 till 0,5 %	-1,2					
Sänkt skattesats för hyreshus, bostadsdel 1989/90 från 1,2 till 0,6 %		-0,2	0,2			
Hyreshus–bostadsdel, återinförd omräkning			3,0			
Hyreshus–bostadsdel, sänkt skattesats från 1,5 till 1,3 till 1,2 till 0,5 %	-0,8	-0,4	-4,0			
Småhus återinförd omräkning			3,5			
Småhus, sänkt skattesats från 1,5 till 1,0 %			-5,8			
Begränsningsregel fastighetsskatt, nytt taxeringsförfarande			-0,2		-0,3	-0,2
Höjda fribelopp för förmögenhetsskatt			-2,2	-1,8		
Höjd kapitalvinstskatt för privatbostäder från 15 till 20 %			1,5			
Energiskatter		1,7	3,3	1,8	1,7	0,3
Höjda energiskatter		1,8				
Sänkta energiskatter jordbruk		-0,1	-0,3			
Höjd CO2-skatt			1,0	0,9	0,9	
Höjd el-skatt med 1,8, 1,2 resp. 2,5 öre/kWh			2,3	0,9	1,8	
Höjd dieselskatt med 10 öre/liter			0,3			
Biodrivmedel, alkylatbensin					-1,0	
Ändrade regler för kraftvärmeverk						0,3
Övrigt		-0,2	-1,4	-3,0	0,4	-1,8
Avfallsskatt		1,1		0,1	0,3	
Anställningsstöd för långtidsarbetslösa		-1,3	-0,1			
Kompetensutveckling						-0,6
Naturgrusskatt					0,1	
Bredbandsanslutning				0,0		
Sjöfartsstöd			-0,2	-1,1		
Sänkt mervärdesskattesats för personbefordran från 12 till 6 %			-1,0			
Sänkt mervärdesskattesats på böcker och tidskrifter från 25 till 6 %				-1,3		
Sänkt skatt på vissa byggtjänster					-0,1	-1,2
Sänkt skatt på vin				-0,6		
Slopod försäljningskatt på lätta lastbilar m.m.			-0,3			
Tobaksskatt, höjd skatt på lågpriscigaretter					0,1	
Vägtrafikskatt			0,2	-0,1		
Totala regeländringar	-13,2	-8,5	-20,7	-23,7	19,8	-1,7
Totala regeländringar, exklusive pensionsomläggningen	-13,2	-8,5	-20,7	-23,7	7,2	-1,7

5.1.1 Makroekonomiska förutsättningar

Prognosen över skatteintäkterna baseras på de makroekonomiska förutsättningar som finns redovisade i bilaga 1, Svensk ekonomi. I tabell 5.4 redovisas de antaganden som har störst inverkan på skatteintäkterna samt förändringar i förhållande till budgetpropositionen för 2003.

Tabell 5.4 Antaganden och förändringar jämfört med budgetpropositionen

*Timlön, arbetade timmar, utbetald lönesumma, hushållens konsumtionsutgifter och KPI: årlig procentuell förändring.
Prisbasbelopp och skiktgräns: kronor*

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Timlön	4,3	4,0	3,5	3,5	3,5	3,5
Diff. BP2003	0,0	0,3	0,0	0,0		
Arbetade timmar i lönesumman	1,2	-0,9	-0,4	0,5	0,7	0,6
Diff. BP2003	0,1	-0,4	-0,9	0,0		
Utbetald lönesumma	5,8	3,9	3,1	4,0	4,4	4,3
Diff. BP2003	0,2	0,2	-0,9	-0,2		
Hushållens kons. utgifter i löpande priser	2,3	3,3	4,4	4,0	4,3	4,3
Diff. BP2003	0,5	-1,1	-0,0	-0,4		
KPI juni-juni	2,7	1,8	2,4	1,7	2,3	2,0
Diff. BP2003	0,0	0,0	0,2	-0,3		
Kommunal medelutdeb.	30,53	30,52	31,17	31,17	31,17	31,17
Diff. BP2003	0,0	0,0	0,4	0,4		
Prisbasbelopp	36 900	37 900	38 600	39 600	40 300	41 200
Diff. BP2003	0	0	0	100		
Skiktgräns	252 000	273 800	284 300	296 900	307 800	321 000
Diff. BP2003	0	0	0	800		
Övre skiktgräns	390 400	414 200	430 000	449 000	465 500	485 500
Diff. BP2003	0	0	0	1 100		

År 2002 minskade antal arbetade timmar i lönesumman med 0,9 procent. Arbetade timmar antas fortsätta minska 2003, för att därefter öka med i genomsnitt 0,6 procent per år. Enligt det preliminära utfallet från NR ökade lönesumman med 3,9 procent 2002. Sammanställningar från de månatliga skattedeclarationerna indikerar dock att lönesumman endast ökat med 3,4 procent under 2002. Denna ökningstakt stämmer även bättre överens med de bokförda skatterna under 2002. Prognosen för skatteintäkterna baseras därför på en lönesummeutveckling om 3,4 procent under 2002, vilket är något lägre jämfört med beräkningen till budgetpropositionen.

I beräkningen till budgetpropositionen antogs att medelutdebiteringen 2003 för kommuner och landsting skulle öka med 25 öre. De kommunala utdebiteringarna blev emellertid högre, vilket innebär att medelutdebiteringen ökade med 65 öre jämfört med 2002. Även inflationen beräknas bli högre 2003, vilket påverkar skiktgränser och prisbasbelopp för 2004.

5.1.2 Regeländringar

Utvecklingen mellan åren för de olika skatteslagen beror dels på de underliggande skattebasernas förändring, dels på beslutade eller föreslagna regeländringar. För att enklare kunna följa den underliggande utvecklingen av de olika skatteslagen redovisas i tabell 5.3 bruttoeffekterna av de viktigaste regeländringarna 1999–2004. Beloppen visar den årligt tillkommande intäktsförändringen till följd av ändrade skatteregler. Det är viktigt att understryka att de redovisade beloppen avser periodiserade bruttoeffekter, dvs. storleken på den initiala skatteändringen. Nettoeffekter beaktar även indirekta effekter på offentliga utgifter och andra skattebaser via förändringar i löner, priser och bolagsvinster. Effekterna på de kassamässiga inkomsterna och NR-inkomsterna är i regel mindre införandeåret eftersom bl.a. uppbördsförskjutningar och jämkningar måste beaktas.

5.1.3 Osäkerheten i skatteberäkningarna

Osäkerheten i bedömningen av olika skattebasers utveckling varierar mycket mellan olika skatter. Prognoser på lönebaserade skatter och konsumtionsskatter är beroende av hur väl antaganden om sysselsättning, timlön, konsumtion m.m. stämmer överens med den faktiska utvecklingen. I grova drag innebär en procents förändring av lönesumman att skattebasen förändras med 10 miljarder kronor och skatteintäkterna med 7–8 miljarder kronor. Om hushållens konsumtionsutgifter förändras med 1 procent leder det till förändrade momsintäkter med ca 1,2 miljarder kronor.

Tabell 5.5 Den offentliga sektorn skatteintäkter 2000–2006

Miljarder kronor

Inkomstår	Utfall 2000	Utfall 2001	Prognos				
			2002	2003	2004	2005	2006
Inkomstskatter	476,8	444,7	429,5	467,5	487,4	512,2	537,3
<i>Hushåll</i>	<i>386,7</i>	<i>373,0</i>	<i>361,5</i>	<i>397,3</i>	<i>413,7</i>	<i>431,3</i>	<i>449,6</i>
Kommunal skatt	336,3	359,4	377,3	406,7	422,6	438,6	456,6
Statlig skatt	33,5	34,6	33,8	34,7	35,5	38,2	39,2
Skatt på kapital	34,1	14,1	8,9	11,0	12,3	13,0	14,2
Skattereduktioner m.m.	-17,1	-35,2	-58,6	-55,1	-56,6	-58,5	-60,4
<i>Företag</i>	<i>85,8</i>	<i>66,9</i>	<i>63,8</i>	<i>65,7</i>	<i>69,1</i>	<i>76,0</i>	<i>82,7</i>
Inkomstskatt	72,5	52,1	50,4	53,2	56,7	61,4	65,9
Avkastningsskatt	13,0	14,6	13,3	12,3	12,1	14,4	16,5
Skattereduktioner m.m.	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
<i>Övriga inkomstskatter</i>	<i>4,2</i>	<i>4,8</i>	<i>4,3</i>	<i>4,4</i>	<i>4,6</i>	<i>4,9</i>	<i>5,1</i>
Socialavgifter och löneavgifter	376,0	398,7	413,7	424,9	440,9	459,0	477,5
Arbetsgivaravgifter	288,3	305,3	315,6	325,4	338,7	353,0	367,6
Egenavgifter	8,1	8,4	8,5	9,2	9,5	9,9	10,4
Allmän pensionsavgift	63,1	65,7	67,8	69,6	71,7	74,1	76,7
Särskild löneskatt	22,3	25,3	28,5	27,6	28,2	29,3	30,5
Nedsättningar	-5,9	-6,0	-6,7	-6,9	-7,2	-7,4	-7,7
Skatt på egendom	38,9	35,6	36,5	37,4	38,3	39,0	39,9
Fastighetsskatt	23,3	21,2	23,5	24,1	24,6	25,0	25,4
Förmögenhetsskatt	8,2	6,5	4,3	4,5	4,8	5,0	5,1
Arvs- och gåvoskatt	2,5	2,6	3,0	3,1	3,2	3,3	3,5
Stämpelskatt	4,9	5,4	5,8	5,7	5,7	5,8	5,8
Skatt på varor och tjänster	285,6	297,5	311,8	325,7	336,4	348,2	361,4
Mervärdesskatt	201,4	209,2	219,2	229,6	237,6	247,4	257,8
Tobaksskatt	7,7	8,1	8,4	8,7	8,9	9,3	9,7
Skatt på etylalkohol	4,9	4,9	5,1	4,6	4,3	4,4	4,5
Skatt på vin m.m.	3,6	3,7	3,5	3,6	3,8	4,0	4,2
Skatt på öl	2,4	2,4	2,6	2,6	2,7	2,8	2,9
Skatt på energi	50,4	53,6	57,2	60,1	62,3	63,2	64,8
Skatt på vägtrafik	7,0	7,7	8,2	8,2	8,3	8,4	8,5
Skatt på import	3,8	3,6	3,4	3,5	3,7	4,0	4,2
Övrigt	4,4	4,4	4,2	4,7	4,7	4,7	4,8
Övriga skatter	5,8	0,1	-4,0	-3,4	-3,9	-5,1	-5,4
Totala skatteintäkter	1 183,2	1 176,6	1 187,6	1 252,0	1 299,2	1 353,4	1 410,6
Kommunalskatt	336,3	359,4	377,3	406,7	422,6	438,6	456,6
Avgifter till pensionssystemet	147,0	153,7	158,3	162,2	168,1	187,1	194,4
Statens skatteintäkter	699,9	663,5	652,0	683,1	708,4	727,7	759,6

För kapitalbaserade skatter är osäkerheten betydligt större. Särskilt hushållens kapitalvinster och bolagens inkomstskatt är svårbedömda. Mellan 1998 och 2000 ökade kapitalvinsterna från 64 till 133 miljarder kronor. År 2002 beräknas kapitalvinsterna ha uppgått till 57 miljarder kronor, vilket motsvarar 2,4 procent av BNP. Under de senaste 10–15 åren har kapitalvinsterna uppgått till i genomsnitt knappt 3 procent av BNP. För prognosåren 2003 och 2004 antas kapitalvinsterna successivt öka för att 2006 uppgå till 2,9 procent av BNP.

Även bolagens inkomstskatt varierar mycket mellan olika år. År 2000 uppgick inkomstskatten till 72 miljarder kronor, vilket var en ökning med 19 miljarder kronor jämfört med 1999. År 2001 vände bolagsvinsterna ned, vilket minskade inkomstskatten till 52 miljarder kronor. Av inkomstskatten för 2000 beräknas omkring 10 miljarder kronor vara en engångseffekt till följd av utdelningar från försäkringsgivaren Alecta, vilket förklarar den snabba upp- och nedgången.

5.2 Offentliga sektorns skatter – periodiserad redovisning

Den periodiserade redovisningen visar de skatter som avser ett visst inkomstår. Dessa skatter har en direkt koppling till det aktuella årets skatte regler och de makroekonomiska förutsättningarna i form av timlön, sysselsättning, inflation m.m. I tabell 5.5 redovisas den offentliga sektorns skatteintäkter för perioden 2000–2006.

5.2.1 Inkomstskatt hushåll

Med början inkomståret 2000 inleddes en reform som innebär att löntagare och övriga personer med pensionsgrundande inkomster genom en skattereduktion kompenseras för effekterna av den allmänna pensionsavgiften. Skattereduktionen kombineras med en begränsad avdragsrätt för avgiften vid beräkningen av kommunal och statlig inkomstskatt. I det första steget av reformen var reduktionen 25 procent av den allmänna pensionsavgiften och avdraget 75 procent. Under det påföljande inkomståret sattes avdraget och reduktionen till vardera 50 procent. I det tredje steget, som genomfördes inkomståret 2002, höjdes skattereduktionen till 75 pro-

cent samtidigt som avdraget justerades ned till 25 procent. För att inte den begränsade avdragsrätten skulle öka andelen inkomsttagare som betalar statlig skatt höjdes både den nedre och övre skiktgränsen.

Statlig inkomstskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos				
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	34,6	33,8	34,7	35,5	38,2	39,2
Diff. BP2003	1,0	0,9	0,7	-0,9		

Statlig inkomstskatt tas ut med 20 procent på den del av den beskattningsbara inkomsten som för 2003 överstiger den nedre skiktgränsen på 284 300 kronor. Ytterligare 5 procent tas ut på den del som överstiger den övre skiktgränsen på 430 000 kronor.

För att förstärka kommunernas ekonomi har den s.k. 200-kronan sedan 1999 varit en kommunal inkomstskatt. I denna proposition föreslår regeringen en förlängning av denna ordning t.o.m. inkomståret 2004, vilket förklarar en stor del av ökningen av skatteintäkterna mellan 2004 och 2005.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen är prognosen omkring 1 miljard kronor högre för 2001–2003. Förslaget om en förlängning av 200-kronan förklarar större delen av den nedrevidering som har gjorts för 2004.

Kommunal inkomstskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos				
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	359,4	377,3	406,7	422,6	438,6	456,6
Diff. BP2003	0,6	0,6	4,0	3,7		

Utvecklingen av den kommunala inkomstskatten beror huvudsakligen på hur löner, sysselsättning och beskattade transfereringar utvecklas samt på förändringar i kommunala utdebiteringar. Hushållens skattepliktiga inkomster redovisas i tabell 5.6.

Tabell 5.6 Skattepliktiga inkomster 2001–2006

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos				
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Löner	920	949	977	1 016	1 059	1 103
Pensioner	269	282	325	342	356	370
Transfereringar	93	99	100	96	95	96
Näringsverksamhet	43	43	44	46	48	50
Övrigt	26	27	27	28	29	30
Summa	1 352	1 400	1 473	1 529	1 588	1 650

Även regeländringar har betydelse för hur inkomstskatten utvecklas. Mellan 2002 och 2006 beräknas skatten öka med knappt 80 miljarder kronor. Den årliga förändringen under prognosperioden varierar mellan 16 och 29 miljarder kronor. Både den pågående inkomstskatte-reformen och pensionsomläggningen 2003 ökar inkomstskatten. Tabell 5.7 visar den underliggande utvecklingen efter det att inkomstskatten har korrigerats för regeländringar och för förändringar i den kommunala utdebiteringen. Den underliggande utvecklingen är betydligt jämnare och den årliga förändringen uppgår till mellan 15 och 18 miljarder kronor.

Tabell 5.7 Förändring av kommunalskatt

Miljarder kronor

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Årlig förändring	23	18	29	16	16	18
- Regeländringar	3	3	-7		-1	
- Pensionsomläggning			13			
- Utdebitering	2		8			
Underliggande	18	15	16	16	17	18

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

Av tabell 5.7 framgår att de senaste årens ändrade skatteregler haft stor inverkan på den kommunala inkomstskatten. Det skall dock påpekas att regeländringarna inklusive pensionsomläggningen inte påverkar kommunernas finanser eftersom effekten av dessa regleras på budgetens utgiftssida via det generella statsbidraget.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen blev utfallet 0,6 miljarder kronor högre 2001. Även för inkomståret 2002 beräknas kommunskatterna bli 0,6 miljarder kronor högre. Inkomståret 2003 har prognosen justerats upp med 4 miljarder kronor. Höjningen förklaras i huvudsak av att kommunernas utdebiteringar blev högre än vad som antogs i beräkningen till budgetpropositionen. Effekten av höjda utdebiteringar motverkas dock till viss del av den höjning av grundavdraget, via utvidgad

grön skatteväxling, som riksdagen beslutade om hösten 2003, samt av minskade transfereringar bl.a. inom ohälsområdet.

Skattereduktioner m.m.

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos				
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	-35,2	-58,6	-55,1	-56,6	-58,5	-60,4
Diff. BP2003	0,3	-0,5	-0,3	-0,0		

Under skattereduktioner m.m. redovisas nettot av skattereduktioner och ett antal beloppsmässigt mindre skatter. I tabell 5.8 redovisas de olika skattereduktionerna.

Tabell 5.8 Skattereduktioner 2001–2006

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos				
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Allmän pensionsavgift	-32,7	-51,0	-52,4	-53,9	-55,7	-57,7
Låg- och medelinkomsttagare	-3,0	-4,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Fackavgift	0,0	-3,5	-3,5	-3,5	-3,5	-3,5
Fastighetsskatt	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Pensionärer	-0,3	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Sjöinkomster	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Bredband	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa	-36,4	-59,5	-56,2	-57,7	-59,6	-61,6

Anm.: Skattereduktion för anslutning till bredband uppgick till drygt 10 miljarder kronor 2001.

De totala reduktionerna uppgick till 36 miljarder kronor 2001. Ökningen 2002 beror dels på den höjda reduktionen för allmän pensionsavgift, dels på att skattereduktionen för låg- och medelinkomsttagare utvidgades till att även omfatta pensionärer. Dessutom infördes en skattereduktion för fackföreningsavgift och för avgift till arbetslöshetskassa.

År 2003 ersätts den särskilda skattereduktionen för låg- och medelinkomsttagare med ett höjt grundavdrag vilket leder till att skattereduktionerna minskar med 4,5 miljarder kronor.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen ökar reduktionerna något under hela prognosperioden. Den allmänna pensionsavgiften ökar till följd av högre lönesumma, vilket ökar skattereduktionerna fr.o.m. 2001.

Skatt på kapitalinkomster

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos				
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	14,1	8,9	11,0	12,3	13,0	14,2
Diff. BP2003	0,7	-2,8	-1,2	-0,7		

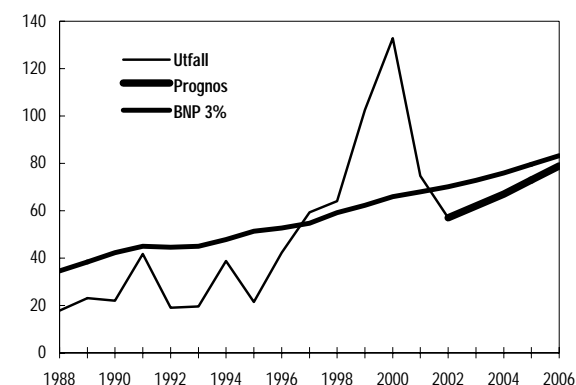
Skatt på kapitalinkomster utgörs av nettot av skatt på inkomsträntor, utdelningar och kapitalvinster samt skattereduktion för utgiftsräntor m.m.

Skatteintäkterna 2002 beräknas ha minskat med drygt 5 miljarder kronor jämfört med 2001, främst pga. av att kapitalvinsterna beräknas ha minskat från 75 till 57 miljarder kronor.

Utvecklingen av skatteintäkterna under prognosåren förklaras i huvudsak av att kapitalvinsterna på sikt förväntas anpassas till en långsiktig nivå motsvarande knappt 3 procent av BNP. Diagram 5.1 visar de beskattningsbara kapitalvinsterna under senare år samt den beräknade utvecklingen 2002–2006.

Diagram 5.1 Beskattningsbara kapitalvinster

Miljarder kronor

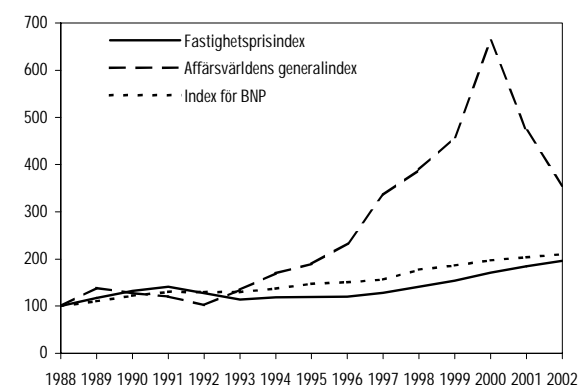

I diagram 5.2 redovisas hur BNP, Affärsvärldens generalindex och fastighetsprisindex har utvecklats under 1988–2002. Av diagrammet framgår att utvecklingen av kapitalvinster har ett positivt samband med utvecklingen på aktiemarknaden.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen har intäkterna för inkomståret 2001 reviderats upp något. För 2002 och de därpå följande åren har prognosen justerats ned. För 2002 beräknas kapitalvinsterna ha uppgått till 57 miljarder kronor, vilket är 10 miljarder kronor lägre än i budgetpropositionen. Nedjusteringen baseras på hushållens kompletteringsbetalningar.

Diagram 5.2 BNP-, aktie- samt fastighetsprisindex

Index 1988=100

5.2.2 Inkomstskatt företag

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos				
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	52,1	50,4	53,2	56,7	61,4	65,9
Diff. BP2003	-2,2	-5,1	-9,0	-10,0		

År 2002 beräknas intäkterna bli 1,7 miljarder kronor lägre än året innan. Minskningen förklaras av den fortsatt svaga konjunkturen och av att många företag antas utnyttja förlustavdrag från tidigare år. I beräkningen har även beaktats att tidigare avsättningar till periodiseringsfonder har återförts till beskattning.

År 2003 beräknas företagets inkomstskatt öka med knappt 2,9 miljarder kronor jämfört med 2002. Ökningen förklaras av att konjunkturen förväntas bli starkare, vilket påverkar driftsöverskottet inom företagssektorn och därigenom skatterna. Företagens skatteintäkter beräknas öka ytterligare under perioden 2004–2006, då den årliga ökningen av inkomstskatten beräknas bli i genomsnitt drygt 4 miljarder kronor.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen blev intäkterna för 2001 drygt 2 miljarder kronor lägre än beräknat. Prognosen för 2002 är nedjusterad med 5,1 miljarder kronor, dels beroende på det låga utfallet för 2001, dels beroende på att företagets bokslut indikerar lägre vinstnivåer än vad som tidigare antogs. I kombination med en långsammare återhämtning av konjunkturen medför detta en nedjustering av prognosen för åren 2003 och 2004 med 9 respektive 10 miljarder kronor.

Avkastningsskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos				
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	14,6	13,3	12,3	12,1	14,4	16,5
Diff. BP2003	-0,2	-0,1	-1,9	-2,7		

Avkastningsskatt utgår på pensionssparmedel och kapitalförsäkringar. Underlaget för skatten utgörs av tillgångarnas värde vid årsskiftet multiplicerat med den genomsnittliga statslåneräntan året före inkomståret. Då det inte är praktiskt möjligt att beskatta den verkliga avkastningen används istället en schablonmässigt beräknad avkastning, vilken utgörs av den genomsnittliga statslåneräntan. Den schablonmässigt beräknade avkastningen kan för enstaka år vara både högre och lägre än den verkliga avkastningen men antas motsvara den faktiska avkastningen vid långsiktiga placeringar. Skatten beräknas som underlaget multiplicerat med en skattesats på 15 procent för pensionssparande och 27 procent för kapitalförsäkringar. Över 90 procent av avkastningsskatten för juridiska personer kan hänföras till pensionssparmedel.

År 2001 uppgick avkastningsskatten till 14,6 miljarder kronor. År 2002 beräknas skatteintäkterna ha minskat med 1,3 miljarder kronor. De lägre intäkterna förklaras främst av nedgången av den genomsnittliga statslåneräntan under 2001 med 38 räntepunkter, men även av den negativa värdeutvecklingen på aktiemarknaden under 2001.

År 2003 beräknas skatteintäkterna minska med ytterligare 1,0 miljarder kronor beroende på den fortsatta negativa värdeutvecklingen på aktiemarknaden under 2002. Att nedgången 2003 inte beräknas bli lika stor som för 2002 beror på att den genomsnittliga statslåneräntan för 2002 steg med 18 räntepunkter jämfört med 2001. År 2004 beräknas intäkterna minska med 0,2 miljarder kronor. Prognosen förklaras bl.a. av en lägre genomsnittlig statslåneränta med 40 räntepunkter, vilket delvis motverkas av en värdetillväxt av livbolagens tillgångar med 7 procent. Prognosen för 2005 och 2006 beror på en förväntad värdeutveckling av livbolagens tillgångar, men även på en högre statslåneränta.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen blev utfallet 2001 något lägre. Även prognosen för 2002 är något lägre än beräkningen till

budgetpropositionen. För den reviderade prognosen 2003 svarar både en svagare utveckling på aktiemarknaden under den senare delen av 2002, och en lägre genomsnittlig statslåneränta under 2002, än vad som antogs i beräkningen till budgetpropositionen. Skatteintäkterna för 2004 har justerats ned främst till följd av att prognosen på livbolagens tillgångar har justerats ned jämfört med tidigare beräkning.

5.2.3 Socialavgifter och allmän pensionsavgift

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos				
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	398,7	413,7	424,9	440,9	459,0	477,5
varav						
arbetsgiv. avgift	305,3	315,6	325,4	338,7	353,0	367,6
allm. pens. avgift	65,7	67,8	69,6	71,7	74,1	76,7
egenavgifter	8,4	8,5	9,2	9,5	9,9	10,4
särsk. löneskatt	25,3	28,5	27,6	28,2	29,3	30,5
nedsättningar	-6,0	-6,7	-6,9	-7,2	-7,4	-7,7
Diff. BP2003	1,3	1,5	-3,0	-4,4		

Intäkterna från socialavgifter m.m. uppgår till 34 procent av skatteintäkterna i offentlig sektor och till 63 procent av statens intäkter. År 2002 beräknas intäkterna ha ökat med 15 miljarder kronor jämfört med föregående år.

Under prognosperioden beräknas intäkterna öka med i genomsnitt 3,7 procent per år. Det är något lägre än den genomsnittliga årliga förändringen av lönesumman, som uppgår till 3,9 procent. Den allmänna pensionsavgiften ökar endast med i genomsnitt 3,1 procent, beroende på att avgiften inte tas ut för inkomster som överstiger 8,07 inkomstbasbelopp. Den särskilda löneskatten antas öka med 1,6 procent i genomsnitt per år. Den lägre ökningstakten förklaras av att de tillfälligt stora pensionsavsättningarna som gjordes under 2002 antas upphöra.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen blev utfallet 1,3 miljarder kronor högre för 2001. Prognosen för 2002 har justerats upp med 1,5 miljarder kronor, vilket framförallt förklaras av en reviderad prognos för särskild löneskatt.

5.2.4 Egendomsskatter

Förmögenhetsskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos				
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	6,5	4,3	4,5	4,8	5,0	5,1
Diff. BP2003	0,0	-0,8	-0,8	-0,6		

Förmögenhetsskatten uppgick 2001 till 6,5 miljarder kronor. År 2002 beräknas intäkterna ha minskat till 4,3 miljarder kronor, dels till följd av att fribeloppen höjts till 1,5 miljoner för ensamstående och till 2 miljoner kronor för sambeskattade par, dels till följd av nedgången på aktiemarknaden. Generalindex för Stockholmsbörsen var vid årsskiftet 25 procent lägre jämfört med föregående år.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen är prognosen för 2002–2006 nedreviderad med mellan 0,6 och 0,8 miljarder kronor, vilket till stor del förklaras av nedgången på aktiemarknaden.

Fastighetsskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos				
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	21,2	23,5	24,1	24,6	25,0	25,4
Diff. BP2003	0,0	-0,2	-0,3	-0,3		

Fastighetsskatt tas ut på småhus, flerfamiljshus, lokaler och industrifastigheter. Prognosen utgår från antaganden om hur taxeringsvärden och bestånden för de olika fastighetskategorierna utvecklas.

De totala skatteintäkterna ökar med drygt 2 miljarder kronor mellan 2001 och 2002. År 2003 beräknas intäkterna öka med 0,6 miljarder kronor, främst beroende på prisutvecklingen. Trots en kraftig höjning av taxeringsvärdena under senare år får detta inte fullt genomslag på skatterna eftersom fastighetsskattesatserna på småhus och lokaler sänktes från 1,5 till 1,0 procent samt från 1,0 till 0,5 procent för hyreshus och industrier 2001.

Tabell 5.9 redovisar utvecklingen av skatteintäkterna i de olika fastighetskategorierna för perioden 2001–2006.

Tabell 5.9 Fastighetsskatt fördelat på fastighetskategorier

Miljarder kronor

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Småhus	12,0	13,5	13,7	14,0	14,2	14,5
Hyreshus	3,3	3,5	3,7	3,8	3,9	3,9
Lokaler	4,0	4,6	4,8	4,9	5,0	5,1
Industrier	1,8	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9

Småhus och bostadsdelen i flerfamiljshus svarade för nära 80 procent av fastighetsskatten 2000. De sänkta skattesatserna innebär att denna andel har sjunkit till drygt 70 procent. Intäkterna från lokaler beräknas öka till drygt 5 miljarder kronor 2006. Intäkterna från industrifastigheter beräknas uppgå till nära 2 miljarder kronor under prognosperioden.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen bedöms intäkterna 2002–2004 bli mellan 0,2 och 0,3 miljarder kronor lägre per år. Nedjusteringen förklaras främst av att värdeökningen på småhus har reviderats ned.

Stämpelskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos			
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	5,4	5,8	5,7	5,7	5,8	5,8
Diff. BP2003	0,0	0,3	0,1	0,1		

Stämpelskatt utgår vid uttag av lagfart vid förvärv av fast egendom och beviljande av inteckningar. Intäkterna är beroende av omsättningen och prisutvecklingen på fastighetsmarknaden. År 2002 uppgick intäkterna till 5,8 miljarder kronor.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen blev intäkterna 0,3 miljarder kronor högre 2002, beroende dels på en stor fastighetsförsäljning av SJ, dels på en högre omsättning på fastigheter. Den högre omsättningen 2002 antas fortsätta kommande år, vilket förklarar uppjusteringen 2003 och 2004.

Arvs- och gåvoskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos			
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	2,6	3,0	3,1	3,2	3,3	3,5
Diff. BP2003	0,0	0,1	0,2	0,3		

Intäkterna från arvs- och gåvoskatten uppgick 2002 till 3,0 miljarder kronor. För 2003–2006 prognoseras en svag uppgång. Förklaringen ligger i den beräknade utvecklingen av tillgångspriser och förmögenheter.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen är prognosen uppreviderad med mellan 0,2 och 0,3 miljarder kronor per år.

5.2.5 Skatt på varor och tjänster

Mervärdesskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos				
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	209,2	219,2	229,6	237,6	247,4	257,8
Diff. BP2003	0,3	1,0	-0,8	-0,8		

Mervärdesskatten uppgick 2001 till 209,2 miljarder kronor. Under prognosperioden beräknas intäkterna öka med knappt 10 miljarder kronor per år.

Mervärdesskatten påverkas främst av hushållens konsumtionsutgifter, men även av investeringar och förbrukning i de företag som har undantag från skatteplikt samt av statens och kommunsektorns förbrukning och investeringar. Diagram 5.3 visar fördelningen av mervärdesskatten 2002.

Fördelningen av konsumtionen på olika varugrupper har stor betydelse för hur intäkterna utvecklas. En större andel konsumtion av högbeskattade varor ökar intäkterna från mervärdesskatten även om de totala konsumtionsutgifterna är konstanta. I diagram 5.4 redovisas hushållens konsumtionsutgifter för livsmedel samt bilar och sällanköpsvaror 1980–2002.

Av diagrammet framgår att konsumtionen av livsmedel är relativt jämn under hela perioden och att konsumtionen av bilar och sällanköpsvaror varierar. Bilar och sällanköpsvaror beskattas med 25 procent och livsmedel med 12 pro-

cent. Intäkterna från mervärdesskatten har därför en tendens att variera kraftigare med konjunkturella svängningar i ekonomin än vad de underliggande konsumtionsutgifterna gör.

Diagram 5.3 Mervärdesskatt uppdelad efter användning

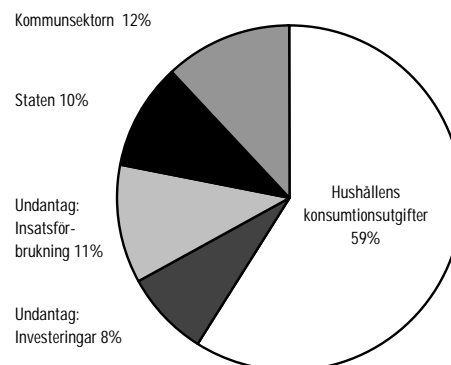
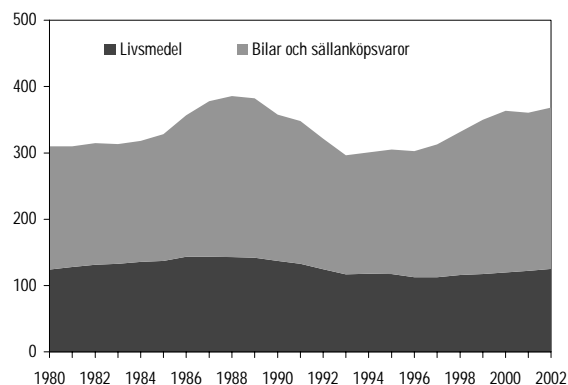

Diagram 5.4 Hushållens konsumtionsutgifter för bilar och sällanköpsvaror samt för livsmedel 1980–2002

Miljarder kronor

Jämfört med budgetpropositionen beräknas den periodiserade mervärdesskatten för 2002 bli 1,0 miljarder kronor högre. Huvuddelen av förändringen beror på utfall, men den del som fastställs vid inkomsttaxeringen är fortfarande en prognos. Det högre utfallet förklaras främst av att den utgående mervärdesskatten blev högre än väntat det fjärde kvartalet 2002. Under samma period har dock inbetalningar av mervärdesskatt till tullverket, beroende på import av varor varit lägre än väntat. För kommande år beräknas intäkterna bli i genomsnitt 0,8 miljarder kronor lägre än i beräkningen till budgetpropositionen, delvis beroende på nedreviderade antaganden om investeringsvolymen i företag som har undantag från skatteplikt. Framförallt gäller detta bygginvesteringar. Dessutom är mervärdesskatten på kommunal konsumtion nedreviderad med i

genomsnitt 0,7 miljarder kronor per år under prognosperioden. Utvecklingstakten blir därmed något lägre under 2003 och 2004 än vad som antogs i budgetpropositionen.

Tobaksskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos			
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	8,1	8,4	8,7	8,9	9,3	9,7
Diff. BP2003	0,0	0,2	0,5	0,7		

Under 2002 uppgick intäkterna från tobaksskatten till 8,4 miljarder kronor. Prognosen för perioden 2003–2006 visar en stadig ökning av intäkterna. Ökningen i den inhemska konsumtionen antas dämpas något 2004 till följd av att Sverige senast den 1 januari samma år skall införa de regler för införsel av tobaksvaror som gäller i övriga EU-länder. Enligt gällande regler är det för privatpersoner tillåtet att införa 400 st cigaretter *eller* 200 st cigariller *eller* 100 st cigarrer *eller* 550 gram rökto bak utan att betala svensk tobaksskatt. De nya reglerna innebär att det blir tillåtet att införa 800 st cigaretter *och* 400 st cigariller *och* 200 st cigarrer *samt* 1 kg rökto bak.

Skatteintäkterna beräknas trots detta öka under prognosperioden. Anledningen är en ökad inhemska konsumtion samt att cigarettskatten till viss del är värderelaterad och att cigaretpriserna antas öka under perioden. Den 1 mars 2003 införs en miniminivå vid beskattning av cigaretter motsvarande 90 procent av den sammanlagda punktskatten på cigaretter i den mest efterfrågade priskategorin. Det innebär att skatten på s.k. lågprisigaretter höjs.

Jämfört med prognosen till budgetpropositionen blev utfallet för 2002 0,2 miljarder kronor högre 2002. Anledningen är att den inhemska tobakskonsumtionen ökade mer än vad som antogs i tidigare beräkning. Denna ökning påverkar även intäkterna följande år. Sammantaget revideras prognosen för 2003 och 2004 upp med 0,5 respektive 0,7 miljarder kronor.

Alkoholskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos			
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	11,0	11,2	10,8	10,8	11,2	11,6
Diff. BP2003	0,0	0,3	0,9	1,6		

Inkomsttiteln alkoholskatt inkluderar skatt på sprit, skatt på vin och andra jästa drycker, skatt på mellanklassprodukter samt skatt på öl.

Intäkterna uppgick till 11,2 miljarder kronor 2002. Under 2003 förväntas intäkterna minska något för att sedan vara oförändrade 2004 och öka igen 2005 och 2006. Intäktsminskningen 2003 och de oförändrade intäkterna 2004 beror på de höjda indikativa nivåerna för privatinförsel. Från den 1 januari 2003 får 5 liter sprit införas för privat bruk utan att svensk alkoholskatt måste betalas. För vin och öl fördubblas nivåerna till 52 respektive 64 liter. Sista steget i anpassningen till reglerna för övriga EU-länder tas den 1 januari 2004. Den aktuella beräkningen tar hänsyn till upptrappningen av de indikativa nivåerna, vilka framgår av tabell 5.10.

Tabell 5.10 Införselkvotupptrappning 2000–2004

Liter	2000	juli 2000	2001	2002	2003	2004
	Sprit	1	1	1	2	5
Starkvin	3	3	6	6	6	20
Vin	5	20	26	26	52	90
Öl	15	24	32	32	64	110

Anm.: Före 2001 fick man utan att betala svensk punktskatt föra in 1 liter sprit eller 3 liter starkvin. Av 90 liter vin som får föras in 2004 får max 60 liter vara mousserande.

Jämfört med prognosen till budgetpropositionen blev utfallet för 2002 drygt 0,3 miljarder kronor högre. Trots höjningen av införselkvoterna som gjordes den 1 januari 2002 ökade således den inhemska konsumtionen under året. Ökningen av alkoholkonsumtionen påverkar i sin tur intäkterna för följande år. Prognosen för 2003 och 2004 har reviderats upp med 0,9 respektive 1,6 miljarder kronor.

Skatt på energi

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos			
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	53,6	57,2	60,1	62,3	63,2	64,8
Diff. BP2003	0,0	1,4	1,5	2,2		

Intäkterna från skatt på energi uppgick till 57,2 miljarder kronor 2002. Mellan 2003 och 2006 förväntas intäkterna öka med mellan 0,9 och 2,8 miljarder kronor per år. Ökningen beror på en förväntad ökning av energiförbrukningen, höjda skattesatser till följd av den gröna skatteväxlingen samt den årliga uppskrivningen av energi- och koldioxidskattesatserna motsvarande förändringar i konsumentprisindex.

Som ett led i den gröna skatteväxlingen höjdes koldioxidskatten på vissa bränslen med 12 öre per kg från den 1 januari 2003. För bensin och dieselolja sänktes energiskattesatserna lika mycket som koldioxidskattesatserna höjdes. Omläggningen omformades så att skattebelastningen för tillverkningsindustrin, jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna blev oförändrad. För att inte stimulera till ökad elanvändning för uppvärmning, när koldioxidskatten höjdes, så justerades energiskatten på el upp med 2,5 öre per kWh. Dessa skattejusteringar medför ökade intäkter under 2003. Till detta skall läggas den årliga indexuppräknings av energiskattesatserna.

Tabell 5.11 Skatt på energi

Miljarder kronor

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Energiskatt	36,4	37,1	36,8	38,3	39,2	40,3
varav						
elektrisk kraft	12,6	14,0	15,5	16,3	17,0	17,5
bensin	17,4	17,2	16,2	16,7	17,0	17,5
övrigt	6,4	6,0	5,1	5,3	5,2	5,3
Koldioxidskatt	17,0	19,9	23,1	23,8	23,9	24,4
varav						
bensin	6,6	7,9	9,8	10,1	10,2	10,5
övrigt	10,4	12,0	13,3	13,7	13,6	13,8
Svavelskatt samt skatt på råttallolja	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2

Intäkternas fördelning på respektive inkomstslag redovisas i tabell 5.11. Av tabellen framgår att koldioxidskatten genom skatteväxlingsåtgärderna fått ökad tyngd i förhållande till energiskatten.

Från 2001 till 2003 har koldioxidskattens andel av intäkterna ökat från 32 till 38 procent. Svavelskatten samt skatten på råttallolja bidrar med endast omkring 3 promille till de totala intäkterna från skatt på energi.

Förslagen i budgetpropositionen om ändrad beskattning vid el- och värmeproduktion i kraftvärmeverk genomfördes inte den 1 januari 2003 som planerat. Anledningen var att EU-kommissionen ännu inte avslutat prövningen av de förslagna skattereglernas förenlighet med statsstödsreglerna. Så snart kommissionens godkännande föreligger avser regeringen att återkomma till riksdagen med förslagen.

I budgetpropositionen för 2002 avsattes 0,9 miljarder kronor för skattesänkningar på alternativa drivmedel under 2003. Befrielse från energiskatt och koldioxidskatt för en rad pilotprojekt för bränslena etanol och rapsmetylester (REM) har beviljats.

Jämfört med prognosen till budgetpropositionen blev utfallet 1,4 miljarder kronor högre för 2002. Framst beror det på att energi- och koldioxidskatteintäkterna från oljeprodukter blev högre än förväntat. Till följd av skattesatshöjningar har prognosen för intäkterna 2003 och 2004 reviderats upp med 1,5 respektive 2,2 miljarder kronor.

Skatt på vägtrafik

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos			
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	7,7	8,2	8,2	8,3	8,4	8,5
Diff. BP2003	0,0	0,3	0,2	0,1		

Skatt på vägtrafik utgörs av fordonsskatt och vägavgifter. Till följd av växelkursförändringar sänktes vägavgiften med 6 procent den 1 januari 2003. Eftersom vägavgiften endast uppgår till 0,6 miljarder kronor får det dock ingen större påverkan på de totala intäkterna.

Jämfört med prognosen till budgetpropositionen blev utfallet 0,3 miljarder kronor högre för 2002. Utfallet förklaras av att antalet registrerade fordon ökade mer än förväntat. Nivåhöjningen antas gälla under hela prognosperioden. Till följd av detta har prognoserna för 2003 och 2004 reviderats upp med 0,2 respektive 0,1 miljarder kronor.

Övriga skatter på varor och tjänster

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos			
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	8,0	7,6	8,2	8,4	8,7	9,0
Diff. BP2003	0,0	-0,2	-0,3	-0,3		

Under övriga skatter på varor och tjänster redovisas tullmedel, jordbrukstullar och sockeravgifter, övriga skatter på import, försäljningskatt på motorfordon, skatt på elektrisk kraft från kärnkraftverk, särskild skatt mot försurning, avfallsskatt, skatt på bekämpnings- och gödselmedel, Systembolaget AB:s inlevererade överskott, skatt på annonser och reklam, skatt på spel samt övriga skatter på varor och tjänster. Den största enskilda inkomsttiteln är tullmedel, vilken står för närmare hälften av inkomsterna i gruppen.

Från den 1 januari 2003 höjs avfallsskatten med drygt 30 procent, till 370 kronor per ton. Till följd av höjningen ökar intäkterna med 0,3 miljarder kronor per år. Även skatt på naturgrus höjs från den 1 januari i år, från 5 till 10 kronor per ton. Höjningen medför ett tillskott med 0,1 miljarder kronor per år.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen blev utfallet 0,2 miljarder kronor lägre 2002 bl.a. till följd av lägre tullintäkter. Utfallet påverkar även prognoserna för 2003 och 2004.

5.2.6 Övriga skatter

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos			
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	0,1	-4,0	-3,4	-3,9	-5,1	-5,4
Diff. BP2003	0,6	-3,2	-0,1	0,6		

Under övriga skatter redovisas nedsättningar, nettot av restförda skatter, omprövningar av skatter som gjorts efter taxeringen samt diverse andra skatter och avgifter. De senare inkluderar bl.a. inlevererat överskott från AB Svenska Spel samt avgifter till kärnbränslefonden och Insättningsgarantinämnden. I tabell 5.12 specificeras de ingående posterna under övriga skatter m.m.

Omprövningar utgörs av skatter som ändras efter inkomståret genom revisioner, omräkningar eller överklaganden. I redovisningen hän-

förs dessa skatter i regel till det år då ändringen görs.

Debiterade skatter som av olika anledningar, exempelvis konkurser, inte betalas restförs hos kronofogdemyndigheten. Den del av detta belopp som myndigheten inte kan driva in skrivs så småningom av.

Tabell 5.12 Specifikation av övriga skatter 2001–2006

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos			
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nedsättningar	-0,2	-1,4	-1,6	-3,4	-3,5	-3,5
varav						
kompetensutveckling				-0,6	-0,9	-1,2
sjöfartsstöd	-0,2	-1,4	-1,4	-1,5	-1,5	-1,6
sänkt skatt byggtjänst			-0,1	-1,3	-1,0	-0,8
Restförda skatter	-5,2	-7,3	-5,9	-6,2	-6,4	-6,7
varav						
hushåll	-2,3	-2,7	-2,4	-2,5	-2,6	-2,8
företag	-2,9	-4,6	-3,5	-3,6	-3,8	-3,9
Övriga skatter	5,5	4,7	4,1	5,7	4,8	4,8
varav						
AB Svenska Spel	3,6	3,3	3,2	3,2	3,2	3,2
kärnbränslefonden	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Insättn.garantinämnd.	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
omprövningar m.m.	0,9	0,3	-0,2	1,4	0,5	0,5
Totalt	0,1	-4,0	-3,4	-3,9	-5,1	-5,4

Nedsättningar av skatter innebär att den skattskyldige under vissa förutsättningar inte behöver betala en del av den debiterade skatten. Beroende på nedsättningens karaktär redovisar nationalräkenskaperna nedsättningarna antingen som skattereduktioner som minskar skatteintäkterna eller som transfereringar som ökar utgifterna. Samma princip används även för redovisningen av de periodiserade skatterna. På statsbudgeten redovisas emellertid samtliga nedsättningar på budgetens inkomstsida under inkomsthuvudgruppen *1700 Nedsättningar*. Följande nedsättningar har bedömts vara likställda med transfereringar och ingår därför inte i tabellen: nedsättning vid anställning av långtidsarbetslösa och långtidssjuka, sysselsättningsstöd till kommuner, nedsättning för offentligt skyddat arbete (OSA) samt nedsättning för kommuner avseende bredbandsanslutning.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen är det framför allt utfallet 2002 avseende restförda skatter som blev högre än beräknat. Det högre utfallet antas dock inte påverka prognosen för de restförda skatterna.

5.3 Offentliga sektorns inkomster enligt nationalräkenskaperna

Skatteinkomsterna svarar för omkring 90 procent av den offentliga sektorns totala inkomster. De skatter som ingår i den offentliga sektorns inkomster enligt nationalräkenskaperna (NR) skiljer sig från de periodiserade skatterna genom en ofullständig periodisering och redovisningen av EU-skatter.

I beräkningen till budgetpropositionen för 2003 ändrades definitionen av de periodiserade skatterna till att omfatta samma slag av skatteintäkter som i NR. Jämfört med redovisningen till budgetpropositionen har NR anpassat sin redovisning enligt Eurostat gällande regler. Ändringen innebär att både kommunal och statlig mervärdesskatt numera ingår som en del av skatterna. Dessutom redovisas det stöd som utgår till arbetsgivare som anställer långtidsarbetslösa som en transferering istället för en skattereduktion. Skatter som tillhör EU ingår inte i NR-skatterna. De delar av avgiften till EU-budgeten som avser tullar samt den moms-baserade delen av avgiften är definitionsmässigt inte nationella skatter utan skatter som tillhör Europeiska unionen.

Mellan 2002 och 2006 ökar de periodiserade skatterna med 223 miljarder kronor medan skatterna enligt NR ökar med 199 miljarder kronor. Av tabell 5.13 framgår att skillnaden till största delen förklaras av periodiseringseffekterna 2002, vilka i sin tur förklaras dels av bolags-skatte, dels av hushållens skatter på kapitalvinster, avseende inkomståret 2001.

Tabell 5.13 Periodiserade skatter och skatter enligt NR samt skattekvoten 2001–2006

Miljarder kronor och procent

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Periodiserade skatter	1 177	1 188	1 252	1 299	1 353	1 411
– EU-skatter	14	9	9	7	7	8
+ Periodiseringseffekter	49	23	-2	-2	-4	-3
= Summa NR-skatter	1 212	1 201	1 241	1 290	1 342	1 400
Skattekvot enl. NR	54,0	51,8	51,5	51,2	50,9	50,8
Diff. BP2003						
Periodiserade skatter	3	-5	-10	-10		
NR-skatter		8	-5	-5		

I tabell 5.14 redovisas den offentliga sektorns skatteinkomster fördelat på sektorer samt övriga inkomster.

Tabell 5.14 Offentliga sektorns inkomster

Miljarder kronor

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Staten	716	678	686	722	749	783
Pensionssystemet	136	140	143	148	154	160
Kommunerna	360	383	412	420	438	456
S:a NR-skatter	1 212	1 201	1 241	1 290	1 342	1 400
Övriga inkomster	125	129	136	140	147	155
S:a NR-inkomster	1 337	1 330	1 377	1 430	1 489	1 555
Diff. BP2003						
Skatter		8	-5	-5		
Övriga inkomster		0	4	3		

I absoluta tal beräknas kommunsektorns skatter öka med 73 miljarder kronor mellan 2002 och 2006. Ökningen för pensionssystemet och staten beräknas uppgå till 20 respektive 105 miljarder kronor under samma period. Om effekten av pensionsomläggningen 2003 exkluderas ökar kommunsektorns skatter med sammanlagt 60 miljarder kronor. Pensionssystemets och statens inkomster utvecklas i genomsnitt per år något långsammare än lönesumman, medan det motsatta gäller för kommunsektorns inkomster. Övriga inkomster, bl.a. ränteinkomster och aktieutdelningar, ökar med 26 miljarder kronor under perioden.

5.4 Statsbudgetens inkomster – kassamässig redovisning

Statsbudgetens inkomster utgörs av skatter och övriga inkomster. De senare består främst av inkomster av statlig verksamhet, försäljning av statlig egendom samt bidrag från EU. Inkomsterna på statsbudgeten redovisas huvudsakligen kassamässigt.

5.4.1 Skatter

Statsbudgetens skatteinkomster beräknas öka under prognosperioden med drygt 61 miljarder kronor. År 2003 minskar emellertid inkomsterna med 33 miljarder kronor. Den kraftiga minskningen förklaras till största delen av att kompensationen för mervärdesskatt till kommuner och landsting fr.o.m. budgetåret 2003 redovisas över statsbudgeten. De följande åren ökar skatterna med mellan 28 och 36 miljarder kronor. I tabell 5.16 redovisas Statsbudgetens

inkomster för åren 2001–2006. Av redovisningen framgår även enskilda inkomstitlar.

1000 Skatter m.m.

I avsnitt 5.3 redovisas skatterna i periodiserade termer. Redovisningen avser samtliga sektorer i den offentliga sektorn, dvs. staten, kommunerna och pensionssystemet. Den periodiserade redovisningen innebär att skatterna är beräknade utifrån de inkomster den skattskyldige har under ett visst år och med det årets gällande skatteregler. Redovisningen i detta avsnitt avser enbart statens skatteinkomster.

De inkomster som i statsbudgeten redovisas under inkomsttypen *1000 Skatter m.m.* skiljer sig från de periodiserade skatterna för staten. Som framgår av tabell 5.15 förklaras skillnaden av (1) den kommunala utjämningsavgiften, (2) compensationen för mervärdesskatt till kommuner och landsting, (3) inleveranser från AB Svenska Spel, Insättningsgarantinämnden och avgifter till kärnbränslefonden m.m., (4) nedsättningar som är att likställa med transfereringar, och av (5) betalningsförskjutningar.

Tabell 5.15 Statsbudgetens skatter

Miljarder kronor

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Periodiserade skatter	1 177	1 188	1 252	1 299	1 353	1 411
- Kommunsektorn	359	377	407	423	439	457
- Pensionssystemet	154	158	162	168	187	194
= Staten	664	652	683	708	728	760
+ Utjämningsavgift	21	24	26	26	26	26
- Moms stat och kommun	20	21	51	53	54	55
- AB Svenska Spel m.m.	5	5	5	5	5	5
+ Nedsättningar	-1	-4	-6	-7	-4	-4
+ Betalningsförskjutningar	27	14	-21	-14	0	-2
= Statsbudgetens skatter	685	659	626	657	692	721
Diff. BP2002		6	-11	-10		

Statsbudgetens inkomster redovisas huvudsakligen kassamässigt, vilket innebär att det är de skatter och avgifter som under budgetåret betalas in till staten som redovisas. Skillnaden mellan intäkter (periodiserade skatter) och inkomster (kassamässiga skatter) förklaras till största delen av förskjutningar i den månatliga uppbörden och av att vissa skatter betalas in som preliminära skatter med slutreglering ett till två år senare.

För de skatteslag som omfattas av skattekontot finns ytterligare skillnader genom att inkomstitlarna inte redovisar inbetalda utan debiterade skatter. För t.ex. inkomstiteln *1121*

Juridiska personers inkomstskatt innebär det att underuttaget av slutlig skatt avseende inkomståret 2001 (kvarstående skatt) redovisas som inkomst budgetåret 2002 trots att betalningen i huvudsak sker 2003. Om betalningen avviker från de deklarerade beloppen redovisas denna skillnad mot *1600 Betalningsdifferenser*, skattekonto. Betalningsdifferensen kan således uppvisa både positiva och negativa belopp. Debiteringen av juridiska personers underuttag av slutlig skatt påverkar betalningsdifferensen negativt 2002. År 2003, när betalningen sker, försvinner denna differens men ersätts av ett nytt underuttag som avser inkomståret 2002.

För skatter som ingår i den samordnade uppbörden, och som omförs från inkomstitlarna fysiska och juridiska personers inkomstskatt, kan skillnaden bli än större. Den fastighets- och förmögenhetsskatt som redovisas i statsbudgeten avser den periodiserade skatten två år tillbaka i tiden. Det innebär att fastighetsskatt som avser 2001 redovisas på inkomstiteln fastighetsskatt i statsbudgeten först 2003.

Redovisningsordningen innebär att vissa titlar redovisar ett mellanting mellan intäkter och inkomster medan andra titlar endast redovisar inkomster. Statsbudgetens totala skatter blir däremot alltid kassamässigt redovisade eftersom även betalningsdifferenser ingår.

Utöver uppbördsförskjutningar av intäkter förklaras skillnaden mellan statens periodiserade skatter och statsbudgetens skatter av förskjutningar i utbetalningar till kommunsektorn och till pensionssystemet. Den kommunala utjämningsavgiften, som är en inomkommunal avgift, bruttoredo visas i statsbudgeten, vilket innebär att inkomsterna redovisas på statsbudgetens inkomstsida och utgifterna på statsbudgetens utgiftssida.

Statens utbetalningar av kommunalskatt som avser inkomståret 2003 baseras på de uppräkningsfaktorer som regeringen fastställde i september 2002. Om det kommunala skatteunderlaget utvecklas snabbare än prognosen innebär det att de högre kommunalskatterna, i form av preliminärskatter, tillfaller staten under innevarande år och att kommunerna får del av denna ökning som en slutreglering först två år senare. Även gentemot pensionssystemet förekommer slutregleringar.

Tabell 5.16 Statsbudgetens inkomster 2002–2006

Miljarder kronor

Budgetår		Utfall 2002	Prognos			
			2003	2004	2005	2006
1000	Skatter	659,4	626,3	656,6	692,3	720,7
1100	Skatt på inkomst	65,1	43,1	60,6	70,0	75,7
varav	1111 Fysiska personers inkomstskatt	-17,2	-29,3	-14,1	-8,4	-11,0
	1121 Juridiska personers inkomstskatt	76,5	67,4	69,7	73,5	81,6
	Övriga inkomstskatter	5,8	5,1	5,0	4,9	5,2
1200	Socialavgifter och allmän pensionsavgift	249,8	258,8	270,9	281,6	292,7
1300	Skatt på egendom	40,2	36,5	36,7	37,8	38,7
varav	1310 Skatt på fast egendom	23,3	21,2	23,5	24,1	24,6
	1320 Förmögenhetsskatt	8,2	6,5	4,3	4,5	4,8
	1330 Arvs- och gåvoskatt	3,0	3,1	3,2	3,3	3,5
	1341 Stämpelskatt	5,8	5,7	5,7	5,8	5,8
1400	Skatt på varor och tjänster	290,1	301,1	314,1	325,5	338,2
varav	1411 Mervärdesskatt	198,3	206,9	214,8	224,1	234,0
	1424 Tobaksskatt	8,4	8,7	8,9	9,2	9,7
	1425 Alkoholskatt	11,1	11,5	11,5	11,9	12,4
	1428 Energiskatt	56,5	57,5	62,1	63,2	64,7
	1460 Skatt på vägtrafik	8,2	8,3	8,3	8,4	8,5
	1471 Skatt på import	3,5	3,5	3,7	4,0	4,2
	Övriga skatter på varor och tjänster	4,2	4,6	4,7	4,7	4,8
1500	Utjämningsavgift	23,7	-2,9	-8,4	-9,6	-10,7
1600	Betalningsdifferenser	-4,2	-2,6	-7,2	-5,6	-6,8
1700	Nedsättningar	-5,4	-7,7	-10,0	-7,4	-7,1
2000	Inkomster av statens verksamhet	49,1	29,0	29,4	30,4	30,0
varav	2411 Inkomster av statens aktier	4,2	4,2	4,6	4,8	5,0
3000	Inkomster av försäld egendom	0,1	15,0	15,0	15,0	15,0
varav	3312 Övriga inkomster av försäld egendom	0,1	15,0	15,0	15,0	15,0
4000	Återbetalning av lån	2,7	2,3	2,3	2,2	2,1
5000	Kalkylmässiga inkomster	9,9	7,8	7,0	7,0	7,0
6000	Bidrag m.m. från EU	9,3	12,6	11,0	11,0	11,3
Statbudgetens totala inkomster		730,5	693,0	721,3	757,8	786,1

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen har inkomsterna reviderats ned med omkring 10 miljarder kronor både 2003 och 2004. Revideringen 2003 beror bl.a. på lägre kapitalvinster och bolagsvinster men även på att medel för individuell kompetensutveckling förs över till Riksgäldskontoret. Revideringen för 2004 förklaras av lägre bolagsvinster men även av förslagen i denna proposition om att sysselsättningsstödet till kommuner och landsting samt 200-kronan föreslås gälla även för 2004. Revideringen förklaras till viss del även av förslagen om stöd till anställning av långtidssjuka och offentligt skyddad anställning.

5.4.2 Övriga inkomster

Mellan 2002 och 2006 uppskattas övriga inkomster minska med 5,8 miljarder kronor. Försäljningsinkomsterna beräknas öka med 15 miljarder kronor mellan 2002 och 2003. Inkomster av statens verksamhet beräknas minska med 20 miljarder kronor mellan 2002 och 2003. Detta är hänförligt till att Riksbanken gjorde en extrautdelning på 20 miljarder kronor 2002. Exklusive de extraordinära inkomsterna är nivån i stort sett konstant över tiden.

2000 Inkomster av statens verksamhet

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos			
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	50,8	49,1	29,0	29,4	30,4	30,0
Diff. BP2003	0,0	-0,4	0,5	1,2		

Under *Inkomster av statens verksamhet* redovisas bl.a. affärsverkens inlevererade överskott, Riksbankens inlevererade överskott, överskott från spelverksamhet samt ränteinkomster.

Åren 2001 och 2002 uppgick inkomsterna till 50,8 respektive 49,1 miljarder kronor. Dessa relativt sett höga utfall, jämfört med prognosåren, förklaras av Riksbankens extrautdelning på 20 miljarder respektive år.

För prognosåren 2003–2006 förväntas inga extraordinära inkomster varför inkomster av statlig verksamhet beräknas uppgå till ca 30 miljarder kronor per år.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen blev utfallet 2002 0,4 miljarder kronor lägre. Detta beror på att utfallet på *Räntor på skattekonto m.m., netto* blev lägre än förväntat. År 2003 och 2004 revideras inkomsterna upp med 0,5 respektive 1,2 miljarder kronor. Det förklaras bl.a. av att *Riksbankens inlevererade överskott* har reviderats upp med 0,8 miljarder kronor 2003 och 0,7 miljarder kronor 2004 samt att *Ränteinkomster på studielån upptagna efter 1988* har reviderats upp med 0,3 miljarder kronor för 2004.

3000 Inkomster av försäld egendom

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos			
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	0,2	0,1	15,0	15,0	15,0	15,0
Diff. BP2003	0,0	0,1	0,0	0,0		

Under *Inkomster av försäld egendom* redovisas försäljning av olika typer av statlig egendom. Försäljning av aktier i statligt ägda bolag utgör vanligtvis den största delen.

Under perioden 2003–2006 budgeteras totalt 60 miljarder kronor i försäljningsinkomster, vilket motsvarar 15 miljarder kronor per år. Försäljningsbeloppen och tidpunkterna är behäftade med stor osäkerhet.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen är prognosen oförändrad.

4000 Återbetalning av lån

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos			
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	2,6	2,7	2,3	2,3	2,2	2,1
Diff. BP2003	0,0	0,1	0,0	0,0		

Under *Återbetalning av lån* redovisas bl.a. *Återbetalning av studiemedel* (avser lån upptagna före 1989) och *Återbetalning av övriga lån*.

År 2002 uppgick inkomsterna till 2,7 miljarder kronor varav återbetalningar av studiemedel utgjorde den största delen. Under perioden 2003–2006 beräknas inkomsterna bli i stort sett oförändrade mellan åren.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen är prognosen oförändrad.

5000 Kalkylmässiga inkomster

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos			
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	8,4	9,9	7,8	7,0	7,0	7,0
Diff. BP2003	0,0	1,0	1,5	0,6		

Under *Kalkylmässiga inkomster* redovisas vissa avskrivningar och amorteringar samt statliga pensionsavgifter, som utgör merparten av inkomsterna.

År 2002 uppgick inkomsterna till 9,9 miljarder kronor. År 2003 beräknas inkomsterna minska med 2,1 miljarder kronor. År 2004–2006 beräknas de minska med ytterligare 0,8 miljarder kronor. Detta beror delvis på att ett nytt statligt pensionsavtal tecknats, med giltighet fr.o.m. 2003. Det nya avtalet innebär bl.a. att pensionen övergår till att vara avgiftsbestämd från att tidigare ha varit förmånsbestämd.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen är utfallet för 2002 1,0 miljarder kronor högre. Det är till stor del hänförligt till en inleverans av Statens fastighetsverks disponibla överskott på 0,6 miljarder kronor. Prognosen för 2003 och 2004 är 1,5 miljarder kronor respektive 0,6 miljarder kronor högre.

6000 Bidrag m.m. från EU

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos				
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	8,5	9,3	12,6	11,0	11,0	11,3
Diff. BP2003	0,0	-1,0	0,9	0,0		

Under *Bidrag m.m. från EU* redovisas bidrag från olika EG-fonder. De största enskilda bidragen avser arealbidrag och bidrag från EG:s socialfond.

År 2002 uppgick inkomsterna till 9,3 miljarder kronor. År 2003 beräknas inkomsterna öka till 12,6 miljarder kronor. Under perioden 2004–2006 beräknas inkomsterna uppgå till 11 miljarder kronor per år.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen blev utfallet 1,0 miljarder kronor lägre. Prognosen för 2003 är uppreviderad med 0,9 miljarder kronor. Anledningen till det är förseningar av slutredovisning av bidrag från EG:s socialfond för perioden 2000–2006. Det innebär att medel har förskjutits från 2002 till 2003.

5.5 Kommunsatser

Kommunernas skatteintäkter är framförallt beroende av lönesummans utveckling, dvs. sysselsättning och timlön, och skattepliktiga transfereringar. Av skatteunderlaget 2003 utgörs 68 procent av löner, 23 procent av pensioner och 7 procent av transfereringar exklusive pensioner medan inkomst av näringsverksamhet endast utgör 2 procent. Nivån på skatterna är även beroende av den kommunala utdebiteringen. Medelutdebiteringen 2003 är 20,70 procent för kommunerna och 10,47 procent för landstingen, dvs. totalt 31,17 procent. Jämfört med 2001 är det en ökning med 0,65 procentenheter.

Under 2002–2006 beräknas skatteintäkterna öka med 81 miljarder kronor eller med i genomsnitt 5 procent per år, vilket är betydligt mer än den beräknade ökningen av skatteunderlaget. Utvecklingen av kommunernas och landstingens skatteunderlag 2001–2006 redovisas i tabell 5.17.

Tabell 5.17 Utvecklingen av skatteunderlaget 2001–2006

Procent

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	6,4	4,9	5,6	3,9	4,1	4,1
BP2003	6,2	5,0	6,1	4,3		
VP2002	6,1	4,4	6,1	4,3		
Akkumulerat						
Aktuell beräkning	6,4	11,5	17,8	22,4	27,4	32,7
BP2003	6,2	11,5	18,3	23,4		
VP2002	6,1	10,8	17,5	22,5		

Kommunernas skatter redovisas enligt tre olika redovisningsprinciper – periodiserat avseende inkomståret, enligt nationalräkenskaperna (NR) och kassamässigt avseende budgetåret (utbetalt). Den kassamässiga skatten utgörs dels av ett förskott avseende inkomståret, dels av en slutavräkning som avser inkomståret två år tidigare. Slutregleringar påverkar prognosen avseende de kassamässiga skatterna t.o.m. 2005. Även NR-skatterna påverkas av slutregleringarna, men endast med ett års eftersläpning, vilket innebär

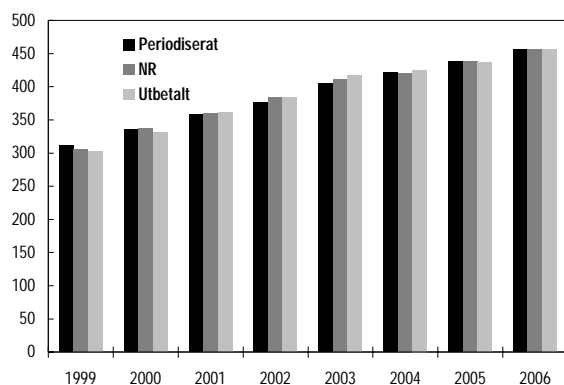
att NR-skatterna överensstämmer med den periodiserade skatten fr.o.m. 2004.

Kommunskatterna har under senare år ökat snabbt. Under perioden 1999 till 2006 beräknas de periodiserade skatterna öka med 145 miljarder kronor eller med 47 procent, vilket motsvarar en genomsnittlig årlig ökning på 5,6 procent.

En stor del av ökningen förklaras av de skattereformer som genomförts under senare år. Den påbörjade inkomstskattereformen har ökat skatteunderlaget genom att avdraget för den allmänna pensionsavgiften begränsats till 25 procent. Övergången från netto- till bruttopensioner 2003 ökar kommunskatterna ytterligare. Dessutom har den genomsnittliga utdebiteringen ökat med 0,88 procentenheter mellan 1999 och 2003. Den ökning som skett av kommunskatterna till följd av skattereformerna har reglerats på utgiftssidan via en neddragning av det generella statsbidraget. Den underliggande ökningen, dvs. rensat för effekterna av regeländringar och höjda utdebiteringar, uppgår till 118 miljarder kronor eller 38 procent, vilket innebär en årlig genomsnittlig ökning med 4,7 procent.

Diagram 5.5 Kommunskatter 1999–2006

Miljarder kronor

För att förstärka kommunernas ekonomi har den s.k. 200-kronan sedan 1999 varit en kommunal inkomstskatt. I denna proposition föreslår regeringen en förlängning av denna ordning t.o.m. inkomståret 2004. Under senare år har kommunerna även tillförts ett särskilt stöd från statsbudgetens inkomstsida för att öka sysselsättningen. Omfattningen av dessa förstärkningar redovisas i tabell 5.18. I tabellen redovisas stöden det är de belastar statsbudgeten.

Tabell 5.18 Särskilt tillförda medel 1999–2004

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
200-kronan	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Sysselsättningsstöd				2,6	3,8	3,7

5.6 Skattekvoten

Skattekvoten visar förhållandet mellan det totala skatteuttaget och BNP. Det finns flera olika definitioner av skattekvoten och i regel är de internationellt bestämda. Den vanligaste definitionen av skattekvoten baseras på skatter redovisade enligt NR. Denna skattekvot är inte strikt periodiserad eftersom skillnaden mellan slutlig skatt och preliminär skatt redovisas påföljande år. Skattekvoten är således beroende av hur stor andel av den slutliga skatten som den skattskyldige betalar i preliminär skatt, vilket inte är fallet med den skattekvot som beräknas utifrån en fullständig periodisering av skatterna. En skatteändring för ett visst år påverkar den periodiserade skattekvoten samma år medan detta inte behöver vara fallet vid beräkning av skattekvoten enligt NR.

Internationella jämförelser av skattekvoter är svåra att göra, eftersom olika länders skattelagstiftningar behandlar inkomster och avdrag på skilda sätt. Ett land som t.ex. ger stöd till barnfamiljer via en transferering får en högre skattekvot, särskilt om transfereringen är skattepliktig, jämfört med ett land som i stället ger stödet via ett avdrag eller skattereduktion. Transfereringar till hushåll behandlas skattemässigt mycket olika bland OECD-länderna. I vissa länder är huvuddelen av transfereringarna skattepliktiga, medan det motsatta förhållandet gäller i andra länder. Sverige tillhör den grupp av länder inom OECD som har en hög andel skattepliktiga transfereringar.

Ett alternativ vid internationella jämförelser är att exkludera skatter på offentliga transfereringar vid beräkning av skattekvoten. Även om det går att beakta en del av olikheterna i skatte- och transfereringssystemen blir jämförelser mellan olika länder haltande eftersom skattekvoten inte tar hänsyn till hur de olika ländernas trygghetssystem finansieras. Exempelvis har vissa länder relativt stora inslag av obligatoriska avtalsförsäkringar – som för den enskilde individen har en skattelikhande karaktär – medan andra länder

finansierar samma typ av försäkringar via skatte-medel. Vid en jämförelse av skattekvoter, i syfte att ge en mer rättvisande ekonomisk innebörd, bör så långt som möjligt korrigeras för detta. Sådana korrigeringar är emellertid mycket svåra att göra.

Tabell 5.19 Skattekvoten 1999, förändring av skattekvoten 1990–1999 samt skattepliktiga transfereringars inverkan på skattekvoten för ett urval av OECD-länder

Procent av BNP

Ländergruppering efter transfereringars inverkan på skattekvoten i procentenheter	Redovisad skattekvot	varav skatt på transfereringar	Förändring 1990-1999
0,0–0,5 procentenheter			
Storbritannien	36,3	0,4	0,4
Irland	32,3	0,3	-1,2
Australien	30,6	0,3	1,2
Förenta staterna	28,9	0,4	2,2
Japan	26,2	0,2	-4,5
Korea	23,6	0,0	4,5
0,5–3,0 procentenheter			
Belgien	45,7	1,8	2,6
Österrike	43,9	2,5	3,5
Italien	43,3	2,9	4,4
Norge	41,6	2,6	-0,2
Kanada	38,2	1,7	1,6
Tyskland	37,7	1,3	5,1
3,0–6,0 procentenheter			
Sverige	52,2	4,4	-1,4
Danmark	50,4	5,1	3,3
Finland	46,2	4,4	1,5
Nederländerna	42,1	4,4	-0,7
Uppgift saknas			
Frankrike	45,8		2,8
Luxemburg	41,8		1,3
Grekland	37,1		7,8
Island	36,3		5,3
Spanien	35,1		2,1
Schweiz	34,4		3,8
Portugal	34,3		4,9
Turkiet	31,3		11,3
OECD–totalt	37,3		2,3
EU–15	41,6		2,4

Anm.: Transfereringarnas inverkan på skattekvoten avser inkomståret 1997.

Förändringen för Sveriges del förklaras i huvudsak av statens och kommunernas avlyfta moms.

Källa: OECD.

Jämförelse av den okorrigerade skattekvoten över tiden ger dock en indikation på hur skatteinivån i olika länder har utvecklats. I tabell 5.19 redovisas skattekvoten 1999 samt förändringen av skattekvoten mellan 1990 och 1999 för ett antal OECD-länder. Länderna är indelade i olika grupper beroende på vilken inverkan de skattepliktiga transfereringarna har på skattekvoten. I den första gruppen förklarar skatt på transfereringar högst 0,5 procentenheter av skattekvoten medan de i den tredje gruppen förklarar mellan 3 och 6 procentenheter. Av tabellen

framgår bl.a. att skattekvoten under perioden minskat i fem länder medan den i flertalet länder ökat med mellan två och fem procentenheter. OECD:s redovisning av skattekvoten skiljer sig något från den som NR tillämpar.

I tabell 5.20 redovisas Sveriges skattekvot för perioden 2001–2006, dels enligt NR:s definition, dels beräknad utifrån de periodiserade skatterna. Skillnaden mellan kvoterna förklaras av periodiseringseffekter. Den höga NR-skattekvoten 2001 förklaras således till stor del av kapital- och bolagsvinster under 2000. Även skillnaden i skattekvoten 2002 förklaras av att kapitalvinsterna beräknas ha varit högre 2001 i jämförelse med 2002. År 2003 ökar den periodiserade skattekvoten. Större delen av denna ökning förklaras dock av att det särskilda grundavdraget för pensionärer ersätts med en beskattad garantipension. Omläggningen, som är saldoneutral, beräknas höja skattekvoten med 0,5 procentenheter.

Från och med 2003 kommer NR att ändra sina redovisningsprinciper så att de kommer att överensstämma med den strikt periodiserade redovisningen. Omläggningen innebär att skattekvoten kommer att räknas om även för tidigare år.

Tabell 5.20 Skattekvot enligt nationalräkenskaperna (NR) och periodiserad skattekvot

Procent av BNP

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Skattekvot enl. NR	54,0	51,8	51,5	51,2	50,9	50,8
varav						
staten	31,6	29,0	28,3	28,5	28,3	28,2
pensionssystemet	6,0	6,0	5,9	5,9	5,8	5,8
kommunsektorn	15,9	16,4	17,0	16,6	16,5	16,5
EU	0,6	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3
Periodiserad skattekvot	51,9	50,8	51,6	51,3	51,0	50,9
Periodiserad skattekvot exkl. skatt på transfereringar m.m.	48,3	47,0	47,1	46,9	46,7	46,5

I tabellen redovisas även den periodiserade skattekvoten exklusive skatt på offentliga transfereringar. En övergång från brutto- till netto-redovisning, dvs. om pensioner, sjuk- och föräldrapenning samt ersättningar vid arbetslöshet gjordes skattefria, skulle inte påverka de offentliga finanserna men skattekvoten skulle sjunka med 3–5 procentenheter till ca 47 procent.

5.7 Aktuella skatteregler

5.7.1 Skatt på arbete

Inkomstskatt

Statlig och kommunal inkomstskatt utgår på beskattningsbar förvärvsinkomst. Beskattningsbar förvärvsinkomst beräknas som taxerad inkomst minskad med allmänna avdrag, avdrag för allmän pensionsavgift, grundavdrag och sjoinkomstavrdrag. Den taxerade inkomsten utgörs av summan av inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet.

Vid en taxerad förvärvsinkomst som understiger 57 800 kronor medges ett grundavdrag på 16 400 kronor. För inkomster därutöver trappas grundavdraget upp med 20 procent för att som högst uppgå till 25 900 kronor vid en inkomst på mellan 104 900 och 120 200 kronor. Därefter trappas grundavdraget ned med 10 procent för att uppgå till 11 400 kronor för inkomster som överstiger 264 200 kronor. En sammanfattning av grundavdragets konstruktion framgår av tabell 5.21.

Tabell 5.21 Grundavdrag vid inkomstbeskattningen

Kronor	
Taxerad förvärvsinkomst	Grundavdrag
0 – 57 800	16 400
57 900 – 104 800	16 500 – 25 800
104 900 – 120 200	25 900
120 300 – 264 200	25 800 – 11 500
264 300 –	11 400

Kommunal inkomstskatt beräknas på beskattningsbar inkomst. Inkomståret 2003 varierar skattesatsen mellan 28,90 och 33,72 procent beroende på kommuntillhörighet. Den genomsnittliga skattesatsen i riket är 31,17 procent (exklusive kyrko- och begravningsavgift). I likhet med åren 1999–2002 är för 2003 det fasta beloppet på 200 kronor per skattskyldig en kommunal inkomstskatt.

Statlig inkomstskatt betalas med 20 procent på den del av den beskattningsbara inkomsten som överstiger den nedre skiktgränsen, och med ytterligare 5 procent på den del som överstiger den övre skiktgränsen. Inkomståret 2003 är den nedre skiktgränsen 284 300 kronor och den övre 430 000 kronor.

I tabell 5.22 redovisas den totala inkomstskatten, inklusive allmän pensionsavgift, för

olika årslöner 2003. Skatten är beräknad utifrån en kommunal skattesats om 30 procent. Dessutom anges hur mycket skatten ökar eller minskar då skattesatsen är 1 procentenhet högre alternativt lägre. Hänsyn har tagits till grundavdrag och allmän pensionsavgift (se avsnittet om arbetsgivaravgifter och allmän pensionsavgift).

Tabell 5.22 Inkomstskatt för olika årslöner 2003

Kronor och procent			
Årslön	Skatt 30 procent	Ökning/minskning +/-1 procentenhet	Marginalskatt 30 procent
120 000	29 900	+/- 920	34,2
144 000	38 170	+/- 1 179	34,2
168 000	46 370	+/- 1 439	34,2
192 000	54 570	+/- 1 699	34,2
216 000	62 770	+/- 1 959	34,2
240 000	70 970	+/- 2 219	34,2
264 000	79 240	+/- 2 478	34,2
288 000	86 750	+/- 2 715	31,2
312 000	96 390	+/- 2 951	50,9
336 000	108 540	+/- 3 188	50,0
360 000	120 540	+/- 3 428	50,0
420 000	150 540	+/- 4 028	50,0
480 000	182 180	+/- 4 628	55,0
600 000	248 180	+/- 5 828	55,0
900 000	413 180	+/- 8 828	55,0

Arbetsgivaravgifter och allmän pensionsavgift

Arbetsgivaravgifter betalas av arbetsgivare och egenavgifter betalas av den som bedriver näringsverksamhet. Det sammanlagda avgiftsuttaget av arbetsgivaravgifter inklusive allmän löneavgift under 2003 är 32,82 procent och beräknas på utbetald bruttolön och förmåner. Summan av egenavgifter inklusive allmän löneavgift uppgår i normalfallet till 31,01 procent av överskottet i verksamheten för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag. I tabell 5.23 visas vilka avgifter som ingår i arbetsgivar- och egenavgifterna.

Särskild löneskatt utgår på inkomster av passiv näringsverksamhet, på pensionsutfästelser samt på arbetsinkomster för personer som är äldre än 65 år.

Allmän pensionsavgift betalas på pensionsgrundande inkomster. Avgiften fastställs i samband med inkomsttaxeringen och uppgår under 2003 till 7 procent av avgiftsunderlaget, dock till

högst 8,07 inkomstbasbelopp. För 2003 är inkomstbasbeloppet 40 900 kronor.

Tabell 5.23 Arbetsgivaravgifter och egenavgifter m.m.

Procent

Avgift	Arbetsgivare	Egenföretagare
Sjukförsäkring	11,08	11,81 ¹
Efterlevandepension	1,70	1,70
Ålderspension	10,21	10,21
Föräldraförsäkring	2,20	2,20
Arbetskadeförsäkring	0,68	0,68
Arbetsmarknad	3,70	1,16
Allmän löneavgift	3,25	3,25
Summa avgifter	32,82	31,01
Särskild löneskatt	24,26	24,26

¹ För 3 och 30 dagars karenstid gäller 9,25 respektive 7,42 procent.

5.7.2 Skatt på kapital

Hushållens kapitalinkomster

Skatt på kapitalinkomster betalas av fysiska personer och dödsbon. Statlig inkomstskatt tas ut med en skattesats om 30 procent på kapitalinkomster. Beskattningen kan delas in i två huvudgrupper: löpande avkastning och kapitalvinster. Löpande avkastning är bl.a. räntor och utdelningar på aktier, medan en kapitalvinst är en realiserad värdestegring.

Bolagens inkomstskatt

Skattskyldiga är bl.a. aktiebolag, ekonomiska föreningar, stiftelser, sparbanker, föreningsbanker och svenska värdepappersfonder. Den statliga inkomstskatten uppgår till 28 procent av den beskattningsbara inkomsten. Undantaget är värdepappersfonderna där skatten är 30 procent av underlaget.

Skattesystemet är så utformat att företagen har tillgång till olika reserveringsmöjligheter. Avsättning till periodiseringsfond medges med 25 procent av inkomsten. Senast det sjätte beskattningsåret efter det att avsättningen gjordes måste medlen återföras till beskattning. Därigenom kan företag utjämna beskattningen över tiden. Vid en realränta på 3 procent kan den effektiva skattesatsen beräknas till 26,56 procent.

Avkastningsskatt

Pensionssparande och sparande i kapitalförsäkringar beskattas genom en avkastningsskatt på den sparade förmögenheten. Skatten baseras på en schablonmässigt beräknad avkastning som utgörs av kapitalunderlaget multiplicerat med den genomsnittliga statslåneräntan året före beskattningsåret. För kapital som hör till pensionsförsäkringar tillämpas en skattesats på 15 procent, och för dito till kapitalförsäkringar en skattesats på 27 procent.

Fastighetsskatt

Skatt utgår på fastighet som taxerats som småhusenhet, hyreshusenhet, industrienhet inklusive elproduktionsenhet eller lantbruksenhet om det på lantbruksenheten finns vad som vid fastighetstaxeringen betecknas som småhus eller mark för småhus. Från skatteplikt undantas fastighet som året före taxeringsåret inte varit skattepliktig enligt fastighetstaxeringslagen. Skattskyldig är ägare till fastigheten. Skattesatserna för olika slag av fastigheter inkomståret 2003 redovisas i tabell 5.24.

Tabell 5.24 Skattesatser för olika slag av fastigheter

Procent

Slag av fastighet	Skattesats
Småhus	1,0
Hyreshus, bostadsdel	0,5
Hyreshus, lokaler	1,0
Industrienhet	0,5

Skatten utgår på fastighetens taxeringsvärde, vilket skall motsvara 75 procent av fastighetens marknadsvärde. Med marknadsvärde avses det pris fastigheten sannolikt betingar vid en försäljning.

För småhus och hyreshus fastställs ett värdeår som normalt motsvarar det år då fastigheten färdigställs. Värdeåret kan dock förändras vid ombyggnader. De fem första åren efter värdeåret utgår ingen fastighetsskatt och för de därpå följande fem åren utgår endast halv fastighetsskatt.

En begränsningsregel för fastighetsskatten har införts fr.o.m. inkomståret 2001. Den innebär i huvudsak att ett hushåll, under vissa förutsättningar, skall betala maximalt fem procent av inkomsten i fastighetsskatt.

Förmögenhetsskatt

Skattskyldiga till förmögenhetsskatt är bl.a. fysiska personer bosatta i Sverige. Skattskyldigheten omfattar all skattepliktig förmögenhet i Sverige och i utlandet.

Förmögenhetsskatt för juridiska personer betalas dels av svenska föreningar och samfund till den del medlemmarna inte har del i förmögenheten genom sin andel, dels av svenska stiftelser.

Fribelopp och skattesatser redovisas i tabell 5.25. Förmögenhetsskatten tas ut på den del av den skattepliktiga förmögenheten som överstiger fribeloppet.

Tabell 5.25 Förmögenhetsskatt

Kronor och procent

	Fribelopp	Skattesats
Fysiska personer		
Enskild person	1 500 000	1,5
Sambeskattade	2 000 000	1,5
Juridiska personer		
Familjestiftelser	900 000	0,15
Övriga skattskyldiga	25 000	0,15

Arvsskatt

Skattskyldig är den som förvärvar egendomen. Befriade från arvsskatt är bland andra staten och vissa stiftelser. Arvsskatt utgår på värdet av den skattskyldiges lott och beräknas efter en progressiv skatteskala, som beror på vilken av tre olika skatteklasser den skattskyldige tillhör. I tabell 5.26 anges arvsskatten för de olika skatteklasserna.

Tabell 5.26 Arvsskatt för olika skatteklasser

Kronor och procent

Skattepliktig lott, klass I		
0 – 300 000	Arvsskatt	
	10 %	
300 000 – 600 000	30 000 + 20 %	inom skiktet
600 000 –	90 000 + 30 %	inom skiktet
Skattepliktig lott, klass II		
0 – 70 000	Arvsskatt	
	10 %	
70 000 – 140 000	7 000 + 20 %	inom skiktet
140 000 –	21 000 + 30 %	inom skiktet
Skattepliktig lott, klass III		
0 – 90 000	Arvsskatt	
	10 %	
90 000 – 170 000	9 000 + 20 %	inom skiktet
170 000 –	25 000 + 30 %	inom skiktet

Till klass I hänförs bland andra make, sambo, barn, avkomling till barn, make och sambo till barn och make eller sambo till avlidet barn. Till klass II hänförs annan än sådan som avses i klass I eller klass III som t.ex. förälder, syskon, syskonbarn eller någon som inte är besläktad med den avlidne eller givaren. Till klass III hänförs bl.a. förvärv genom testamente som tillfaller stiftelse eller sammanslutning som har ett visst allmännyttigt ändamål.

Skatten beräknas efter att ett grundavdrag har gjorts. Vid beskattningen är grundavdraget för den efterlevande maken eller sambon 280 000 kronor och för övriga i klass I är grundavdraget 70 000 kronor. För arvs- eller testamentslott som beskattas enligt klass II och klass III är grundavdraget 21 000 kronor.

Gåvoskatt

Gåvoskatt utgår på egendom som förvärvas genom gåva. Skattskyldig är den som förvärvar egendomen. Befriade från gåvoskatt är bland andra staten och vissa stiftelser eller sammanslutningar som har ett visst allmännyttigt ändamål. För gåvoskatt gäller samma klasser och skattesatser som för arvsskatten. Grundavdraget är dock alltid 10 000 kronor.

Stämpelskatt

Stämpelskatt utgår på förvärv av fast egendom och tomträtter samt vid beviljande av inteckningar. Vid förvärv är skatten 1,5 procent av egendomens värde. Förvärvas egendomen av en juridisk person är dock skatten med vissa undantag 3 procent. Vid inteckning är skatten 2 procent av inteckningsbeloppet för fast egendom och tomträtt, 1 procent för luftfartyg och näringsverksamhet samt 0,4 procent för skepp.

5.7.3 Konsumtionsskatter

Mervärdesskatt

Mervärdesskatt utgår på värdet av omsatta och skattepliktiga varor och tjänster. Skattskyldig är den som har skattepliktig omsättning av varor och tjänster, import av skattepliktiga varor samt den som gör ett gemenskapsinternt förvärv av

varor. Skatt tas ut i varje led, varvid den som är skattskyldig har avdragsrätt för den skatt som betalats till leverantör. Detta medför att det endast är mervärdet som beskattas i varje produktions- eller distributionsled. Omsättning av alla varor och tjänster är, om inte annat särskilt stadgas, skattepliktig.

- Huvudregeln är att mervärdesskatt utgår med 25 procent av beskattningsunderlaget. Från denna regel gäller följande undantag:
- 12 procent för livsmedel, hotell och camping, transport i skidliftar, konstnärs försäljning av egna konstverk, import av konstverk, samlarföremål och antikviteter,
- 6 procent för allmänna nyhetstidningar (dagstidningar) och tidskrifter, personbefordran, entréavgifter till konserter, cirkus-, biograf-, teater-, opera- eller balettföreställningar, djurparker, biblioteks- och museiverksamhet, vissa immateriella rättigheter, idrottslig verksamhet, böcker, broschyrer och liknande samt kartor.

Vid beräkning av skatten som en del av försäljningspriset motsvaras de tre olika skattesatserna av 20,00, 10,71 respektive 5,66 procent.

Skatt på energi

Energiskatt utgår på elkraft och vissa bränslen som kolbränslen, petroleumkoks, bensin, fotogen, motorbrännolja, eldningsolja, råttolja, naturgas, metan och gasol samt andra oljeprodukter, med undantag för smörjoljor och smörjfetter. Dessutom skall energiskatt i vissa fall erläggas för andra produkter om en sådan produkt används som motorbränsle eller för uppvärmning. Energiskatten på bensin och högbeskattade oljor är differentierad med hänsyn till deras miljöegenskaper.

Som ett led i den gröna skatteväxlingen höjdes koldioxidskatten på vissa bränslen med 12 öre per kg från den 1 januari 2003. För bensin och dieselolja sänktes energiskattesatserna lika mycket som koldioxidskattesatserna höjdes. För att inte stimulera till ökad elanvändning för uppvärmning när koldioxidskatten höjdes så justerades energiskatten på el upp med 2,5 öre per kWh. Samtliga energi- och koldioxidskattesatser har från årsskiftet dessutom justerats till följd av förändringen i konsument-

prisindex. Några av skatterna på energi redovisas i tabell 5.27.

Tabell 5.27 Vissa skattesatser på energi

Bensin	4,71	kronor/liter
Dieselolja, miljöklass 1	3,18	kronor/liter
Eldningsolja	2 894	kronor/m ³
Elektrisk kraft		
hushåll i Norrland	16,80	öre/KWh
hushåll i övriga landet	22,70	öre/KWh
el-, gas-, värmeförsörjning	20,20	öre/KWh
industri	0	öre/KWh

Tobaksskatt

Tobaksskatt skall betalas för tobaksvaror som tillverkas i Sverige, som förs in eller tas emot från ett annat EG-land eller som importerats från tredje land. Tobaksskatt utgår på cigaretter, cigarrer, cigariller, röktobak, tuggtobak och snus. Den 1 mars 2003 infördes en miniminivå vid beskattning av cigaretter motsvarande 90 procent av den sammanlagda punktskatten på cigaretter i den mest efterfrågade priskategorin, vilket innebar att skatten på s.k. lågpriscigaretter höjdes. I tabell 5.28 redovisas de skattesatser som gäller för 2003.

Tabell 5.28 Skattesatser för olika tobakslag

Cigaretter	
– styckskatt	0,20 kronor/st
– värderelaterad skatt, procent av detaljhandelspriset	39,2 %
– miniminivå, procent av punktskatt på mest sålda priskategorin	90 %
Cigarrer och cigariller	0,56 kronor/st
Röktobak	630 kronor/kg
Snus	123 kronor/kg
Tuggtobak	201 kronor/kg

Alkoholskatt

Alkoholskatt skall betalas för öl, vin och andra jästa drycker, mellanklassprodukter samt för etylalkohol som tillverkas inom landet, som förs in eller tas emot från annat EG-land eller som importerats från tredje land. De skattesatser som gäller 2003 redovisas i tabell 5.29.

Tabell 5.29 Skattesatser för olika alkoholslag

Volymprocent

Öl	Skatt/liter och volymprocent
Över 2,80	1,47 kronor
Vin	Skatt/liter
2,25 – 4,50	7,58 kronor
4,50 – 7,00	11,20 kronor
7,00 – 8,50	15,41 kronor
8,50 – 15,00	22,08 kronor
15,00 – 18,00	45,17 kronor
Mellanklassprodukter	Skatt/liter
1,20 – 15,00	27,20 kronor
15,00 – 22,00	45,17 kronor
Etylalkohol	Skatt/liter ren alkohol
Över 1,20	501,41 kronor

Skatt på vägtrafik

Fordonsskatt tas ut på motorcyklar, personbilar, lastbilar, bussar, trafiktraktorer, tunga terrängvagnar, motorredskap och släpvagnar, om de är eller bör vara upptagna i trafikregistret och inte är avställda (skattepliktiga fordon). Släpvagnar som dras av motorredskap eller av tunga terrängvagnar är skattepliktiga endast i vissa fall. Traktorer som används uteslutande inom jordbruket är inte skattepliktiga.

Fordonsskatten beräknas efter fordonets skattevikt. Skattevikten är för personbil, motorcykel, traktor och motorredskap lika med tjänstevikten och för buss, lastbil, tung terrängvagn och annan släpvagn än påhängsvagn i princip lika med totalvikten. Särskilda bestämmelser gäller beträffande beräkningen av skattevikten för påhängsvagnar. Fordonsskattens storlek är beroende av bl.a. fordonsslag, drivmedelslag och antal hjulaxlar. I tabell 5.30 redovisas fordonsskatten för ett urval fordonstyper.

Tabell 5.30 Vissa fordonsskatter

Kronor per år

Fordonstyp	Skattevikt (tjänstevikt)	
Personbilar	≤ 900 kg	Per 100 kg däröver
Dieseldrivna	2 245	569
Ej dieseldrivna	585	149
Motorcyklar	≤ 75 kg	> 75 kg
	110	137

I vissa glesbygdskommuner är fordonsskatten för personbilar, vars ägare är bosatta i kommunen, nedsatt med 384 kronor per år.

6

Utgifter

6 Utgifter

6.1 Utgiftsprognos 2003

Enligt 36 § lagen (1996:1059) om statsbudgeten skall regeringen under löpande budgetår vid minst två tillfällen redovisa prognoser över utfallet av statens inkomster och utgifter samt statens lånebehov. Väsentliga skillnader mellan anvisade medel på statsbudgeten och beräknat utfall skall förklaras.

I denna proposition redovisas den första prognosen för 2003. I avsnitt 6.1.1 redovisas prognosen för de takbegränsade utgifterna, medan beräkningarna av inkomsterna och statsbudgetens saldo redovisas i kapitel 5 respektive avsnitt 4.4.5.

Tabell 6.1 Statsbudgetens utgifter 2003

Miljarder kronor

	Urspr. stats- budget ¹	Prognos	Differens urspr. statsbudget
Utgifter exkl. statsskuldsräntor ²	662,1	664,5	2,4
Statsskuldsräntor	54,5	42,1	-12,4
Summa utgifter	716,6	706,6	-9,9

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, dvs. exklusive riksdagens beslut enligt prop. 2002/03:46 Folkomröstning om införande av euron samt förslag till tilläggsbudget i denna proposition.

² Inklusive posten Minskning av anslagsbehållningar.

I budgetpropositionen för 2003 beräknades statsbudgetens utgifter till 716,1 miljarder kronor. Riksdagen beslutade därefter att omfattningen av en i propositionen redovisad skatteväxling skulle utökas från 2,6 till 3,0 miljarder kronor. Den utökade skatteväxlingen innebär att kommunerna kompenseras för det skattebortfall som uppkommer till följd av en tillkommande grundavdragshöjning genom att det generella statsbidraget till kommuner höjs

med 0,5 miljarder kronor. Statsbudgetens utgifter för budgetåret 2003 fastställdes därmed till 716,6 miljarder kronor. I den aktuella prognosen beräknas utgifterna till 706,6 miljarder kronor. Utgifterna för statsskuldsräntor har reviderats ned med 12,4 miljarder kronor. Nedrevideringen beror främst på emissioner i obligationslån till överkurs. Överkurser definieras som skillnaden mellan marknadspriset och det nominella värdet. Överkurser redovisas som en ränteintäkt, vilket innebär att utgifterna på anslaget minskar (se avsnitt 6.3 Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.). Den del av förändringen som hänförs till utgifter exklusive statsskuldsräntor förklaras i avsnitt 6.1.1.

6.1.1 Takbegränsade utgifter 2003

Utgiftstaket för staten omfattar utgiftsområdena 1–25 samt 27. Däremot ingår inte utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m. Till de takbegränsade utgifterna räknas även utgifterna för Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. I budgeten ingår slutligen posten Minskning av anslagsbehållningar. Skillnaden mellan utgiftstaket för staten och de takbegränsade utgifterna utgörs av budgeteringsmarginalen.

Utgiftstaket för staten är ett centralt budgetpolitiskt åtagande för regeringen och riksdagen. Om det finns risk för att utgiftstaket kommer att överskridas skall regeringen, enligt 42 § lagen (1996:1059) om statsbudgeten, vidta sådana åtgärder som den har befogenheter till eller föreslå riksdagen nödvändiga åtgärder.

Regeringens bedömning är att utgiftstaket för 2003 riskerar att överskridas om inga åtgärder

vidtas. Regeringen föreslår därför att ett antal besparingar och andra utgiftsbegränsande åtgärder genomförs (se avsnitt 4.3). En väsentlig del av förslagen utgörs av de åtgärder som föreslås för att hejda utvecklingen med allt högre utgifter för sjukskrivningar. Därtill skjuts vissa tidigare aviserade reformer upp till den senare delen av mandatperioden. Vidare avser regeringen införa begränsningsbelopp för vissa anslag. Den utgiftsprognos som här redovisas inkluderar effekterna av de föreslagna åtgärderna.

Regeringen följer noggrant utgiftsutvecklingen genom månatlig uppföljning och regelbundna prognoser för att i tid kunna vidta ytterligare åtgärder om utgiftstaket bedöms vara hotat.

De takbegränsade utgifterna beräknades i budgetpropositionen för 2003 till 817,6 miljarder kronor. Budgeteringsmarginalen uppgick därmed till 0,4 miljarder kronor. Till följd av riksdagens beslut om utökad skatteväxling och därmed sammanhängande tekniska justering av utgiftstaket ökade budgeteringsmarginalen till 0,9 miljarder kronor. Den utökade skatteväxlingen innebär att kommunerna kompenseras för det skattebortfall som uppkommer till följd av en tillkommande grundavdragshöjning genom att det generella statsbidraget till kommuner höjs med 0,5 miljarder kronor. Eftersom kommunsektorns totala inkomster och den offentliga sektorns konsoliderade utgifter därmed blir oförändrade, gjordes en beräkningsteknisk justering av utgiftstaket med 1 miljard kronor.

Enligt Statistiska centralbyråns definitiva beräkningar blir utjämningsbidraget till kommuner och landsting drygt 2,5 miljarder kronor högre än beräkningen i budgetpropositionen för 2003, vilket motiverar en beräkningsteknisk justering av utgiftstaket. Regeringen föreslår därför i denna proposition att utgiftstaket höjs med 3 miljarder kronor till följd av den högre omslutningen i utjämningsystemet (se avsnitt 4.1).

I den aktuella beräkningen bedöms de takbegränsade utgifterna uppgå till 821,6 miljarder kronor. Det innebär att budgeteringsmarginalen beräknas uppgå till 0,4 miljarder kronor.

Jämfört med 2002 ökar de takbegränsade utgifterna med 10 miljarder kronor. Om hänsyn tas till tekniska förändringar som motiverat justeringar av utgiftstaket, ökar dock de underliggande utgifterna med 30 miljarder kronor mellan 2002 och 2003, vilket motsvarar en realökning på 1,4 procent. I relation till BNP beräknas de takbegränsade utgifterna uppgå till knappt 34 procent.

Tabell 6.2 Takbegränsade utgifter 2003

Miljarder kronor

	Urspr. statsbudget ¹	Prognos	Differens urspr. statsbudget ¹
Utgifter exkl. statsskulsräntor	662,1 ²	664,5	2,4
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	156,0	157,1	1,1
Takbegränsade utgifter	818,1	821,6	3,5
Budgeteringsmarginal	0,9	0,4	-0,5
Utgiftstak för staten	819,0	822,0	3,0

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, dvs. exklusive riksdagens beslut enligt prop. 2002/03:46 Folkomröstning om införande av euron samt förslag till tilläggsbudget i denna proposition.

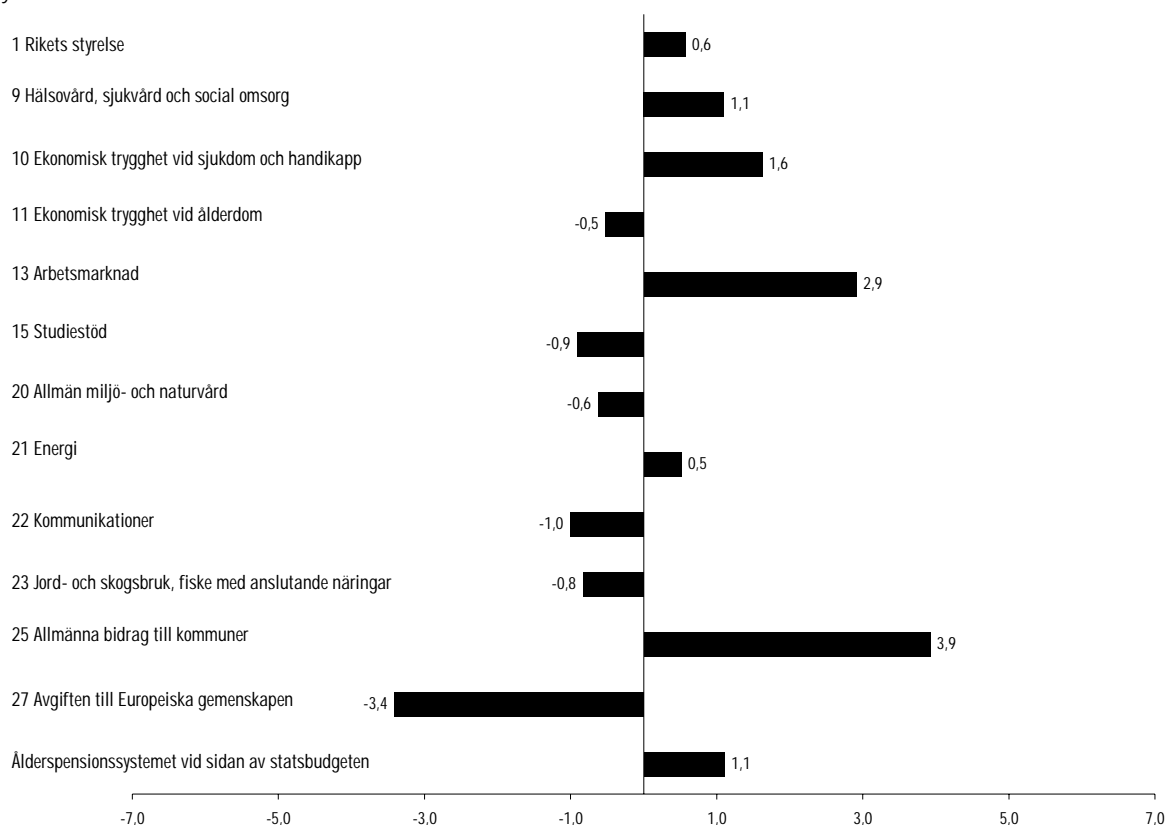
² Inklusivt posten Minskning av anslagsbehållningar på 0,4 miljarder kronor.

I tabell 6.3 redovisas anvisade medel på ursprunglig statsbudget, tilläggsbudget till följd av proposition 2002/03:46 Folkomröstning om införande av euron samt förslag i denna proposition och de prognostiserade utgifterna för respektive utgiftsområde samt Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. För vissa utgiftsområden avviker utgiftsprognoserna kraftigt i förhållande till den av riksdagen ursprungligt fastställda statsbudgeten. Nedan beskrivs de största skillnaderna jämfört med den ursprungliga statsbudgeten för 2003²⁰.

²⁰Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002.

Diagram 6.1 Utgiftsprognos 2003 jämfört med statsbudgeten för 2003¹

Miljarder kronor

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, dvs. exklusive riksdagens beslut enligt prop. 2002/03:46 Folkomröstning om införande av euron samt förslag till tilläggsbudget i denna proposition. Prognosen för Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten jämförs med budgetpropositionen för 2003.

Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Utgifterna beräknas bli högre än i den ursprungligt fastställda statsbudgeten till följd av att riksdagen har anvisat 0,3 miljarder kronor för folkomröstningen om införande av euron (prop. 2002/03:46).

Prognoserna är också högre än i statsbudgeten för såväl Regeringskansliets som riksdagens anslag eftersom anslagsbehållningar förväntas utnyttjas.

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Utgifterna för anslaget 13:1 *Sjukvårdsförmåner m.m.* beräknas bli 0,8 miljarder kronor högre än i statsbudgeten, främst till följd av ökade utgifter för högkostnadsskyddet för tandvård för äldre som infördes den 1 juli 2002. Detta innebär att anslaget föreslås tillföras medel på tilläggsbudget i denna proposition (se avsnitt 7.2.8) samt att anslagsbehållningar förväntas utnyttjas.

En ökning av både antalet assistansberättigade och antalet assistanstimmar per person innebär att utgifterna för anslaget 16:8 *Kostnader för statlig assistansersättning* beräknas bli 0,4 miljarder kronor högre än i statsbudgeten.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Utgifterna för anslaget 19:2 *Aktivitets- och sjukersättningar* beräknas bli 3 miljarder kronor högre än i statsbudgeten eftersom antalet personer som beviljas aktivitets- och sjukersättning i år bedöms bli ca 5 procent fler än i budgetpropositionen för 2003.

Utgifterna för anslaget 19:1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* beräknas bli ca 2,5 miljarder kronor lägre än i statsbudgeten till följd av förslag till besparingar på tilläggsbudget i denna proposition (se avsnitt 4.3 och 7.2.9). Antalet sjukpenningdagar beräknas bli ca 1 procent högre 2003 än vad som antogs i budgetpropositionen för 2003. Rensat för

effekten av den i denna proposition föreslagna förlängningen av sjuklöneperioden från 14 till 21 dagar uppgår upprevideringen av prognosen för antalet sjukdagar till ca 3 procent. Upprevideringen av utgifterna till följd av denna volymökning uppgår till drygt 1 miljard kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Utgifterna för anslaget 20:1 *Ålderspensioner* beräknas bli 0,6 miljarder kronor lägre än i statsbudgeten. Allt fler pensionärer blir berättigade till inkomstgrundad ålderspension, vilket leder till lägre utgifter för garantipension.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Utgifterna för anslaget 21:2 *Föräldraförsäkring* beräknas bli 0,5 miljarder kronor lägre än i statsbudgeten till följd av senarelagd höjning av inkomsttaket och borttagande av kontaktdagar i föräldraförsäkringen (se avsnitt 4.3 och 7.2.11).

Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad

Utgifterna för anslaget 22:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* beräknas bli 2,7 miljarder kronor högre än i statsbudgeten till följd av högre arbetslöshet. Den öppna arbetslösheten har reviderats upp med 0,7 procentenheter jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2003.

Utgifterna för anslaget 22:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2000–2006* beräknas bli 0,6 miljarder kronor högre än vad som anvisades i statsbudgeten till följd av att anslagsbehållningar förväntas utnyttjas. Anslags-sparandet, som vid ingången av 2002 uppgick till 1,5 miljarder kronor, avspeglar en fördröjning av starten av strukturfondsprogrammen.

Vidare beräknas utgifterna för anslaget 22:4 *Särskilda insatser för arbetshandikappade* bli lägre än i statsbudgeten till följd av förslaget på tilläggsbudget i denna proposition. Stödet till skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare (OSA) ändras den 1 juli 2003 från ett kontantbidrag till en kreditering på skattekontot för arbetsgivare som anställer arbetshandikappade (se avsnitt 4.3 och 7.2.12).

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Utgifterna för anslaget 25:2 *Studiemedel m.m.* beräknas bli 0,5 miljarder kronor lägre än i statsbudgeten till följd av lägre studerande-

volym, främst inom den gymnasiala vuxenutbildningen.

Prognosen för anslaget 25:4 *Rekryteringsbidrag* är 0,4 miljarder kronor lägre än i statsbudgeten. Rekryteringsbidraget är en ny stödform sedan årsskiftet och utgifterna för anslaget beräknas bli lägre än i statsbudgeten på grund av en lägre utnyttjandegrad under första verksamhetsåret.

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Utgifterna för anslaget 34:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* beräknas bli lägre än i statsbudgeten till följd av förslag till tilläggsbudget i denna proposition (se avsnitt 7.2.17).

I statsbudgeten anvisades 0,3 miljarder kronor på anslaget 34:14 *Stöd till klimatinvesteringar*. Inga utbetalningar väntas ske i år. Anslaget disponeras för bidrag till kommuner för stöd till klimatinvesteringsprogram i syfte att minska klimatpåverkande utsläpp. Regeringen inväntar godkännande utifrån EG:s statsstödsregler. Därför har stöd ännu inte kunnat beviljas.

Regeringen har för avsikt att besluta om utgiftsbegränsningar 2003 för såväl anslaget 34:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* som 34:14 *Stöd till klimatinvesteringar* (se avsnitt 4.3).

Utgiftsområde 21 Energi

Utgifterna beräknas bli 0,5 miljarder kronor högre än anvisade medel i statsbudgeten. De områden där anslagsbehållningar beräknas utnyttjas är främst anslag för insatser som syftar till att minska elanvändningen, öka investeringar i elproduktion från förnybara energikällor samt för att främja småskalig elproduktion. Dessa åtgärder är delar av det s.k. korta energipolitiska programmet från 1997 som sträcker sig t.o.m. 2002.

Utbetalningstakten på flertalet av dessa anslag har ökat under senare delen av programperioden, främst på grund av tidigare förseningar och projekt med långa ledtider. Övriga åtgärder inom ramen för den energipolitiska överenskommelsen från 1997 handlar i huvudsak om åtgärder som rör forskning och utveckling på energiområdet. Även i denna del finns betydande anslagsbehållningar som förväntas betalas ut under året.

Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Utgifterna för kommunikationer beräknas bli lägre än i statsbudgeten, bl.a. till följd av de utgiftsbegränsningar på 0,5 miljarder kronor som aviserades i budgetpropositionen för 2003.

Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar

Utgifterna för anslaget 43:6 *Intervention och exportbidrag för jordbruksprodukter* beräknas bli 0,5 miljarder kronor lägre än i statsbudgeten. Medelsbehovet för interventionsåtgärder och exportbidrag för jordbruks- och livsmedelsprodukter beror bl.a. på skördeutfall, marknadspriser och valutakurser och är därmed svåra att beräkna.

Utgifterna för anslaget 44:6 *Återföring av skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel m.m.* beräknas bli lägre än i statsbudgeten till följd av förslag till tilläggsbudget i denna proposition (se avsnitt 4.3 och 7.2.19).

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Utgifterna för anslaget 48:3 *Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting* blir drygt 2,5 miljarder kronor högre än i statsbudgeten. Enligt Statistiska centralbyråns definitiva beräkningar ökar omslutningen i utjämningsystemet. Regeringen föreslår i denna proposition en teknisk justering av utgiftstaket till följd av det högre utjämningsbidraget eftersom det motsvaras av en lika stor höjning av utjämningsavgiften. Statsbudgetens saldo påverkas således inte.

Utgifterna för anslaget 48:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* beräknas bli högre än i statsbudgeten till följd av utnyttjande av anslagssparande. Medlen används bl.a. för Kommundelegationens ärenden.

Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen

Utgifterna beräknas bli 3,4 miljarder kronor lägre än i statsbudgeten. Regeringen beslöt i december 2002 att tidigarelägga avgiftsbetalningar från 2003 till 2002. Tidigareläggningen av januariavgiften och halva BNI-avgiften för februari uppgick till 3,2 miljarder kronor. Prognosen har dessutom reviderats ned

till följd av att EG-budgetens överskott 2002 medför en lägre avgift i år. Vidare har Statistiska centralbyrån reviderat upp Sveriges BNI för 1998–2002, vilket innebär att Sverige får betala en retroaktiv avgift för dessa år.

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Utgifterna beräknas bli 1,1 miljarder kronor högre än i budgetpropositionen för 2003, främst till följd av att folkpensioner för personer födda 1937 eller tidigare har följsamhetsindexerats retroaktivt fr.o.m. 2002 (se avsnitt 6.3).

Förändring av anslagsbehållningar

I statsbudgeten för 2003 var den beräknade förbrukningen av anslagsbehållningar inte fördelad per utgiftsområde, utan redovisades under posten Minskning av anslagsbehållningar. Posten Minskning av anslagsbehållningar uppgick till 0,4 miljarder kronor i statsbudgeten för budgetåret 2003. I den aktuella prognosen ingår emellertid förbrukningen av anslagsbehållningar under respektive anslag och utgiftsområde.

Statsbudgetens utfall 2002 visar att anslagsbehållningarna på reservations- och ramanslag uppgick till 31,9 miljarder kronor vid utgången av året. Under 2003 kommer anslagssparandet från 2002 att minska i den mån utgifterna överstiger anvisade medel på statsbudgeten 2003 eller till följd av beslut om indragningar.

Anvisade medel föreslås öka med 0,5 miljarder kronor på tilläggsbudget i denna proposition. Skillnaden mellan totalt anvisade medel och prognos beräknas nu till -2,3 miljarder kronor (exklusive statsskuldräntor), vilket innebär att anslagsbehållningarna beräknas minska till 29,6 miljarder kronor vid årets slut. Kommande indragningar av anslagssparande, bl.a. till följd av den s.k. treprocentsregeln, kan dock komma att innebära att anslagsbehållningarna blir lägre. Treprocentsregeln innebär att myndigheterna normalt inte får disponera anslagssparande överstigande tre procent av föregående års ramanslag.²¹

²¹ För att en myndighet skall få disponera den del av ramanslagssparandet som överstiger tre procent av föregående års tilldelade anslag krävs beslut av regeringen (SFS 1996:1189).

Tabell 6.3 Utgifter 2002 och 2003

Miljarder kronor

Utgiftsområde	2002		2003		Differens prognos- urspr. stats- budget	Differens prognos- totalt anvisat	
	Utfall	Urspr. stats- budget ¹	Tilläggs- budget ²	Totalt anvisat ³			Prognos
1 Rikets styrelse	7,3	7,3	0,3	7,7	7,9	0,6	0,2
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	8,8	9,1	0,0	9,1	9,1	0,0	0,0
3 Skatt, tull och exekution	8,0	8,3	0,0	8,3	8,2	-0,1	-0,1
4 Rättsväsendet	24,1	24,6	0,2	24,8	24,7	0,1	-0,1
5 Internationell samverkan	1,1	1,3		1,3	1,2	0,0	0,0
6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet	44,6	44,7	-0,0	44,7	44,5	-0,2	-0,2
7 Internationellt bistånd	15,7	17,1	-0,1	17,1	17,2	0,0	0,1
8 Invandrare och flyktingar	6,7	7,1	0,2	7,4	7,5	0,3	0,1
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	31,0	33,4	0,6	33,9	34,5	1,1	0,5
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	112,9	119,4	-0,9	118,5	121,0	1,6	2,5
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	33,8	52,5		52,5	52,0	-0,5	-0,5
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	50,2	52,9	-0,5	52,4	52,4	-0,4	0,0
13 Arbetsmarknad	61,0	60,3	-0,6	59,8	63,2	2,9	3,5
14 Arbetsliv	1,1	1,1	0,0	1,2	1,1	0,0	0,0
15 Studiestöd	20,7	21,6	-0,3	21,3	20,7	-0,9	-0,6
16 Utbildning och universitetsforskning	40,9	42,4		42,4	42,1	-0,3	-0,3
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	8,1	8,4	0,0	8,4	8,3	-0,1	-0,1
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	8,7	9,5	-0,1	9,3	9,5	0,0	0,2
19 Regional utjämning och utveckling	3,4	3,6	-0,0	3,6	3,8	0,2	0,2
20 Allmän miljö- och naturvård	2,9	3,4	-0,2	3,2	2,7	-0,6	-0,5
21 Energi	2,3	1,7		1,7	2,2	0,5	0,5
22 Kommunikationer	24,4	25,9	-0,5	25,4	24,9	-1,0	-0,5
23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	13,9	10,5	-0,2	10,3	9,6	-0,8	-0,6
24 Näringsliv	3,5	3,5	-0,1	3,4	3,4	-0,1	0,0
25 Allmänna bidrag till kommuner	102,3	68,5	2,5	71,0	72,4	3,9	1,4
26 Statsskuldsräntor m.m.	67,3	54,5		54,5	42,1	-12,4	-12,4
27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	20,6	23,7		23,7	20,3	-3,4	-3,4
Minskning av anslagsbehållningar		0,4				-0,4	
Summa utgiftsområden	725,3	716,6	0,5	716,7	706,6	-9,9	-10,1
Summa utgiftsområden exkl. statsskuldsräntor	658,0	662,1		662,3	664,5	2,4	2,3
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	153,6	156,0			157,1	1,1	
Takbegränsade utgifter	811,6	818,1			821,6	3,5	
Budgeteringsmarginal	0,4	0,9			0,4	-0,5	
Utgiftstak för staten	812,0	819,0			822,0	3,0	

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002.² Riksdagens beslut enligt prop. 2002/03:46 Folkomröstning om införande av euron samt förslag till tilläggsbudget i denna proposition.³ Anvisat på statsbudget (inklusive prop. 2002/03:46 Folkomröstning om införande av euron) och förslag till tilläggsbudget i denna proposition.

6.2 Bedömning av preliminära ramar för 2004 samt konsekvensberäkning av utgifternas fördelning på utgiftsområden 2005–2006

Regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2003 en preliminär fördelning av utgifter på utgiftsområden för 2004. I tabell 6.4 presenteras en reviderad bedömning av de preliminära ramarna för 2004, inklusive skillnader i förhållande till de preliminära ramarna i budgetpropositionen för 2003, samt en konsekvensberäkning av utgifterna per utgiftsområde för åren 2005 och 2006.

Beräkningarna är baserade på nu kända föruttagningar vad avser den ekonomiska utvecklingen.

I beräkningen av utgifterna per utgiftsområde har förändrade makroekonomiska förutsättningar, förändrade volymantaganden inom vissa transfereringssystem och förändrad pris- och löneomräkning påverkat utgifterna jämfört med utgiftsramarna i budgetpropositionen.

I bedömningen av de preliminära utgiftsramarna för 2004 ingår utgiftseffekten av beslutade och nu föreslagna besparingar och reformer (se avsnitt 4.3). Beräkningen av utgifterna per utgiftsområde beaktar även den beräknade effekten på sjukskrivningsvolymerna av förslagen i propositionen Förändringar inom sjukförsäkringen för ökad hälsa i arbetslivet (prop. 2002/03:89) som regeringen lämnade till riksdagen i mars. I propositionen föreslås ett antal åtgärder som avses få utgiftsbegränsande

effekter inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp.

Konsekvensberäkningen av utgifterna per utgiftsområde för 2005 och 2006 utgår från ett rent beräkningstekniskt antagande om att politiken och regelsystemen är oförändrade efter 2004. Undantag görs för den vårdatsatsning som följer av försvarsomställningen och som beräkningstekniskt antas kvarstå efter 2004. Den tidigare aviserade satsningen på personalförstärkning till skolan med tillskott med 1 miljard kronor per år antas också fortgå i enlighet med vad regeringen tidigare aviserat.

Den beräkningsteknik som används innebär att andra kommande satsningar med ikraftträdande efter 2004 inte har beaktats i kalkylerna. Detta gäller bl.a. de tidigare aviserade reformer som nu föreslås senareläggas och de satsningar som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har träffat överenskommelse om i programmet Hundratjugoen punkter för ett tryggare, rättvisare och grönare Sverige. Eventuellt tillkommande finansiering av dessa eller andra satsningar har inte heller beaktats i kalkylerna.

Förbrukning av anslagsbehållningar för förvaltnings- och investeringsanslag redovisas inte på respektive utgiftsområde i tabell 6.4 utan ingår i beräkningsposten Minskning av anslagsbehållningar.

I budgetpropositionen för 2004 kan utgifterna per utgiftsområde komma att justeras på grund av att exempelvis pris- och lönekänsliga anslag ändras till följd av nya bedömningar om den ekonomiska utvecklingen.

Tabell 6.4 Bedömning av preliminära ramar 2004 samt konsekvensberäkning av utgifterna per utgiftsområde 2005–2006

Miljoner kronor

Utgiftsområde	2004	2005	2006	Differenser mot
				BP2003 2004
1 Rikets styrelse	7 874	7 843	8 243	174
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	9 748	10 095	10 067	-37
3 Skatt, tull och exekution	8 551	8 771	8 947	80
4 Rättsväsendet	25 824	26 214	26 807	274
5 Internationell samverkan	1 285	1 282	1 287	2
6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet	44 447	45 598	46 591	-378
7 Internationellt bistånd	19 936	20 920	21 933	390
8 Invandrare och flyktingar	7 041	7 220	7 236	10
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	37 286	38 481	39 903	2 050 ¹
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	124 964	131 633	136 755	-458
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	51 396	50 162	49 440	-366
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	54 131	55 864	57 131	-946
13 Arbetsmarknad	59 774	56 283	55 493	653
14 Arbetsliv	1 084	1 113	1 133	13
15 Studiestöd	21 315	22 188	23 218	-1 763 ²
16 Utbildning och universitetsforskning	44 096	45 895	47 173	-103
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	8 628	8 938	9 132	-24
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	8 891	9 254	9 564	-292
19 Regional utjämning och utveckling	3 609	3 010	3 011	-3
20 Allmän miljö- och naturvård	3 806	3 632	3 657	-341
21 Energi	1 307	467	476	-2
22 Kommunikationer	28 116	29 786	30 286	-801
23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	14 167	14 352	14 302	-283
24 Näringsliv	3 362	3 517	3 552	-86
25 Allmänna bidrag till kommuner	73 068	72 971	72 995	2 935 ³
26 Statsskuldräntor m.m.	45 560	48 323	54 642	-7 990
27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	23 814	25 205	25 783	644
Minskning av anslagsbehållningar	1 551	6 385	5 623	-129
Summa utgiftsområden	734 631	755 403	774 379	-6 776
Summa utgiftsområden exkl. statsskuldräntor	689 071	707 080	719 737	1 214
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	165 822	172 014	182 334	2 273
Takbegränsade utgifter	854 893	879 094	902 071	3 487
Budgeteringsmarginal	1 107	10 906	24 929	513
Utgiftstak för staten	856 000	890 000⁴	927 000⁴	4 000⁵

¹ I jämförelse med statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002 är differensen 1 864 miljoner kronor.² I jämförelse med statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002 är differensen -1 513 miljoner kronor.³ I jämförelse med statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002 är differensen 2 479 miljoner kronor.⁴ Teknisk bedömning av utgiftstak för 2005 och 2006, se avsnitt 4.1.⁵ I jämförelse med riksdagens beslut i december 2002 är differensen 3 000 miljoner kronor.

6.2.1 De takbegränsade utgifternas förändring jämfört med budgetpropositionen för 2003

Det finns flera orsaker till att utgifterna för enskilda utgiftsområden har förändrats för 2004 jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2003. Utgifterna per utgiftsområde har ändrats till följd av föreslagna besparingar och utgiftsreformer, reviderade makroekonomiska förutsättningar, reviderad pris- och löneomräkning, förändrade volymer inom vissa regelstyrda bidragssystem och förändrade prognosmetoder. I tabell 6.5 har förändringen jämfört med beräkningen i budgetpropositionen av de takbegränsade utgifterna för 2004 delats upp på dessa faktorer.

Tabell 6.5 Förändring av takbegränsade utgifter 2004 mellan budgetpropositionen för 2003 och 2003 års ekonomiska vårproposition

Miljarder kronor

	2004
Takbegränsade utgifter i budgetpropositionen för 2003	851,4
Nya besparingar och utgiftsreformer	-10,7
Ändrade makroekonomiska förutsättningar	4,1
Reviderad pris- och löneomräkning	0,6
Volymförändringar	5,9
Tekniska justeringar	3,0
Övrigt	0,6
Förändrad prognos för anslagsbehållningar	-0,1
Total utgiftsförändring	3,5
Takbegränsade utgifter i 2003 års ekonomiska vårproposition	854,9

Utgiftsreformer och besparingar

I avsnitt 4.3 redogörs för de förslag till reformer och besparingar som föreslås i denna proposition.

De besparingar som föreslås i denna proposition för 2004 innebär utgiftsminskningar med totalt 10,7 miljarder kronor. De åtgärder som föreslås gäller ett flertal utgiftsområden, där de största förändringarna återfinns inom utgiftsområdena 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn samt utgiftsområde 13 Arbetsmarknad. I förhållande till beräkningen i budgetpropositionen för 2003 innebär de föreslagna åtgärderna inom dessa

utgiftsområden utgiftsminskningar som uppgår till ca 8 miljarder kronor 2004.

Makroekonomiska förutsättningar

Utgifternas fördelning på utgiftsområden påverkas av en ändrad bedömning av den ekonomiska utvecklingen. Anslag som är beroende av den makroekonomiska utvecklingen har för 2004 justerats med hänsyn till de reviderade makroekonomiska prognoserna. Denna justering berör huvudsakligen ett fyrtiotal olika anslag för transfereringsändamål. De makroekonomiska förändringarna i form av högre arbetslöshet medför en upprevidering av utgifterna med ca 2,8 miljarder kronor 2004 jämfört med budgetpropositionen för 2003. Den revidering av bruttonationalinkomsten (BNI) som gjordes av nationalräkenskaperna hösten 2002 medför en högre utgift för biståndsverksamhet, eftersom biståndsverksamheten beräknas som en viss andel av BNI. Trots en sämre makroekonomisk utveckling ökar således biståndsramen med drygt 0,5 miljarder kronor 2004 i förhållande till beräkningen i budgetpropositionen för 2003.

Ett högre beräknat inkomstindex sedan budgetpropositionen för 2003 medför att utgifterna för främst ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten upprevideras med ca 1,2 miljarder kronor 2004. Sammantaget beräknas de förändrade makroekonomiska prognoserna medföra att de takbegränsade utgifterna 2004 blir ca 4,1 miljarder kronor högre än i budgetpropositionen 2003.

Pris- och löneomräkning av anslagen till myndigheternas förvaltningskostnader

I den inledande fasen av budgetprocessen hanteras anslag för förvaltningsändamål i fasta priser. Dessa anslag räknas om till löpande priser genom att pris- och löneindex knyts till anslagen.

I budgetpropositionen för 2003 gjordes en preliminär pris- och löneomräkning av anslagen för förvaltningsändamål för 2004. Slutlig pris- och löneomräkning av anslagen för förvaltningsändamål för 2004 har därefter genomförts. Den baseras bl.a. på löneutvecklingen inom tillverkningsindustrin. Vid beräkningen görs ett avdrag för produktivitetsutvecklingen motsvarande ett årligt genomsnitt av utvecklingen inom den privata tjänstesektorn under de senaste tio åren.

Till följd av den slutgiltiga pris- och löneomräkningen ökar utgiftsramarna med 0,6 miljarder kronor 2004 jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2003. Förändringen berör främst utgiftsområdena 4 Rättsväsendet, utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet och utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

De beräknade utgifterna för utgiftsområde 4 Rättsväsendet och 16 Utbildning och universitetsforskning höjs med sammantaget ca 0,5 miljarder kronor på grund av den förändrade pris- och löneomräkningen, medan utgifterna för utgiftsområdet 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet minskar med ca 0,3 miljarder kronor i förhållande till budgetpropositionen för 2003.

Volymer

Utgifterna per utgiftsområde 2004 har också förändrats jämfört med beräkningen i budgetpropositionen till följd av nya prognoser för volymer inom vissa regelstyrda system.

Inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg har utgifterna för assistansersättningen och tandvårdsstödet för de äldre revideras upp med ca 2 miljarder kronor till följd av högre förväntade volymer.

De största volymförändringarna jämfört med antagandena i budgetpropositionen för 2003 prognostiseras inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp. I budgetpropositionen antogs det att antalet sjukdagar skulle minska med ca 15 procent mellan 2002 och 2004. Under 2003 års första månader har endast en mindre nedgång av antalet dagar med ersättning från sjukförsäkringen kunnat utläsas. I den aktuella beräkningen antas de i avsnitt 4.3 redovisade åtgärderna dock förstärka denna utveckling. Antalet sjukdagar 2004 antas därför ligga kvar på den nivå som förutsattes i budgetpropositionen. Antalet personer med aktivitets- eller sjukersättning 2004 (tidigare benämnt förtidspension) beräknas däremot blir ca 45 000 eller ca 10 procent fler än vad som antogs i budgetpropositionen för 2003. Den aktuella prognosen innebär att antalet personer med aktivitets- och sjukersättning beräknas öka med ca 5 procent per år 2003 och 2004. Detta innebär att en upprevidering av utgifterna inom utgiftsområde 10 med ca 4,4 miljarder kronor

jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2003.

Inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn medför högre volymer, till följd av bl. a. fler födda barn, en upprevidering av utgifterna med ca 0,5 miljarder kronor. Lägre efterfrågan på studiebidrag för studier på grund- och gymnasienivå innebär däremot att utgifterna inom utgiftsområde 15 Studiestöd m.m. revideras ned med ca 0,5 miljarder kronor 2004.

Sammantaget beräknas ändrade volymer inom regelstyrda system bidra till att utgifterna ökar med ca 5,9 miljarder kronor 2004 jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2003.

Tekniska justeringar

Omslutningen inom det kommunala utjämningsystemet ökar, vilket ökar utgifterna under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner och landsting. Eftersom detta inte har någon nettoeffekt på statsbudgeten, föreslås en teknisk justering av utgiftstaket med motsvarande belopp (se avsnitt 4.1). Till följd av riksdagsbeslut (prop. 2002/03:1, bet 2002/03:FiU03, rskr 2002/3:87, 2002/03:88) under hösten om utökad skatteväxling, har bidragen till kommunerna ökat med 0,5 miljarder kronor, vilket föranledde en motsvarande teknisk justering av utgiftstaket.

Övriga förändringar av de takbegränsade utgifterna

Revideringar av ramarna kan också orsakas av nya prognosmetoder, justeringar till följd av nyttillkommen information, korrigeringar av tidigare gjorda fel samt regeländringar utom regeringens omedelbara kontroll.

Dessa revideringar beräknas öka utgifterna med ca 0,7 miljarder kronor i förhållande till budgetpropositionen för 2003. Ökade utgifter för Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten och för EU-avgiften inom utgiftsområde 27 Avgiften till EG-budgeten utgör tillsammans ca 1,7 miljarder kronor av den totala upprevideringen. Förslaget om att omföra stödet för skyddat arbete hos en offentlig arbetsgivare (OSA, se avsnitt 4.3) till budgetens inkomstsida minskar de takbegränsade utgifterna med 0,8 miljarder kronor jämfört med beräkningen i budgetpropositionen.

Minskning av anslagsbehållningar

Statliga myndigheter har vissa möjligheter att fördela sina utgifter över tiden.

Medel på ram- och reservationsanslag som inte utnyttjas fullt ut kan sparas till efterföljande år. En myndighet kan också använda tidigare års sparade anslagsmedel som komplement till årets anslag. Myndigheter med ramanslag har också möjligheter att inom vissa gränser låna av efterföljande års anslag om medelstilldelningen ett visst år är otillräcklig. Förskjutningar av användandet av medel redovisas som en för alla ramanslag och reservationsanslag gemensam beräkningspost kallad minskning (eller ökning) av anslagsbehållningar. Denna post ingår i de takbegränsade utgifterna. För kommande år erhålls en prognos för de takbegränsade utgifterna genom att en beräknad storlek på minskningen av anslagsbehållningarna läggs till utgiftsramarna och ålderspensionssystemets utgifter.

Myndigheternas förbrukning av anslagsbehållningar och utnyttjande av anslagskrediter är en osäker faktor i utgiftsberäkningen. Jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2003 beräknas förbrukningen av anslagsbehållningar bli ca 0,1 miljarder kronor lägre 2004 och beräknas nu till totalt 1,5 miljarder kronor. Områden med stor prognostiserad förbrukning av anslagsbehållningar för 2004 är utgiftsområdena 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet och 7 Internationellt bistånd.

6.3 Takbegränsade utgifter 1997–2006

Riksdagen har tidigare tillkännagivit (bet. 2000/01: FiU16) att regeringen skall återkomma till riksdagen med utökad jämförande information över tiden vad gäller statsbudgetens utgifter. För att jämföra de takbegränsade utgifterna över tiden redovisas i detta avsnitt de takbegränsade utgifterna per utgiftsområde i miljarder kronor och som andel av de totala takbegränsade utgifterna. Tidsserierna är angivna i 2003 års anslagsstruktur. Genom att utgiftsområdena redovisas i en och samma struktur för åren 1997–2006 elimineras de skillnader som beror på att anslag före 2003 kan ha tillhört ett annat utgiftsområde än under perioden 2003–2006.

Av tabell 6.6 och tabell 6.7 framgår hur resurserna fördelas varje år mellan de olika utgiftsområdena. Skillnader i fördelningen av utgifterna mellan åren kan bero på utgiftsreformer och besparingar, förändrade makroekonomiska förutsättningar, förändrade volymer inom regelstyrda bidragssystem, engångshändelser och tekniska förändringar.

Tabell 6.6 har inte rensats för tekniska förändringar som gett upphov till tekniska justeringar av utgiftstaket eller till följd av att betalningsansvaret för vissa utgifter flyttats mellan statsbudgeten och ålderspensionssystemet utanför statsbudgeten (socialförsäkringssektorn före 1999). Förändrad beskattning av vissa transfereringar (som påverkar utgiftsområdesramarna men inte de totala utgifterna på grund av samtidig justering av bidragen till kommunerna) har inte heller beaktats. Sådana förändringar ger upphov till brott i tidsserien. För att underlätta jämförelser över tiden redovisas därför för ikraftträdandeåret större sådana tekniska effekter i fotnoter till tabellen.

I tabell 6.7, som visar utgifterna per utgiftsområde som andel av totala takbegränsade utgifter, särredovisas även en för större tekniska förändringar justerad utgiftsandel (i kursiv stil). Justering för teknisk förändring görs i dessa fall för åren före det att förändringen ägde rum, med lika stor relativ andel av de takbegränsade utgifterna som den som gäller för ikraftträdandeåret. De justerade beloppen är approximativa men ger en översiktlig bild av hur fördelningen av utgifterna har förändrats över tiden.

De tekniska förändringar som främst påverkat jämförbarheten av de takbegränsade utgifterna är förändringar till följd av ålderspensionsreformen (se prop. 1998/99:1 bilaga 3). Reformen, som trädde i kraft 1999, innebar betydande förändringar i betalningsflödena mellan statsbudgeten, AP-fonden och premiepensionssystemet. Vidare innebar reformen att ramarna påverkades kraftigt för främst utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom samt för ålderspensionssystemet. Ett annat exempel på en redovisningsteknisk skillnad är att arbetskadefonden t.o.m. 1998 redovisades utanför statsbudgeten medan den fr.o.m. 1999 redovisas på statsbudgeten. Därutöver skall hänsyn tas till att anslagen för förvaltningsändamål 2000 ökade

till följd av ändrad finansieringsprincip för de statliga avtalsförsäkringarna. Förändringen var saldoneutral men ökade utgifterna för förvaltningsanslagen med totalt 5 miljarder kronor. Den ändrade finansieringsprincipen för avtalsförsäkringarna medförde högre utgifter på främst personalintensiva utgiftsområden.

Den 1 januari 2003 genomfördes förändringen i kommunmomssystemet i enlighet med riksdagens beslut (prop. 2001/02:112, bet. 2001/02:FiU17, rskr 2001/02:296). Förändringen innebar att de avgifter till kommunkontosystemet som kommuner och landsting tidigare betalat in till statsbudgeten upphörde,

samtidigt som statsbidragen till kommunerna minskade med motsvarande belopp. Effekten på statsbudgeten är därför saldoneutral på kort sikt. Förändringen innebär dock att statsbudgetens utgifter minskar med ca 31 miljarder kronor 2003 i förhållande till 2002. En justering för denna förändring har därför gjorts i tabell 6.7 för åren t.o.m. 2002.

Tabell 6.6 Utgifter 1997–2006, utfall 1997–2002, prognos 2003, beräknat 2004–2006

Miljarder kronor

Anslagen har fördelats till de utgiftsområden de tillhör i statsbudgeten för 2003

Utgiftsområden	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1 Rikets styrelse	3,9	4,3	4,5	4,8	5,4	7,3	7,9	7,9	7,8	8,2
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	10,6	10,0	9,1	8,9	9,6	8,8	9,1	9,7	10,1	10,1
3 Skatt, tull och exekution	7,0	7,2	7,3	7,6	7,8	8,0	8,2	8,6	8,8	8,9
4 Rättsväsendet	19,9	20,1	20,9	21,9	22,8	24,1	24,7	25,8	26,2	26,8
5 Internationell samverkan	2,5	2,6	2,9	3,0	3,0	1,1	1,2	1,3	1,3	1,3
6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet ⁹	40,9	42,4	44,3	46,2	44,9	44,6	44,5	44,4	45,6	46,6
7 Internationellt bistånd	12,1	11,5	12,4	15,3	17,0	15,7	17,2	19,9	20,9	21,9
8 Invandrare och flyktingar	3,6	4,2	4,4	4,5	5,3	6,7	7,5	7,0	7,2	7,2
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	24,2	23,1	24,5	28,6	29,5	31,0	34,5	37,3	38,5	39,9
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp ¹	35,7	39,7	88,5	97,9	107,3	112,9	121,0	125,0	131,6	136,8
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom ²	63,1	62,7	34,5	33,5	33,8	33,8	52,0	51,4	50,2	49,4
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn ³	32,6	35,9	41,2	44,6	48,3	50,2	52,4	54,1	55,9	57,1
13 Arbetsmarknad ⁴	78,2	75,3	75,4	65,6	58,6	61,0	63,2	59,8	56,3	55,5
14 Arbetsliv	4,5	1,6	1,3	1,3	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
15 Studiestöd ⁵	16,0	21,9	19,7	19,7	19,1	20,7	20,7	21,3	22,2	23,2
16 Utbildning och universitetsforskning ⁹	25,1	27,7	29,1	31,4	33,3	40,9	42,1	44,1	45,9	47,2
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	7,2	7,3	7,6	7,6	7,8	8,1	8,3	8,6	8,9	9,1
18 Samhällsplan., bostadsförsörjning och byggande	30,8	22,2	17,1	11,7	10,4	8,7	9,5	8,9	9,3	9,6
19 Regional utjämning och utveckling	2,9	3,4	3,7	3,0	3,3	3,4	3,8	3,6	3,0	3,0
20 Allmän miljö- och naturvård	1,9	1,7	1,9	2,0	2,4	2,9	2,7	3,8	3,6	3,7
21 Energi	0,6	0,9	1,1	1,7	2,0	2,3	2,2	1,3	0,5	0,5
22 Kommunikationer	24,3	27,2	25,4	25,2	24,3	24,4	24,9	28,1	29,8	30,3
23 Jord- och skogsbruk, fiske med ansl. näringar	10,9	11,8	11,9	9,7	16,6	13,9	9,6	14,2	14,4	14,3
24 Näringsliv	3,1	2,8	3,2	3,8	3,3	3,5	3,4	3,4	3,5	3,6
25 Allmänna bidrag till kommuner ⁶	87,3	96,8	102,5	97,5	100,6	102,3	72,4	73,1	73,0	73,0
26 Statsskuldsräntor m.m. ⁷	98,4	113,4	89,9	90,2	81,3	67,3	42,1	45,6	48,3	54,6
27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	20,2	21,2	20,9	22,3	23,3	20,6	20,3	23,8	25,2	25,8
Minskning av anslagsbehållningar								1,6	6,4	5,6
Summa utgiftsområden	667,6	699,1	705,2	709,6	722,0	725,3	706,6	734,6	755,4	774,4
Summa utgiftsområden exkl. statsskuldsräntor	569,2	585,7	615,3	619,4	640,8	658,0	664,5	689,1	707,1	719,7
Ålderspensionssystemet vid sidan av SB ⁸	129,7	132,3	136,2	140,7	145,5	153,6	157,1	165,8	172,0	182,3
Takbegränsade utgifter	698,9	718,0	751,5	760,0	786,3	811,6	821,6	854,9	879,1	902,1
Budgereringsmarginal	24,1	2,0	1,5	5,0	4,7	0,4	0,4	1,1	10,9	24,9
Utgiftstak för staten	723,0	720,0	753,0	765,0	791,0	812,0	822,0	856,0	890,0¹⁰	927,0¹⁰

¹ 1999 ökar utgifterna med 41,5 mdkr, varav 24,2 mdkr beror på ändrat finansieringsansvar och 11,4 mdkr beror på ökade statliga ålderspensionsavgifter till följd av ålderspensionsreformen. Vidare ökar utgifterna med 6,0 mdkr till följd av att arbetsskadeförsäkringen lyfts in på statsbudgeten. 2003 ökar utgifterna med 2,9 mdkr när det särskilda grundavdraget för förtidspensionärer slopas och ersätts av högre förtidspensioner.

² 1999 minskar utgifterna med 29,4 mdkr till följd av ändrat finansieringsansvar enligt ålderspensionsreformen och ökar samtidigt med 0,6 mdkr när delpensioner lyfts in på statsbudgeten. 2003 ökar utgifterna med 16,5 mdkr när den bostättningsbaserade delen av utgifterna av folkpensionerna förs över från ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten (7,0 mdkr) och folkpension och pensionstillskott ersätts med en beskattad garantipension (9,5 mdkr)

³ 1999 ökar utgifterna med 4,8 mdkr när statliga ålderspensionsavgifter införs till följd av ålderspensionsreformen.

⁴ 1999 ökar utgifterna med 2,7 mdkr när statliga ålderspensionsavgifter införs till följd av ålderspensionsreformen.

⁵ 1999 ökar utgifterna med 0,6 mdkr när statliga ålderspensionsavgifter införs till följd av ålderspensionsreformen.

⁶ Sammantaget sker tekniska förändringar på UO 25 med -4,8 mdkr 2000, -3,0 mdkr 2001, -3,5 mdkr 2002, -8,0 mdkr 2003. Inkomstskattereformerna 2000–2002 innebär att statsbidragen till kommunerna sänks med 4,8 mdkr 2000, 5 mdkr 2001 och 5,2 mdkr 2002. 2001 höjs statsbidraget med 2 mdkr p.g.a. höjt särskilt grundavdrag till pensionärer. 2002 höjs statsbidraget med 1,8 mdkr p.g.a. höjt grundavdrag för låg- och medelinkomsttagare. Samtidigt sänks statsbidraget 2002 med 0,1 mdkr för att avdragsrätten för fackföreningsavgifter ersätts med en skattereduktion. 2003 sänks statsbidragen i och med att kommunernas skatteinkomster beräknas öka med 9,5 mdkr när ny garantipension införs. Sänkningen 2003 förklaras också av att inkomsterna för kommunerna ökar med 2,9 mdkr i och med att det särskilda grundavdraget för förtidspensionärer slopas (se UO10). Vidare höjs statsbidraget 2003 med 4,3 mdkr p.g.a. att skattereduktion för låginkomsttagare ersätts med avdrag. Under 2003 överföres kommunmomssystemet till statsbudgetens inkomstsida, varvid statsbidragen till kommunerna reduceras med samma belopp ca 31 mdkr, vilket förklarar minskningen i statsbidragen 2003 i förhållande till tidigare år. Statsbidragen har också justerats ned till följd av grundavdragshöjningen med 2,5 mdkr till följd av skatteväxlingen som förslags i BP2003. Justeringen är också gjord m.a.a. den utökade skatteväxlingen (0,5 mdkr) som riksdagen beslutade om i (prop. 2002/03:1, bet 2002/03:FIU3, rskr 2002/03:87, 2002/03:88).

⁷ Ingår ej i takbegränsade utgifter. För jämförbarhet anges dock även statsskuldsträntorna som andel av takbegränsade utgifter i tabell 6.7.

⁸ 1999 ökar utgifterna med 4,6 mdkr som en följd av förändrat finansieringsansvar enligt ålderspensionsreformen (se prop. 1998/99:1 bilaga 3). 2003 minskar utgifterna med 7,0 mdkr när utgifterna för den bosättningsbaserade delen av folkpensionen förs över till statsbudgetens UO 11.

⁹ Till följd av förändrad finansieringsprincip för de statliga avtalsförsäkringarna ökade utgifterna inom utgiftsområde 6 Forsvar samt beredskap mot sårbarhet med 1,4 miljarder kronor och inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med 1,6 miljarder kronor 2000 (se prop. 1999/2000:1).

¹⁰ Teknisk bedömning av utgiftstak, se avsnitt 4.1.

Tabell 6.7 Utgifternas procentuella andel av takbegränsade utgifter 1997–2006. Utfall 1997–2002, prognos 2003 och beräknat 2004–2006

Procent av takbegränsade utgifter

Anslagen har fördelats till de utgiftsområden de tillhör i statsbudgeten för 2003. (Justerat för tekniska förändringar anges i kursiv stil)

Utgiftsområden	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1 Rikets styrelse	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,9	1,0	0,9	0,9	0,9
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	1,5	1,4	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
3 Skatt, tull och exekution	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
4 Rättsväsendet	2,8	2,8	2,8	2,9	2,9	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
5 Internationell samverkan	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1
6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet	5,9	5,9	5,9	6,1	5,7	5,5	5,4	5,2	5,2	5,3
7 Internationellt bistånd	1,7	1,6	1,7	2,0	2,2	1,9	2,1	2,3	2,4	2,4
8 Invandrare och flyktingar	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7	0,8	0,9	0,8	0,8	0,8
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	3,5	3,2	3,3	3,8	3,8	3,8	4,2	4,4	4,4	4,5
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp ¹	5,1	5,5	11,8	12,9	13,6	13,9	14,7	14,6	15,0	15,6
<i>10 Justerat för teknisk förändring¹</i>	11,0	11,4	12,1	13,2	14,0	14,2	14,7	14,6	15,0	15,2
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom ²	9,0	8,7	4,6	4,4	4,3	4,2	6,3	6,0	5,7	5,5
<i>11 Justerat för teknisk förändring²</i>	7,2	6,9	6,6	6,4	6,3	6,2	6,3	6,0	5,7	5,5
12 Ekonomisk trygghet för familj och barn ³	4,7	5,0	5,5	5,9	6,1	6,2	6,4	6,3	6,4	6,3
<i>12 Justerat för teknisk förändring³</i>	5,3	5,6	5,5	5,9	6,1	6,2	6,4	6,3	6,4	6,3
13 Arbetsmarknad ⁴	11,2	10,5	10,0	8,6	7,5	7,5	7,7	7,0	6,4	6,2
<i>13 Justerat för teknisk förändring⁴</i>	11,6	10,9	10,0	8,6	7,5	7,5	7,7	7,0	6,4	6,2
14 Arbetsliv	0,7	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
15 Studiestöd ⁵	2,3	3,1	2,6	2,6	2,4	2,6	2,5	2,5	2,5	2,6
<i>15 Justerat för teknisk förändring⁵</i>	2,4	3,1	2,6	2,6	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5	2,6
16 Utbildning och universitetsforskning	3,6	3,9	3,9	4,1	4,2	5,2	5,1	5,2	5,2	5,2
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
18 Samhällsplan., bostadsförsörjning och byggande	4,4	3,1	2,3	1,5	1,3	1,1	1,2	1,0	1,1	1,1
19 Regional utjämning och utveckling	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,3	0,3
20 Allmän miljö- och naturvård	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4
21 Energi	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1
22 Kommunikationer	3,5	3,8	3,4	3,3	3,1	3,1	3,0	3,3	3,4	3,4
23 Jord- och skogsbruk, fiske med ansl. näringar	1,6	1,6	1,6	1,3	2,1	1,8	1,2	1,7	1,6	1,6
24 Näringsliv	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
25 Allmänna bidrag till kommuner ⁶	12,5	13,5	13,6	12,8	12,8	13,0	8,8	8,5	8,3	8,1
<i>25 Justerat för teknisk förändring⁶</i>	6,8	7,8	7,9	7,8	8,1	8,3	8,8	8,5	8,3	8,1
26 Statsskuldsräntor m.m. ⁷	14,1	15,8	12,0	11,9	10,3	8,6	5,1	5,3	5,5	6,1
27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	2,9	3,0	2,8	2,9	3,0	2,6	2,5	2,8	2,9	2,9
Minskning av anslagsbehållningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,7	0,6
Summa utgiftsområden	95,5	97,4	93,8	93,4	91,8	92,2	86,0	85,9	85,9	85,8
Summa utgiftsområden exkl. statsskuldsräntor	81,4	81,6	81,9	81,5	81,5	83,7	80,9	80,6	80,4	79,8
Ålderspensionssystemet vid sidan av SB ⁸	18,6	18,4	18,1	18,5	18,5	19,5	19,1	19,4	19,6	20,2
<i>Justerat för teknisk förändring⁸</i>	18,3	18,2	17,3	17,7	17,7	18,1	19,1	19,4	19,6	20,2
Takbegränsade utgifter	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Fotnoter se tabell 6.6.

Fördelningen av de takbegränsade utgifterna mellan olika utgiftsområden i tabell 6.7 kan ses som ett uttryck för de politiska prioriteringar som gjorts under perioden 1997–2006. Över hälften av utgiftsområdena uppvisar endast en liten eller ingen förändring alls över tiden såvitt avser utgiftsområdets andel av de totala utgifterna under utgiftstaket. De största förändringarna berör transfereringsintensiva utgiftsområden. Under perioden minskar utgiftsandelens kraftigt för utgiftsområde 13 Arbetsmarknad och utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande kraftigt, medan utgiftsandelens ökar för utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp och utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn. Till de utgiftsområden som ökar mest hör också utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Under perioden 1997–2006 varierar de makroekonomiska förutsättningarna. För t.ex. utgiftsområde 13 Arbetsmarknad innebär nedgången i den öppna arbetslösheten, från 8,0 procent av arbetskraften 1997 till prognostiserade 3,8 procent av arbetskraften 2006, väsentligt minskade utgifter. Även utgifterna för arbetsmarknadspolitiska program minskar kraftigt under perioden.

Utgifterna kan också förändras mellan åren till följd av förändrade volymer inom vissa regelstyrda system. De största volymförändringarna under perioden 1997–2006 återfinns inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp. Både antalet sjukdagar och antalet förtidspensionärer ökar kraftigt under perioden.

Exempel på engångshändelser som påverkar de takbegränsade utgifterna återfinns under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar där utbetalningen av arealersättning senarelagts från 2000 till 2001 och tidigarelagts från 2002 till 2001 och från 2003 till 2002.

Nedan kommenteras de utgiftsområden som uppvisar de största förändringarna som andel av takbegränsade utgifter mellan 1997 och 2006.

Utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Under perioden 1997–2006 minskar utgifterna för utgiftsområdet som andel av de takbegränsade utgifterna med 0,6 procentenheter,

vilket främst beror på den försvarsomställning som riksdagen tidigare beslutat om.

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Utgifterna för utgiftsområdet beräknas öka från 12,1 miljarder kronor 1997 till 21,9 miljarder kronor 2006. Som andel av de takbegränsade utgifterna ökar utgiftsområdet med 0,7 procentenheter mellan 1997 och 2006. Utgifterna under anslaget 8:1 *Bistandsverksamhet* har ökat med ca 3 miljarder kronor mellan 1997 och 2002. Utgifterna för bistandsverksamheten beräknas öka med ytterligare ca 4,8 miljarder kronor 2003–2006. Bistandsramen ökar från 0,7 procent av BNI 1997 till 0,86 procent av BNI (plus 200 miljoner kronor) 2004.

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Utgifterna för utgiftsområdet beräknas öka med knappt 16 miljarder kronor mellan 1997 och 2006. Som andel av de takbegränsade utgifterna ökar utgifterna med 1 procentenhet under perioden. Cirka 9 miljarder kronor av ökningen förklaras av ökade kostnader för statlig assistansersättning. Under perioden ökar antalet assistansberättigade med ca 6 000 personer, samtidigt som det genomsnittliga antalet assistanstimmar ökar per person. Resterande del av ökningen kan huvudsakligen hänföras till ökade utgifter för bidrag till läkemedelsförmånen.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Utgifterna under anslaget 19:1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* (exkl. statliga ålderspensionsavgifter) har ökat med drygt 33 miljarder kronor 1997–2002, främst till följd av högre sjukfrånvaro. Antalet sjukpenningdagar avseende frånvaro längre än 28 dagar har stigit med 133 procent mellan 1997 och 2002. Även utgifterna under anslaget 19:2 *Aktivitets- och sjukersättning* har ökat kraftigt under perioden. Antalet förtidspensionärer har ökat från 423 000 år 1997 till 487 500 år 2002. De förslag som presenteras i denna proposition beräknas, tillsammans med förslagen i regeringens proposition Förändringar inom sjukförsäkringen för ökad hälsa i arbetslivet (prop 2002/03:89), få en återhallande effekt på utgiftsutvecklingen inom utgiftsområdet under de kommande åren. Justerat för tekniska förändringar ökar utgiftsområdets utgifter som andel av de totala utgifterna, med drygt 4 procentenheter under

perioden 1997–2006. Antalet sjukpenningdagar 2003 bedöms minska med ca 9 procent jämfört med 2002, vilket i allt väsentligt motsvarar regeringens bedömning i budgetpropositionen för 2003. Omkring 2 procentenheter av minskningen jämfört med 2002 beror på den i denna proposition föreslagna förändringen av sjuklöneperioden från 14 till 21 dagar.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid alderdom

Tekniska förändringar medför att utgifterna för Ekonomisk trygghet vid alderdom varierar kraftigt under perioden 1997–2006 (se tabell 6.6 not 2). Justerat för tekniska förändringar minskar utgifterna under perioden med ca 1,7 procentenheter som andel av de takbegränsade utgifterna. Antalet personer utan ATP minskar stadigt och den genomsnittliga ATP-nivån höjs. Vidare bidrar följsamhetsindexeringen under perioden till att de reala pensionerna höjs enligt prognosen. Sammantaget ger detta högre utgifter för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten, vilket i sin tur minskar behovet av garantipension och bostadstillägg från statsbudgeten.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Utgifterna under anslaget 21:1 *Allmänna barnbidrag* ökade från 14,4 miljarder kronor 1997 till 21,1 miljarder kronor 2002. Utgiftsökningen förklaras av att barnbidraget successivt har höjts från 7 680 kronor 1997 till 11 400 kronor per barn och år fr.o.m. 2001. Föräldraförsäkringen ökade med ca 7 miljarder kronor under perioden 1997–2002. Rensat för införandet av statliga ålderspensionsavgifter förklaras ökningen främst av högre medelersättning och fler ersatta nettodagar i föräldrapenningen. Under perioden 2002–2006 beräknas utgifterna öka med ca 6,2 miljarder kronor. Från och med 2000 ökar antalet födda barn enligt SCB:s befolkningsprognos. Fler födda barn tillsammans med beslutade reformer, löneutvecklingen och pappornas successivt ökande användning av försäkringen förklarar utgiftsutvecklingen under perioden 2002–2006. Utgiftsområdets utgiftsandel beräknas öka med 1 procentenhet under perioden 1997–2006.

Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad

Utgifterna under anslaget 22:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd m.m.*

och anslaget 22:3 *Köp av arbetsmarknadsutbildning* (exkl. statliga ålderspensionsavgifter) har minskat med ca 17 miljarder kronor 1997–2002. Antalet öppet arbetslösa har minskat från 342 000 personer 1997 till 177 000 personer 2002. Antalet deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program har under samma period minskat med 74 000 personer från 191 000 personer 1997 till 117 000 personer 2002. Justerat för tekniska förändringar minskar utgiftsområdets utgifter som andel av de totala utgifterna med 5,4 procentenheter under perioden 1997–2006.

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Utgifterna ökar kraftigt från 25,1 miljarder kronor 1997 till 47,2 miljarder kronor 2006, varför utgiftsområdets andel av de samlade utgifterna ökar med ca 1,6 procentenheter. Flera stora reformer genomförs under perioden. Bland annat infördes maxtaxa inom barnomsorgen 2002 och en satsning görs på fler lärare och specialister i skolan genom ett bidrag till personalförstärkning i skolan. Ökningen förklaras vidare av en utbyggnad av universitets- och högskoleutbildning samt forskning.

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Utgifterna under anslaget 31:2 *Räntebidrag m.m.* har minskat från 20,8 miljarder kronor 1997 till 1,4 miljarder kronor 2002 till följd av tidigare beslutade förändringar av systemet och lägre räntor. Utgifterna under anslaget 22:1 *Bostadsbidrag* har under samma period sjunkit med 2,5 miljarder kronor till 3,7 miljarder kronor 2002. Som andel av de takbegränsade utgifterna minskar utgiftsområdet med hela 3,3 procentenheter mellan 1997 och 2006.

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Justerat för tekniska förändringar ökar utgiftsområdets andel av de takbegränsade utgifterna med 1,3 procentenheter mellan 1997 och 2006. De högre utgifterna beror främst på de förstärkningar av statsbidragen som införts och som syftar till att värna kvaliteten i skolan, vården och omsorgen och minska behovet av att höja kommunalskatterna.

Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.

Utgifterna för *Räntor på statsskulden* har sjunkit från 98,4 miljarder kronor 1997 till 67,3 miljarder

kronor 2002. Utgifterna beräknas minska till 54,6 miljarder kronor 2006. Den kraftiga utgiftsminskningen beror i huvudsak på lägre räntenivåer och minskad statsskuld. Under perioden förfaller lån som löper till en relativt hög kupongränta. Dessa lån ersätts successivt med nya lån som löper till en lägre ränta.

6.4 Byte av vissa verksamheters utgiftsområdestillhörighet m.m.

Regeringens förslag: Utgiftsområde 19 ändrar namn till Regional utveckling. De ändamål och verksamheter som finansieras med anslaget 37:1 *IT-infrastruktur: Regionala transportnät m.m.* överförs till utgiftsområde 22 Kommunikationer.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen har beslutat i enlighet med förslagen i propositionen En politik för tillväxt och livskraft i hela landet (prop. 2001/02:4, bet. 2001/02:NU4, rskr. 2001/02:118). Den nya regionala utvecklingspolitiken gäller fr.o.m. 2002. I linje med den nya politikens inriktning anser regeringen att utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling bör byta namn till Regional utveckling. Förslaget medför ändringar i riksdagsordningen (se avsnitt 3.1).

Regeringen strävar efter att verksamheter som tillhör ett visst politikområde också skall tillhöra ett och samma utgiftsområde. I 2001 års ekonomiska vårproposition aviserade därför regeringen förslag om ändringar av ändamål och verksamheter som skall innefattas i vissa utgiftsområden. I syfte att ytterligare anpassa indelningen i politikområden till riksdagens arbetsformer lämnar regeringen därför förslaget att de ändamål och verksamheter som finansieras med anslaget 37:1 *IT-infrastruktur: Regionala transportnät m.m.* överförs till utgiftsområde 22 Kommunikationer.

Dessa förslag kommer att tillämpas från och med budgetpropositionen 2004. I de preliminära utgiftsramarna för åren 2004–2006 som ingår i denna proposition har de föreslagna förändringarna inte beaktats.

Tabell 6.8 Konsekvenser för ramarna för berörda utgiftsområden

Miljoner kronor	
Utgiftsområde	2004
U019 Regional utjämning och utveckling	-450
U022 Kommunikationer	450
Netto	0

Politikområden i budgetpropositionen för 2004

Sammanställning av politikområden i budgetpropositionen för 2004 (målen avser innevarande år).

Tabell 6.9 Politikområden (nummer, namn) i budgetpropositionen för 2004 samt mål för innevarande år

Politikområde	Mål i korthet
46 Demokrati	Folkstyrelsen skall värnas och fördjupas.
47 Minoritetspolitik	Ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande.
1 Effektiv statsförvaltning	En effektiv statsförvaltning som i sin helhet kännetecknas av hög produktivitet, god kvalitet och bra service till nytta för beslutsfattare, medborgare och näringsliv.
2 Finansiella system och tillsyn	Det finansiella systemet skall dels vara effektivt och tillgodose såväl samhällets krav på stabilitet som konsumenternas intresse av ett gott skydd, dels att tillsynen skall bedrivas effektivt, dels att kostnaderna för statsskulden långsiktigt minimeras samtidigt som risken beaktas och att statens finansförvaltning bedrivs effektivt.
3 Skatt, tull och exekution	Eftersträvade skatte-, tull- och avgiftsintäkter skall säkerställas på ett rättssäkert och ekonomiskt effektivt sätt samtidigt som enkelhet skall eftersträvas och brottslighet motarbetas.
4 Rättsväsendet	Målet för rättsväsendet är den enskildes rättstrygghet och rättssäkerhet. Målet för kriminalpolitiken är att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Verksamheten skall utgå från ett medborgarperspektiv. I detta ligger bl.a. att förkorta tiden från brottanmälan till dom och straffverkställighet.
5 Utrikes- och säkerhetspolitik	Säkerställa Sveriges intressen i förbindelserna med andra länder.
6 Totalförvar	Bidra till att bevara fred och självständighet.
7 Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar	Minska risken för och konsekvenserna av olyckor och svåra påfrestningar på samhället i fred och att minska lidande och skadeverkningar av olyckor och katastrofer i andra länder.
8 Internationellt utvecklingssamarbete	Att höja de fattiga folkens levnadsnivå. Samverkande för detta är att bidra till: - resurstillväxt, - ekonomisk och politisk självständighet, - ekonomisk och social utjämning, - demokratisk samhällsutveckling, - en framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön, - jämställdhet mellan kvinnor och män.
9 Samarbete med Central- och Östeuropa	Främja en hållbar utveckling, fördjupad integration och partnerskap i Östersjöområdet och dess omgivningar, utifrån behoven i samarbetsländerna och med utnyttjande av den svenska resursbasen.
10 Integrationspolitik	Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund, - en samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund och - en samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt för olikheter inom de gränser som följer av samhällets grundläggande demokratiska värderingar och som alla oavsett bakgrund skall vara delaktiga i och medansvariga för.
11 Storstadspolitik	Ge storstadsregionerna goda förutsättningar för långsiktigt hållbar tillväxt och därmed kunna bidra till att nya arbetstillfällen skapas såväl inom storstadsregionerna som i övriga delar av landet samt att bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen i storstadsregionerna och att verka för jämlika och jämställda levnadsvillkor för storstädernas invånare.
12 Migrationspolitik	Migration till och från vårt land kan ske i ordnade former. Den reglerade invandringen upprätthålls. Asylrätten i Sverige och i ett internationellt perspektiv värnas. Harmoniseringen av flykting- och invandringspolitiken i EU ökar.
13 Hälso- och sjukvårdspolitik	Vårdens kvalitet och tillgänglighet skall förbättras.
14 Folkhälsa	Folkhälsan skall förbättras för de grupper i samhället som är mest eftersatta ur hälsosynpunkt.
15 Barnpolitik	Barn och unga skall respekteras, ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande.

16 Handikappolitik	En samhällsgemenskap med mångfald som grund, att samhället utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet, jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionshinder.
17 Äldrepolitik	Äldre skall kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt och ha tillgång till god vård och omsorg.
18 Socialtjänstpolitik	Stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för ekonomiskt och socialt utsatta personer samt stärka skyddet för utsatta barn.
19 Ersättning vid arbetsförmåga	Frånvaron från arbetslivet på grund av sjukskrivning skall i förhållande till 2002 halveras fram till 2008. Parallellt skall antalet nya aktivitets- och sjukersättningar minska. Hänsyn skall tas till den demografiska utvecklingen under perioden.
20 Ekonomisk äldrepolitik	Personer med låg eller ingen inkomstrelaterad pension skall garanteras ett värdesäkrat grundskydd. Efterlevande make skall ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara omställningen efter dödsfall.
21 Ekonomisk familjepolitik	Skilnaderna i de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn skall minska inom ramen för den generella välfärden.
22 Arbetsmarknadspolitik	En väl fungerande arbetsmarknad med full sysselsättning och god ekonomisk tillväxt.
23 Arbetslivspolitik	Ett bra arbetsliv med väl fungerande arbetsvillkor.
24 Jämställdhetspolitik	Att kvinnor och män skall ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden.
25 Utbildningspolitik	Sverige skall vara en ledande kunskapsnation som präglas av utbildning av hög kvalitet och livslångt lärande för tillväxt och rättvisa.
26 Forskningspolitik	Sverige skall vara en ledande forskningsnation, där forskning bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet.
27 Mediepolitik	Stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadliga inslag i massmedierna.
28 Kulturpolitik	Värna yttrandefriheten och skapa reella förutsättningar för alla att använda den, att verka för att alla får möjlighet till delaktighet i kulturlivet och till kulturupplevelser samt till eget skapande, att främja kulturell mångfald, konstnärlig förnyelse och kvalitet och därigenom motverka kommersialismens negativa verkningar, att ge kulturen förutsättningar att vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft i samhället, att bevara och bruka kulturarvet, att främja bildningssträvandena samt att främja internationellt kulturutbyte och möten mellan olika kulturer inom landet.
29 Ungdomspolitik	Ungdomar skall ha goda förutsättningar att leva ett självständigt liv, ha verklig möjlighet till inflytande och delaktighet samt att ungdomars engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande skall tas till vara som en resurs.
30 Folkrörelsepolitik	Människor skall ha bästa möjliga förutsättningar att bilda och delta i olika typer av folkrörelser och föreningar.
31 Bostadspolitik	Alla skall ges förutsättningar att leva i goda bostäder till rimliga kostnader och i en stimulerande och trygg miljö inom långsiktigt hållbara ramar. Boende- och bebyggelsemiljön skall bidra till jämlika och värdiga levnadsförhållanden och särskilt främja en god uppväxt för barn och ungdomar. Vid planering, byggande och förvaltning skall en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling vara grund för verksamheten.
32 Regional samhällsorganisation	Länen skall utvecklas på ett sådant sätt att de nationella målen får genomslag samtidigt som hänsyn tas till olika regionala förhållanden och förutsättningar.
33 Regional utvecklingspolitik	Väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner med en god servicenivå i alla delar av landet.
34 Miljöpolitik	Till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta.

35 Energipolitik	Den svenska energipolitikens mål är att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på med omvärlden konkurrenskraftiga villkor. Energipolitiken skall skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ inverkan på hälsa, miljö och klimat samt undelätta omställningen till ett ekologiskt uthålligt samhälle. Härigenom främjas en god ekonomisk och social utveckling i hela Sverige.
36 Transportpolitik	Säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet.
37 IT, tele och post	Att alla skall ha tillgång till en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar infrastruktur och därtill hörande samhällstjänster.
41 Skogspolitik	Skogen är en nationell tillgång som skall skötas så att den uthålligt ger en god avkastning samtidigt som biologisk mångfald behålls. Vid skötseln skall hänsyn tas till andra allmänna intressen.
42 Djurpolitik	Ett gott djurskydd och ett gott djurhälsotillstånd bland djur i människans tjänst och att viltstammarna förvaltas på ett sådant sätt att oacceptabla skador på människor och egendom inte uppstår.
43 Livsmedelspolitik	En ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar livsmedelsproduktion.
44 Landsbygdspolitik	En ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling av landsbygden.
45 Samepolitik	Verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och andra samiska näringar.
38 Näringspolitik	Främja en hållbar ekonomisk tillväxt och en ökad sysselsättning genom fler och växande företag.
39 Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande	En effektiv inre marknad och en öppen handelspolitik i EU, ett förstärkt multilateralt handelssystem inom WTO, ökad svensk export och ökade utländska direktinvesteringar i Sverige.
40 Konsumentpolitik	Konsumenternas ställning och inflytande på marknaden skall stärkas. Hushållen skall ha goda möjligheter att utnyttja sina ekonomiska och andra resurser effektivt. Konsumenternas hälsa och säkerhet skall skyddas. Sådana konsumtions- och produktionsmönster skall utvecklas som minskar påfrestningarna på miljön och bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling. Konsumenterna skall ha tillgång till god vägledning, information och utbildning.
48 Allmänna bidrag till kommuner	Skapa goda och likvärdiga förutsättningar för kommuner och landsting att uppnå de nationella målen inom olika verksamheter.

6.5 Höjning av högsta avgiften inom maxtaxan för barnomsorg

Regeringens förslag: Statsbidrag skall lämnas till kommuner som tillämpar en viss högsta avgift (maxtaxa) inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. För att statsbidrag skall lämnas skall avgiften per månad i förskoleverksamheten (förskola och familjedaghem) vara högst tre, två respektive en procent av hushållets avgiftsgrundande inkomst för det första, andra respektive tredje barnet i familjen. Avgiften får dock inte överstiga 1 260 kronor i månaden för det första barnet, 840 kronor i månaden för det andra barnet respektive 420 kronor i månaden för det tredje barnet i förskoleverksamheten.

För att statsbidrag skall lämnas skall avgiften per månad i skolbarnsomsorgen (fritidshem och familjedaghem) vara högst två, en respektive en procent av hushållets avgiftsgrundande inkomst för det första, andra respektive tredje barnet i familjen. Avgifterna får dock inte överstiga 840 kronor i månaden för det första barnet och 420 kronor i månaden för det andra respektive tredje barnet i skolbarnsomsorgen. Den högsta avgiften, i den för barnet aktuella verksamhetsformen, skall betalas för det yngsta barnet i familjen och den närmast lägre avgiften, i den för barnet aktuella verksamhetsformen, skall betalas för det närmast äldre barnet. Från det fjärde barnet betalas ingen avgift.

Skälen för regeringens förslag: I syfte att begränsa statens utgifter föreslås att de högsta avgifterna i maxtaxan höjs. I övrigt föreslår regeringen inte några förändringar av reglerna för maxtaxan inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.

Höjningen av de högsta avgifterna innebär att avgifterna höjs för hushåll med avgiftsgrundande inkomster över 38 000 kronor i månaden. De höjda avgifterna innebär möjlighet till ökade avgiftsinkomster för kommunerna och regeringen avser därmed att sänka det statsbidrag som lämnas till kommuner som tillämpar maxtaxan med 240 miljoner kronor per år från och med 2004. De nya reglerna skall träda i kraft den 1 januari 2004.

6.6 Utgiftsområde 1–27 samt Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

I följande avsnitt redogörs kortfattat för varje utgiftsområde och för Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. I tabellform redovisas utfall för 2002, anvisade anslagsmedel för 2003 (inklusive förslag till tilläggsbudget i denna proposition), prognos för 2003, regeringens bedömning av utgiftsramar för 2004 samt konsekvensberäkningar för 2005 och 2006. Med statsbudget avses den av riksdagen beslutade statsbudgeten, dvs. den ursprungliga statsbudgeten enligt riksdagens beslut i december 2002 samt riksdagens beslut enligt proposition 2002/03:46 Folkomröstning om införande av euron, men exklusive förslag till tilläggsbudget i denna proposition.

Utgiftsprognoserna för 2003 avviker i vissa fall från anvisade medel i statsbudgeten. Detta beror bl.a. på förväntad förbrukning av anslags-sparande, utnyttjande av anslagskrediter och på förändrade antaganden om den ekonomiska utvecklingen.

Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat 2004	2005	2006
7 333	7 689	7 921	7 874	7 843	8 243

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Demokrati samt delar av politikområdena Mediepolitik och Samepolitik. I utgiftsområdet ingår även anslagen *Kungliga hov- och slottsstaten*, *Riksdagens ledamöter och partier m.m.*, *Riksdagens förvaltningskostnader*, *Riksdagens ombudsmän*, *justitieombudsmännen*, *Regeringskansliet m.m.*, *Stöd till politiska partier*, samt *Expertgruppen för EU-frågor*.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 7,7 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av ny pris- och löneomräkning med ca 66 miljoner kronor samt med 108 miljoner kronor till följd

av att medel avsatts för genomförande av val till Europaparlamentet.

Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat		
			2004	2005	2006
8 838	9 092	9 110	9 748	10 095	10 067

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Effektiv statsförvaltning och Finansiella system och tillsyn.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 9,1 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 minskas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av ny pris- och löneomräkning med ca 16 miljoner kronor.

Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat		
			2004	2005	2006
8 049	8 267	8 188	8 551	8 771	8 947

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Skatt, tull och exekution.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 8,3 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av ny pris- och löneomräkning med ca 84 miljoner kronor.

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat		
			2004	2005	2006
24 052	24 783	24 702	25 824	26 214	26 807

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Rättsväsendet.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 24,6 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av ny pris- och löneomräkning med ca 313 miljoner kronor.

Polisens anslag för 2004 och framåt skall förstärkas för att öka antalet poliser och utveckla verksamheten samt för merkostnader för Västra Götaland i samband med EU-toppmötet i Göteborg. Regeringen återkommer om nivåerna i budgetpropositionen.

Utgiftsområde 5 Internationell samverkan

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003	Prognos 2003	Beräknat		
			2004	2005	2006
1 137	1 285	1 241	1 285	1 282	1 287

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Utrikes- och säkerhetspolitik.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 1,3 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av ny pris- och löneomräkning med ca 2,3 miljoner kronor.

Utgiftsområde 6

Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat		
			2004	2005	2006
44 588	44 702	44 479	44 447	45 598	46 591

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Totalförsvar samt Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 44,7 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 minskas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av ny pris- och löneomräkning med ca 296 miljoner kronor.

Utgiftsområde 7

Internationellt bistånd

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat		
			2004	2005	2006
15 684	17 065	17 169	19 936	20 920	21 933

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Internationellt utvecklingssamarbete samt Samarbete med Central- och Östeuropa.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 17,1 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 med 506 miljoner kronor till följd av nya antaganden om den makroekonomiska utvecklingen.

Vidare minskas beräknade resurser för utgiftsområdet med ca 117 miljoner kronor till följd av en besparing på politikområdet Samarbete med Central- och Östeuropa, se vidare avsnitt 4.3.

Utgiftsområde 8

Invandrare och flyktingar

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat		
			2004	2005	2006
6 695	7 356	7 477	7 041	7 220	7 236

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Migrationspolitik, Integrationspolitik, Storstadspolitik och Minoritetspolitik.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 7,1 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av ny pris- och löneomräkning med ca 5,8 miljoner kronor.

Regeringen avser ta tillvara storstadspolitikens erfarenheter och omvandla dem till ordinarie strukturer. Statliga myndigheter skall ges tydliga mandat och riktlinjer för att storstadspolitikens tvärssektoriella mål skall uppnås. Ett antal myndigheter ges i uppdrag att vidareutveckla de samverkansöverenskommelser som finns i de lokala utvecklingsavtalen. Under 2003 avser regeringen att lämna en skrivelse till riksdagen med en redogörelse för hur arbetet med att genomföra storstadspolitiken utvecklats sedan riksdagen beslutade om propositionen Utveckling och rättvisa - en politik för storstaden på 2000-talet (prop. 1997/98:165).

Utgiftsområde 9

Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat		
			2004	2005	2006
31 040	33 931	34 468	37 286	38 481	39 903

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Hälso- och sjukvårdspolitik, Folkhälsopolitik, Barnpolitik, Handikappolitik, Äldrepolitik, Socialtjänstpolitik och Forskningspolitik.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 33,4 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 med ca 2 000 miljoner kronor. Det förklaras till största

delen av ökade kostnader för högkostnads-skyddet för de äldre inom tandvården och för assistansersättning.

Slutligen ökas beräknade resurser till följd av ny pris- och löneomräkning med 19 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat 2004	2005	2006
112 889	118 541	121 046	124 964	131 633	136 755

¹ Inklusivt förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 119,4 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av ny pris- och löneomräkning med ca 69 miljoner kronor.

Vidare ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av nya antaganden om den makroekonomiska utvecklingen med 143 miljoner kronor.

Därutöver beräknas utgifterna minska inom utgiftsområdet till följd av föreslagna regeländringar med ca 5 miljarder kronor. Den sjukpenninggrundande inkomsten skall minskas med 3 procent vid beräkning av sjukpenning. Detta minskar ersättningen vid sjukskrivning med 2,4 procent vilket minskar utgifterna med ca 1 140 miljoner kronor. Övriga ersättningar som beräknas utifrån den sjukpenninggrundande inkomsten berörs inte av förslaget.

Sjukpenningen skall inte överstiga ersättningen från arbetslöshetskassan om den sjukskrivne vid sjukskrivningstillfället uppbär ersättning från arbetslöshetskassa. Detta minskar utgifterna med ca 600 miljoner kronor.

Sjuklöneperioden förlängs för samtliga arbetsgivare från 14 till 21 dagar. Detta minskar utgifterna med ca 1 600 miljoner kronor. Ett högkostnadsskydd för arbetsgivare med ett begränsat antal anställda föreslås också vilket beräknas öka utgifterna med i storleksordningen 250 miljoner kronor.

Avslutningsvis senareläggs den tidigare aviserade höjningen av taket för ersättning från sjukförsäkringen vilket innebär att utgifterna blir ca 2 000 miljoner kronor lägre.

Antalet personer med aktivitets- eller sjukersättning 2004 (tidigare benämnt förtidspension) beräknas bli ca 45 000 eller ca 10 procent fler än vad som antogs i budgetpropositionen för 2003. Den aktuella prognosen innebär att antalet personer med aktivitets- och sjukersättning beräknas öka med ca 5 procent per år 2003 och 2004. Detta innebär att en upprevidering av utgifterna inom utgiftsområde 10 med ca 4,4 miljarder kronor jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2003.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003	Prognos 2003	Beräknat 2004	2005	2006
33 794	52 547	52 027	51 396	50 162	49 440

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ekonomisk äldrepolitik.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 52,5 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av att fler ålderspensionärer antas bli berättigade till inkomstgrundad ålderspension. Resurserna för garantipension beräknas som en konsekvens av detta minska med ca 795 miljoner kronor.

Vidare ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av högre utgifter för bostadstillägget till pensionärer med ca 375 miljoner kronor. Orsaken till förändringen är ökade bostadskostnader, nya antaganden om den makroekonomiska utvecklingen och ett tillfälligt ökat antal berättigade individer.

Slutligen ökas beräknade resurser för utgiftsområdet med 40 miljoner kronor till följd av ett ökat antal individer och nya antaganden om den makroekonomiska utvecklingen inom äldre-försörjningsstödet.

Utgiftsområde 12

Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat		
			2004	2005	2006
50 197	52 419	52 446	54 131	55 864	57 131

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ekonomisk familjepolitik.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 52,9 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av stigande medelersättning, ett ökat barnafödande, ett ökat antal uttagna dagar inom föräldraförsäkringen och en särskild omräkning av barnpensionerna med sammanlagt ca 310 miljoner kronor. Beräknade resurser ökas även till följd av höjd grundnivå i föräldraförsäkringen med 100 miljoner kronor.

Vidare minskas beräknade resurser för utgiftsområdet med 865 miljoner kronor till följd av senarelagd höjning av inkomsttaket i föräldraförsäkringen från 7,5 till 10 prisbasbelopp.

Slutligen minskas beräknade resurser till följd av ökad återbetalning och en utfallskorrigerering inom underhållsstödet med ca 190 miljoner kronor samt till följd av borttagande av kontaktdagar i föräldraförsäkringen med 300 miljoner kronor.

Utgiftsområde 13

Arbetsmarknad

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat		
			2004	2005	2006
60 968	59 757	63 217	59 774	56 283	55 493

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Arbetsmarknad.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 60,3 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av ny pris- och löneomräkning med 58 miljoner kronor.

Vidare ökas beräknade resurser för utgiftsområdet bl.a. till följd av nya antaganden om arbetslösheten med 3 373 miljoner kronor.

Därutöver minskas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av införandet av ett förstärkt särskilt anställningsstöd. Därigenom minskas ramen med 444 miljoner kronor eftersom kostnaderna för anställningsstödet i huvudsak belastar statsbudgetens inkomstsida.

Vidare minskas ramen med 785 miljoner kronor till följd av förslaget att stödet till skyddat arbete hos en offentlig arbetsgivare (OSA) på samma sätt som för anställningsstöd lämnas i form av en kreditering på arbetsgivarens skattekonto.

Slutligen minskas ramen som en följd av besparingar inom arbetslöshetsförsäkringens område med 1 550 miljoner kronor, se avsnitt 4.3.

Utgiftsområde 14

Arbetsliv

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat		
			2004	2005	2006
1 066	1 157	1 143	1 084	1 113	1 133

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Arbetslivspolitik och Jämställdhetspolitik.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 1,1 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av ny pris- och löneomräkning med ca 8 miljoner kronor.

Utgiftsområde 15

Studiestöd

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003	Prognos 2003	Beräknat		
			2004	2005	2006
20 668	21 260	20 690	21 315	22 188	23 218

Utgiftsområdet omfattar delar av politikområdet Utbildningspolitik.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 21,3 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 minskas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av nya antaganden om den makroekonomiska utvecklingen med ca 424 miljoner kronor.

Vidare minskas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av besparingar med 826 miljoner kronor, se avsnitt 4.3.

Resterande skillnad i förhållande till budgetpropositionen för 2003 beror på minskat volymer.

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003	Prognos 2003	Beräknat		
			2004	2005	2006
40 871	42 387	42 052	44 096	45 895	47 173

Utgiftsområdet omfattar delar av politikområdena Utbildningspolitik och Forskningspolitik.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 42,4 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av ny pris- och löneomräkning med ca 197 miljoner kronor.

Vidare minskas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av besparingar med 300 miljoner kronor, se vidare avsnitt 4.3.

Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat		
			2004	2005	2006
8 095	8 378	8 279	8 628	8 938	9 132

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Kulturpolitik, Ungdomspolitik och folkrörelsepolitik samt delar av politikområdena Mediepolitik, Finansiella system och tillsyn, Utbildningspolitik och Forskningspolitik.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 8,4 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av ny pris- och löneomräkning med ca 74 miljoner kronor.

Vidare minskas beräknade resurser för utgiftsområdet med 98 miljoner kronor. Detta är främst en följd av att fri entré vid vissa statliga museer senareläggs. Mot bakgrund av gjorda lokalanpassningar inleds dock reformen den 1 januari 2004 vid Moderna museet, Arkitektur-museet och Östasiatiska museet.

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat		
			2004	2005	2006
8 736	9 338	9 515	8 891	9 254	9 564

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Bostadspolitik och Regional samhällsorganisation samt delar av politikområdena Ekonomisk familjepolitik och Miljöpolitik.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 9,5 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av ny pris- och löneomräkning med ca 30 miljoner kronor och till följd av nya antaganden om den makroekonomiska utvecklingen med ca 80 miljoner kronor.

Vidare minskas beräknade resurser för utgiftsområdet med 100 miljoner kronor 2004 till följd av att Statens bostadskreditnämnd gjort en förnyad analys av risken i garantiåtagandena för verksamhetsgrenen Äldre garantier. Analysen visar att risken de närmaste åren är mindre än vad som tidigare bedömts och garantiavsättningen beräknas därför kunna minskas.

Slutligen minskas beräknade resurser med 100 miljoner kronor 2004 till följd av förslag om ökad avgiftsfinansiering av den statliga lantmäteriverksamheten.

Utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat 2004	2005	2006
3 388	3 605	3 795	3 609	3 010	3 011

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Regional utvecklingspolitik och delar av politikområdet IT, tele och post.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 3,6 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 minskar beräknade resurser för utgiftsområdet med 2 miljoner kronor för att under utgiftsområde 24 finansiera ökade utgifter för att centralt stödja den regionala nivån i dess arbete med lokala utvecklingsprogram för kommersiell service.

Riksdagen har beslutat om En politik för tillväxt och livskraft i hela landet (prop. 2001/02:4, bet. 2001/02:NU4, rskr. 2001/02:118). Den nya regionala utvecklingspolitiken gäller fr.o.m. 2002. I linje med den nya politiken föreslår regeringen att utgiftsområde 19 byter namn från Regional utjämning och utveckling till Regional utveckling. Frågan om ändring av riksdagsordningen behandlas under lagförslag (avsnitt 3.1).

Med anledning av att viss verksamhet överförs från utgiftsområde 19 till utgiftsområde 22 kommer den beräknade ramen för utgiftsområdet att minska (avsnitt 6.4).

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2003 att den avsåg att återkomma med förslag till justering av anslaget 33:1 *Allmänna regionalpolitiska åtgärder* för att finansiera samverkansorganens uppföljning av länens utvecklingsarbete. Regeringen kan i nuläget inte bedöma behovet av dessa justeringar. Regeringen avser att under 2003 återkomma i denna fråga.

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat 2004	2005	2006
2 934	3 213	2 738	3 806	3 632	3 657

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Miljöpolitik och del av politikområdet Forskningspolitik.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 3,4 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av ny pris- och löneomräkning med ca 17 miljoner kronor.

För 2004 minskas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av besparingar med ca 315 miljoner kronor. Minskningen hänför sig till besparingar på sanering och återställning av förorenade områden, stöd till klimatinvesteringar samt information om klimatfrågor.

Utgiftsområde 21 Energi

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003	Prognos 2003	Beräknat 2004	2005	2006
2 253	1 687	2 206	1 307	467	476

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Energi- politik.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 1,7 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 minskas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av ny pris- och löneomräkning med ca 2 miljoner kronor.

Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för 2004 beträffande den fortsatta finansieringen av energipolitiken.

Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat 2004	2005	2006
24 361	25 358	24 852	28 116	29 786	30 286

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Transportpolitik och delar av politikområdet IT, tele och post.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 25,9 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av ny pris- och löneomräkning med ca 25 miljoner kronor.

Vidare görs en neddragning av de beräknade resurserna, vilket förklaras av att en besparing om 1 miljard kronor genomförs inom området infrastrukturinvesteringar, se avsnitt 4.3.

Med anledning av att viss verksamhet överförs från utgiftsområde 19 till utgiftsområde 22 kommer den beräknade ramen för utgiftsområdet att öka (avsnitt 6.4).

Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat 2004	2005	2006
13 922	10 287	9 648	14 167	14 352	14 302

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Skogspolitik, Djurpolitik, Livsmedelspolitik, Landsbygdspolitik samt delar av politikområdena Forskningspolitik, Utbildningspolitik och Samepolitik.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 10,5 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av ny pris- och löneomräkning med ca 25 miljoner kronor.

Vidare minskas beräknade resurser för utgiftsområdet med 308 miljoner kronor huvudsakligen till följd av minskad återföring

av skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel med 179 miljoner kronor samt nedjustering av överbudgeterat anslag för intervention med 100 miljoner kronor.

Utgiftsområde 24 Näringsliv

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat 2004	2005	2006
3 453	3 435	3 430	3 362	3 517	3 552

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Näringspolitik, Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande, Konsumentpolitik samt delar av politikområdet Forskningspolitik.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 3,5 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 minskas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 till följd av ny pris- och löneomräkning med ca 13 miljoner kronor.

Vidare minskas beräknade resurser till följd av en tillfällig besparing inom exportfrämjande verksamhet med 75 miljoner kronor.

Slutligen ökas beräknade resurser för utgiftsområdet med 2 miljoner kronor till följd av ökade utgifter för att centralt stödja den regionala nivån i dess arbete med lokala utvecklingsprogram för kommersiell service.

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat 2004	2005	2006
102 333	71 018	72 411	73 068	72 971	72 995

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Allmänna bidrag till kommuner.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 68,5 miljarder kronor.

Den stora förändringen av anslagsnivån 2003 jämfört med utfallet 2002 förklaras i huvudsak av förändringen av kommunkontosystemet från och med den 1 januari 2003. En preliminär nedjustering gjordes 2003 av det generella

statsbidraget med ca 31,4 miljarder kronor. Regeringen avser att göra en definitiv reglering i budgetpropositionen för 2004.

Pensionsreformen samt justeringar i skattesystemet leder till ändrade skatteintäkter för kommunsektorn. Till följd av detta minskades det generella statsbidraget preliminärt med ca 5,8 miljarder kronor netto år 2003. Regeringen avser att även i denna fråga göra en slutlig reglering i budgetpropositionen för 2004.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet 2004 med ca 2,5 miljarder kronor till följd av en högre omslutning i utjämningsystemet.

Slutligen tillförs utgiftsområdet, i enlighet med vad som tidigare aviserats i budgetpropositionen för 2003, 1 miljard kronor för en fortsatt förstärkning av hälso- och sjukvården.

Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003	Prognos 2003	Beräknat		
			2004	2005	2006
67 340	54 450	42 094	45 560	48 323	54 642

Utgiftsområdet omfattar utgifter för räntor på statsskulden, oförutsedda utgifter samt Riksgäldskontorets provisionskostnader i samband med upplåning och skuldförvaltning.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 54,5 miljarder kronor.

Anslaget 92:3 *Räntor på statsskulden* avräknas kassamässigt och påverkas i stor utsträckning av Riksgäldskontorets upplåningsteknik och läneplan för respektive år, skuldens storlek, ränte- och valutakurser och lånebehovet. Då upplåning sker löpande och i genomsnitt på långa löptider kommer dessa faktorer att påverka utgifterna under flera år. Avvikelse mellan anvisade medel och utfall på anslaget förklaras av ändrade låneplaner, en svagare kronkurs och en omvärderingspost.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 minskas beräknade resurser för utgiftsområdet 2004 till följd av överkurser för emission samt ett lägre ränteläge, med ca 8 900 miljoner kronor.

Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003	Prognos 2003	Beräknat		
			2004	2005	2006
20 648	23 695	20 282	23 814	25 205	25 783

Utgiftsområdet avser Sveriges avgift till Europeiska gemenskapernas budget.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 23,7 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet från 2004 med ca 644 miljoner kronor, främst till följd av nya antaganden om den makroekonomiska utvecklingen samt en preliminär beräkning av kostnaderna för utvidgningen av EU med tio nya medlemsstater.

Beräkningen av resursbehovet kommer att revideras i budgetpropositionen för 2004 på grundval av kommissionens förslag till EU-budget för 2004, inklusive reviderade avgiftsbaser för nuvarande medlemsländer samt tillägg av avgiftsbaserna för de tio blivande medlemsstaterna.

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003	Prognos 2003	Beräknat		
			2004	2005	2006
153 645	155 953	157 063	165 822	172 014	182 334

Området omfattar ålderspension i form av tilläggspension, inkomstpension, premiepension samt administrationskostnader.

För 2003 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 156 miljarder kronor.

Utgifterna för ålderspensionerna ökar årligen. Detta beror på en trendmässig ökning av den genomsnittliga tilläggspensionen, indexeringen av pensionerna och ett ökat antal individer med inkomstgrundad ålderspension.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2003 ökas beräknade resurser från 2004 till följd av att folkpensionerna för personer födda 1937 eller tidigare följsamhetsindexeras retroaktivt fr.o.m. 2002. Förändringen innebär att resurserna ökas med ca 870 miljoner kronor.

Vidare ökas de beräknade resurserna till följd av ökade administrationskostnader med ca 120 miljoner kronor och till följd av nya

antaganden om den makroekonomiska utvecklingen med ca 1 300 miljoner kronor.

7

Tilläggsbudget

7 Tilläggsbudget

7.1 Förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för 2003

Enligt 9 kap. 5 § regeringsformen kan riksdagen för löpande budgetår på tilläggsbudget göra en ny beräkning av statsinkomster samt ändra anslag och anvisa nya anslag. De förändringar av gällande statsbudget som nu kan överblickas och andra frågor som regeringen anser bör tas upp, redovisas i det följande.

Anslagsförändringarna i detta förslag till tilläggsbudget innebär att anvisade medel ökar med 520 miljoner kronor netto. De föreslagna ökningarna av anslagen uppgår till 5 359 miljoner kronor och de föreslagna minskningarna uppgår till 4 839 miljoner kronor.

Efter de föreslagna åtgärderna uppgår budgeteringsmarginalen till 0,4 miljarder kronor för år 2003.

7.2 Tilläggsbudget per utgiftsområde

7.2.1 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

27:4 Radio- och TV-verket

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 11 676 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 27:4 *Radio- och TV-verket* ökas med 700 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har i propositionen om marksänd digital-TV (prop.

2002/03:72) föreslagit att sändningstillstånd på nytt skall utlysas i det femte digitala marknätet. Radio- och TV-verket får härigenom en ökad och inte budgeterad arbetsbelastning under innevarande år. Regeringen anser därför att anslaget 27:4 *Radio- och TV-verket* behöver ökas med 700 000 kronor. Finansieringen sker genom att det under utgiftsområde 17 Kultur, medier, trosamfund och fritid uppförda anslaget 28:28 *Centrala museer: Myndigheter* minskas.

90:1 Kungliga hov- och slottsstaten

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 87 597 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 90:1 *Kungliga hov- och slottsstaten* ökas med 4 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Omfattande investeringar har gjorts för att förbättra säkerheten på Stockholms slott. De säkerhetshöjande åtgärderna medför ökade kostnader för drift, övervakning och underhåll. I budgetpropositionen för 2003 aviserade regeringen att den avsåg att i vårpropositionen 2003 återkomma till frågan. Regeringen anser nu att ytterligare medel behövs för de säkerhetshöjande åtgärderna och att anslaget 90:1 *Kungliga hov- och slottsstaten* skall ökas med 4 000 000 kronor.

90:2 Riksdagens ledamöter och partier m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 603 008 000 kronor.

Riksdagsstyrelsens förslag: Anslaget 90:2 *Riksdagens ledamöter och partier m.m.* ökas med 16 550 000 kronor.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag: Riksdagen har beslutat att inrätta en självständig revisionsmyndighet, Riksrevisionen, under riksdagen (förs. 1999/2000:RS1, bet. 2000/01:KU8, rskr. 2000/01:116-119). Myndigheten inrättas den 1 juli 2003. Riksdagsstyrelsen har beslutat att riksdagsförvaltningen skall stå för de driftkostnader som uppkommer för förberedelser fram till dess att myndigheten inrättas och att riksdagsstyrelsen avser att lämna förslag till riksdagen om medel på tilläggsbudget för riksrevisionskommitténs kostnader då dessa inte kan rymmas inom förvaltningens anslag. Riksdagsstyrelsen har den 19 mars 2003 beslutat att riksrevisionskommitténs budget för 2003 får uppgå till 16 550 000 kronor. Riksdagsstyrelsen föreslår därför att anslaget 90:2 *Riksdagens ledamöter och partier m.m.* ökas med 16 550 000 kronor.

90:4 Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 56 426 000 kronor.

Riksdagsstyrelsens förslag: Anslaget 90:4 *Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen* ökas med 2 500 000 kronor.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag: I budgetpropositionen för 2003 höjdes anslaget 90:4 *Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen*. Den genomförda höjningen var inte tillräcklig. Riksdagsstyrelsen anser därför att anslaget nu behöver ökas med 2 500 000 kronor.

Anslaget 90:7 Expertgruppen för EU-frågor

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 9 179 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 90:7 *Expertgruppen för EU-frågor* ökas med 700 000 kronor.

Anslaget 90:5 *Regeringskansliet m.m.* minskas med 10 221 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 90:7 *Expertgruppen för EU-frågor* ökas med 700 000 kronor för att finansiera arbetsuppgifter som tidigare har utförts i Regeringskansliet.

Anslaget 90:5 *Regeringskansliet m.m.* skall minskas med 700 000 kronor för att finansiera ökningen av anslaget 90:7 *Expertgruppen för EU-frågor*. Anslaget skall även minskas med 5 800 000 kronor för att finansiera ökningen av det under utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar uppförda anslaget 12:1 *Migrationsverket*. Förändringen av den svenska valutans värde har för utrikesrepresentationen medfört en valutakursvinst om 3 700 000 kronor. Anslaget 90:5 *Regeringskansliet m.m.* bör därför minskas med detta belopp. Vidare skall anslaget minskas med 21 000 kronor för att finansiera en åtgärd på det under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd uppförda anslaget 8:1 *Internationellt utvecklingssamarbete* med anledning av privata bidrag för att öka biståndsmedlen.

Sammantaget skall därmed anslaget 90:5 *Regeringskansliet m.m.* minskas med 10 221 000 kronor.

7.2.2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning**1:5 Statistiska centralbyrån**

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 414 139 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 1:5 *Statistiska centralbyrån* minskas med 1 250 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Ansvar för lönestatistiken fördes 2001 över från Statistiska centralbyrån till Medlingsinstitutet. För att även anpassa finansieringen av lönestatistiken minskas anslaget 1:5 *Statistiska centralbyrån* med 1 250 000 kronor medan det under utgiftsområde 14 Arbetsliv uppförda anslaget 23:8 *Medlingsinstitutet* ökas med samma belopp.

1:7 Kammarkollegiet

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 27 459 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 1:7 *Kammarkollegiet* ökas med 500 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Frågor om auktorisation av tolkar och översättare prövas av Kammarkollegiet. Någon auktorisation finns för närvarande inte för teckenspråkstolkar. Regeringen anser att auktorisation av teckenspråkstolkar är angelägen för att åstadkomma en kvalitets-säkring av teckenspråkstolkningen. Den ordning som nu gäller för tolkar mellan svenska och främmande språk bör kunna användas även för auktorisation av teckenspråkstolkarna. Regeringen bedömer att auktorisation av teckenspråkstolkar bör kunna införas fr.o.m. den 1 juli 2003. För att möjliggöra detta bör anslaget 1:7 *Kammarkollegiet* ökas med 500 000 kronor. Finansiering sker genom en minskning av det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg uppförda anslaget 16:3 *Statsbidrag till särskilt utbildningsstöd*.

1:15 Riksrevisionsverket: Avvecklingskostnader

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 29 790 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 1:15 *Riksrevisionsverket: Avvecklingskostnader* får även användas för utgifter i samband med att uppgifter överförs från Riksrevisionsverket till annan myndighet under regeringen med anledning av att Riksrevisionsverket upphör den 30 juni 2003.

Skälen för regeringens förslag: Uppgiften att utse och entlediga revisorer i stiftelser med anknuten förvaltning vid statliga myndigheter åligger Riksrevisionsverket enligt stiftelseförordningen (1995:1280). Denna uppgift tas inte över av Riksrevisionen. Regeringen avser att överföra uppgiften till Länsstyrelsen i Stockholms län. I samband härmed uppstår utgifter hos den myndighet som övertar uppgifter som inte tidigare beräknats. Det kan även visa sig att ytterligare kostnader av liknande karaktär kommer att uppstå under året. Anslaget 1:15 *Riksrevisionsverket: Avvecklingskostnader* bör få användas även för sådana utgifter.

2:1 Finansinspektionen

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 163 680 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 2:1 *Finansinspektionen* ökas med 15 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Finansinspektionens ansvar och arbetsuppgifter kommer att utvidgas under innevarande år. Detta ställer krav på en utvecklad och större organisation samt på ett förbättrat IT-stöd. Förändringarna orsakas bl.a. av ett antal förändringar av den finansiella tillsynen inom EU. Anslaget 2:1 *Finansinspektionen* bör därför ökas med 15 000 000 kronor.

Statens fastighetsverk

Regeringens förslag: Riksdagen godkänner en ny investeringsplan för Statens fastighetsverk.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen har beslutat om en investeringsplan för Statens fastighetsverk där investeringarna för 2003 uppgår till 422,9 miljoner kronor, varav 367,1 miljoner kronor i inrikes fastigheter.

En utökning av gällande investeringsram krävs med anledning av försenade byggprojekt och ökade byggkostnader.

Ett antal projekt där byggstart planerats till 2002 har förskjutits till 2003, t.ex. ombyggnad av Östra stallet kv. Krubban i Stockholm, byggstart för Skissernas museum i Lund samt förbättringsåtgärder i samband med saneringen av inomhusmiljön i Moderna museet och Arkitekturmuseet. Projektkostnader på totalt 33 miljoner kronor har förskjutits från 2002 till 2003 på grund av förseningar.

Vidare har kostnaderna för att bygga Världskulturmuseet i Göteborg ökat med 40 miljoner kronor av totalt 265 miljoner kronor.

För 2003 bör investeringsplanen för inrikes fastigheter ökas med 73 miljoner kronor från 367 till 440 miljoner kronor. Den totala investeringsplanen för inrikes, utrikes och mark bör omfatta 506 miljoner kronor. Även för 2004 behövs förändringar göras.

Tabell 7.1 Investeringsplan för Statens fastighetsverk 2002-2004

Miljoner kronor

	Investerat 2002	Budget 2003	Beräknat 2004
Inrikes	400	440	277
Utrikes	57	52	23
Mark	8	14	12
Summa investeringar	465	506	312
Lån	465	506	312
Summa finansiering	465	506	312

Försäljning av fastighet i Paris, Frankrike

Regeringens förslag: Riksdagen godkänner att staten säljer en fastighet på 105 rue de Longchamp i Neuilly-sur-Seine, Paris, Frankrike.

Skälen för regeringens förslag: Staten äger en fastighet på 105 rue de Longchamp i Neuilly-sur-Seine, Paris, Frankrike. Fastigheten innehåller tolv bostadslägenheter som använts för utlandsstationerad personal. Utrikesdepartementet har sagt upp hyresavtalet för fastigheten med Statens fastighetsverk.

Efter annonsering i fransk press har det högsta av tioalet anbud antagits. En villkorad överenskommelse har träffats om försäljning av fastigheten för ca 60 450 000 svenska kronor.

Enligt 25 § lagen (1996:1059) om statsbudgeten får regeringen besluta att sälja fast egendom när värdet inte överstiger 50 miljoner kronor.

Regeringen anser att fastigheten inte längre behövs i svenska statens verksamhet. Denna fastighet bör därför säljas. För att regeringen skall kunna besluta om försäljningen krävs riksdagens medgivande eftersom värdet av fastigheten överstiger 50 miljoner kronor.

90:1 Riksrevisionen

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 117 800 000 kronor. Vidare finns ett bemyndigande att ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i verksamheten intill ett belopp av 19 000 000 kronor.

Riksdagsstyrelsens förslag: Riksdagen bemyndigar riksdagsstyrelsen att för 2003 besluta att öka Riksrevisionens låneram till högst 50 000 000 kronor.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag: Riksdagen har beslutat inrätta en självständig revisionsmyndighet, Riksrevisionen, under riksdagen från den 1 juli 2003. Riksdagen har fastställt Riksrevisionens låneram för investeringar i anläggningstillgångar som används i verksamheten

till högst 19 000 000 kronor. Efter riksdagens beslut har utgifterna för bildandet av den nya myndigheten i högre grad kunnat konkretiseras. Investeringarna i IT- och telesystem beräknas av Riksrevisionskommittén till omkring 20 000 000 kronor. Här ingår bl.a. inköp och installation av datorer, telefoni m.m. till myndigheten. Vidare uppskattas utgifterna för förbättringar av den av Riksrevisionen hyrda fastigheten uppgå till omkring 5 000 000 kronor. Utgifterna för inredning av fastigheten uppskattas till 15 000 000 kronor. Slutligen kan det, såväl före myndighetens bildande den 1 juli 2003 som efter, komma att uppstå oförutsedda behov av investeringar. Lånramen bör därför ökas till sammanlagt högst 50 000 000 kronor. Den föreslagna utökningen av lånramen för investeringar kommer att innebära en ökad belastning på Riksrevisionens anslag i form av ökade kostnader för ränta och amortering, vilket kan få konsekvenser i form av omprioriteringar inom verksamheten.

7.2.3 Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

3:2 Skattemyndigheterna

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 5 087 212 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 3:2 *Skattemyndigheterna* ökas med 1 567 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Skattemyndigheterna skall kompenseras för kostnaderna för att administrera uttag av avgifter till registrerade trossamfund (prop. 1998/99:124 avsnitt 7.1). Kostnaderna för uppbördshjälpen kan beräknas till 21 kronor per person. Regeringen har beslutat om uppbördshjälp för sju trossamfund. Enligt uppgift svarar skattemyndigheterna 2003 för uppbörden avseende 74 632 personer. Regeringen föreslår därför att anslaget 3:2 *Skattemyndigheterna* ökas med 1 567 000 kronor. Finansiering sker genom att det under utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid uppförda anslaget 28:39 *Stöd till trossamfund* minskas med motsvarande belopp.

7.2.4 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1999:613) om försöksverksamhet med videokonferens i rättegång

Regeringens förslag: Försöksverksamheten med videokonferens i allmän domstol skall förlängas till och med den 31 december 2004.

Ärendet och dess beredning: Sedan den 1 januari 2000 är det möjligt att på försök använda videoteknik i de allmänna domstolarna. Riksdagen beslutade i december 2001 att försöksverksamheten skall fortsätta att gälla till och med den 30 juni 2003 (prop. 2001/02:1 utg. omr. 4, bet. 2001/02:JuU1, rskr. 2001/02:78). Försöksverksamheten har successivt utökats och omfattar i dagsläget 20 domstolar. Genom försökslagstiftningen ges en möjlighet att använda videokonferens vid handläggning av mål och ärenden i allmän domstol. Parter i tvistemål och brottmål kan under vissa förutsättningar inställa sig på annan plats än den där rättegången äger rum och därifrån delta genom videokonferens. Förhör av t.ex. vittnen kan också ske genom videokonferens. Syftet med lagstiftningen är att ge domstolarna ett redskap som möjliggör en mer flexibel handläggning av mål och ärenden och att erbjuda medborgarna ökad tillgänglighet till domstolarna. I betänkandet En modernare rättegång (SOU 2001:103) har föreslagits att försöksverksamheten med videokonferens i allmän domstol permanentas. Betänkandet har remissbehandlats och flertalet remissinstanser är positiva till förslaget. Även Domstolsverket har i sin utvärdering av verksamheten föreslagit att den permanentas. Förslaget bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Lagrådet

Lagstiftningsärendet faller inom lagrådets granskningsområde. Lagrådets hörande har bedömts vara överflödigt på grund av frågans beskaffenhet.

Skälen för regeringens förslag: Försöksverksamheten med videokonferens i rättegång har utfallit positivt och beredningen av ett förslag om att permanenta verksamheten pågår. Det är viktigt att försöksverksamheten får fortsätta under den vidare beredningen av frågan. Regeringen anser därför att giltighetstiden för försökslagstiftningen skall förlängas. Ett lagförslag i ärendet finns i avsnitt 3.3.

4:1 Polisorganisationen

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 13 559 801 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 4:1 *Polisorganisationen* minskas med 1 950 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: För att bidra till finansieringen av det under utgiftsområde 22 Kommunikationer uppförda nya anslaget 37:6 *Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet* minskas anslaget 4:1 *Polisorganisationen* med 1 950 000 kronor.

4:3 Åklagarorganisationen

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 788 314 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 4:3 *Åklagarorganisationen* ökas med 20 000 000 kronor.

Anslaget 4:4 *Ekobrottsmyndigheten* minskas med 10 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: För att åklagarverksamheten skall kunna bedrivas med bibehållen kvalitet anser regeringen att anslaget 4:3 *Åklagarorganisationen* behöver ökas med 20 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 4:4 *Ekobrottsmyndigheten* minskas med 10 000 000 kronor och genom att anslaget 4:2 *Säkerhetspolisen* minskas.

4:5 Domstolsväsendet m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 3 667 435 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 4:5 *Domstolsväsendet m.m.* ökas med 38 000 000 kronor.

Anslaget 4:2 *Säkerhetspolisen* minskas med 50 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Domstolsväsendets utgifter i samband med konkurser och brottmål fortsätter att öka. För att domstolarna skall kunna fullgöra sina uppgifter behöver de utökade resurser. Anslaget 4:5 *Domstolsväsendet m.m.* bör därför ökas med 38 000 000 kronor. Finansiering av denna ökning och ökningen av andra anslag inom utgiftsområdet sker genom att anslaget 4:2 *Säkerhetspolisen* minskas med 50 000 000 kronor.

4:6 Kriminalvården

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 4 472 939 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 4:6 *Kriminalvården* ökas med 200 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Beläggningen inom anstalter och häkten fortsätter att öka. Kriminalvården kan inte möta volymökningarna inom nuvarande anslagsram. För att ge kriminalvården förutsättningar att öka tillgången på platser anser regeringen att anslaget 4:6 *Kriminalvården* behöver ökas med 200 000 000 kronor.

4:10 Brottsoffermyndigheten

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 19 093 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 4:10 *Brottsoffermyndigheten* ökas med 3 000 000 kronor.

Anslaget 4:7 *Brottsförebyggande rådet* minskas med 1 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Antalet ansökningar om brottsskadeersättning ökar. För att kunna hantera ärendetillströmningen behöver Brottsoffermyndigheten mer personal. Utgifter för detta ryms inte inom anvisat anslag. För att ge myndigheten möjligheter att klara volymökningarna anser regeringen att anslaget 4:10 *Brottsoffermyndigheten* bör ökas med 3 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 4:7 *Brottsförebyggande rådet* minskas med 1 000 000 kronor och anslaget 4:2 *Säkerhetspolisen* minskas.

7.2.5 Utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Försvarets materielverk

Regeringen har ett bemyndigande att innevarande år låta Försvarets materielverk disponera en kredit i Riksgäldskontoret på högst 21 500 000 000 kronor för att tillgodose behovet av rörelsekapital.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att 2003 låta Försvarets materielverk disponera en kredit i Riksgäldskontoret på högst 25 500 000 000 kronor för att tillgodose behovet av rörelsekapital.

Skälen för regeringens förslag: För att finansiera utestående förskott till industrin och övrigt behov av rörelsekapital har regeringen bemyndigats att 2003 låta Försvarets materielverk disponera en kredit i Riksgäldskontoret på högst 21 500 000 000 kronor.

Till följd av leasing av JAS 39 Gripen-flygplan till Ungern samt ett förändrat orderläge gent-

emot industrin har behovet av rörelsekapital ökat. Regeringen anser därför att krediten bör höjas med 4 000 000 000 kronor.

6:8 Försvarets radioanstalt

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 454 307 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 6:8 *Försvarets radioanstalt* ökas med 25 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 6:2 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* minskas med 25 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Takten i den tekniska utvecklingen på signalspaningsområdet och behovet av inhämtningskapacitet har ökat i en sådan omfattning att Försvarets radioanstalts investeringar i teknik behöver utökas. Anslaget 6:8 *Försvarets radioanstalt* bör därför ökas med 25 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 6:2 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* minskas med 25 000 000 kronor.

6:11 Nämnder m.m.

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 7 095 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 6:11 *Nämnder m.m.* minskas med 1 950 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: För att bidra till finansieringen av höjningen av det under utgiftsområde 22 Kommunikationer uppförda nya anslaget 37:6 *Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet* minskas anslaget 6:11 *Nämnder m.m.* med 1 950 000 kronor.

7.2.6 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

8:1 Biståndsverksamhet

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett reservationsanslag på 15 886 126 000 kronor. Vidare har regeringen ett bemyndigande att göra ekonomiska åtaganden om högst 22 883 000 000 kronor och att ställa ut garantier om högst 12 000 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* minskas med 94 979 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att för anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* under 2003 ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 24 164 000 000 kronor efter 2003.

Regeringen bemyndigas att under 2003 ställa ut garantier intill ett sammanlagt belopp av 580 825 000 kronor för de lån som Europeiska Investeringsbanken lämnar inom ramen för Lomé IV Bis och Cotonou-avtalet.

Anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* får även användas för att betala avgift motsvarande full riskavspiegande premie för de garantier som svenska staten utfärdar med anledning av Lomé IV Bis och Cotonou-avtalet.

Skälen till regeringens förslag: Regeringen anser att anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* skall minskas med 94 979 000 kronor för att bidra till att finansiera ökade utgifter inom detta utgiftsområde och utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar. Avräkningen från biståndsramen för flyktingkostnader skall ökas med 75 000 000 kronor.

Sedan 1993 har privatpersoner betalat in 170 347 kronor i bidrag till biståndet på ett postgiro-konto som tillhör Utrikesdepartementet. Dessa pengar har sedan redovisats på inkomsttiteln *Övriga inkomster av statens verksamhet*. En utbetalning på 150 000 kronor för biståndsåndamål har gjorts. Även de återstående 20 347 kronorna skall överföras till anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* för att användas i enlighet med bidragsgivarnas syfte. Finansiering sker genom att anslaget 90:5 *Regeringskansliet m.m.* minskas.

Bemyndigandet att öka de ekonomiska åtagandena avser det multilaterala utvecklings-

arbetet. Orsaken till att bemyndigandet behöver ökas är att justeringar som uppgår till 1 281 000 000 kronor har gjorts av förpliktelser som utestod vid utgången av 2002.

Sverige har i samband med ingåendet av Lomé IV Bis och Cotonou-avtalet mellan EU och 77 länder i Afrika, Karibien och Stilla havet förbundit sig att dela på risken för de lån Europeiska Investeringsbanken lämnar av egna medel under detta avtal. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2003 utfärda garantier intill ett belopp av 580 825 000 kronor för detta ändamål.

Regeringens bedömning är att full riskavspiegande avgift inte bör debiteras förmånstagnarna för dessa garantier, varför regeringen föreslår att anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* skall få användas även för att betala sådana garantiavgifter.

8:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 492 740 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 8:2 *Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete* ökas med 10 000 000 kronor.

Skälen till regeringens förslag: För den nya myndigheten Folke Bernadotteakademien har för innevarande år 20 000 000 kronor reserverats under anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet*. Myndigheten har under första halvan av 2003 finansierats från anslaget 8:2 *Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete* vilket nu korrigeras genom att detta anslag ökas med 10 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* minskas.

8:4 Folke Bernadotteakademien

Något anslag för detta ändamål finns inte uppfört på statsbudgeten för innevarande år.

Regeringens förslag: Ett nytt ramanslag 8:4 *Folke Bernadotteakademin* på 10 000 000 kronor anvisas.

Skälen till regeringens förslag: För den nya myndigheten Folke Bernadotteakademin har för innevarande år 20 000 000 kronor reserverats under anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet*. Myndigheten har tillfälligt finansierats från anslaget 8:2 *Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete*. Ett nytt ramanslag 8:4 *Folke Bernadotteakademin* bör föras upp på statsbudgeten för detta ändamål med 10 000 000 kronor. Utgifterna för andra halvan av 2003 täcks därmed. Finansiering sker genom att anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* minskas.

7.2.7 Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

10:2 Integrationsåtgärder

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 51 742 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 10:2 *Integrationsåtgärder* ökas med 30 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen föreslår i propositionen Ett utvidgat skydd mot diskriminering (prop. 2002/03:65) en ny lag om förbud mot diskriminering. Vidare föreslås ändringar i 1999 års arbetsrättsliga lagar med förbud mot diskriminering. Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO), Handikappombudsmannen (HO) och Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO) får nya uppgifter till följd av förslaget. Förslaget innebär också ett behov av informations- och utbildningsinsatser. För att möjliggöra detta behöver resurserna ökas med 5 000 000 kronor.

Integrationsverket fördelar medel enligt förordningen (2002:989) om statligt stöd för verksamhet som förebygger och motverkar diskriminering. Stödet till sådan verksamhet bör förstärkas. Ytterligare 5 000 000 kronor behövs därför.

För att upprätta ett skyddat boende m.m. för flickor och unga kvinnor som riskerar att utsättas för s.k. hedersrelaterat våld bör anslaget vidare ökas med 20 000 000 kronor.

Sammantaget skall anslaget 10:2 *Integrationsåtgärder* ökas med 30 000 000 kronor. Finansiering sker delvis genom att det under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande uppförda anslaget 31:3 *Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader* minskas.

11:1 Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 230 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslag 11:1 *Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna* ökas med 40 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Insatserna inom de lokala utvecklingsavtalen har lett till att nya arbetssätt har tagits fram. För att permanenta nya metoder och ge tid till att hitta former i ordinarie strukturer ökas anslaget 11:1 *Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna* med 40 000 000 kronor.

12:1 Migrationsverket

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 617 511 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 12:1 *Migrationsverket* ökas med 5 800 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Migrationsverket har idag processansvaret i migrationsarbetet som berör flera myndigheter, inklusive utlandsmyndigheterna. Ansvar för IT-stödet till den processinriktade organisationen för hantering av utlänningsärenden, som infördes 1999, har dock varit uppdelat mellan Regeringskansliet och Migrationsverket. Migrationsverket skall från den 1

januari 2004 överta det finansiella ansvaret för IT-stödet i migrationsarbetet på utlandsmyndigheterna. Regeringskansliet har det tekniska ansvaret för IT-stödet på utlandsmyndigheterna och skall installera de delar av IT-stödet som berör migrationsarbetet. Migrationsverket skall dock redan från den 1 juli 2003 finansiera kostnader för ersättningsinvesteringar, tillkommande infrastruktur och hårdvara som behövs för migrationsarbetet på utlandsmyndigheterna. Härigenom får Migrationsverket både det finansiella och verksamhetsmässiga ansvaret för IT-stödet. Ökade medel behövs och anslaget 12:1 *Migrationsverket* bör därför ökas med 5 800 000 kronor. Finansieringen sker genom att det under utgiftsområde 1 Rikets styrelse uppförda anslaget 90:5 *Regeringskansliet m.m.* minskas med samma belopp.

12:2 Mottagande av asylsökande

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 3 154 274 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 12:2 *Mottagande av asylsökande* ökas med 122 000 000 kronor.

Anslaget får även användas för ersättning till kommuner för vård av barn och unga under 18 år i annat hem än barnets eget om barnet omfattas av 1 § första stycket 2 lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande.

Anslaget får även användas för ersättning till kommuner för vissa utredningskostnader m.m. avseende asylsökande barn som kommit till Sverige utan legal vårdnadshavare.

Skälen för regeringens förslag: Antalet asylsökande ligger på en fortsatt hög nivå bl.a. som en följd av Sveriges operativa inträde i Schengensamarbetet. Fler personer än beräknat finns inskrivna i Migrationsverkets mottagandesystem vilket gör att utgifterna ökar. Anslaget 12:2 *Mottagande av asylsökande* behöver därför ökas med 122 000 000 kronor. Finansiering sker delvis genom att utgifterna minskas inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

En kommun har rätt till ersättning för kostnader för vård av barn under 18 år i annat hem än barnets eget om barnet omfattas av 1 § första

stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. under den tid som barnets ansökan om uppehållstillstånd prövas. Ersättning lämnas för vård som ges med stöd av socialtjänstlagen (2001:453) eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Om ansökan om uppehållstillstånd avslås och ett beslut om avvisning eller utvisning skall verkställas lämnas ersättning också för vård under tiden fram till dess barnet lämnar landet. Rätten till ersättning till kommuner bör också omfatta motsvarande vårdinsatser som ges till barn som omfattas av 1 § första stycket 2 lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande. Riksdagen bör därför godkänna att anslaget används även för detta ändamål.

Migrationsverket har enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande (LMA) huvudansvar för mottagandet av asylsökande m.fl. Verket erbjuder lämpligt boende i anläggningar för bl.a. asylsökande barn som kommit till Sverige utan legal vårdnadshavare. Dessa barn behöver skydd och hjälp. Socialnämnden har enligt 2 kap. 2 § socialtjänstlagen det yttersta ansvaret för dem som vistas i kommunen. Därför skall kommunen enligt 11 kap. 1 och 2 §§ socialtjänstlagen (2001:453) utreda barnets behov av insatser och fatta beslut om var barnet skall bo. Boende kan ske i familjehem, hem för vård eller boende, eller i Migrationsverkets gruppboende.

Kommunerna bör lämnas ersättning för vissa utredningskostnader m.m. avseende asylsökande barn som kommit till Sverige utan legal vårdnadshavare. Den statliga ersättningen till kommunerna för dessa utredningar m.m. avses gälla under en övergångstid. Regeringen avser att under denna tid och efter samråd med Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet, pröva och fastställa de närmare grunderna för statlig ersättning till kommunerna avseende asylsökande barn m.fl. som kommit till Sverige utan legal vårdnadshavare. För att möjliggöra den tillfälliga ersättningen bör riksdagen godkänna att anslaget används även för detta ändamål.

12:4 Utlänningsnämnden

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 114 074 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 12:4 *Utlänningsnämnden* ökas med 10 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Antalet asylsökande ligger på en fortsatt hög nivå bl.a. som en följd av Sveriges operativa inträde i Schengensamarbetet. För att förkorta handläggningstiderna hos Utlänningsnämnden och därmed minska väntetiderna i Migrationsverkets mottagandesystem, bör anslaget 12:4 *Utlänningsnämnden* ökas med 10 000 000 kronor.

12:5 Offentligt biträde i utlänningsärenden

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 127 027 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 12:5 *Offentligt biträde i utlänningsärenden* ökas med 5 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Antalet asylsökande ligger på en fortsatt hög nivå bl.a. som en följd av Sveriges operativa inträde i Schengensamarbetet. Kostnaderna för offentligt biträde i utlänningsärenden bedöms komma att överstiga anvisade medel. Anslaget 12:5 *Offentligt biträde i utlänningsärenden* bör därför ökas med 5 000 000 kronor.

12:6 Utresor för avvisade och utvisade

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 105 556 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 12:6 *Utresor för avvisade och utvisade* ökas med 15 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Antalet verkställda utresor har ökat vilket lett till högre kostnader och en större anslagsförbrukning än tidigare beräknat. Anslaget 12:6 *Utresor för avvisade*

och utvisade bör därför ökas med 15 000 000 kronor.

7.2.8 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

13:1 Sjukvårdsförmåner m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 2 608 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 13:1 *Sjukvårdsförmåner m.m.* ökas med 430 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Den 1 juli 2002 infördes inom tandvårdsförsäkringen ett högkostnadsskydd för protetik för personer som är 65 år eller äldre. Efterfrågan och den begärda genomsnittliga tandvårdsersättningen har varit betydligt högre än vad regeringen tidigare beräknat. De ökade kostnaderna beror också på att många äldre valt att skjuta upp protetiska behandlingar i väntan på att högkostnadsskyddet skulle införas. Eftersom många protetiska behandlingar tar lång tid att genomföra och det dröjer innan tandvårdsräkningar lämnas in till försäkringskassan beräknas utgifterna för regel förändringen uppstå först under 2003. För att klara utgifterna bör anslaget 13:1 *Sjukvårdsförmåner m.m.* ökas med 430 000 000 kronor.

14:4 Statens folkhälsoinstitut

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 124 894 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 14:4 *Statens folkhälsoinstitut* ökas med 85 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Regeringsrätten har i ett antal domar den 20 december 2002 slagit fast att de avgifter som tagits ut med stöd av alkohollagen (1994:1738) enligt den tidigare ordningen för partihandel stätt i strid med EG-fördraget och att dessa avgifter måste återbetalas.

Domen innebär att återbetalning måste ske till ett stort antal företag. Kostnaden har av Statens folkhälsoinstitut, som skall svara för återbetalningarna, preliminärt uppskattats till ca 85 000 000 kronor. Anslaget 14:4 *Statens folkhälsoinstitut* skall därför ökas med detta belopp.

14:7 Folkhälsopolitiska åtgärder

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 86 554 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 14:7 *Folkhälsopolitiska åtgärder* ökas med 5 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Utvecklingen av spelmarknaden går snabbt. Nya spelformer uppstår, den totala omsättningen ökar och marknadsföringen av olika spel blir alltmer omfattande. Detta kan medföra att de negativa konsekvenserna av spelande ökar, både ur ett socialt och hälsomässigt perspektiv. Regeringen bedömer att det finns behov av åtgärder för att motverka negativa sociala och hälsomässiga effekter av spelberoende. Anslaget 14:7 *Folkhälsopolitiska åtgärder* skall av dessa skäl ökas med 5 000 000 kronor.

16:4 Bidrag till viss verksamhet för personer med funktionshinder

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett obetecknat anslag på 80 394 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 16:4 *Bidrag till viss verksamhet för personer med funktionshinder* ökas med 500 000 kronor.

Anslaget 16:3 *Statsbidrag till särskilt utbildningsstöd* minskas med 7 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: För att öka möjligheterna för handikapporganisationerna att bedriva insatser för personer med funktionshinder bör anslaget 16:4 *Bidrag till viss verksamhet för personer med funktionshinder* ökas med

500 000 kronor. För att finansiera denna ökning, ökningen av andra anslag inom detta utgiftsområde, ökningen av ett anslag under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning samt ett nytt anslag under utgiftsområde 22 Kommunikationer minskas anslaget 16:3 *Statsbidrag till särskilt utbildningsstöd* med 7 000 000 kronor.

16:5 Bidrag till handikapporganisationer

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett obetecknat anslag på 157 248 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 16:5 *Bidrag till handikapporganisationer* ökas med 1 500 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Handikapporganisationerna fyller en central funktion bland folkrörelserna i Sverige genom att följa och rapportera om livsvillkoren för personer med funktionshinder. Organisationerna bidrar också till att förverkliga målen för handikappolitiken. I samband med att den nya förordningen om statsbidrag till handikapporganisationerna trädde i kraft den 1 juli 2001 har regeringen låtit kartlägga effekterna av de nya bestämmelserna. Resultaten visade att en övervägande del av handikapporganisationerna anser att det nya regelsystemet är bättre och mer rättvist än det gamla. Kritik har dock riktats mot det nya systemet då ett fåtal gamla organisationer får kraftigt minskade bidrag. Regeringen anser att dessa negativa effekter bör begränsas. Anslaget 16:5 *Bidrag till handikapporganisationer* bör därför ökas med 1 500 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 16:3 *Statsbidrag till särskilt utbildningsstöd* minskas.

16:7 Bilstöd till handikappade

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 164 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 16:7 *Bilstöd till handikappade* ökas med 56 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Bidrag till bilstöd är ett viktigt medel för att uppnå regeringens mål för handikappolitiken. För att förkorta väntetiderna för bidrag anser regeringen att anslaget 16:7 *Bilstöd för handikappade* bör ökas med 56 000 000 kronor.

Finansiering sker delvis genom att det under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsför-sörjning och byggande uppförda anslaget 21:1 *Bostadsbidrag* minskas som följd av den ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag som regeringen föreslår. Finansiering sker också genom att det under utgiftsområde 22 Kommunikationer uppförda anslaget 37:2 *Upphandling av samhälls-åtaganden* minskas.

16:9 Statens institut för särskilt utbildningsstöd

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 26 373 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 16:9 *Statens institut för särskilt utbildningsstöd* ökas med 2 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: EU:s minister-råd har utlyst 2003 till det Europeiska handi-kappåret. Kommissionen har avsatt medel för projekt på nationell, regional och lokal nivå under förutsättning att medlemsstaterna tillskjuter motsvarande belopp. Statens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus) har fått regeringens uppdrag att administrera och finansiera projekten under handikappåret. För 2003 erhöll Sisus en miljon kronor för att finansiera projekten under handikappåret. Kostnaderna som uppkommer ryms dock inte inom Sisus anslag. För att fullt ut kunna finansiera det svenska åtagandet i sam-band med handikappåret bör därför anslaget 16:9 *Statens institut för särskilt utbildningsstöd* ökas med 2 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 16:3 *Statsbidrag till särskilt utbildningsstöd* minskas.

17:1 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldrepolitiken

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 35 446 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 17:1 *Stimulansbi-drag och åtgärder inom äldrepolitiken* ökas med 1 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Pensionärsor-ganisationerna fyller en viktig funktion. Deras verksamhet spänner över ett vitt fält alltifrån kurser och seminarier till rådgivning och hjälpin-satser av olika slag. De företräder också äldres intressen i olika beslutsprocesser inom bl.a. kommuner, landsting och stat. För att ytterligare stärka pensionärsorganisationernas möjligheter att erbjuda verksamheter för äldre samt företräda deras intressen i olika sammanhang anser reger-ingen att anslaget 17:1 *Stimulansbidrag och åt-gärder inom äldrepolitiken* bör ökas med 1 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 16:3 *Statsbidrag till särskilt utbildnings-stöd* minskas.

7.2.9 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Sjukpenninggrundande inkomst vid beräkning av sjukpenning

Regeringens förslag: Den sjukpenninggrundande inkomsten skall multipliceras med faktorn 0,97 vid beräkning av sjukpenning. Vid beräkning av andra förmåner som relateras till sjukpenningen skall någon sådan beräkning inte göras.

Bakgrund: Enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) är sjukpenninggrundande inkomst den årliga inkomst i pengar som en för-säkrad kan antas komma att tills vidare få för eget arbete här i landet, antingen såsom arbetsta-gare i allmän eller enskild tjänst (inkomst av an-

ställning) eller på annan grund (inkomst av annat förvärvsarbete). Att inkomsten skall beräknas som årlig inkomst innebär att tillfälliga inkomständringar och inkomstvariationer under året normalt inte skall påverka den sjukpenninggrundande inkomsten.

Av Riksförsäkringsverkets föreskrifter om sjukpenninggrundande inkomst (RFFS 1998:12) framgår att inkomsten skall vara av viss varaktighet. Endast sådan inkomst beaktas som den försäkrade kan antas komma att tills vidare få av eget arbete under minst sex månader i följd eller av eget årligen återkommande arbete (säsongarbete). Den sjukpenninggrundande inkomsten måste uppgå till lägst 24 procent av det för året gällande prisbasloppet, vilket för 2003 är 38 600 kronor. Detta innebär att den lägsta inkomst som kan läggas till grund för sjukpenninggrundande inkomst måste uppgå till minst 9 300 kronor. Den sjukpenninggrundande inkomsten är begränsad till 7,5 prisbasbelopp, vilket innebär att den högsta sjukpenninggrundande inkomsten uppgår till 289 500 kronor enligt 2003 års nivå.

Den sjukpenninggrundande inkomsten används som ersättningsunderlag vid beräkning av sjukpenning, föräldrapenning m.fl. dagersättningar som är avsedda att ge den enskilde individen kompensation vid inkomstförlust.

Skälen för regeringens förslag: Sjukskrivningarna har ökat kraftigt under de senaste åren och ökningen av ohälsan i arbetslivet fortsätter. Det är i synnerhet de långa sjukskrivningarna som ökar. Drygt 126 000 personer har för närvarande varit sjukskrivna under längre tid än ett år. Ungefär en tredjedel av dem har varit sjukskrivna under mer än två år. Samhällets kostnader för ohälsorelaterade förmåner ökar och dessutom motverkar ohälsan näringslivets utveckling på sikt. Det ökande antalet sjukskrivningar har medfört att utgifterna för sjukpenning har ökat dramatiskt.

Som en åtgärd för att begränsa utgiftsökningarna föreslår regeringen att den sjukpenninggrundande inkomsten skall multipliceras med faktorn 0,97 vid beräkning av sjukpenning enligt AFL. Övriga dagersättningar som beräknas med utgångspunkt i sjukpenningen påverkas dock inte av förslaget. Sådan ersättning såsom föräldrapenning och havandeskapspenning beräknas således på en oreducerad sjukpenninggrundande inkomst.

Den nya beräkningsregeln föreslås träda i kraft den 1 juli 2003. Ett lagförslag i ärendet

finns i avsnitt 3.4. Förslaget har utarbetats inom Regeringskansliet och har beretts med Riksförsäkringsverket.

Sjukpenningens storlek vid arbetslöshet

Regeringens förslag: För försäkrade som är arbetslösa och som skulle ha varit berättigade till arbetslöshetsersättning, skall sjukpenningbeloppet under ett sjukdomsfall motsvara det belopp som skulle ha betalats ut i arbetslöshetsersättning.

Bakgrund: Fastställande av en sjukpenninggrundande inkomst bygger på principen om inkomstbortfall, dvs. man måste ha en viss inkomst för att vara försäkrad och inkomstens storlek påverkar i sin tur storleken på den sjukpenninggrundande inkomsten. Normalt sett omfattas den som saknar inkomst således inte av sjukpenningförsäkringen. Om inkomstförhållandena förändras för den försäkrade skall enligt det nu gällande regelsystemet också den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten ändras. Den som inte längre har inkomst omfattas då inte av sjukpenningförsäkringen.

I vissa situationer kan man emellertid vara försäkrad för sjukpenning trots att man inte har någon inkomst. Till de grupper som omfattas av sådana s.k. SGI-skyddade tider hör – under vissa omständigheter – bl.a. studerande och arbetslösa.

Nuvarande bestämmelser om sjukpenning vid arbetslöshet

Försäkringsskyddet vid arbetslöshet är inte enhetligt. I stället tillämpas två olika principiella lösningar för att skydda den arbetslöse individens sjukpenninggrundande inkomst.

Den första lösningen innebär att för den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd hålls den tidigare sjukpenninggrundande inkomsten vilande under denna tid. Aktivitetsstöd är en sammanfattande benämning på den ersättning som lämnas till arbetssökande som deltar i de arbetsmarknadspolitiska programmen. Bestämmelserna om aktivitetsstöd finns i förordningen (1996:1100) om aktivitets-

stöd. Försäkringskassan beräknar och betalar ut aktivitetsstödet. Den som är berättigad till arbetslöshetsersättning eller är utförsäkrad har samma ersättning som skulle ha lämnats vid arbetslöshet, dock lägst 320 kronor per dag. En deltagare som inte uppfyller kraven för arbetslöshetsersättning får aktivitetsstöd med 223 kronor per dag. Blir en deltagare i ett arbetsmarknadspolitiskt program sjuk har denne rätt till aktivitetsstöd. Någon sjukpenning betalas därför inte ut i sådana fall.

Den andra principiella lösningen innebär att en arbetslös person får behålla den sjukpenninggrundande inkomsten om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande enligt vissa angivna krav. Lagregleringen är numera uppbyggd så att det i lagen om allmän försäkring anges att det skall finnas SGI-skydd vid arbetslöshet men att grunderna anges av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Grunderna har utvecklats i förordningen (2000:1418) om tillämpningen av vissa skyddsbestämmelser för sjukpenninggrundande inkomst vid studier eller arbetslöshet. Den som således inte deltar i arbetsmarknadspolitiskt program utan står till arbetsmarknadens förfoganden enligt de grunder som regleras i förordningen ovan har rätt till sjukpenning baserad på den tidigare sjukpenninggrundande inkomsten, dvs. den inkomst som förelåg innan arbetslösheten inträffade, om han eller hon skulle bli sjuk under den skyddade tiden. Något krav på att den försäkrade skall vara berättigad till arbetslöshetsersättning finns inte.

Att det finns två olika former av försäkringsskydd innebär också att det finns två olika sätt att beräkna ersättningen vid ett eventuellt sjukfall under skyddad tid. Vid det första fallet när den försäkrade erhåller aktivitetsstöd innebär det vilande försäkringsskyddet att ersättning vid eventuell sjukdom baseras på aktivitetsstödet, dvs. individen får behålla sitt aktivitetsstöd under sjukdom. Den tidigare sjukpenninggrundande inkomsten aktiveras först när programmet har avslutats eller ett definitivt avbrott görs i programmet. Definitivt avbrott anses föreligga när en person inte längre medverkar i programmet och kräver som regel ett beslut från länsarbetsnämnden/arbetsförmedlingen. Försäkringskassan får i sådana fall uppgift om när den försäkrade har skilts från aktiviteten.

Skillnader i nivåer och principer för ersättning vid sjukdom under arbetslöshet medför att den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program

vid sjukdom ofta får lägre ersättning än den som enbart står till arbetsmarknadens förfogande. Högsta sjukpenning dvs. 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten för 2003 är 19 300 kr/mån före skatt. Ersättningen från arbetslöshetskassan är maximalt 16 060 kronor i månaden före skatt de första ett hundra dagarna. Därefter sjunker ersättningen. Eftersom det är relativt ovanligt att en arbetslös får delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program inom de första etthundra dagarna (ca fem månader) är det också ovanligt att personer som deltar i sådana program har rätt till maximal ersättning.

Reglerna om sjukpenninggrundande inkomst och ersättningens storlek under arbetslöshet har diskuterats under många år. Riksrevisionsverket (RRV) gjorde i sin rapport Vad skall sjukförsäringen omfatta? från 1990 vissa jämförelser mellan å ena sidan sjukpenning och å andra sidan bl.a. olika arbetslöshetsersättningar. Riksförsäkringsverket (RFV) har därefter i RFV ANSER 1992:4 Översyn av reglerna om sjukpenninggrundande inkomst (SGI) föreslagit förändrade regler för arbetslösa försäkrade.

Den kritik som finns mot nuvarande regler har framför allt sin grund i att en arbetslös försäkrad vid sjukdom i de flesta fall erhåller en högre ersättning i form av sjukpenning än vad han eller hon annars skulle ha erhållit i arbetslöshetsersättning. Även den som av olika skäl – t.ex. utförsäkring – inte har rätt till någon arbetslöshetsersättning har vid sjukdom rätt att erhålla sjukpenning motsvarande den tidigare sjukpenninggrundande inkomsten så länge den enskilde uppfyller de kriterier som gäller för SGI-skydd vid arbetslöshet.

Skälen för regeringens förslag: För den som vid bedömningstillfället saknar inkomst, kan ersättningen med nuvarande regler komma att grundas på en tidigare inkomst som den försäkrade inte har haft på länge och kanske inte heller har utsikter att få i en framtid.

Regeringen anser att inkomstbortfallet vid sjukdom bör motsvara det inkomstbortfall som uppstår genom att arbetslöshetsersättning inte längre betalas ut. På så sätt knyts ersättningen vid sjukdom närmare till det faktiska inkomstbortfallet som den enskilde har i form av att arbetslöshetsersättning inte betalas ut under sjukperioden.

Som en följd av regeringens förslag kommer den försäkrade som erhåller sjukpenning som motsvarar arbetslöshetsförsäkringen inte att få

följa löneutvecklingen i det tidigare arbetet, eftersom ersättningen inte längre knyts till den sjukpenninggrundande inkomsten utan till det belopp som skulle ha betalats ut i arbetslöshetsersättning om den försäkrade inte varit sjukskriven. Det bör i stället vara den löneutveckling som sker inom arbetslöshetsförsäkringen som i dessa fall skall gälla även inom sjukpenningförsäkringen.

Arbetslöshetsersättning betalas som regel ut för fem dagar per vecka. Sjukpenning betalas ut antingen som tim- eller dagberäknad ersättning eller som kalenderdagberäknad ersättning, dvs. årsinkomsten delas med 365. Enligt nuvarande regler betalas kalenderdagberäknad sjukpenning alltid ut för den som är arbetslös. Regeringens förslag innebär att den ersättning som den försäkrade skulle ha haft rätt till i arbetslöshetsersättning för fem dagar under en vecka bör utges som dagberäknad sjukpenning, dvs. sjukpenning bör betalas ut för de dagar som annars arbetslöshetsersättning skulle ha utgivits, med den inskränkningen att sjukpenning inte utges för den första dagen (karensdagen).

Principiellt bör alla arbetslösa försäkrade som blir sjukskrivna behandlas på samma sätt. Det kan av många skäl inte vara försvarligt att det skall vara fördelaktigare att vara sjukskriven när arbetslöshetsperioden inträffar än att sjukperioden inträffar under en arbetslöshetsperiod. En rimlig lösning är av detta skäl att sjukpenningen anpassas till arbetslöshetsersättningen i och med att arbetslösheten inträder. Regeringen anser därför att de ändrade reglerna för att betala ut sjukpenning under en arbetslöshetsperiod även skall omfatta samtliga sjukdomsfall som påbörjats före en sådan period. Förslaget innebär att samtliga ersättningsfall där sjukpenning utges och där den försäkrade skulle ha varit berättigad till arbetslöshetsersättning om han eller hon inte varit sjuk kommer att omfattas från och med den tidpunkt de ändrade reglerna börjar att gälla. Enligt uppgifter från Riksförsäkringsverket beräknas förslaget på helår innebära en ökad belastning hos försäkringskassorna med ca 30 årsarbetskrafter.

Regeringens förslag bör träda i kraft den 1 juli 2003 och även omfatta den som redan uppbär sjukpenning när bestämmelserna träder i kraft. Lagförslag i ärendet finns i avsnitt 3.4. Förslaget har utarbetats inom Regeringskansliet och har beretts med Riksförsäkringsverket.

Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön

Ärendet och dess beredning: Regeringen beslutade den 7 december 2000 att tillkalla en särskild utredare med uppgift att föreslå en handlingsplan för ökad hälsa i arbetslivet (dir. 2000:92). Utredningen (HpH-utredningen) överlämnade i januari 2002 slutbetänkandet Handlingsplan för ökad hälsa i arbetslivet (SOU 2002:5). I betänkandet föreslås bl.a. att den generella sjuklöneperioden skall förlängas till sextio dagar och att det för mindre arbetsgivare inför ett obligatoriskt högkostnadsskydd. Betänkandet har remissbehandlats och remissvaren finns tillgängliga i Socialdepartementet (dnr S2002/137/SF).

Lagrådet

Det framlagda lagförslaget i lagen (1991:1047) om sjuklön (SjLL) hör till Lagrådets granskningsområde. Förslaget är av stor betydelse för regeringens ekonomiska politik redan under 2003. Förslaget måste därför överlämnas i 2003 års ekonomiska vårproposition. Regeringen anser därför att förslaget är så brådskande att den fördröjning av ärendet som granskningen skulle medföra är till avsevärt men.

Förlängning av sjuklöneperioden

Regeringens förslag: Sjuklöneperioden skall förlängas från 14 till 21 dagar.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att den generella sjuklöneperioden skall förlängas till 60 dagar.

Remissinsatserna: En stor majoritet av remissinstanserna avvisar förslaget. *Riksförsäkringsverket*, *Statens folkhälsoinstitut*, *Föreningen Svensk Företagshälsövård*, *Svenska Rygginstitutet AB*, *Sveriges läkarförbund*, *Kammarkollegiet*, *Vinnova*, *Svenska företagsläkarföreningen* tillstyrker förslaget helt eller med vissa förbehåll. *Riksrevisionsverket* och *Statskontoret* ser vissa fördelar med förslaget och finner det värt att pröva. *SACO* kan tänka sig en förlängning av sjuklöneperioden till 28 dagar, men bara på försök och med noggrann utvärdering av dess effekter. *Sve-*

riges Försäkringsförbund tillstyrker ur ett försäkringstekniskt perspektiv att sjuklönen förlängs förutsatt att arbetsgivarna kompenseras fullt ut via avgiftssänkning. *Lantbrukarnas Riksförbund* anser att förslaget inte skall omfatta de mindre företagen.

Bakgrund: Lagen (1991:1047) om sjuklön (SjLL) infördes den 1 januari 1992 bl.a. för att öka arbetsgivarens ansvar för de anställdas arbetsmiljö och hälsa samt för att tillförsäkra de anställda en mer rättvis kompensation för inkomstförluster till följd av sjukdom.

I SjLL regleras arbetstagarens rätt till ersättning vid korta sjukdomsfall. Från och med den andra till och med den fjortonde dagen av varje sjukperiod får arbetstagaren behålla 80 procent av den lön och andra anställningsförmåner som skulle ha utbetalats om han eller hon fullgjort sina arbetsuppgifter. För den första dagen i sjuklöneperioden betalas ingen ersättning (karensdag).

Om en ny sjukperiod börjar inom fem kalenderdagar från det att en tidigare sjukperiod avslutats skall den betraktas som en fortsättning på den tidigare sjuklöneperioden när det gäller karensdag och avgränsningen av sjuklöneperioden.

Arbetstagarens rätt till sjuklön gäller fr.o.m. den första dagen av anställningstiden. Den som är anställd kortare tid än en månad har dock rätt till sjuklön bara om vissa kvalifikationsvillkor är uppfyllda. Uppdragstagare och egenföretagare omfattas inte av sjuklönesystemet.

SjLL inskränker inte den rätt till sjuklön som kan finnas enligt någon annan lag. En sådan rätt har sjömän enligt sjömanslagen (1973:282). Dessa bestämmelser medför rätt till full lön vid sjukdom och under längre tid än vad som följer av SjLL.

SjLL är tvingande till arbetstagarens förmån. Från vissa av lagens regler får dock avvikelser göras genom kollektivavtal som på arbetstagar sidan slutits eller godkänts av en sådan central arbetstagarorganisation som avses i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Bland annat får den närmare beräkningen av lön och andra anställningsformer ske utifrån bransch- och arbetsanpassade avtalsbestämmelser. Någon principiell avvikelse från lagens sjuklönenivåer är dock inte avsedd.

Arbetstagarens rätt till sjuklön bygger på att anmälan om sjukfallet görs till arbetsgivaren. Den anställde skall lämna arbetsgivaren en skriftlig försäkran om att han eller hon har varit

sjuk och i vilken omfattning sjukdomen satt ned arbetsförmågan.

Från och med den sjunde kalenderdagen efter sjukanmälningsdagen skall arbetstagaren styrka nedsättningen av arbetsförmågan genom läkarintyg. Ett intyg som arbetstagaren visar arbetsgivaren behöver inte innehålla närmare uppgifter om sjukdomen om inte annat överenskommit genom kollektivavtal. Om det finns särskilda skäl kan försäkringskassan ålägga den anställde att styrka nedsättningen av arbetsförmågan genom läkarintyg, antingen i ett pågående sjukdomsfall fr.o.m. en tidigare dag än den sjunde kalenderdagen efter sjukanmälningsdagen eller fr.o.m. den första dagen i varje kommande sjukperiod.

Tystnadsplikt gäller i arbetsgivarens personaladministrativa verksamhet med avseende på uppgifter om den anställdes hälsotillstånd eller personliga förhållanden i övrigt som har lämnats genom försäkran för sjuklön eller genom intyg av läkare.

Om sjukperioden och anställningen fortsätter efter sjuklöneperiodens utgång skall arbetsgivaren inom sju kalenderdagar efter denna tidpunkt anmäla sjukdomsfall till försäkringskassan.

Antalet karensdagar begränsas till tio under en tolv månadersperiod. Antalet karensdagar beräknas i förhållande till sjuklön från varje arbetsgivare för sig och till sjukpenning från försäkringskassan för sig.

Efter ansökan av en anställd som på grund av sjukdom kan antas komma att vara borta från arbetet i särskild stor omfattning kan försäkringskassan besluta att särskilda bestämmelser skall gälla för en sådan arbetstagar och dennes arbetsgivare. Ett beslut varigenom kassan bifallit en sådan ansökan medför dels att den anställde har rätt till sjuklön efter en kompensationsnivå om 80 procent också för den första dagen i varje sjuklöneperiod, dels att ersättning kan betalas till arbetsgivaren från sjukförsäkringen för kostnader för sjuklön till den anställde. Ersättning kan betalas till arbetsgivaren från sjukförsäkringen för kostnader för sjuklön även till arbetstagar som har en sjukdom som under en tolv månadersperiod medför risk för en eller flera längre sjukperioder. Ersättningen utbetalas av kassan efter skriftlig ansökan av arbetsgivaren och avser hela sjuklöneperioden.

Företag med få anställda har en möjlighet att försäkra sig hos försäkringskassan mot sjuklönekostnader avseende tid fr.o.m. den tredje er-

sättningsdagen. Rätt att teckna en sådan försäkring har arbetsgivare vars sammanlagda löne-kostnader under ett kalenderår – efter avdrag för sociala avgifter – inte beräknas överstiga summan av 130 gånger det för respektive år gällande prisbasbeloppet.

Om det uppkommer en tvist mellan en anställd och en arbetsgivare om rätt till sjuklön och tvisten gäller frågan om den anställdes arbetsförmåga är nedsatt på grund av sjukdom, nedsättningens omfattning eller om ett arbetstagarförhållande föreligger, kan försäkringskassan betala ersättning till den anställda, s.k. sjuklönegaranti. Ersättningen betalas, efter ansökan av den anställda, med skäligt belopp upp till ett högsta fastställt belopp, om det är sannolikt att han eller hon har rätt till den begärda sjuklönen eller del därav. I den utsträckning som ersättning betalas ut inträder försäkringskassan i den anställdes rätt gentemot arbetsgivaren.

För arbetstagares fordran på sjuklön gäller vanliga regler avseende lönefordran. Mål mellan arbetstagar och arbetsgivare om tillämpning av lagen handläggs enligt lagen om rättegång i arbetstvister. I tvist om rätt till sjuklön skall försäkringskassan på begäran av arbetsgivare, arbetstagarorganisation eller domstol yttra sig i frågan om arbetstagarens arbetsförmåga är nedsatt på grund av sjukdom eller om nedsättningens omfattning.

Skälen för regeringens förslag: De ökade antalet sjukskrivningar har medfört att utgifterna för sjukpenning har ökat drastiskt. Som en åtgärd för att begränsa utgiftsökningarna föreslår Regeringen att sjuklöneperioden förlängs från 14 till 21 dagar.

Enligt regeringens bedömning har införandet av en sjuklöneperiod år 1992 inneburit stora fördelar. Bland annat har den enskildes kompensation för inkomstbortfall vid sjukdom förbättrats. Vidare framgår att administrationen av sjuklöneperioden i stort fungerar mycket tillfredsställande. Bortsett från vissa enstaka gränsdragningsproblem gör regeringen den bedömningen att införandet av en sjuklöneperiod har visat sig i allt väsentligt vara positivt.

Regeringen konstaterar samtidigt att det rehabiliteringsansvar som infördes för arbetsgivaren den 1 januari 1992 inte fungerat på det sätt som avsetts. Det finns därför skäl att ge arbetsgivarna starkare drivkrafter att fullgöra sin reha-

biliteringsskyldighet. Även arbetsgivarnas förebyggande arbete bör kunna utvecklas.

För att stärka arbetsgivarnas ansvar för det tidiga och aktiva rehabiliteringsarbetet anser regeringen att det finns starka skäl att förlänga sjuklöneperioden och därigenom ytterligare förstärka åtgärdsansvaret med försörjningsansvaret.

Vidare innebär en sjuklöneförlängning att arbetsgivarens kostnader i högre grad blir rörliga och därmed mer påverkbara. Detta torde stärka incitamenten för att vidta åtgärder och därmed bidra till en snabbare rehabiliteringsprocess.

Liksom vid införandet av sjuklön år 1992 innebär en förlängning av sjuklöneperioden med 7 dagar dessutom att det frigörs administrativa resurser hos försäkringskassorna. Enligt uppgifter från Riksförsäkringsverket beräknas en förlängd sjuklöneperiod från 14 till 21 dagar innebära att ca 70 000 färre sjukfall kommer att handläggas hos försäkringskassorna. Den administrativa avlastningen hos försäkringskassorna motsvarar cirka 25 årsarbete. Dock tillkommer hanteringen av uppskattningsvis drygt 30 000 ansökningar om ersättning enligt bestämmelserna om högkostnadsskydd.

Nuvarande regler om t.ex. personkrets, kvalifikationsvillkor och läkarintyg bibehålls. Således behöver inte eller fortsättningsvis det läkarintyg som lämnas in till arbetsgivaren innehålla uppgift om diagnos.

Även nuvarande regler om arbetstagar med särskilt omfattande sjukfrånvaro samt arbetsgivares anmälnings- och uppgiftsskyldighet bibehålls tillsvidare. Regeringen kommer att följa dessa frågor noga.

Under dag 15 till 21 i en sjukperiod kan utöver sjukpenning utges viss ersättning enligt kollektivavtal. Regeringen är medveten om att förslaget att förlänga sjuklöneperioden till dag 21 innebär att denna ersättning kan påverkas av nu gällande kollektivavtal. Regeringen förutsätter dock att avtalen anpassas till den utökade sjuklöneperioden.

I SjLL föreskrivs att lagen inte inskränker den rätt till sjuklön som kan finnas enligt någon annan lag. En sådan rätt har sjömän enligt sjömanslagen (1973:282). Dessa regler berörs således inte av den nu föreslagna förlängningen av arbetsgivarperioden, eftersom sjömanslagens bestämmelser medför rätt till full lön vid sjukdom och under en längre tid än vad som följer av förslaget. Regeringen avser senare att anpassa ersättningen till sjömännens arbetsgivare.

Rätt till sjuklön har endast den som omfattas av ett anställningsförhållande. Uppdragstagare och egna företagare omfattas inte av sjuklönelagen. För dessa grupper gäller sjukpenningreglerna enligt lagen om allmän försäkring. Någon förändring i detta avseende föreslås inte. I samband med införandet av sjuklönelagen fr.o.m. år 1992 anförde Socialförsäkringsutskottet (bet. 1990/91:SfU18) att gränsdragningen mellan arbetstagar- och uppdragstagarbegreppen kunde ge upphov till problem och därför borde övervägas närmare. Utskottet uppdrog därför till regeringen att återkomma till riksdagen med de förslag som sådana övervägandena kunde ge anledning till. Enligt vad regeringen erfarit har de tillämpningsproblem som förekommit vad gäller gränsdragningen mellan arbetstagar- och uppdragstagarbegreppet i sjuklönelagen inte varit av den omfattningen att det för närvarande motiverar några förändringar av lagen. Riksdagens tillkännagivande föranleder av detta skäl ingen ytterligare åtgärd från regeringens sida.

Med tanke på vikten av tidiga rehabiliteringsinsatser kommer regeringen noga att följa på vilket sätt den föreslagna förlängningen av sjuklöneperioden påverkar arbetsgivarnas samt försäkringskassornas rehabiliteringsarbete.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 juli 2003 och tillämpas på sjukdomsfall som inträffar efter ikraftträdandet.

Ett lagförslag i ärendet finns i avsnitt 3.5.

Högekostnadsskydd för arbetsgivare med ett begränsat antal anställda

Regeringens förslag: I sjukförsäkringen skall införas ett obligatoriskt högekostnadsskydd mot sjuklönekostnader för arbetsgivare som har en årlig lönesumma som högst uppgår till 160 prisbasbelopp. Ersättning skall utges i olika intervaller med lägre ersättning för de större företagen.

Ersättning skall kunna erhållas för den del av sjuklönekostnaderna som överstiger ett sjuklönetak. Detta tak utgörs av ett belopp som motsvarar 90 procent av den genomsnittliga sjuklönekvoten för samtliga arbetsgivare. Ersättning lämnas för arbetsgivares sjuklönekostnad som uppkommit dag 2–21, samt för arbetsgivaravgifter, allmän löneavgift och särskild löneskatt, till den del avgifterna och skatten är hänförliga till den utbetalda sjuklönen som skall ersättas.

Utredningens förslag: Förslaget i utredningen Arbetsgivarens rehabiliteringsansvar (AGRA-utredningen, SOU 1997:142) överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår i likhet med regeringen ett högekostnadsskydd utformat som en trappa. Skyddet avser den del av sjuklönekostnaden som överstiger den procentuellt beräknade genomsnittliga sjuklönekostnaden för samtliga arbetsgivare. Förslaget avser nuvarande 14-dagars sjuklöneperiod. HpH-utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock ett högekostnadsskydd utan avtrappning och anpassat till en förlängd generell sjuklöneperiod från 14 till 60 dagar.

Regeringen föreslår ett högekostnadsskydd med avtrappning, som är anpassat till att arbetsgivare betalar hela sjuklönen till den anställde dag 2–21 i sjukperioden.

Remissinstanserna: AGRA-utredningens förslag har inte remissbehandlats.

HpH-utredningens förslag tillstyrks av Riksförsäkringsverket (RFV), Arbetsgivarverket och Arbetsgivaralliansen. Vinnova tillstyrker förslaget i princip, med hänvisningen till att ett högekostnadsskydd är en oundgänglig del av förslaget om utökad sjuklöneperiod. Föreningen Svenskt Näringsliv tillstyrker ett högekostnadsskydd, men inte utformat som en skarp gräns vid 160 prisbasbelopp utan i stället som en avtrappning upp till förslagsvis 300 prisbasbelopp.

Många instanser avstyrker eller tar inte ställning till förslaget med motiveringen att de avstyrker HpH-utredningens grundläggande förslag om en förlängning av arbetsgivarens sjuklöneperiod, däribland LO, TCO, Försäkringskassaförbundet, Försäkringsanställdas förbund och Kooperationens förhandlingsorganisation. Ett flertal remissinstanser avstyrker förslaget bl.a. med hänvisning till uppkomsten av oönskade tröskeeffekter, däribland SACO, Statskontoret, Företagarnas Riksorganisation och Sveriges Försäkringsförbund. Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet anser att effekterna av högekostnadsskyddet inte har analyserats tillräckligt.

Bakgrund: Små företag och nyetablerade företag är viktiga för Sveriges tillväxt och konkurrenskraft i förhållande till andra länder. Småföretagen sysselsätter en allt större andel av arbetskraften i landet. Statistik från SCB visar att det 2002 fanns 842 000 företag i Sverige som till-

sammans sysselsatte 3 695 000 anställda. Av dessa företag hade 98 procent färre än 20 anställda. Den enskilt största gruppen bestod av företag utan anställda som uppgick till 628 000. Företag med 1 – 19 anställda uppgick till 197 000, vilka sysselsatte totalt 728 000 anställda. Regeringens förslag till obligatoriskt högkostnadsskydd för sjuklönekostnader omfattar arbetsgivare med en årlig lönesumma understigande 160 prisbasbelopp, vilket motsvarar ca 25 anställda. Utifrån SCB:s statistik uppskattar därmed regeringen att drygt 200 000 företag och ungefär 800 000 anställda i dessa företag kommer att omfattas av högkostnadsskyddet.

Regeringen fäster stor vikt vid att utveckla gynnsamma förutsättningar för företagandet, både för att öka nyföretagandet och för att stimulera redan etablerade företag att växa. Statens roll i detta sammanhang är att skapa fungerande ramverk för företagande. I regeringsförklaringen från den 1 oktober 2002 anges att lagar och regler skall gynna företagande. Tyngdpunkten i näringspolitiken är att skapa goda förutsättningar och incitament för att starta företag och att minska hinder för tillväxt och lönsamhet.

Skälen för regeringens förslag:

Allmänna utgångspunkter

Företagens investeringsbeslut och agerande styrs bl.a. av riskbedömningar. En avvägning görs mellan en investerings förväntade avkastning och de eventuella kostnader och övriga risker som är förknippade med densamma. Ansvaret för sjuklönen är ett sådant ekonomiskt risktagande som företagen måste beakta när de överväger att anställa personal. Enligt en rapport om tillväxtbarriärer för företag som startades 1998–2001, framgår att små och nystartade företag upplever kostnaden för sjuklönen i dagens system som ett stort osäkerhetsmoment inför ett beslut om nyanställning. Anledningen till detta är att sjukfall kan ge upphov till väsentliga kostnader i förhållande till omsättningen i ett litet företag med ett fåtal anställda.

Både HpH- och AGRA-utredningen anser att nuvarande 14-dagars sjuklöneperiod utgör ett stort ekonomiskt risktagande för småföretagen, som ytterst kan förhindra nyanställningar och expansion. Utredningarna menar att redan det förhållandet att en anställd har upprepad sjuk-

frånvaro kan bli en påtaglig ekonomisk belastning för ett litet företag. Deras slutsats är därför att det redan med dagens system finns starka skäl för att införa ett högkostnadsskydd för små företag.

Sjukfrånvaron är generellt sett betydligt lägre hos små företag än stora och ökar tydligt med arbetsplatsens storlek. Eftersom den procentuella sjukförsäkringsavgiften är densamma oavsett antalet anställda innebär det i praktiken att småföretagen som kollektiv subventionerar övriga arbetsgivares sjukfrånvaro genom sjukförsäkringsavgiften.

En viktig aspekt när det gäller arbetsgivarens ansvar för sjuklönen är att ungefär hälften av alla långtidssjukskrivningar har uppskattats vara arbetsmiljörelaterade. Övriga långtidssjukskrivningar har således sin grund i andra orsaker som inte arbetsgivaren kan råda över. Det innebär att sjuklöneansvaret utgör ett ekonomiskt risktagande oavsett om företaget har en god arbetsmiljö eller inte. Små och speciellt nystartade företag som är på väg att etablera sig på marknaden är särskilt känsliga för denna risk, eftersom de ofta har dålig likviditet och små resurser i övrigt att hantera oväntade kostnadsökningar. Ett litet företag med ett fåtal anställda har inte heller samma möjlighet att omfördela arbetskraft och resurser inom företaget vid ett sjukfall, som ett stort företag har.

Majoriteten av HpH-utredningens remissinstanser är eniga om att det behövs ett högkostnadsskydd för de små företagen. Denna uppfattning delas av regeringen. Mycket talar även för att de upplevda riskerna med nuvarande 14 dagars sjuklöneperiod kan inverka negativt på de mindre företagens expansionsplaner.

Den frivilliga småföretagarförsäkringen

I dag finns en frivillig småföretagarförsäkring mot kostnader för sjuklön. Enligt 17 § lagen (1991:1047) om sjuklön (SjL) kan denna försäkring tecknas av en arbetsgivare vars sammanlagda lönekostnader inte beräknas överstiga 130 prisbasbelopp. Den nuvarande frivilliga småföretagarförsäkringen har emellertid inte en tillfredsställande konstruktion. Både AGRA- och HpH-utredningen konstaterar att den frivilliga försäkringen utnyttjas i liten omfattning och att det främst är företag med hög genomsnittlig sjukfrånvaro som tecknar försäkringen, vilket i sin

tur leder till en premienivå som av de flesta arbetsgivare anses vara alltför hög.

AGRA-utredningens förslag

AGRA-utredningen föreslår att arbetsgivare med en årlig lönesumma som uppgår till högst 160 basbelopp skall omfattas av ett obligatoriskt högkostnadsskydd som ersätter dagens frivilliga småföretagarförsäkring. Ersättning skall utges för den del av sjuklönekostnaden som överstiger den procentuellt beräknade genomsnittliga sjuklönekostnaden för samtliga arbetsgivare. Ersättning skall dock utges i olika intervaller med lägre ersättning till de större företagen. Skälet till intervallen är att minska tröskeleffekterna. Utredningen föreslår att en arbetsgivare med en årslönekostnad som uppgår till högst 100 basbelopp skall få ersättning till 100 procent av den sjuklön som överstiger den genomsnittliga sjuklönekostnaden. En arbetsgivare vars årslönekostnader överstiger 100 basbelopp men inte 130 basbelopp skall få sin överskjutande sjuklönekostnad ersatt till 75 procent. Arbetsgivare vars årslönekostnader överstiger 130 basbelopp men inte 160 basbelopp skall få den överskjutande sjuklönekostanden ersatt till 50 procent.

HpH-utredningens förslag

HpH-utredningen föreslår, liksom AGRA-utredningen, att arbetsgivare med en årlig lönesumma som uppgår till högst 160 prisbasbelopp skall omfattas av ett obligatoriskt högkostnadsskydd som ersätter dagens frivilliga småföretagarförsäkring. Ersättning skall kunna erhållas årsvis i efterskott från sjukförsäkringen för den del av sjuklönekostnaderna som överstiger ett sjuklönetak motsvarande 75 procent av den genomsnittliga sjuklönekvoten för samtliga arbetsgivare. Med sjuklönekvot avses arbetsgivarnas totala sjuklönesumma under ett år dividerad med arbetsgivarnas totala årslönesumma. RFV skall i förväg beräkna och fastställa vilken procentsats som skall gälla som sjuklönetak i högkostnadsskyddet. Förslaget innebär även att förskott på ersättning efter särskild ansökan skall utges till arbetsgivare vars sjuklönekostnader före årets utgång har överskridit det fastställda sjuklönetaket.

Ett obligatoriskt högkostnadsskydd

Regeringen gör den bedömningen att det är nödvändigt att införa ett obligatoriskt högkostnadsskydd för arbetsgivare med ett begränsat antal anställda i samband med att arbetsgivarnas sjuklöneperiod förlängs. Syftet med högkostnadsskyddet är att minska den redan idag höga riskexponeringen för arbetsgivare med ett begränsat antal anställda och möjliggöra en nödvändig förlängning av sjuklöneperioden. Regeringen föreslår därför att arbetsgivare med en årlig lönesumma som uppgår till högst 160 prisbasbelopp (cirka 25 anställda) bör omfattas av ett obligatoriskt högkostnadsskydd som ersätter dagens frivilliga småföretagarförsäkring.

Regeringen föreslår att nuvarande 17 § i sjuklönelagen ersätts av en bestämmelse som föreskriver att arbetsgivare med en sammanlagd lönekostnad som uppgår till högst 160 prisbasbelopp har möjlighet att begära ersättning för sjuklönekostnader. Vid beräkningen av de sammanlagda lönekostnaderna bör bortses från socialavgifter, allmän löneavgift och särskild löneskatt. Vidare bör bortses från lönekostnader för arbetstagare för vilka särskilt högriskskydd föreligger enligt 13 § sjuklönelagen och från ersättning som arbetsgivaren betalar till försäkringskassan när det föreligger tvist mellan arbetsgivare och arbetstagare om sjuklön (24 § första stycket sjuklönelagen). Dessa bestämmelser har idag sin motsvarighet i 14 § förordningen (1991:1395) om försäkring mot kostnader för sjuklön enligt 17 § lagen (1991:1047) om sjuklön.

Genom en ny paragraf, 17a §, föreskrivs att en arbetsgivare som, enligt vad som nyss anförts, har rätt att begära ersättning för sjuklönekostnader och vars totala kostnader för sjuklön överstiger 90 procent av den genomsnittliga sjuklönekostnaden för samtliga arbetsgivare (sjuklönetaket), har rätt att begära ersättning från försäkringskassan för den överskjutande delen av sjuklönekostnaderna. Av uttrycket totala kostnader för sjuklön följer att även socialavgifter, allmän löneavgift och särskild löneskatt ersätts. Till den del den överskjutande sjuklönekostnaden utgörs av ersättning till arbetstagare som omfattas av särskilt högriskskydd utgår dock ingen ersättning eftersom sådan utgår enligt 16 § sjuklönelagen. Detta föreskrivs i paragrafens andra stycke. Sjuklönetaket, i form av en procentsats, bör beräknas och fastställas årligen. Det skall utgöras av arbetsgivarnas totala sjuklöne-

summa under ett år dividerad med arbetsgivarnas totala årslönesumma. Ersättning bör även kunna erhållas årsvis i efterskott. Det bör också, för att inte äventyra företags existens till följd av likviditetsbrist, vara möjligt att ansöka om ersättning hos försäkringskassan för sjuklönekostnad som före årets utgång har överskridit det fastställda sjuklönetaket. Rutiner i syfte att minimera likviditetsproblemen hos arbetsgivare bör även ses över.

Regeringen bedömer att det är nödvändigt att undvika allt för stora tröskeeffekter och föreslår därför att storleken på den ersättning en arbetsgivare kan få för kostnader över sjuklönetaket görs beroende av hur höga lönekostnader företaget har. Arbetsgivare som har upp till 100 prisbasbelopp i lönekostnader har rätt till ersättning för hela det överskjutande beloppet, arbetsgivare som har lönekostnader uppgående till mellan 100 och 130 prisbasbelopp har rätt till 75 procent av den överskjutande sjuklönekostnaden och, slutligen, arbetsgivare som har lönekostnader som överstiger 130 men inte 160 prisbasbelopp har rätt till 50 procents ersättning. Allt detta kommer till uttryck i en ny 17 b §.

Mindre arbetsgivares drivkrafter

Genom det föreslagna högkostnadsskyddet kan det tyckas att mindre arbetsgivare inte får samma ekonomiska drivkrafter att minska sjukfrånvaron som övriga arbetsgivare. Som påpekats tidigare är dock sjukfrånvaron hos de mindre arbetsgivarna redan i dag genomsnittligt sett lägre än hos övriga arbetsgivare. Risken för produktionsstörningar till följd av sjukfrånvaro är vanligtvis större för små företag än för stora företag, bl.a. beroende på att små företag saknar den flexibilitet som större företag vanligtvis har. Den låga flexibiliteten leder lätt till ökade kostnader för ersättare, ökat overtidsuttag, produktionsbortfall, leveransförseningar och intäktsbortfall. Sjukfrånvaron har således stor betydelse för de små företagens produktion, utveckling och överlevnadsmöjligheter. Sammantaget bedömer därför regeringen att dessa faktorer ger småföretagen incitament att motverka sjukskrivningar även om de omfattas av högkostnadsskyddet.

Förslagets förhållande till EG:s statsstödsregler

Regeringens förslag om införande av ett särskilt högkostnadsskydd för de mindre företagen aktualiserar frågan om förhållandet till EG:s regler om statligt stöd till näringslivet, de s.k. statsstödsreglerna. EG-fördragets artikel 87.1 innehåller ett principiellt förbud mot statligt stöd som gynnar vissa företag eller viss produktion, om detta snedvrider konkurrensen och påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Begreppet stöd ges en vidare innebörd än direkta subventioner och kan således också omfatta situationer där en medlemsstat gör avkall på exempelvis skatter och avgifter på ett sätt som selektivt gynnar vissa företag. I den mån en viss åtgärd skulle utgöra statsstöd så finns utrymme att inom ramen för vissa undantagsbestämmelser ändå tillåta stödet. Sådana undantag meddelas av EU-kommissionen efter särskild anmälan från berörd medlemsstat eller i enlighet med särskilda s.k. gruppundantagsregler. Om anmälan till kommissionen inte sker och denna senare, efter en undersökning på eget initiativ eller efter klagomål, finner att den ifrågasatta åtgärden är oförenlig med fördraget kan den medlemsstat som utgett stödet tvingas att återkräva detta från de stödmottagande företagen.

För rättslig klarhet skull och för att eliminera risken för ett mycket omfattande återkravsförfarande, avser regeringen att göra en anmälan till kommissionen enligt EG-fördragets artikel 88.3.

Detta innebär att de föreslagna reglerna i sjuklönelagen om högkostnadsskydd troligen inte kan träda i kraft den 1 juli 2003 utan först vid en senare tidpunkt. I ikraftträdandebestämmelserna till ändringarna i sjuklönelagen föreslås därför att 17-17 b §§ skall träda i kraft den dag regeringen bestämmer. För att de företag som omfattas av högkostnadsskyddet inte skall gå miste om detta för tiden intill ikraftträdandet föreskrivs vidare i anslutning därtill att 17-17 b §§, när de enligt regeringens förordnande har trätt i kraft, skall tillämpas på sjukdomsfall där sjukperioden börjat efter den 1 juli 2003.

Det kan inte uteslutas att kommissionens prövning leder till att reglerna om högkostnadsskydd måste modifieras i något avseende. I 17 b § fjärde stycket föreslås därför en bestämmelse om att regeringen får föreskriva de begränsningar i rätten till ersättning för sjuklönekostnader som kan följa av EG-fördragets regler om statligt stöd.

Kostnader och administrativa konsekvenser för arbetsgivarna

Förslaget om utökat sjuklöneansvar får konsekvenser för arbetsgivaren först när sjukfrånvaron pågått längre tid än 14 dagar. Arbetsgivarens ansvar omfattar även pågående sjukskrivningar per den 1 juli 2003. För arbetsgivare med ett begränsat antal anställda, som omfattas av det obligatoriska högkostnadsskyddet, kommer dock samtliga ersätta sjukdagar dag 2–21 att inkluderas i beräkningsunderlaget vid fastställande av företagets sjuklönekvot. Detta innebär att även arbetsgivare med ett begränsat antal anställda som har många korta sjukskrivningar under ett år, har rätt till kompensation för sjuklönekostnader som överstiger samtliga arbetsgivares genomsnittliga sjuklönekvot.

Enligt beräkningar gjorda av RFV ersatte arbetsgivarna totalt 18,45 miljoner sjuklönedagar år 2002 (dag 2–14), vilket motsvarar en sjuklönekostnad på cirka 9225 miljoner kronor. Om arbetsgivarnas ansvar för sjuklöneperioden förlängs med sju dagar (dag 2–21) uppskattas antalet sjuklönedagar öka med 2,670 miljoner, vilket motsvarar en kostnadsökning med cirka 1335 miljoner kronor. Arbetsgivare med ett begränsat antal anställda med en årslönesumma som inte överstiger 160 prisbasbelopp svarar för cirka 15 procent av sjuklönedagarna, dvs. 3,957 miljoner stycken. Av dessa arbetsgivare med ett begränsat antal anställda uppskattas drygt 30 000 företag med tillsammans fler än 200 000 anställda överstiga 90 procent av den genomsnittliga sjuklönekvoten och därmed vara berättigade till ersättning enligt högkostnadsskyddet. RFV beräknar att den genomsnittliga sjuklönekvoten kommer att uppgå till 1,1 procent om sjuklöneperioden förlängs och den totala ersättningen till arbetsgivarna beräknas uppgå till totalt 250 miljoner kronor.

För att undvika att arbetsgivare med ett begränsat antal anställda drabbas av likviditetsbrist skall det inom högkostnadsskyddet finnas en möjlighet att erhålla förskott. Ersättning förutsätter att arbetsgivaren lämnar in en skriftlig ansökan till försäkringskassan. Ansökan görs på blankett som fastställs av RFV. Den effektiva tidsåtgången för att upprätta en ansökan om ersättning för sjuklönekostnader bör enligt RFV i normalfallet uppgå till ca en timme. RFV uppskattar att antalet ärenden som kan bli aktuella till följd av högkostnadsskyddet uppgår till

drygt 30 000 stycken per år. För gruppen arbetsgivare med ett begränsat antal anställda som omfattas av högkostnadsskyddet innebär det totalt 30 000 timmar per år. Med en timkostnad på 680 kronor blir därmed den totala kostnaden för arbetsgivarna att administrera högkostnadsskyddet cirka 20,4 miljoner kronor per år.

Tröskeeffekter och kontrollmöjligheter

Indelningen av högkostnadsskyddet kan ha en viss tillväxthämmande effekt på företag som ligger strax under respektive gräns. Det går inte heller att bortse ifrån att en viss snedvridning av konkurrensen kan uppkomma mellan företag som omfattas av ett visst skydd och företag som inte gör det. Det bör dock påpekas att det är först när högkostnadsskyddet genererar någon ersättning som en arbetsgivare får ett direkt ekonomiskt utbyte av att tillhöra den skyddade företagskretsen.

Förändringen av sjuklöneperioden medför inte några förändringar av hittillsvarande möjligheter till kontroll. Möjligheterna av att kontrollera efterlevnaden av högkostnadsskyddet förändras inte jämfört med dem som finns beträffande den hittillsvarande frivilliga småföretagarförsäkringen mot sjuklönekostnader.

Uppföljning och utvärdering

Det är viktigt att högkostnadsskyddet blir effektivt och ändamålsenligt utformat. Regeringen kommer därför att noga följa och utvärdera effekterna av förslaget. Om utvärderingen visar att det finns behov av en annorlunda konstruktion är regeringen öppen för en sådan förändring.

Ett lagförslag i ärendet finns i avsnitt 3.5.

19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.

I statsbudgeten finns för innevarande år för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 46 943 496 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 19:1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* minskas med 2 460 000 000 kronor.

Anslaget får även användas för utgifter för ett högkostnadsskydd till arbetsgivare med ett begränsat antal anställda.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen föreslår ett antal lagändringar som påverkar utgifterna för sjukpenning under innevarande år.

För det första föreslås att sjukpenningen inte skall överstiga ersättningen från arbetslöshetskassan om den sjukskrivne vid sjukskrivningstillfället uppbär ersättning från arbetslöshetskassa. Detta minskar utgifterna med ca 300 miljoner kronor.

För det andra föreslås att den sjukpenninggrundande inkomsten skall minskas med 3 procent vid beräkning av sjukpenning, vilket minskar ersättningen vid sjukskrivning med 2,4 procent. Detta minskar utgifterna med 565 miljoner kronor.

För det tredje föreslås att sjuklöneperioden skall förlängas för samtliga arbetsgivare från 14 till 21 dagar, vilket minskar utgifterna med ca 800 miljoner kronor. Ett högkostnadsskydd för arbetsgivare med ett begränsat antal anställda föreslås också vilket beräknas öka utgifterna med i storleksordningen 125 miljoner kronor under 2003.

Anslaget för innevarande år har beräknats med förutsättningen att taket i sjukförsäkringen skulle kunna höjas. I och med att takhöjningen senareläggs minskar utgifterna med 920 miljoner kronor.

Sammantaget gör detta att anslaget 19:1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* skall minskas med 2 460 000 000 kronor.

19:2 Aktivitets- och sjukersättningar

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 58 024 970 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 19:2 *Aktivitets- och sjukersättningar* ökas med 1 600 000 000 kronor.

Skälen för regeringens beslut: Antalet personer som beviljas aktivitets- och sjukersättning i år bedöms bli ca 15 000 fler än tidigare beräknats.

Anslaget 19:2 *Aktivitets- och sjukersättningar* bör därför ökas med 1 600 000 000 kronor.

19:5 Kostnader för sysselsättning av vissa personer med aktivitets- och sjukersättning

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 8 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 19:5 *Kostnader för sysselsättning av vissa personer med aktivitets- och sjukersättning* ökas med 2 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Arbetsgivare som anställer personer med en återstående arbetsförmåga på 25 procent kan få ersättning. Antalet personer med tre fjärdedels aktivitets- och sjukersättning har ökat mer än förutsett. Ytterligare medel behövs därför för att tillgodose det stigande behovet. Anslaget 19:5 *Kostnader för sysselsättning av vissa personer med aktivitets- och sjukersättning* bör därför ökas med 2 000 000 kronor.

7.2.10 Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Regeringens förslag: Bostadstillägg som betalas ut i juni 2003 enligt äldre bestämmelser får betalas ut även under juli och augusti 2003 om ansökan om bostadstillägg har lämnats in senast den 30 juni 2003.

Ärendet och dess beredning: Förslaget har utarbetats inom Regeringskansliet och baseras på en skrivelse från Riksförsäkringsverket (dnr S2003/1696/SF). Verket föreslog en förlängning med sex månader istället för de två månader som regeringen föreslår.

Skälen för regeringens förslag: Lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer (BTPL) trädde i kraft den 1 januari 2003. Ge-

nom BTPL upphävdes lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer. De förändringar i regelverket avseende bostadstillägg som den nya lagen innebär är omfattande. De nya bestämmelserna avser såväl förändringar av kretsen av förmånsberättigade som av de materiella reglerna för hur bostadstillägget beräknas.

Bostadstillägg till pensionärer (BTP) beviljas efter ansökan. Även de som vid ikraftträdandet av den nya lagen redan uppbar bostadstillägg måste på nytt ansöka för att i fortsättningen få BTP.

Eftersom det är ca 450 000 ansökningar som skall hanteras av försäkringskassorna enligt de nya bestämmelserna infördes en generell bestämmelse att personer som vid ikraftträdandet uppbar eller hade rätt till bostadstillägg skulle fortsätta att få sådan förmån för en period om som längst sex månader räknat fr.o.m. den 1 januari 2003. Enligt punkten 3 i övergångsbestämmelserna till BTPL gäller således att den som var berättigad till bostadstillägg enligt lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer vid utgången av 2002, har rätt att fortsätta att få bostadstillägget utbetalt till dess att BTP är omräknat, dock längst t.o.m. juni 2003. Detta gäller dock endast så länge den försäkrade uppbar sådan förmån som berättigar till bostadstillägg enligt bestämmelserna i den gamla lagen eller motsvarande förmån. Det övergångsvisa bostadstillägget betalas ut med det belopp som utbetalades i december 2002.

Regeringen har uppmärksammat att administrativa svårigheter har försenat handläggningen av de ansökningar som kommit in till kassorna. Vidare har ett stort antal personer som enligt de gamla bestämmelserna var berättigade till bostadstillägg och som kan vara berättigad till bostadstillägg enligt de nya reglerna ännu inte lämnat in en ansökan. En påminnelse om ansökningsförfarandet skall därför sändas ut till dessa personer. Det finns en risk för att alla ansökningar om BTP inte hunnit hanteras och att ett antal pensionärer blir utan BTP i juli 2003. För att undvika detta anser regeringen att omräkningstiden skall förlängas två månader. En förutsättning för detta är emellertid att ansökan skall ha kommit in till försäkringskassan senast den 30 juni 2003. Förlängningen gäller dock inte för de pensionärer som uppbar en förmån som fr.o.m. 1 juli 2003 inte längre ger rätt till BTP. Den ekonomiska effekten av denna åtgärd är tillfällig och

obetydlig. Ett lagförslag i ärendet finns i avsnitt 3.6.

7.2.11 Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.

21:2 Föräldraförsäkring

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett anslag på 22 340 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Rätten till kontaktdagar inom den tillfälliga föräldrapenningen upphör fr.o.m. den 1 juli 2003. Kontaktdagar som avser vissa funktionshindrade barn berörs inte av förslaget.

Anslaget 21:2 *Föräldraförsäkring* minskas med 470 000 000 kronor.

Ärendet och dess beredning: Förslaget har utarbetats inom Regeringskansliet och under beredningen av detta ärende har synpunkter inhämtats under hand från Riksförsäkringsverket.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 4 kap. 10 och 12 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring har föräldrar rätt till tillfällig föräldrapenning under en dag per barn och år när de avstår från förvärsarbete i samband med besök i barns skola eller besök i fritidshem (kontaktdagar). Rätten till kontaktdagar gäller fr.o.m. det kalenderår under vilket barnet fyller sex år. Kontaktdagar som inte har tagits ut aktuellt år kan tas ut senare dock senast det år barnet fyller elva år. Som en åtgärd för att begränsa utgiftsökningar föreslås att kontaktdagarna tas bort fr.o.m. den 1 juli 2003. Ett lagförslag i ärendet finns i avsnitt 3.4.

Föräldrar med barn som omfattas av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade kan få ersättning för tio kontaktdagar per barn och år. Dagarna kan tas ut från barnets födelse till dess barnet fyller 16 år. Dessa kontaktdagar kan bl.a. användas vid föräldrautbildning, invånjning i skola eller daghem eller vid besök i skola eller daghem. Dessa dagar räknas

inte in i de övriga dagarna med tillfällig föräldrapenning och kan tas ut av båda föräldrarna för samma barn och tid. De tio kontaktdagar per barn och år som utges till föräldrar med barn som omfattas av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade berörs inte av förändringen.

Som ett resultat av lagändringen minskar medelsbehovet på anslaget 21:2 *Föräldraförsäkring* med 75 000 000 kronor.

Anslaget för innevarande år har beräknats med förutsättningen att taket i föräldraförsäkringen skulle kunna höjas. I och med att takhöjningen senareläggs skall anslaget minskas med 395 000 000 kronor.

Sammantaget skall således anslaget 21:2 *Föräldraförsäkring* minskas med 470 000 000 kronor.

7.2.12 Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad

Förslag till lag om ändring i lagen (2002:1134) om ändring i lagen (2002:545) om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Förslag till lag om ändring i lagen (2002:1135) om ändring i lagen (2002:543) om ändring i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor

Regeringens förslag: Den nya Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen skall börja sin verksamhet först den 1 januari 2004. Ikraftträdandebestämmelserna i berörd lagstiftning ändras i enlighet härmed.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har i propositionen Tillsynen över arbetslöshetsförsäkringen (prop. 2001/02:151) föreslagit att en ny myndighet, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, skall bildas. Inspektionen övertar med undantag för utbetalningen av statsbidrag, samtliga Arbetsmarknadsstyrelsens (AMS) nuvarande uppgifter i förhållande till arbetslöshetskassorna. Liksom hittills är det också AMS skyldighet att som chefsmyndighet tillse att arbetsförmedlingarna tillämpar reglerna på ett korrekt sätt. Lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor och lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring har därför ändrats. Ändringarna i lagarna föreslogs träda i kraft den 1 januari 2003. Riksdagen

beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2001/02:AU7, rskr. 2001/02:243).

Eftersom regeringen bedömde det nödvändigt med ytterligare tid vid bildandet av Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen föreslogs i budgetpropositionen för 2003 (utgiftsområde 13) att ikraftträdandet av lagarna skulle skjutas fram till den 1 juli 2003. I samband härmed föreslogs även att 91 § första stycket lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor skulle ändras genom att ordet styrelse byttes ut mot inspektionen. Ändringen var föranledd av att Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen skall överta uppgifter som AMS ansvarat för.

Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag (bet. 2002/03:AU1, rskr. 2002/03:78).

Regeringen har nyligen beslutat att förlägga Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen till Katrineholm. Regeringen gör mot denna bakgrund bedömningen att ytterligare tid är nödvändig för bildandet av Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen. Regeringen anser att den nya myndigheten kan börja sin verksamhet den 1 januari 2004. Regeringen föreslår därför att ikraftträdandet av lagändringarna skjuts fram till den 1 januari 2004. Lagförslag i ärendet finns i avsnitt 3.7 och 3.8.

22:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 36 363 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 22:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* minskas med 104 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har lämnat förslag om ändringar i reglerna för det särskilda anställningsstödet (prop. 2002/03:44). Förslaget innebär att fler personer inom aktivitetsgarantin beräknas få en anställning med det nya särskilda anställningsstödet i stället för att delta i andra aktiviteter och uppbära aktivitetsstöd. Det nya särskilda anställningsstödet utgår också som en kreditering av arbetsgivarnas skattekonto och påverkar därmed statsbudge-

tens inkomstsida. Regeringen anser att anslaget 22:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* bör minskas med 104 miljoner kronor. Denna minskning och minskningen av anslaget 22:3 *Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader* motsvarar sammantaget minskningen av inkomster på statsbudgetens inkomstsida som följer av regeringens förslag i ovan nämnda proposition.

22:3 Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 4 708 812 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 22:3 *Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader* minskas med 40 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har lämnat förslag om ändringar i reglerna för det särskilda anställningsstödet (prop. 2002/03:44). Förslaget innebär att fler personer inom aktivitetsgarantin beräknas få en anställning med det nya särskilda anställningsstödet. Det nya anställningsstödet utgår också som en kreditering av arbetsgivarnas skattekonto och påverkar därmed statsbudgetens inkomstsida. Förslaget innebär minskade inkomster på statsbudgetens inkomstsida genom att målgruppen utvidgas och subventionsgraden höjs i det nya särskilda anställningsstödet. Regeringen anser därför att anslaget 22:3 *Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader* skall minskas med 40 miljoner kronor för att kompensera minskade inkomster på statsbudgetens inkomstsida.

Förslag till lag om ändring i lagen (1999:591) om kreditering av anställningsstöd och sjöfartsstöd på skattekonto

22:4 Särskilda insatser för arbetshandikappade

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag om 7 185 857 000 kronor.

Regeringens förslag: Stödet till skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare (OSA) ändras den 1 juli 2003 från ett kontantbidrag till en kreditering på skattekontot för arbetsgivare som anställer arbetshandikappade.

Anslaget 22:4 *Särskilda insatser för arbetshandikappade* minskas med 281 000 000 kronor.

Anslaget 22:9 *Bidrag till Samhall AB* minskas med 125 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: För att åstadkomma en administrativ förenkling bör stödet till skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare (OSA) på samma sätt som för anställningsstöd lämnas i form av en kreditering på arbetsgivarens skattekonto. Anställningsstöden har sedan den 1 oktober 1999 lämnats på detta sätt och erfarenheterna är goda. Förslaget skall gälla ersättning för rekvisitioner som lämnas fr.o.m. den 1 augusti 2003. Ett lagförslag i ärendet finns i avsnitt 3.9.

Genom att stödet till skyddat arbete hos en offentlig arbetsgivare (OSA) lämnas som en kreditering på arbetsgivarnas skattekonto, minskar skatteinkomsterna på statsbudgeten. För att uppväga detta skall anslaget 22:4 *Särskilda insatser för arbetshandikappade* minskas med 400 000 000 kronor som motsvarar det belopp som inkomsterna minskar med till följd av denna förändring.

På grund av strukturella förändringar på arbetsmarknaden har Samhall AB svårigheter att sysselsätta lika många funktionshindrade som tidigare. Antalet arbetade timmar inom Samhall kommer att minska från 28,5 till 27,3 miljoner timmar under 2003. Den ersättning som staten lämnar för att bl.a. täcka kostnader för anpassad arbetstakt minskas därför.

För att uppväga att Samhall inte kan sysselsätta lika många funktionshindrade som tidigare anser regeringen att andra insatser för arbetshandikappade bör öka. För att möjliggöra detta bör anslaget 22:4 *Särskilda insatser för arbetshandikappade* ökas med 125 miljoner kronor. Finansiering sker genom att anslaget 22:9 *Bidrag till Samhall AB* minskas med motsvarande belopp. För att finansiera ökningen av det under utgiftsområde 14 Arbetsliv uppförda anslaget 23:4 *Arbetsdomstolen* minskas anslaget 22:4 *Särskilda in-*

satser för arbetshandikappade med 6 000 000 kronor.

Sammantaget skall således anslaget 22:4 *Särskilda insatser för arbetshandikappade* minskas med 281 000 000 kronor.

22:12 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag om 4 774 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 22:12 *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* ökas med 3 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 22:8 *Bidrag till administration av grundbeloppet* minskas med 3 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen lämnar lagförslag som innebär att den nya myndigheten Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen börjar sin verksamhet först den 1 januari 2004. För att täcka resursbehovet för utredningskostnader m.m. under andra halvåret 2003 för den nya myndigheten föreslår regeringen att anslaget 22:12 *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* ökas med 3 miljoner kronor. Finansiering sker genom att anslaget 22:8 *Bidrag till administration av grundbeloppet* minskas med motsvarande belopp.

7.2.13 Utgiftsområde 14 Arbetsliv

23:2 Arbetslivsinstitutet

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 317 952 000 kronor. Vidare har regeringen ett bemyndigande att ingå ekonomiska förpliktelser som innebär utgifter på högst 100 000 000 kronor under 2004-2005.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2003 för anslaget 23:2 *Arbetslivsinstitutet* ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter om högst 100 000 000 kronor under 2004-2007.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har bemyndigats att under 2003 för anslaget 23:2 *Arbetslivsinstitutet* ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter om högst 100 000 000 kronor under 2004 och 2005. Arbetslivsinstitutet använder detta bemyndigande för att göra utfästelser för nya forskningsprojekt och för nya doktorandtjänster. Det har visat sig att åtaganden behöver göras för en längre period än vad som nu är tillåtet. Bemyndigandet bör därför sträckas ut och gälla perioden 2004-2007.

23:4 Arbetsdomstolen

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 19 971 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 23:4 *Arbetsdomstolen* ökas med 6 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 23:1 *Arbetsdomstolen* behöver ökas med 6 000 000 kronor för att verksamhetens kvalitet skall säkerställas. Finansiering sker genom att det under utgiftsområde 13 Arbetsmarknad uppförda anslaget 22:4 *Särskilda insatser för arbetshandikappade* minskas med motsvarande belopp.

23:8 Medlingsinstitutet

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 46 891 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 23:8 *Medlingsinstitutet* ökas med 1 250 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Ansvaret för lönestatistiken fördes 2001 över från Statistiska centralbyrån till Medlingsinstitutet. Anslaget 23:8 *Medlingsinstitutet* behöver ökas med 1 250 000 kronor i och med en slutlig reglering av finansieringen av statistikansvaret. Finansiering sker genom att det under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning upp-

förda anslaget 1:5 *Statistiska centralbyrån* minskas med 1 250 000 kronor.

Medel för individuell kompetensutveckling

Regeringens förslag: Av inkomsterna på inkomstitel 1428 *Energiskatt* förs 2 300 000 000 kronor till Riksgäldskontoret för tillfällig förvaltning.

Skälen till regeringens förslag: Riksdagen bemyndigade 2000 regeringen att av inkomsterna på inkomstitel 1428 *Energiskatt* föra 1 350 000 000 kronor till Riksgäldskontoret för tillfällig förvaltning. Medlen avsåg ett system för kompetensutveckling. Regeringen fick ett motsvarande bemyndigande för 2001 på 1 150 000 000 kronor. Något bemyndigande om att överföra medel för 2002 begärdes inte. För att fullfölja dessa överföringar behövs nu ett bemyndigande för 2003 att av inkomsterna 2003 på inkomstitel 1428 *Energiskatt* föra (1 150 000 000 + 1 150 000 000) 2 300 000 000 kronor till Riksgäldskontoret för tillfällig förvaltning. Medlen placeras på ett räntefritt konto i avvaktan på ett beslut om hur de ska användas för kompetensutveckling i arbetslivet. Överföringen skall redovisas mot inkomstitel 1428 *Energiskatt*.

7.2.14 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

25:3 Bidrag till kontakttolkutbildning

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett obetecknat anslag på 9 544 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 25:3 *Bidrag till kontakttolkutbildning* ökas med 68 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: En generell minskning på 0,7 procent har genomförts på anslag för förvaltnings- och investeringsändamål för 2003. Anslaget 25:3 *Bidrag till kontakttolkutbildning* omfattades av denna besparing men kom av misstag att dras ned med en högre pro-

centsats. Anslaget skall därför ökas med 68 000 kronor för att besparingen skall motsvara den avsedda.

26:1 Statens ljud- och bildarkiv

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 40 112 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 26:1 *Statens ljud- och bildarkiv* ökas med 285 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: En generell minskning på 0,7 procent har genomförts på anslag för förvaltnings- och investeringsändamål för 2003. Anslaget 26:1 *Statens ljud- och bildarkiv* omfattades av denna besparing men kom av misstag att dras ned med en högre procentsats. Anslaget skall därför ökas med 285 000 kronor för att besparingen skall motsvara den avsedda.

28:21 Riksarkivet och landsarkiven

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 278 454 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 28:21 *Riksarkivet och landsarkiven* ökas med 2 644 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Riksarkivet har övertagit verksamheten Svensk Museitjänst. För att täcka verksamhetens kostnader behöver anslaget ökas med 2 644 000 kronor. Finansiering sker delvis genom att anslaget 28:28 *Centrala museer: Myndigheter* minskas.

28:26 Bidrag till kulturmiljövård

I statsbudgeten finns för innevarande år för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 251 745 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 28:26 *Bidrag till kulturmiljövård* ökas med 15 000 000 kronor.

Anslaget 28:34 *Forum för levande historia* minskas med 10 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: I syfte att stärka insatserna för att bevara och tillgängliggöra kulturmiljön ökas anslaget 28:26 *Bidrag till kulturmiljövård* med 15 000 000 kronor. Finansiering sker delvis genom att anslaget 28:34 *Forum för levande historia* minskas med 10 000 000 kronor.

28:31 Bidrag till vissa museer

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett obetecknat anslag på 48 176 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 28:31 *Bidrag till vissa museer* ökas med 5 700 000 kronor.

Anslaget 28:28 *Centrala museer: Myndigheter* minskas med 6 900 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: I syfte att förstärka verksamheten vid Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna och vid Sveriges teatermuseum (tidigare Drottningholms teatermuseum) ökas anslaget 28:31 *Bidrag till vissa museer* med 5 700 000 kronor.

Anslaget 28:28 *Centrala museer: Myndigheter* skall minskas med 6 900 000 kronor för att finansiera denna ökning och ökningen av anslaget 28:21 *Riksarkivet och landsarkiven* samt ökning av det under utgiftsområde 1 Rikets styrelse uppförda anslaget 27:4 *Radio- och TV-verket*.

28:39 Stöd till trossamfund

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 50 750 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 28:39 *Stöd till trossamfund* minskas med 1 567 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 28:39 *Stöd till trossamfund* minskas med 1 567 000 kronor för att finansiera ökade utgifter på det under utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution uppförda anslaget 3:2 *Skattemyndigheterna*.

7.2.15 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Förslag till lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag

21:1 Bostadsbidrag

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 3 829 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Preliminärt bostadsbidrag betalas ut med ett månadsbelopp som avrundas nedåt till närmaste jämna femtiotal kronor. När det slutliga bostadsbidraget bestäms skall belopp under 600 kronor inte betalas ut eller betalas tillbaka.

Anslaget 21:1 *Bostadsbidrag* minskas med 18 000 000 kronor.

Ärendet och dess beredning: Förslaget har utarbetats inom Regeringskansliet och under beredning av detta ärende har underhandskontakt tagits med Riksförsäkringsverket.

Skälen för regeringens förslag: Vid den slutliga avstämningen av bostadsbidraget bestäms bidraget till högre belopp, om för lågt bidrag lämnats under bidragsåret. Det slutliga bostadsbidraget bestäms till lägre belopp, om för högt bidrag lämnats under bidragsåret. Belopp under 200 kronor, det s.k. förlåtandeintervallet, betalas idag varken ut eller betalas tillbaka. Regeringen föreslår att förlåtandeintervallet höjs till 600 kronor. Förslaget innebär att vid den slutliga avstämningen av bostadsbidrag kommer betydligt färre bidragstagare att få tilläggsbelopp och återbetalningskrav. Ett lagförslag i ärendet finns i avsnitt 3.10.

Som ett resultat av denna ändring bedöms medelsbehovet på anslaget 21:1 *Bostadsbidrag* minska med 18 000 000 kronor. Denna minsk-

ning bidrar till att finansiera höjningen av det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg uppförda anslaget 16:7 *Bilstöd till handikappade*.

31:3 Statens bostadskreditnämnd:

Förvaltningskostnader

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 14 064 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 31:3 *Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader* minskas med 2 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 31:3 *Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader* skall minskas med 2 000 000 kronor för att finansiera ökade utgifter för bostadsrelaterade frågor som handläggs av Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Handikappombudsmannen, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (se avsnitt 7.2.7) samt Fastighetsmäklarnämnden.

Bostadskreditnämnden bedöms klara denna minskning utan att det går ut över verksamheten.

31:4 Statens bostadskreditnämnd:

Garantiverksamhet

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 200 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 31:4 *Statens bostadskreditnämnd: Garantiverksamhet* minskas med 100 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget används till att avsätta medel för att täcka förluster till följd av statliga garantier för ny- och ombyggnad av bostäder inom verksamhetsgrenen Äldre garantier. Vid en förnyad analys har konstaterats att riskerna för förluster under de närmaste åren är mindre än vad som tidigare anta-

gits och att mindre medel behöver avsättas till ändamålet under 2003 än vad som tidigare bedömts. Regeringen anser därför att anslaget 31:4 *Statens bostadskreditnämnd: Garantiverksamhet* skall minskas med 100 000 000 kronor.

31:7 Investeringsbidrag för anordnande av bostäder för studenter

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 125 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 31:7 *Investeringsbidrag för anordnande av bostäder för studenter* får även användas för kompetensutveckling och utvärderingsarbete avseende insatser för att stimulera bostadsbyggande.

Skälen för regeringens förslag: I propositionen Åtgärder för att främja visst bostadsbyggande (prop. 2002/03:98) föreslås en investeringsstimulans för anordnande av mindre hyreslägenheter och studentbostäder. För att säkerställa att berörda myndigheter har den kompetens som behövs för att administrera den nya investeringsstimulansen krävs vissa utbildningsinsatser. Vidare finns behov av att utvärdera både den nu föreslagna investeringsstimulansen och övriga insatser som de senaste åren gjorts för att stimulera bostadsbyggandet. Sammantaget bedöms utgifterna för utbildning och utvärdering uppgå till 5 miljoner kronor. Anslaget 31:7 *Investeringsbidrag för anordnande av bostäder för studenter* bör få användas till sådana utgifter.

31:8 Statens geotekniska institut

I statsbudget för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 26 573 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 31:8 *Statens geotekniska institut* ökas med 2 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Problem med stranderosion finns i områden med bebyggelse,

vägar eller andra anläggningar och har inverkan på både samhälls- och privatekonomiska intressen. Regeringen anser att en myndighet behöver ha ett tydligt samordningsansvar när det gäller frågor om stranderosion. Regeringen har därför gett Statens geotekniska institut i uppgift att samordna dessa frågor. För att myndigheten skall kunna utföra dessa arbetsuppgifter behöver anslaget 31:8 *Statens geotekniska institut* ökas med 2 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 31:9 *Lantmäteriverket* minskas med samma belopp.

31:9 Lantmäteriverket

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 428 028 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 31:9 *Lantmäteriverket* minskas med 27 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Lantmäteriverket bedriver verksamhet i tre divisioner, nämligen Fastighetsbildning, Landskaps- och fastighetsdata samt Uppdragsverksamhet (Metria).

Fastighetsbildningsverksamheten finansieras med anslag och avgifter som myndigheten får disponera. Även Landskaps- och fastighetsdata finansieras med både anslag och avgifter. Uppdragsverksamheten, som tillgodoser allmänhetens behov av service i fråga om fastighetsinformation m.m., finansieras däremot helt och hållet med avgifter som myndigheten får disponera.

Regeringen anser att avgifterna som upp bärs för information från Landskaps- och fastighetsdatadivisionen skall täcka en större andel av de gemensamma kostnaderna för verksamheten än vad som f.n. är fallet. Därigenom kan anslaget 31:9 *Lantmäteriverket* minskas med 25 000 000 kronor. Dessutom skall anslaget minskas med 2 000 000 kronor för att finansiera ökningen av anslaget 31:8 *Statens geotekniska institut*. Sammantaget skall således anslaget 31:9 *Lantmäteriverket* minskas med 27 000 000 kronor.

31:14 Omstrukturering av kommunala bostadsbolag

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 30 000 000 kronor. Något bemyndigande att ingå ekonomiska förpliktelser har inte lämnats.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2003 för anslaget 31:14 *Omstrukturering av kommunala bostadsbolag* göra åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 150 000 000 kronor efter 2003.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen har beslutat om fortsatt stöd till omstrukturering av kommunala bostadsföretag (prop. 2001/02:58, bet. 2001/02:BoU4, rskr. 2001/02:160). Statens bostadsnämnd inrättades 2002 för detta ändamål. Regeringen anser att det är viktigt att myndigheten kan bedriva sitt arbete långsiktigt och med möjlighet att ingå avtal som sträcker sig längre än innevarande budgetår. Ett bemyndigande begärs nu att under 2003 för anslaget 31:14 *Omstrukturering av kommunala bostadsbolag* få göra åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 150 000 000 kronor efter 2003.

32:1 Länsstyrelserna m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 2 060 166 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 32:1 *Länsstyrelserna m.m.* ökas med 500 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Länsstyrelserna i Örebro län och Västerbottens län har utsetts till förvaltnings- och utbetalande myndigheter för gemenskapsinitiativprogrammen Urban och Interreg IIIB Norra Periferin. Regeringen anser att de två myndigheterna behöver tillföras 250 000 kronor var för att kunna administrera dessa två program. Delar av administrationskostnaderna finansieras av EG:s strukturfonder. Anslaget 32:1 *Länsstyrelserna m.m.* behöver

därför ökas med 500 000 kronor. Finansieringen sker genom minskning med motsvarande belopp av det under utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling uppförda anslaget 33:1 *Allmänna regionalpolitiska åtgärder*.

7.2.16 Utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling

33:1 Allmänna regionalpolitiska åtgärder

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 1 535 335 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 33:1 *Allmänna regionalpolitiska åtgärder* minskas med 2 500 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 33:1 *Allmänna regionalpolitiska åtgärder* minskas med 2 500 000 kronor för att finansiera ökade utgifter under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt under utgiftsområde 24 Näringsliv.

7.2.17 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

34:4 Sanering och återställning av förorenade områden

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 460 770 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 34:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* minskas med 150 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 34:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* minskas för att medverka till ett lägre utgiftstryck på statsbudgeten för innevarande år.

34:12 Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 211 584 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 34:12 *Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m.m.* ökas med 10 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 34:3 *Åtgärder för biologisk mångfald* minskas med 10 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 34:12 *Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m.m.* ökas med 10 000 000 kronor för att finansiera kostnader för Sveriges medverkan i det europeiska samarbetet inom European organisation for the exploitation of meteorological satellites (EUMETSAT). Finansiering sker genom att anslaget 34:3 *Åtgärder för biologisk mångfald* minskas med 10 000 000 kronor.

7.2.18 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

36:2 Vaghållning och statsbidrag

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 14 923 449 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 36:2 *Vaghållning och statsbidrag* minskas med 408 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att under 2003 låta Vägverket förvärva en konferens- och museianläggning i Borlänge för högst 46 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 36:2 *Vaghållning och statsbidrag* minskas för att medverka till ett lägre utgiftstryck på statsbudgeten för innevarande år.

Vägverket har ett leasingavtal för konferens- och museianläggningen Pylonen i Borlänge. Avtalet löper t.o.m. 2012 och Vägverket kan då överta anläggningen för 0 kronor. Vägverket har erbjudits att nu förvärva anläggningen för 46 000 000 kronor. Ett köp av anläggningen i stället för leasing ger en lägre kostnad för staten.

Besparingen beräknas uppgå till 9 miljoner kronor över den återstående avtalsperioden. Förvärvet av denna anläggningstillgång skall finansieras med lån i Riksgäldskontoret inom den ram som riksdagen beslutat för 2003.

36:4 Banverket: Banhållning och sektorsuppgifter

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 7 063 972 000 kronor. Vidare har regeringen ett bemyndigande att ingå ekonomiska förpliktelser på högst 9 200 000 000 kronor och en låneram i Riksgäldskontoret för Botniabanan på 10 400 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 36:4 *Banverket: Banhållning och sektorsuppgifter* minskas med 84 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att under 2003 för anslaget 36:4 *Banverket: Banhållning och sektorsuppgifter* ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 13 700 000 000 kronor efter 2003.

Regeringen får besluta om en *låneram* i Riksgäldskontoret om högst 12 050 000 000 kronor för Botniabanan AB för den första och den andra utbyggnadsetappen mellan Örnsköldsvik-Husum respektive Nyland-Örnsköldsvik, för den tredje utbyggnadsetappen på delen Husum-Nordmaling samt för planeringsarbete för den återstående delen av den tredje utbyggnadsetappen Nordmaling-Umeå.

Anslaget 36:5 *Ersättning till Statens järnvägar för kostnader i samband med utdelning från AB Swedcarrier, m.m.* minskas med 8 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Sveriges järnvägmuseum är en enhet inom affärsverket Statens järnvägar. Affärsverket förvaltar den egendom och ansvarar för den verksamhet som inte fördes över till aktiebolag vid årsskiftet 2000/2001 eller som därefter avvecklats eller förts över till myndigheter eller aktiebolag. Verksamheten är inriktad på att avveckla affärsverkets nuvarande åtaganden. Regeringen avser att föra över huvudmannskapet för Sveriges järnvägmuseum från Statens järnvägar till Ban-

verket den 1 juli 2003. För att täcka Banverkets kostnader för andra halvåret 2003 bör anslaget 36:4 *Banverket: Banhållning och sektorsuppgifter* ökas med 8 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 36:5 *Ersättning till Statens järnvägar för kostnader i samband med utdelning från AB Swedcarrier, m.m.* som för närvarande finansierar museet, minskas med motsvarande belopp.

En minskning av anslaget 36:4 *Banverket: Banhållning och sektorsuppgifter* skall också göras med 92 000 000 kronor för att medverka till ett lägre utgiftstryck på statsbudgeten för innevarande år. Sammantaget skall anslaget 36:4 *Banverket: Banhållning och sektorsuppgifter* minskas med 84 000 000 kronor.

Banverket kommer under 2003 att träffa ett avtal med ett konsortium för utbyggnaden av tunnlar genom Hallandsås. Kostnaden för att färdigställa tunnelarna har beräknats till 4 500 000 000 kronor. Banverkets ram för beställningsbemyndiganden måste därför utökas. Regeringen anser att bemyndiganderamen bör utökas till 13 700 000 000 kronor.

Byggandet av Botniabanan mellan Sundsvall och Umeå är av väsentlig regionalpolitisk betydelse. Riksdagen har lämnat regeringen bemyndigande att godkänna ett avtal om byggandet av Botniabanan mellan staten, Kramfors kommun, Örnsköldsviks kommun, Nordmalings kommun, Umeå kommun, Västernorrlands läns landsting och Västerbottens läns landsting (prop.1997/98:62, bet. 1997/98TU:10, rskr.1997/98:266). För ändamålet har ett bolag, Botniabanan AB, bildats. Botniabanan kostnadsberäknades i avtalet till 8 200 miljoner kronor i prisnivå den 1 januari 1997. Kostnaderna för utbyggnaden har efter avtalets ingång beräknats bli cirka 1 500 miljoner kronor högre i prisnivå januari 2001. Utbyggnaden skall finansieras genom lån i Riksgäldskontoret som skall återbetalas på högst 25 år. Under återbetalningstiden skall Banverket årligen erlagga hyra för Botniabanan till Botniabanan AB. När hyrestiden löpt ut skall Banverket överta Botniabanan till en kostnad av en miljon kronor.

En utförlig redogörelse för organisation, planering och finansiering av Botniabanan har lämnats i budgetpropositionen för 2002. Regeringen beslutade den 30 maj 2002 om tillåtlighet enligt miljöbalken för Botniabanans etapp 3, delen Husum-Nordmaling.

Regeringen har för närvarande en låneram på 10 400 000 000 kronor. Denna bör nu utvidgas så att den även täcker finansieringen för Botniabanans etapp 3 på delen Husum–Nordmaling. Regeringen bör därför bemyndigas att låta Riksgäldskontoret låna ut högst 12 050 000 000 kronor till Botniabanan AB för den första och andra utbyggnadsetappen mellan Örnsköldsvik–Husum respektive Nyland–Örnsköldsvik, för den tredje utbyggnadsetappen på delen Husum–Nordmaling samt för planeringsarbete för den återstående delen av den tredje utbyggnadsetappen Nordmaling–Umeå.

37:2 Upphandling av samhällsätaganden

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 153 484 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 37:2 *Upphandling av samhällsätaganden* minskas med 8 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 37:2 *Upphandling av samhällsätaganden* minskas med 8 000 000 kronor för att finansiera ökade utgifter på det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg uppförda anslaget 16:7 *Bilstöd till handikappade*.

37:6 Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet

Något anslag för detta ändamål finns inte uppfört i statsbudgeten för innevarande år.

Regeringens förslag: Ett nytt ramanslag 37:6 *Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet* på 7 350 000 kronor anvisas.

Skälen för regeringens förslag: I betänkandet Trygga medborgare – säker kommunikation (SOU 2003:10) föreslås att ett nationellt kommunikationssystem för skydd och säkerhet skall upphandlas. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringen avser att i budgetpropositionen för 2004 återkomma med förslag till finansiering av uppbyggnaden av hela systemet. Följande sammanställning visar i allt väsentligt det förslag till finansiering som presenteras i ovan nämnda betänkande.

För att ett upphandlingsförfarande skall kunna inledas under 2003 behöver medel nu anvisas för detta ändamål. Regeringen anser därför att ett nytt ramanslag 37:6 *Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet* bör föras upp på statsbudgeten med 7 350 000 kronor. Finansiering sker genom att anslag under andra utgiftsområden minskas.

Tabell 7.2 Finansiering av nytt radiosystem fördelat på utgiftsområden och anslag i allt väsentligt enligt utredningens förslag

Utgiftsområde	Anslag	2004	2005	2006	Summa
UO 3	3:3 Tullverket	3	5	3	11
UO 4	4:1 Polisorganisationen	36	62	45	143
UO 6	6:5 Civilt försvar	80	80	80+(35)	275
UO 22	37:1 Post- och telestyrelsen: Förvaltningskostnader för vissa myndighetsuppgifter	8	–	–	8
UO 22	37:2 Upphandling av samhällsätaganden	–	31	23	54
UO 22	37:5 Informationsteknik: Telekommunikation m.m.	10	–	–	10
UO 25	48:1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting	55	92	68	215
Totalt		192	270	219+(35)	716

7.2.19 Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar

42:4 Centrala försöksdjursnämnden

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 18 106 000 kronor. Något bemyndigande att ingå ekonomiska förpliktelser har inte lämnats.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2003 för ramanslaget 42:4 *Centrala försöksdjursnämnden* besluta om stöd som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 10 000 000 kronor under 2004.

Skälen för regeringens förslag: Det successivt ökade anslaget till Centrala försöksdjursnämnden för att främja utvecklingen av alternativa försöksdjursmetoder motiverar en sammanhållen forskningsstrategi. För att förbättra förutsättningarna att planera forskningsprojekten bör det vara möjligt att fatta beslut som medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2003 för anslaget 42:4 *Centrala försöksdjursnämnden* ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 10 000 000 kronor under 2004.

Statens jordbruksverk

I statsbudgeten för innevarande år bemyndigas regeringen att låta Statens jordbruksverk ha en kredit för EU-verksamhet i Riksgäldskontoret på högst 5 500 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2003 låta Statens jordbruksverk ha tillgång till en kredit på myndighetens särskilda räntekonto för EU-verksamhet i Riksgäldskontoret på högst 5 650 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Kreditbeloppet bör anpassas för att möjliggöra utbetalning av EU-stöd, bl.a. arealbidrag, tills motsvarande inbetalning görs från EU.

43:8 Fiskeriverket

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 102 255 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 43:8 *Fiskeriverket* ökas med 11 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 25:1 *Sveriges lantbruksuniversitet* minskas med 6 000 000 kronor och genom att anslaget 43:11 *Fiskevård* minskas med 5 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Enligt den gemensamma fiskeripolitiken skall fr.o.m. den 1 januari 2004 samtliga fartyg över 18 meter vara utrustade med satellitsändare för att möjliggöra satellitövervakning av fartygen. Fr.o.m. den 1 januari 2005 gäller detta även fartyg över 15 meter. Fiskeriverket bör tillföras medel för bearbetning och analys av materialet från satellitövervakning, för ökade kontrollkostnader och för vidareutveckling av ett nytt datasystem. Under 2003 kommer även det befintliga datasystemet att utökas för rapportering av in- och utträde ur fiskozon till följd av de bestämmelser om uppföljning av fiskeansträngningen som ingår i EU:s beslut om återhämtningsplan för torsk- och kummelbestånden i Nordsjön, Kattegatt och Skagerrak. I syfte att främja det internationella samarbetet kring fiskeresursfrågor avses ett internationellt fiskesekretariat bildas.

Ökade resurser behövs även för insatser inom kustfisket. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med närmare förslag till insatser inom kustfisket.

För att möjliggöra dessa ökade insatser behöver anslaget 43:8 *Fiskeriverket* ökas med 11 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 25:1 *Sveriges lantbruksuniversitet* minskas med 6 000 000 kronor och genom att anslaget 43:11 *Fiskevård* minskas med 5 000 000 kronor.

44:1 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 2 223 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 44:1 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* minskas med 9 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 44:1 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* minskas för att medverka till ett lägre utgiftstryck på statsbudgeten för innevarande år.

44:4 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 3 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 44:4 *Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.* minskas med 1 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 44:4 *Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.* minskas för att medverka till ett lägre utgiftstryck på statsbudgeten för innevarande år. Minskningen innebär att bidrag till omarronderingsprojekt avbryts under 2003.

44:6 Återföring av skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett obetecknat anslag på 420 000 000 kronor. Vidare har regeringen ett bemyndigande att ingå ekonomiska förpliktelser som medför utgifter på högst 187 000 000 kronor under 2004 och högst 186 000 000 kronor under 2005.

Regeringens förslag: Anslaget 44:6 *Återföring av skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel m.m.* minskas med 184 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att under 2003 för anslaget 44:6 *Återföring av skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel m.m.* besluta om stöd som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 195 000 000 kronor under 2004 och högst 195 000 000 kronor under 2005.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 44:6 *Återföring av skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel m.m.* minskas för att medverka till ett lägre utgiftstryck på statsbudgeten för innevarande år. Minskningen sker dels genom en begränsning av återföringen av skatt dels genom en förskjutning av återbetalning.

Jordbrukare kan få stöd för att upprätta växtodlingsplaner. Stöden medför treåriga åtaganden, som beslutas under 2003. De årliga utgifterna för de cirka 30 000 växtodlingsplanerna har visat sig bli något högre än regeringen tidigare beräknat och den bemyndiganderam som erhållits har därmed blivit otillräcklig. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2003 för anslaget 44:6 *Återföring av skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel m.m.* ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 195 000 000 kronor under 2004 och högst 195 000 000 kronor under 2005.

7.2.20 Utgiftsområde 24 Näringsliv

38:2 Näringslivsutveckling m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 229 562 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 38:2 *Näringslivsutveckling m.m.* minskas med 15 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 38:2 *Näringslivsutveckling m.m.* minskas för att medverka till ett lägre utgiftstryck på statsbudgeten för innevarande år.

38:14 Rymdverksamhet

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 512 855 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 38:14 *Rymdverksamhet* minskas med 15 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 38:14 *Rymdverksamhet* minskas för att medverka till ett lägre utgiftstryck på statsbudgeten för innevarande år.

38:20 Kostnader för omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 25 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 38:20 *Kostnader för omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag m.m.* får även användas för betalning av räntekostnader förenade med ett kapitaltillskott till Teracom AB.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har i propositionen Kapitaltillskott till Teracom AB (2002/03:64) föreslagit att ett villkorat kapitaltillskott till Teracom skall finansieras med ett lån i Riksgäldskontoret.

Räntebetalningarna för lånet bör belasta anslaget 38:20 *Kostnader för omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag m.m.* Därmed behöver ändamålet för anslaget vidgas så att det även får användas för att betala ränta på de lån som tas för att finansiera kapitaltillskottet till Teracom AB.

Lånet avses omfinansieras med användning av den ordning för en förbättrad kapitalstruktur i statliga bolag som behandlas i det följande.

39:3 Exportfrämjande verksamhet

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 233 956 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 39:3 *Exportfrämjande verksamhet* minskas med 30 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 39:3 *Exportfrämjande verksamhet* minskas för att medverka till ett lägre utgiftstryck på statsbudgeten för innevarande år.

39:6 Näringslivsutveckling i Östersjöregionen

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 200 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 39:6 *Näringslivsutveckling i Östersjöregionen* minskas med 50 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 39:6 *Näringslivsutveckling i Östersjöregionen* minskas för att medverka till ett lägre utgiftstryck på statsbudgeten för innevarande år.

40:3 Allmänna reklamationsnämnden

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 20 268 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 40:3 *Allmänna reklamationsnämnden* ökas med 2 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Under senare år har ärendetillströmningen till Allmänna reklamationsnämnden (ARN) ökat vilket lett till att handläggningstiderna för ärenden har blivit alltför långa. För att ge ARN möjlighet att förkorta handläggningstiderna behövs mer resurser. An-

slaget 40:3 *Allmänna reklamationsnämnden* bör därför ökas med 2 000 000 kronor. Finansiering sker genom en motsvarande minskning av det under utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling uppförda anslaget 33:1 *Allmänna regionalpolitiska åtgärder*.

40:4 Fastighetsmäklarnämnden

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 9 041 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 40:4 *Fastighetsmäklarnämnden* ökas med 400 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har föreslagit en ändring i fastighetsmäklarlagen (1995:400) som innebär att hyresförmedlare skall registrera sig hos Fastighetsmäklarnämnden (prop. 2002/03:71). Fastighetsmäklarnämnden behöver ytterligare medel för de initiala kostnader denna nya uppgift medför. Anslaget 40:4 *Fastighetsmäklarnämnden* behöver därför ökas med 400 000 kronor. Finansiering sker genom en minskning av det under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggnad uppförda anslaget 31:3 *Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader*.

En förbättrad kapitalstruktur i statliga bolag

Regeringens förslag: I samband med en översyn av kapitalstrukturen i statligt ägda bolag skall genom extra utdelningar 3 000 000 000 kronor tillföras ett särskilt konto i Riksgäldskontoret för insatser i av staten hel- och delägda aktiebolag.

Riksdagens godkännande för en kapitalinsats skall inhämtas. I undantagsfall, där beslut inte kan vänta, bemyndigas regeringen avseende mindre belopp att utan dröjsmål göra nödvändiga kapitalinsatser. I dessa fall skall riksdagens medgivande inhämtas i efterhand.

Skälen för regeringens förslag: Staten äger, helt eller delvis, ett 60-tal bolag som vid utgången av

2001 hade ett eget kapital av 176 miljarder kronor. Någon regelrätt marknadsvärdering har inte gjorts men marknadsvärdet uppskattas till 300 miljarder kronor. Ägandet redovisas för riksdagen årligen i en redogörelse för företag med statligt ägande (senast skr. 2001/02:120).

Regeringen har i dag stora möjligheter att påverka storleken på de statliga bolagens utdelningar till statsbudgeten men den har begränsade möjligheter att återföra medel till bolagen när detta behövs. Detta begränsar ägarens handlingsmöjligheter på ett olämpligt sätt. En möjlighet att sätta in medel i bolagen ger också bättre förutsättningar att justera bolagens finansiella struktur genom extra utdelningar.

Regeringen har vid förvaltningen av företagen skäl att kräva en avkastning och en effektivitet som motsvarar vad privata företag uppnår. En privat företagsägare har möjlighet att fördela resurser mellan olika företag. I vissa fall kan insatser krävas i företag som har ekonomiska problem. Vidare har delägda företag ofta hembudsavtal av olika slag som regeringen inte kan fullfölja utan särskilt riksdagsbeslut. Sammantaget gör detta att statens företagsförvaltning hämmas till nackdel för företagets utveckling.

För att staten skall kunna anpassa kapitalstrukturen i de statliga bolagen behövs tillgång till visst kapital. Medlen skall finnas tillgängliga på ett särskilt räntebärande konto i Riksgäldskontoret. Någon kreditmöjlighet skall inte vara knuten till kontot. I normalfallet skall riksdagens godkännande för en kapitalinsats inhämtas innan den görs. Insatserna kan vara aktieägartillskott i olika former, län eller avse andra av riksdagen beslutade ändamål. I undantagsfall, där beslut inte kan vänta, t.ex. under riksdagens sommaruppehåll, bemyndigas regeringen avseende mindre belopp att utan dröjsmål göra nödvändiga kapitalinsatser. I dessa fall skall riksdagens medgivande inhämtas i efterhand.

Insatserna skall vara avsedda för att vidareutveckla en väl fungerande verksamhet som kräver ytterligare kapital eller för att kunna utnyttja hembudsavtal som redan tecknats. EU:s regelverk för stöd i enlighet med s.k. "market investor principle" skall beaktas vid eventuella kapitalinsatser.

Bolagens finansiella styrka och uppdrag skall vara vägledande i bedömningen för hur stor extra utdelning som bolagen kan bära. En uppskattning är att det är möjligt att genomföra engångs- utdelningar på minst 3 miljarder kronor utan att

bolagens finansiella ställning skadas. Detta är medel som annars inte skulle betalats in genom årliga ordinarie aktieutdelningar utan som skulle legat kvar i bolagssfären. De extra utdelningarna förutses bli beslutade under 2003. Genom dessa åtgärder minskas kapitalbindningen, statens kapital kan användas mer effektivt och det statliga ägandet blir tydligare och ges bättre förutsättningar.

Omfinansiering av kapitaltillskott till Teracom AB

Regeringens förslag: Den ordning för en förbättrad kapitalstruktur som föreslås i denna proposition får användas för att omfinansiera ett lån i Riksgäldskontoret avsett att finansiera ett kapitaltillskott till Teracom AB.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har i propositionen Kapitaltillskott till Teracom AB (prop. 2002/03:64) föreslagit att ett villkorat kapitaltillskott till Teracom skall finansieras med ett lån i Riksgäldskontoret.

Regeringen föreslår i denna proposition att en översyn av kapitalstrukturen i statligt ägda bolag skall genomföras och att extra utdelningar skall tillföras ett särskilt konto i Riksgäldskontoret och kunna användas för insatser i av staten hel- och delägda bolag.

Regeringen anser att det i propositionen Kapitaltillskott till Teracom AB (prop. 2002/03:64) omnämnda lånet i Riksgäldskontoret skall omfinansieras med användning av den nya ordningen för en förbättrad kapitalstruktur så snart som möjligt då denna lösning är mer ändamålsenlig.

Riksdagen bör därför godkänna att av behållningen på det särskilda kontot i Riksgäldskontoret högst 500 000 000 kronor får användas för att återbetala lånet till Riksgäldskontoret eller för att göra det avsedda kapitaltillskottet till Teracom AB.

Vidgat uppdrag för Vasallen AB

Regeringens förslag: Vasallen AB skall på kommersiella villkor även få möjlighet att utveckla och förädla fastigheter som inrättats för försvarsindustrins behov för att senare sälja dessa.

Bakgrund: I samband med 1997 års ekonomiska vårproposition beslutades att ett aktiebolag skulle bildas för att utveckla försvarsfastigheter som avvecklades genom 1996 års försvarsbeslut (prop. 1996/97:150, bet.1996/97:FiU20, rskr. 1996/97:284). Skälet till detta var bl.a. att det var viktigt att en professionell organisation för fastighetsutveckling gavs finansiell uthållighet och affärsmässiga incitament för utveckling av fastigheterna. Det bolag som bildades - Vasallen AB - skulle i samarbete med kommuner och lokalt näringsliv utveckla och förädla fastigheterna för att slutligen sälja dessa på kommersiella villkor.

I samband med 2002 års ekonomiska vårproposition beslutades att Vasallen AB även skall ha möjlighet att på kommersiella villkor förvärva kommunala bostadshus för omvandling till företagslokaler eller andra lämpliga ändamål för att sedan sälja dessa på kommersiella villkor (prop. 2001/02:100, bet. 2001/02:FiU20, rskr. 2001/02:336).

Skälen för regeringens förslag: Inom Vasallen AB finns stor erfarenhet av att finna nya användningar för lokaler som blivit överflödiga vid regementsnedläggningar och bolaget har i dag stor kännedom om lokala förutsättningar för att utveckla fastigheter för ny kommersiell användning. Regeringen anser mot denna bakgrund att Vasallen AB bör ges möjlighet att på kommersiella villkor utnyttja denna erfarenhet för att även kunna utveckla och förädla fastigheter som inrättats för försvarsindustrins behov och sedan sälja dessa på kommersiella villkor. Det ankommer på Vasallen AB:s styrelse och ledning att på affärsmässiga grunder avgöra vilka investeringar som bolaget bör göra.

7.2.21 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

48:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett reservationsanslag på 347 750 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 48:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* minskas med 1 950 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: För att bidra till finansieringen av höjningen av det under utgiftsområde 22 Kommunikationer nya anslaget 37:6 *Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet* minskas anslaget 48:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* med 1 950 000 kronor.

48:3 Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett obetecknat anslag på 23 759 414 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 48:3 *Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting* ökas med 2 533 626 000 kronor.

Skälen för regeringen förslag: Det kommunala utjämningsystemet syftar till att ge kommuner och landsting likvärdiga ekonomiska förutsätt-

ningar. Detta sker genom en utjämning för skillnader i skatteunderlag (inkomstutjämning) och för strukturellt betingade kostnadsskillnader (kostnadsutjämning). Utgifterna för utjämningsbidraget belastar ett anslag. Inkomsterna från den utjämningsavgift kommuner och landsting betalar till staten redovisas på statsbudgetens inkomstsida. Systemet är i princip självfinansierat och statsbudgetens saldo påverkas därmed inte.

Storleken på utjämningsbidraget fastställs slutligt under budgetåret, varför avvikelser kan förekomma i förhållande till av riksdagen beslutat anslag. Beräkningar av Statistiska centralbyrån avseende bidragsåret 2003 visar att omslutningen i utjämningen blir 2 534 miljoner kronor högre än vad som ingår i statsbudgeten för 2003. Orsaken är främst nominella ökning av det kommunala skatteunderlaget. Anslaget 48:3 *Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting* skall därför ökas med 2 533 626 000 kronor.

Höjningen av utjämningsbidraget motiverar en lika stor beräkningsteknisk uppräknings av utgiftstaket innevarande år.

8

Kommunal ekonomi

8 Kommunal ekonomi

8.1 Inledning

Under slutet av 1990- och början av 2000-talet förbättrades kommunernas och landstingens ekonomi samtidigt som resurserna ökade. Den kommunala konsumtionen var 2002, mätt i fasta priser, ca 10 procent högre än 1990 (exkl. läkemedel). En stark sysselsättningstillväxt under några år och därmed stigande kommunala skatteintäkter samt statliga tillskott har bidragit till den positiva utvecklingen.

Antalet kommuner och landsting med ett positivt resultat har successivt ökat till och med 2001. Medan kommunerna under senare år sammantaget har redovisat positiva resultat, har landstingen sammantaget redovisat negativa resultat. Uppgifter för 2002 visar dock att färre kommuner och landsting kan redovisa ett positivt resultat.

Under innevarande år och nästa år beräknas utrymmet för resursökningar i kommunsektorn bli något mindre jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2003. Under perioden 2003–2006 beräknas konsumtionen kunna öka med ca en halv procent per år.

De satsningar på kommuner och landsting som tidigare aviserats ligger fast.

"200-kronan"

De extra skatteintäkter som kommuner och landsting erhållit under några år, den s.k. 200-kronan, föreslås i denna proposition betalas ut även 2004 (se vidare avsnitt 8.4).

Ett tillfälligt sysselsättningsstöd

Det tillfälliga sysselsättningsstöd som infördes för 2002 har förlängts till att gälla även för 2003 (prop. 2002/03:1, bet. 2002/03:FiU3, rskr.

2002/03:87). Stödet består av två delar, ett generellt stöd och ett nyanställningsstöd.

Det generella stödet för 2002 utbetalades hösten 2002 genom kreditering av respektive kommuns och landstings skattekonto. Stödet uppgick till drygt 2,5 miljarder kronor, vilket är något mer än vad som preliminärt beräknades.

I september 2003 kommer kommuner och landsting att kunna ansöka om nyanställningsstöd för 2002 samt generellt stöd för 2003. I september 2004 kan ansökan göras om nyanställningsstöd för 2003.

Det generella stödet för 2003 föreslås förstärkas med 300 miljoner kronor. Dessutom föreslås att den generella delen av det tillfälliga sysselsättningsstödet förlängs till 2004 med 3 miljarder kronor (se vidare avsnitt 8.5).

Bidrag till följd av befolkningsminskning

Kommuner med en befolkningsminskning som överstiger 5 procent under tioårsperioden 1990–2000 får 2003 och 2004 ett extra bidrag, utöver den kompensation som erhålls i det kommunala utjämningsystemet (prop. 2001/02:4, bet. 2001/02:FiU3, rskr. 2001/02:131). Sammanlagt utbetalas 150 miljoner kronor per år till berörda kommuner.

Åren 2001–04 utgår även ett bidrag till landsting med kraftig befolkningsminskning. Bidraget utgår med 60 kronor per invånare för varje procentenhet som befolkningsminskningen överstiger två procent under en femårsperiod. Bidraget uppgår till 156 miljoner kronor 2003.

Samverkan mellan kommuner och landsting

För att främja samverkan mellan kommuner och landsting med befolkningsminskning har totalt 125 miljoner kronor avsatts för perioden 2002–

2004. Regeringen har hittills beviljat 75 miljoner kronor till sammanlagt 118 samverkansprojekt.

Av de medel som avsatts för ändamålet återstår därmed 50 miljoner kronor att fördela. Våren 2003 äger därför ytterligare en ansökningsomgång rum. Regeringen avser att besluta om fördelning av dessa medel under sommaren 2003. Utbetalning kommer att kunna ske efter riksdagens behandling av budgetpropositionen för 2004.

Kommundelegationen

Generella satsningar, främst i form av höjda statsbidrag, har förbättrat förutsättningarna för kommuner och landsting att klara balanskravet. För vissa kommuner och landsting med särskilt stora ekonomiska svårigheter är dock inte generella satsningar tillräckliga. Därför tillsatte regeringen 1999 den s.k. Kommundelegationen, med uppgift att inför regeringens beslut bereda ärenden om huruvida ekonomiskt stöd skulle ges till vissa kommuner och landsting för åtgärder i syfte att nå ekonomisk balans. Sammanlagt har 36 kommuner och 4 landsting beviljats sådant stöd. För uppföljning av Kommundelegationens ärenden har en särskild utredare tillkallats (dir. 2000:71). Utredaren skall bl.a. aktivt följa genomförandet av åtgärdsplanerna samt utvecklingen av den ekonomiska situationen i berörda kommuner och landsting. Utredaren har löpande rapporterat om utvecklingen till Regeringskansliet (Finansdepartementet). Av vad som hittills gått att bedöma har vidtagna åtgärder generellt sett varit framgångsrika. En samlad redovisning av uppdraget skall lämnas till regeringen senast den 30 juni 2003.

8.2 Utvecklingen i den kommunala sektorn

Regeringen överlämnar samtidigt med denna proposition en skrivelse till riksdagen om utvecklingen i den kommunala sektorn (skr. 2002/03:102). Skrivelsen är ett underlag för en samlad bedömning av den finansiella utvecklingen i kommuner och landsting samt av resursutnyttjandet och måluppfyllelsen i de kommunala verksamheterna. I det följande redovisas en sammanfattning av skrivelsen.

8.2.1 Den kommunala ekonomin och sysselsättningen

Enligt preliminära uppgifter från SCB redovisar kommunerna för 2002 ett positivt resultat på 3,2 miljarder kronor, en försämring med 7,9 miljarder kronor jämfört med 2001. 178 kommuner redovisar ett positivt resultat eller ett nollresultat 2002. Resultatet före extraordinära poster har försämrats från 4,7 miljarder kronor 2001 till 0,8 miljarder kronor 2002, varav 1,9 miljarder kronor beror på nedskrivningar och värdeminskningar av finansiella tillgångar.

Landstingen redovisar för 2002 ett negativt resultat på 7,6 miljarder kronor, en försämring med 4,1 miljarder kronor jämfört med 2001. Endast 5 landsting visar ett resultat över noll 2002, en halvering jämfört med 2001.

Tabell 8.1 Resultaträkning

Miljarder kronor

	Kommuner			Landsting		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
Verks. nettokostn.	263,4	279,4	295,2	122,6	131,5	140,7
Skatteint.	226,0	243,3	255,9	107,8	118,0	124,6
Generella statsbidrag ¹	41,3	39,4	40,2	10,8	10,5	10,6
Finansiella poster	1,3	1,3	-0,2	0,2	-0,4	-2,1
Resultat före e.o. poster	5,2	4,7	0,8	-3,8	-3,4	-7,6
Extraord. poster	3,5	6,4	2,4	-0,1	-0,1	0,0
Årets resultat	8,7	11,1	3,2	-3,9	-3,5	-7,6

¹De generella statsbidragen redovisas netto efter avdrag för momsavgift.

Källor: Statistiska centralbyrån och Landstingsförbundet

Anm.: Resultaträkningen för kommunerna avseende 2002 är preliminär.

Det försämrade resultatet i kommunsektorn som helhet beror på att nettokostnaderna fortsatt att öka i ungefär samma takt som 2001 medan skatteintäkterna ökat betydligt mindre än året innan.

De verksamheter som visar största kostnadsökningarna mellan 2000 och 2001 är utbildning, äldreomsorg och insatser för funktionshindrade bland kommunerna samt primärvården bland landstingen

Efter att ha minskat under åren 1990–1997 har antalet anställda i kommuner och landsting ökat fr.o.m. 1998.

Den genomsnittliga sysselsättningsgraden har ökat från 91 till 93 procent av heltid inom

kommunsektorn under perioden 1997–2001. Detta beror på ökad sysselsättningsgrad hos kvinnor.

Ökningen av sjukfrånvaron har varit speciellt stor bland kommuner och landsting under de senaste åren, vilket lett till en debatt om orsaker och möjliga sätt att försöka bryta den negativa utvecklingen.

8.2.2 De kommunala verksamheterna

Hälso- och sjukvård

Den samlade bedömningen är att kvaliteten och innehållet i den svenska hälso- och sjukvården är hög. Under 1990-talet har både tillgängligheten och kvaliteten i vården förbättrats och vårdens insatser nått allt fler och allt äldre patienter. Därutöver har patientens ställning stärkts genom ökade valmöjligheter och rätt till inflytande och delaktighet i behandlingen.

Det har skett en successiv övergång från slutet till öppen vård. Antalet vårdplatser har minskat inom slutenvården och dagkirurgin har ökat.

De satsningar som regeringen har gjort genom den nationella handlingsplanen för utvecklingen av hälso- och sjukvården 2001–2004, samt satsningen på ökad tillgänglighet, har haft till syfte att förbättra hela hälso- och sjukvårdens funktionssätt genom att i första hand stärka primärvården och minska väntetiderna till planerade behandlingar.

Äldreomsorg

Andelen personer 65 år och äldre som får kommunal äldreomsorg i någon form har under de senaste tre åren varit relativt oförändrad. Insatserna riktas framför allt till ensamstående äldre med stora behov av vård och omsorg. En genomgång och sammanställning av lokala brukarundersökningar inom äldreomsorgen visade att 85 procent av brukarna var ganska eller mycket nöjda med äldreomsorgen.

Brister som konstateras vid Socialstyrelsens och länsstyrelsernas tillsyn rör bl.a. samverkan mellan kommuner och landsting, brist på platser inom särskilda boendeformer samt kompetensförsörjningen.

Insatser för funktionshindrade

Antalet personer som beviljas insatser enligt de lagar som reglerar samhällets insatser för

funktionshindrade fortsätter att öka. Den största ökningen mellan 2000 och 2001 avser personlig assistans enligt LASS. Det beror främst på att personer över 65 år sedan den 1 juli 2001 har rätt att få behålla sin assistansersättning om de hade sådant stöd före 65-årsdagen.

Resultaten av länsstyrelsernas tillsyn visar på problem främst med att många personer med funktionshinder som har rätt till och beslut om olika stöd inte får tillgång till det stödet. Orsakerna kan vara att kommunerna har svårt att planera för utbyggnad av särskilda boendeformer men även rekryteringsproblem, t.ex. av kontaktpersoner.

Individ- och familjeomsorg

Kostnaderna för socialbidrag har fortsatt att sjunka. Mellan 2001 och 2002 var minskningen 6 procent i fasta priser. För första gången sedan början av 1990-talet har samtliga komponenter som påverkar kostnaderna – antalet bidragstagare, bidragsperiodens längd samt genomsnittligt bidrag per hushåll – medverkat till minskningen.

Förskola

Behovstäckningen inom förskolan ökade under 2002. De reformer som genomfördes 2001 och 2002, som ger barn till föräldralediga och arbetslösa rätt till förskola minst 15 timmar per vecka, bidrog till detta.

Andelen inskrivna barn ökade 2002 till 81 procent i åldersgruppen 1–5 år. För fritidshemmen (åldersgrupp 6–9 år) var andelen inskrivna 75 procent.

Under 2002 infördes maxtaxan i 287 av 289 kommuner. Den genomsnittliga gruppstorleken i förskolan har inte förändrats med maxtaxans införande.

Grundskola, särskola och förskoleklass

Förskoleklassen är en egen skolform för 6-åringar. Andelen inskrivna uppgick läsåret 2002/03 till 94 procent, en ökning med en procentenhet jämfört med föregående läsår.

Andelen elever som våren 2002 gick ut grundskolan med behörighet att läsa ett nationellt program på gymnasieskolan uppgick till ca 90 procent, dvs. oförändrat jämfört med 2001. Andelen elever som nått målen för godkänt i alla ämnen var också oförändrad och uppgick till ca 75 procent. Lärartätheten i grundskolan, beräknad som antalet lärare per 100

elever, uppgick läsåret 2002/03 till 7,9 vilket är en förbättring i jämförelse med föregående läsår.

Antalet elever i särskolan har fortsatt att öka. Sedan hösten 1995 har antalet elever ökat med 40 procent, jämfört med 10 procent i grundskolan.

Gymnasieskolan

Våren 2002 lämnade 80,7 procent av eleverna efter tre år gymnasieskolan med slutbetyg, vilket är en ökning med 1,5 procentenheter jämfört med 2001. Av dessa hade 86 procent behörighet för universitets- och högskolestudier, en ökning med drygt 1 procentenhet jämfört med 2001. Andelen för kvinnor var 89 procent och för män 83 procent.

Andelen som börjar på högskolan före 25 års ålder har nästan fördubblats sedan slutet av 1980-talet, från 22 till drygt 40 procent.

Andelen elever i fristående gymnasieskolor uppgick till ca 8 procent.

Vuxenutbildning

Det totala antalet studerande i kommunal vuxenutbildning ökade mellan 1996 och 2000, beroende på kunskapslyftet, men minskade därefter. Antalet studerande läsåret 2001/02 var 288 000, en minskning med 9 procent eller närmare 30 000 elever jämfört med året innan.

Under det senaste läsåret slutförde 76 procent av kursdeltagarna den kurs de påbörjat och 18 procent avbröt kursen. Resterande 6 procent deltog vid läsårets slut i kurser som ännu inte var avslutade. Enligt Skolverket deltar dubbelt så många kvinnor som män i verksamheten.

8.3 Utvecklingen de närmaste åren

8.3.1 Den finansiella utvecklingen i kommunsektorn

En beräkning av den kommunala sektorns finansiella utveckling redovisas i bilaga 1 (Svensk ekonomi). I bilagan anges även bakomliggande samhällsekonomiska förutsättningar i ekonomin som helhet. Nedan sammanfattas bedömningen av den kommunala sektorns finanser.

Den kommunala konsumtionen har ökat kraftigt sedan år 2000. Samtidigt avtog sysselsättningsökningen i ekonomin under 2001 och 2002, vilket bidrog till att skatteunderlaget steg i en något långsammare takt än tidigare år.

Utgifterna ökade under dessa år mer än inkomsterna och 2002 uppvisade kommunsektorn ett underskott i det finansiella sparandet på 8 miljarder kronor.

För att balanskravet ska uppfyllas under prognosperioden förutsätts att konsumtionen ökar i väsentligt lägre takt än under de senaste åren.

Tabell 8.2 Kommunsektorns finanser

Miljarder kronor

	2002	2003	2004	2005	2006
Inkomster	549	584	596	618	641
Skatter och statsbidrag	503	534	544	565	585
Övriga inkomster	46	50	52	53	56
Utgifter	558	582	601	623	645
Konsumtion	468	492	509	527	545
<i>Volymförändring, %</i>	<i>2,3</i>	<i>0,8</i>	<i>0,5</i>	<i>0,5</i>	<i>0,5</i>
Övriga utgifter	90	90	92	96	100
Finansiellt sparande	-8	1	-6	-4	-4
<i>% av BNP</i>	<i>-0,4</i>	<i>0,1</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,1</i>

Anm. Statsbidragen och skatterna redovisas tillsammans eftersom effekten av reformer som påverkar skatteunderlaget neutraliseras genom justeringar av statsbidragen.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Den genomsnittliga skattesatsen ökar i år med 0,65 procentenheter vilket motsvarar 8,5 miljarder kronor i ökade skatteinkomster. Konsumtionsvolymen bedöms öka med knappt en procent och det finansiella sparandet beräknas förbättras till 1 miljard kronor 2003.

Inkomstökningen dämpas relativt kraftigt 2004. Det beror främst på stora slutavräkningar på kommunalskatten, vilket bidrar till ett inkomstbortfall motsvarande 4,5 miljarder kronor. Det finansiella sparandet beräknas till -6 miljarder kronor 2004 i kommunsektorn som helhet, trots en återhållsam ökning av utgifterna.

Det finansiella sparandet förbättras något 2005 och 2006, till -4 miljarder kronor per år. Ett negativt finansiellt sparande i den storleksordningen bedöms vara förenligt med ett resultatmässigt överskott sammantaget i sektorn. Balanskravet uppfylls för sektorn som helhet förutsatt att ökningen av konsumtionsvolymen begränsas till 0,5 procent per år 2004-2006, vilket är i linje med vad den demografiska utvecklingen bedöms kräva.

Kalkylen är baserad på följande utveckling av det kommunala skatteunderlaget (en utförligare redovisning ges i avsnitt 5.5).

Tabell 8.3 Utvecklingen av skatteunderlaget

Procent

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktuell beräkning	6,4	4,9	5,6	3,9	4,1	4,1
BP2003	6,2	5,0	6,1	4,3		
VP2002	6,1	4,4	6,1	4,3		
Akkumulerat						
Aktuell beräkning	6,4	11,5	17,8	22,4	27,4	32,7
BP2003	6,2	11,5	18,3	23,4		
VP2002	6,1	10,8	17,5	22,5		

8.3.2 Utvecklingen i enskilda kommuner och landsting

Statistiska centralbyrån har, på uppdrag av Finansdepartementet, samlat in uppgifter om kommunernas och landstingens budgetar för 2003 samt deras planer för 2004–2005. Samtliga 20 landsting och 221 av 290 kommuner har lämnat uppgifter. Bortfallet är störst bland mindre kommuner. Enkäten utgör ett viktigt underlag för regeringens bedömningar.

Kommunerna räknar sammantaget med ett positivt resultat på ca 1,5–2 miljarder kronor per år 2003–2005. År 2003 budgeterar 209 kommuner ett nollresultat eller ett positivt resultat medan 12 kommuner räknar med negativa resultat. Åren 2004 och 2005 räknar 198 kommuner med ett noll- eller positivt resultat och 23 med ett negativt resultat.

År 2003 budgeterar 14 landsting ett noll- eller positivt resultat. Enligt planerna för 2004 och 2005 räknar 15 landsting med ett noll- eller positivt resultat. Trots detta bedömer landstingen sammantaget ett fortsatt negativt resultat på 1,5–2 miljarder kronor per år 2003–2005.

Sammantaget redovisar kommunerna och landstingen ett resultat som håller sig omkring noll 2003–2005. Kostnadsökningar hos kommunerna beräknas främst komma att ske inom gymnasieskolan och äldreomsorgen, medan primärvården är den verksamhet som fortsatt beräknas öka mest hos landstingen.

Såväl budgetarna som planerna för de närmaste åren bör bedömas med viss försiktighet. Dessa förutsätter för sektorn som helhet en återhållsam kostnadsutveckling med lägre kostnadsökningar än de närmast föregående åren.

8.3.3 Sammanfattande bedömning

De ekonomiska förutsättningarna för kommuner och landsting har försämrats under de senaste åren. Försämringen bör dock ses mot bakgrund av att den kommer efter några år med mycket god tillväxt i den svenska ekonomin. Med tanke på de utmaningar som kommunsektorn står inför på längre sikt är det av avgörande betydelse att kommuner och landsting uppnår balanskravet. I kommunallagen finns det även en bestämmelse om att kommuner och landsting skall tillämpa god ekonomisk hushållning, vilket kräver en resultatnivå som på sikt konsoliderar ekonomin, dvs. ett positivt resultat.

Den genomsnittliga skattesatsen 2003 har ökat med 0,65 procentenheter, den största ökningen sedan 1978. En starkt bidragande orsak till den kraftiga genomsnittliga ökningen 2003 är skattehöjningarna i Stockholms kommun samt i Stockholms läns landsting och Skåne läns landsting, som tillsammans bidrog med ca 0,50 procentenheter.

Även om den ekonomiska utvecklingen inte går att exakt förutsäga är det av stor vikt att kommuner och landsting i övrigt ges så stabila planeringsförutsättningar som möjligt.

Regeringen har tidigare framhållit den grundläggande principen att statsbidrag till kommuner och landsting skall ges i form av generella statsbidrag. Det kan emellertid i vissa fall vara motiverat med särskilda satsningar. Sådana satsningar bör dock vara tidsbegränsade. I annat fall finns risken att de på sikt kan leda till en ineffektiv resursallokering. Det finns även risk för att det kan uppstå en konflikt mellan t.ex. kvantitativa mål för en viss verksamhet och det lagstadgade kravet på ekonomisk balans i kommuner och landsting.

De bedömningar av den makroekonomiska utvecklingen som redovisas i denna proposition innebär att utrymmet för nya statliga satsningar har minskat avsevärt. Besparingar kommer att krävas i de statliga utgifterna.

Regeringen vill samtidigt så långt som möjligt värna viktiga kommunala verksamheter såsom vård, skola och omsorg. Kommunsektorns betydelse för sysselsättningsutvecklingen är mycket stor. De satsningar på kommuner och landsting som tidigare aviserats ligger därför fast.

De extra skatteintäkter som kommuner och landsting erhållit under några år, den s.k. 200-

kronan, föreslås betalas ut även 2004 (se avsnitt 8.4).

Det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting föreslås förstärkas 2003 och dessutom förlängas till 2004. Stödet för 2004 föreslås utgå i form av ett generellt sysselsättningsstöd (se avsnitt 8.5).

8.4 Det fasta beloppet vid beskattning av förvärvsinkomster

Förslag till lag om beräkning av viss inkomstskatt på förvärvsinkomster vid 2005 års taxering m.m.

Regeringens förslag: Den statliga skatt om 200 kronor som utgår på förvärvsinkomster för fysiska personer skall även vid 2005 års taxering utgöra en kommunal inkomstskatt.

Ärendet och dess beredning: Upprättat lagförslag är utformat på samma sätt som tidigare års förslag om att 200-kronan skall utgöra en kommunal inkomstskatt i stället för en statlig. Beredning av lagförslagen har då skett under hand med Riksskatteverket.

Tidigare lagförslag i denna fråga har granskats av Lagrådet (bet. 1998/99:FiU1). Lagrådets hörande över det förslag som nu läggs fram skulle sakna betydelse.

Skälen för regeringens förslag: Statlig inkomstskatt på förvärvsinkomster utgår bl.a. med ett fast belopp om 200 kronor. Det fasta beloppet om 200 kronor har under några års tid beslutats utgöra en kommunal inkomstskatt. Syftet har varit att stärka kommunernas och landstingens ekonomi. Regeringen föreslår att det tillskott till skatteintäkterna som kommuner och landsting därigenom erhållit kommer att utges även 2004. Den statliga skatten om 200 kronor bör därför även vad avser 2005 års taxering utgöra en kommunal inkomstskatt. Ett lagförslag i ärendet finns i avsnitt 3.2.

8.5 Det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting förlängs

Regeringens förslag: Det tillfälliga sysselsättningsstödet för 2003 till kommuner och landsting förstärks vad avser det generella sysselsättningsstödet.

Det tillfälliga sysselsättningsstödet förlängs till 2004. Stödet för 2004 utgår i form av ett generellt sysselsättningsstöd.

Skälen för regeringens förslag: Ett tillfälligt sysselsättningsstöd, bestående av ett generellt sysselsättningsstöd och ett nyanställningsstöd, har införts för kommuner och landsting för 2002 (prop. 2001/02:95, bet. 2001/02:FiU26, rskr. 2001/02:198). Stödet beslutas av Riksskatteverket efter ansökan av kommuner och landsting. Stödet tillgodoförs kommuner och landsting genom kreditering på respektive kommuns och landstings skattekonto. Det generella stödet tillgodoförs under 2002 och nyanställningsstödet under 2003. För 2002 lämnas generellt stöd med ett belopp som motsvarar 1 procent av lönekostnadsunderlaget för 2001.

Stödet utgår även för 2003 efter samma riktlinjer som gäller för 2002. Det innebär att det generella stödet tillgodoförs under 2003 och nyanställningsstödet under 2004.

Mot bakgrund av de försämrade ekonomiska förutsättningarna för kommuner och landsting bör det generella sysselsättningsstödet förstärkas för 2003 och förlängas till 2004.

För 2003 föreslås det generella stödet ökas med 300 miljoner kronor utöver utfallet av stödet enligt nuvarande regler (1 procent av lönekostnadsunderlaget). Regeringen avser därför att i förordning justera procentsatsen avseende stödet för 2003 så att detta resultat erhålls.

Vad gäller 2004 föreslås tillfälligt sysselsättningsstöd utgå enbart i form av generellt stöd. Därigenom kommer alla kommuner och landsting, även de som kan behöva minska kostnaderna, att få del av hela stödet. För att kunna upprätthålla konkurrensneutraliteten i valet mellan att bedriva verksamheten i egen regi och att köpa

den bör det, i likhet med tidigare, ingå en andel av kommunernas och landstingens kostnader för köpt verksamhet i underlaget för stödet. Stödet utformas så att det sammantaget uppgår till 3 miljarder kronor och avses som förut tillgodoföras kommunerna och landstingen genom kreditering av skattekontona.

8.6 Ram för utgiftsområdet

År 2003 omfattar ramen för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner enligt riksdagens beslut med anledning av budgetpropositionen för 2003 68,5 miljarder kronor, varav 43,1 miljarder kronor utgörs av det generella statsbidraget till kommuner och landsting. Vidare ingår 0,3 miljarder kronor i bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting, 23,8 miljarder kronor i statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting samt 1,3 miljarder kronor i bidrag för ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården. Utöver dessa anslag ingår även ett mindre anslag för bidrag till finansiering av Rådet för kommunal redovisning.

8.6.1 Ekonomiska regleringar

Regeringen avser att återkomma med aktuella ekonomiska regleringar i budgetpropositionen för 2004. Detta gäller bland annat kommunkontosystemet.

8.6.2 Tilläggsbudget för 2003

Regeringen föreslår på tilläggsbudget för 2003 att anslaget 48:3 *Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting* ökas med 2 533 626 000 kronor. Orsaken är att omslutningen i utjämningsssystemet har ökat. Finansiering sker genom att den utjämningsavgift som kommuner och landsting betalar in till staten ökar i motsvarande omfattning.

För att bidra till finansieringen av höjningen av det under utgiftsområde 22 uppförda nya anslaget 37:6 *Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet* föreslås också på tilläggsbudget en minskning av anslaget 48:2

Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting med 1 950 000 kronor (avsnitt 7.2.21).

8.6.3 Utgiftsutvecklingen

I tabell 8.4 redovisas en beräkning av ramen för utgiftsområdet t.o.m. 2006. Den stora förändringen mellan 2002 och 2003 förklaras av förändringen av kommunkontosystemet som genomfördes den 1 januari 2003.

Tabell 8.4 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Miljoner kronor

Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Prognos 2003	Beräknat 2004	Beräknat 2005	Beräknat 2006
102 333	71 018	72 411	73 068	72 971	72 995

¹Inklusive förslag till tilläggsbudget i denna proposition

Förändringar i den ram som riksdagen beslutade om i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2003 beskrivs ovan. Därtill kommer ett par regleringar avseende lärarpensioner och befolkningsminskning som aviserats tidigare. Förutom dessa förändringar är ramen för utgiftsområdet oförändrad t.o.m. 2006.

8.7 Övrigt

Maxtaxa barnomsorg

Regeringen föreslår i denna proposition att högsta avgiften inom maxtaxan för barnomsorg höjs den 1 januari 2004 och att det riktade statsbidraget inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning sänks med 240 miljoner kronor per år från och med 2004 (avsnitt 6.5).

Det kommunala utjämningsssystemet

En parlamentarisk kommitté för översyn av det kommunala statsbidrags- och utjämnings-systemet tillsattes hösten 2001 (dir. 2001:73). Kommittén skall utreda vissa frågor rörande systemet och vid behov föreslå förändringar. Enligt direktivet skall de grundläggande principerna för statsbidrags- och utjämnings-systemet dock ligga fast. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 1 oktober 2003.

Utjämning av LSS-kostnader

I december 2000 tillkallades en parlamentarisk kommitté för att utreda hur utjämning bör ske för kostnadsskillnader mellan kommuner avseende verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Kommittén lämnade i november 2002 betänkandet Utjämning av LSS-kostnader (SOU 2002:103). Betänkandet har remissbehandlats och bereds f.n. i Regeringskansliet.

Rådet för kommunala jämförelser och analyser

Ett råd har tillkallats av regeringen för att hantera frågan om en utveckling av en kommunal databas (dir. 2002:91). Rådet skall bl.a. ansvara för att ett system skapas för att hantera informationen i den kommunala databas som håller på att byggas upp och som möjliggör att informationen i databasen finns tillgänglig på Internet.

Rådet skall redovisa resultaten av sitt arbete i maj 2003, maj 2004 och september 2005. Redovisningen i maj 2004 skall innefatta förslag om lämplig organisatorisk lösning för databasen efter uppbyggnadsskedet.

God ekonomisk hushållning

Ekonomiförvaltningsutredningen lämnade till regeringen i november 2001 betänkandet God ekonomisk hushållning i kommuner och landsting (SOU 2001:76).

Betänkandet har remissbehandlats och beredning pågår inom Regeringskansliet.

Skälig utdelning från allmännyttiga bostadsföretag

Utdelning från allmännyttiga bostadsföretag har reglerats på olika sätt sedan denna företagsform uppstod. Det har ansetts att ägare till sådana företag har rätt till en viss, begränsad avkastning på det kapital som satts in i företaget. Sedan

tidigare gäller ett tidsbegränsat sanktionssystem med syfte att motverka att pengar förs över från de kommunala bostadsföretagen till annan verksamhet i kommunerna. Detta sanktionssystem upphör vid utgången av juni 2003.

Regeringen har tidigare föreskrivit att skälig avkastning skall vara högst 7,5 procent och att detta endast gäller för utdelningar som fastställs av bolagsstämmor under första halvåret 2003 och avser verksamhetsåret 2002. Från och med den 1 juli 2003 regleras dessa frågor i stället i lagen (2002:102) om allmännyttiga bostadsföretag. Mot denna bakgrund finns det anledning att se över principerna för vad som skall anses vara skälig utdelning.

Ägare till allmännyttiga bostadsföretag bör ha rätt till en kompensation antingen baserad på självkostnaden (i form av ränta på lån) eller alternativkostnaden (den avkastning som skulle erhållits vid en säker, långsiktig placering) för det kapital som satts in i företaget. I båda fallen bör en skälig ersättning ligga i nivå med statslåneräntan. Dock kan tänkas att kommuner med sämre ekonomi kan ha högre uppläningskostnad, vilket motiverar ett visst påslag. Samtidigt bör utdelningen vara på en sådan nivå att det framstår som skäligt jämfört med de krav som ställs på privata företag. Ett påslag på en procentenhet framstår som rimligt.

Mot denna bakgrund avser regeringen att besluta att ett allmännyttigt bostadsföretag från och med den 1 juli 2003 får lämna en utdelning som högst motsvarar den för verksamhetsåret genomsnittliga statslåneräntan med ett påslag av en procentenhet.

Utdelning får endast lämnas på den del av det allmännyttiga bostadsföretagets aktiekapital som ägaren eller ägarna tillskjutit kontant. Utdelning får dock inte överstiga den redovisade vinsten för det gångna verksamhetsåret.